

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 808
Παρασκευή 6 Φεβρουαρίου-
Πεμπτη 12 Φεβρουαρίου 2005
Τιμή: 4 Ευρώ

Ο εκλεκτός του λαού στέφεται αρχηγός της Αντιπολιτεύσεως

ΣΤΕΦΕΤΑΙ
Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ
ΘΕΟΥ ΓΙΩΡΓΑΚΗΣ...

ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ
ΛΑΟΥ, ΣΥΝΤΡΟΦΕ!...
ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΕΣ
ΕΙΜΑΣΤΕ AFTER
ALL!...

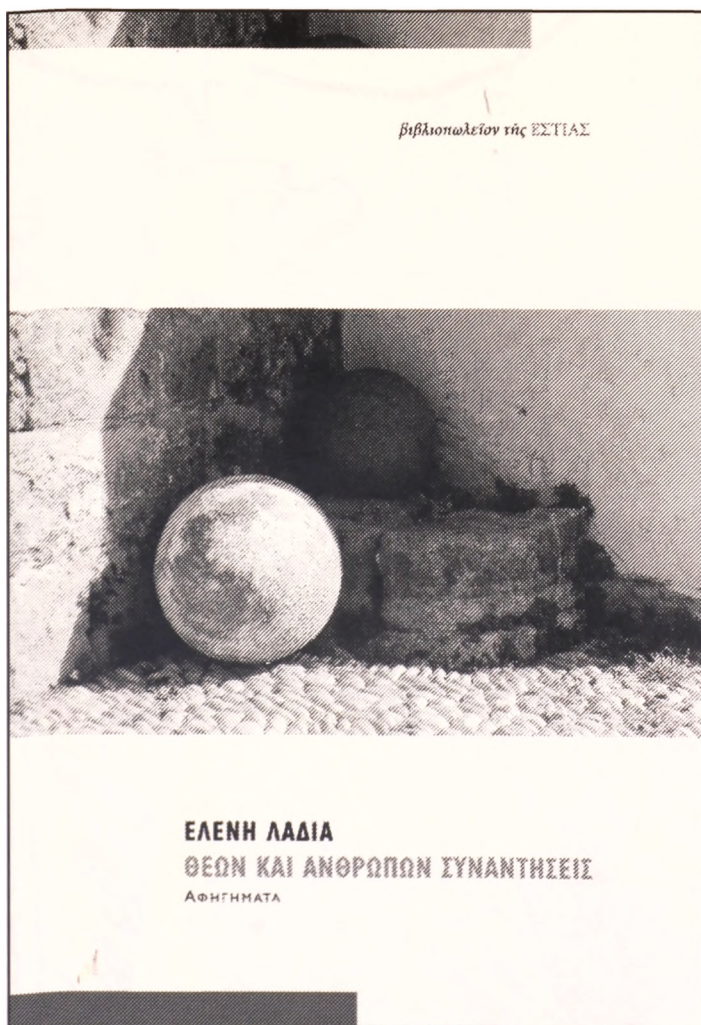
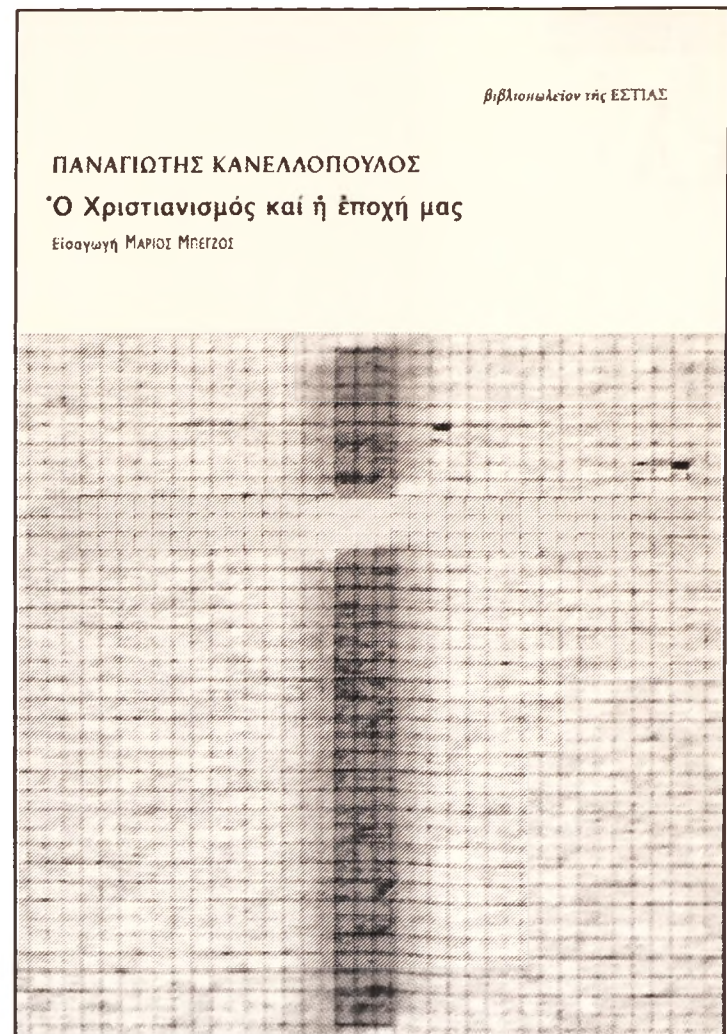
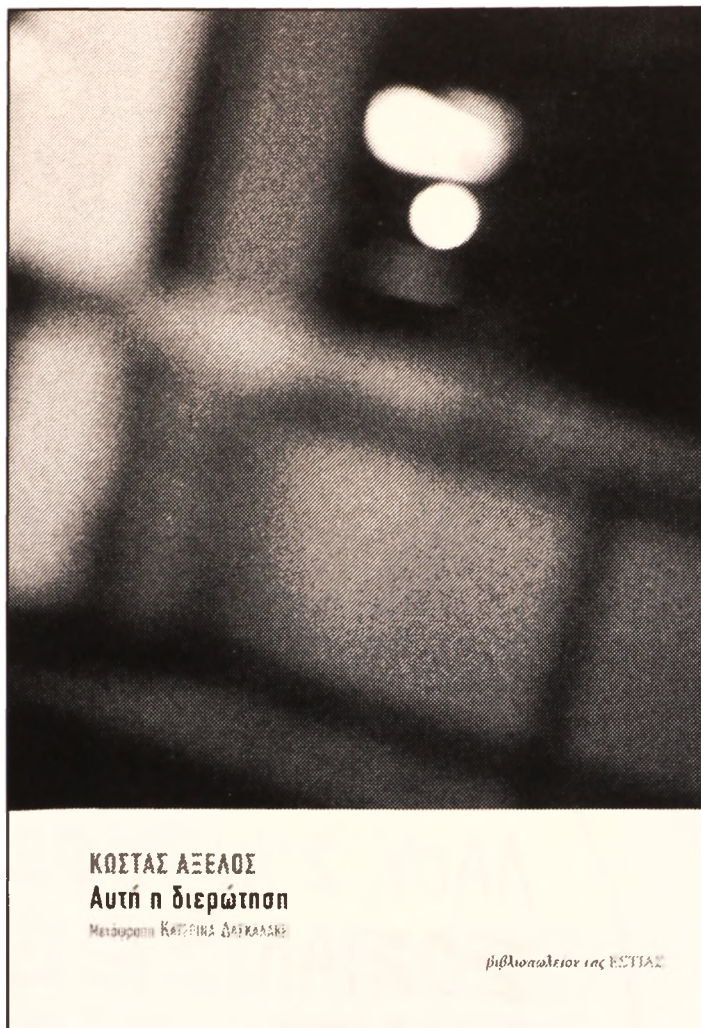
16 ΦΕΒ. 2005

N 1108-9822

- Τα Leopard εκδικούνται • Οι «άσχετες» τροπολογίες
- Συνέντευξη με τον Γιώργη Κλάδο • Αποστολή στο Ιράκ
- Μέρρες του «2004» • Ζήσιμος Λορεντζάτος

Περίοδος Β' • Έτος 31ο • Τεύχος 808

Παρασκευή 6 Φεβρουαρίου-

Πέμπτη 12 Φεβρουαρίου 2004

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Άντυ Αγιώτη

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Το κόμμα που φεύγει και η Αριστερά που θα έρθει	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Δημοκρατικό συνέδριο, αλλά οι ομιλούντες-σύνεδροι θα είναι... τρεις!	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ:	8
• Εφημερολόγια από την Εφήμερη (Όλγα Ι. Φωτακοπούλου)	13
• Βασίλης Ζήσης: Όταν οι Λεοπαρδάλεις εκδικούνται	14
• Γιώργης Κλάδος: Συνέντευξη στο Αντί	18
• Αλέξανδρος Καζαμίας: Τι έκανες στον πόλεμο, μπαμπά;	21
• Μανόλης Καρέλλης: Οι «άσχετες» τροπολογίες (και η εκδίκησή των)	24
• Τ.Κ.Δ.: ΠΑΣΟΚ εναντίον νομιμότητας	25
• Αλέκος Τζιόλας: «Σωτήριοι» στραγγαλισμοί της δημοκρατίας	26
• Π. Καζάκος: Η υποκριτική επαγγελία της συμμετοχής και της ανανέωσης	28
• Κώστας Κολιγιώργος: Το χρονικό μιας τιτανομαχίας: Μέρος Δ'	30
• Νικολάε Τιτουλέσκου: ...και καταλήξαμε στον Γιωργάκη!	32
• Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος: Μέρρες του «2004»	34
• Αλέκος Τζιόλας: Μεσσιανισμός χωρίς Μεσσία	36
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	37
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	38
• Θανάσης Γεωργαντέας: Αποστολή στο Ιράκ	40
• Ισάμ αλ-Χαφάτζι: Συνέντευξη στον Θανάση Γεωργαντέα	42
• Ν. Ράπτης: Πειρατές: Μια αναπάντεχη ανάλυση από τον Marcus Rediker	44
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	46
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	47
• Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος: Για τον Ζήσιμο Λορεντζάτο (1915-2004)	50
• Λίζυ Τσιριμώκου: Ζήσιμος Λορεντζάτος: Ο ποιητής και κριτικός στοχαστής	51
• Κυριάκος Ρόκος: Η απελπιστική κραυγή των αρρώστων: «Φέρτε μας πίσω το Outlook»	52
• Δημήτρης Χαρίτος: Εκκρεμότητες...	53
• Ειρήνη Μουντράκη: Ο στρατός της Ιωάννας	54
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Ο πολυφωνικός μονόλογος	55
• Μάνος Στεφανίδης: Σκέψεις με αφορμή τη Μαδρίτη	56
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Ψυχικού Ανάβασις (2)	59
• Γιώργος Μύαρης: «Μνημεία γαρ εν σκότει κείμενα, του φωτός αξιωθέντα, φωνήν αίρουνσι»	60
• ΒΙΒΛΙΟ	64

Σκίτσο εξωφύλλου: Στάθης

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙ ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΠΟΥ ΘΑ ΕΡΘΕΙ

ΣΕ ΨΕΛΛΙΣΜΑΤΑ έχουν μετατραπεί τα βροντερά συνθήματα. Η προπαγάνδα που βαφτίστηκε «επικοινωνία» πέρασε από τη φάση της περίτεχνης α-νοησίας σε ακαταλαβίστικες ατάκες. Ο λόγος του κυβερνώντος κόμματος είναι χωρίς ειρμό, χωρίς νόημα, χωρίς στόχο. Αλλά και ο λόγος της ΝΔ μοιάζει ύποπτος: σαν πολλά να υπόσχεται.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ έχει στριμωχθεί και πάλι από τον δικομματισμό. Τι συμβαίνει; Η ΝΔ είναι φυσικό και αναμενόμενο να χαϊδεύει την Αριστερά. Ψήφους από αριστερά είναι δύσκολο να αποσπάσει. Τι γίνεται όμως από το Κέντρο; (Ας αρχίσουμε να μιλάμε τα καλά, σωστά ελληνικά: το ΠΑΣΟΚ είναι το Κέντρο.) Το Κέντρο έχει αποδυθεί σε έναν λυσσαλέο αγώνα εναντίον της Αριστεράς. Οι συζητήσεις που γίνονται αυτόν τον καιρό μεταξύ Πασόκων και αριστερών είναι ενδεικτικές: Όταν «ανάψει» λίγο η συζήτηση, ξεδιπλώνεται σε όλο του το μεγαλείο το αντι-αριστερό μένος. Αυτοί, οι παλιοί «συνοδοιπόροι», έχουν μεταλλαχθεί σε βίαιους πολέμιους της Αριστεράς. Τα πράγματα είναι απλά: Οι άνθρωποι βλέπουν την εξουσία να γλιστρά από τα χέρια τους, χάνουν την πρόσβαση στο κράτος, θα μείνουν αργόσχολοι χιλιάδες από αυτούς –εάν εφαρμοστεί το κράτος δικαίου– και έχουν ξεσπαθώσει κυρίως εναντίον εκείνων που δεν συνεπικουρούν για τη διατήρηση της εξουσίας τους.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ και οι «άλλοι», οι ξινισμένοι. Εκείνοι που χρόνια τώρα φλερτάρουν με την εξουσία, που ανέπτυξαν μάλιστα και θεωρία που θέλει και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο: «Πρέπει να ενταχθούμε στο σύστημα προκειμένου να το αλλάξουμε». Αυτοί οι νεοκεντρώοι έχουν φτάσει να εκστασιάζονται με τις ανοησίες του Γιωργάκη και να αλληθωρίζουν όταν τους ρωτάς απλά, στοιχειώδη πράγματα: «Συμφωνείτε με το Γιωργάκη για τους βομβαρδισμούς στη Γιουγκοσλαβία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ;». Ένας από τους κεντρώους υπουργούς έλεγε προχθές στην τηλεόραση: «Η ασκούμενη από εμάς εξωτερική πολιτική είναι εθνική πολιτική: ούτε φιλοαμερικανική, ούτε φιλοευρωπαϊκή!» Με κάτι τέτοια «περίτεχνα» καταστρέφουν τη λογική παράδοση της ελληνικής γλώσσας!

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ πρέπει αυτή τη φορά να βγει ενισχυμένη στη Βουλή. Για την αναμέτρηση ένα τουλάχιστον είναι βέβαιο: η ήττα του ΠΑΣΟΚ. Από κει και πέρα, το ΚΚΕ θα εκπροσωπηθεί: αυτό δείχνουν τα γκάλοπ. Αλλά η είσοδος του Συνασπισμού της Ριζοσπαστικής Αριστεράς, η είσοδος τουλάχιστον του τετάρτου κόμματος στη Βουλή, είναι που θα εξασφαλίσει την πολυφωνία και θα αποδυναμώσει περισσότερο τον δικομματισμό.

ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ των εκλογών ο κύριος στόχος της Αριστεράς πρέπει να είναι η έντονη αντιπαράθεση με τον δικομματισμό και η δημιουργία ενός τρίτου πόλου: του αριστερού πόλου. Διότι το κόμμα του Κέντρου, το ΠΑΣΟΚ –ή η «Μεγάλη Δημοκρατική Παράταξη» όπως το λένε σήμερα– δεν έχει εξουσιοδοτηθεί από κανέναν να εκπροσωπεί την Αριστερά – ούτε βέβαια να την καπηλεύεται ή να τη μαδάει σαν μαργαρίτα.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ, ειδικά οι αριστεροί πολίτες, έχουν οικτρά διαψευστεί από τους επί εικοσαετία επιβήτορες της εξουσίας και έχουν τόσο πολύ θυμώσει ώστε δεν ανέχονται πια άλλη κοροϊδία. Ευαγγελιζόμενοι ανέξοδα τον σοσιαλισμό και τα άλλα όμοια ανάλυσαν μια εικοσαετία. Οι αριστεροί πρέπει να καταλάβουν ότι όπως τα κανακέματα της Δεξιάς δεν έχουν τίποτε κοινό με την αριστερή κουλτούρα, άλλο τόσο, και περισσότερο, η δοκιμασμένη στη ρεμούλα κλίκα του κυβερνώντος κόμματος δεν έχει τίποτε το κοινό με την Αριστερά. Ας κρατήσουν αυτοί τους Ανδρουλάκηδες και τους λοιπούς «αριστερούς» και ας συγκεντρωθούμε εμείς για την ανασύνταξη του αριστερού πόλου: Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού είναι γεγονός, ο εμφύλιος πόλεμος έχει τελειώσει, καιρός τώρα να βάλουμε όλοι νέες αρχές. Η αυτοκριτική που περιμένουμε από τη Δεξιά και το Κέντρο πρέπει επιτέλους να γίνει. Τα χάλια της χώρας μας οφείλονται αποκλειστικά στη διαχείριση της εξουσίας από τη Δεξιά παλιότερα και το Κέντρο την τελευταία εικοσαετία. Η Αριστερά έχει σπαραχθεί, χρόνια τώρα, από την αυτοκριτική. Σειρά τώρα έχουν άλλοι.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΩΟ ΚΟΜΜΑ θα το παρακολουθήσουμε με καγχασμό έως την Κυριακή «να συνεδριάζει, να συζητεί και να εκλέγει τον νέο Αρχηγό» με διαδικασίες που θα ζήλευε και η αυστηρότερη περίοδος του Σταλινισμού. Απολαύστε την εσωκομματική δημοκρατία του ΠΑΣΟΚ για να καταλάβετε ποια ήταν η παρελθούσα διακυβέρνηση και πώς φανασιώνεται τη μελλούμενη ο ηγετικός του πυρήνας.

Από σήμερα ετοιμαστείτε, δουλέψτε, συσπειρωθείτε στα αριστερά κόμματα. Όσοι ψηφίζετε την ανανεωτική αριστερά ξεπεράστε τις φοβίες και τα συμπλέγματα και ψηφίστε τον ΣΥΝ. Για να είναι περισσότερο πλούσια η νέα Βουλή και να αρχίσει κάποτε ένας διάλογος που θα καταλήξει στη δημιουργία ενός αριστερού πολιτικού πόλου περισσότερο δυνατού και εμπλουτισμένου σε ιδέες.

ΑΦΗΣΤΕ τους αλλοτριωμένους Πασόκους να εκστασιάζονται από τις ανοησίες που εκστομίζει ο Γιωργάκης Παπανδρέου.

ΤΟ ΝΕΟ
ΠΑΣΟΚ ΘΑ ΚΑΝΕΙ
ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ ΚΑΙ ΘΑ
ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ ΤΑ
ΚΑΤΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ
ΕΡΓΑ...

ΚΑΤΑΛΑΒΑ,
ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ
ΚΑΡΕΚΛΑ
ΚΑΤΕΥΘΕΙΑΝ...

Δημοκρατικό συνέδριο, αλλά οι ομιλούντες-σύνεδροι θα είναι... τρεις!

ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ έτοιμα, λοιπόν, για το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ που πραγματοποιείται σήμερα (Παρασκευή), στο Σπίτι της Άρσης Βαρών, στη Νίκαια, με μοναδικό θέμα την εκλογή προέδρου. Στο στάδιο θα βρίσκονται περί τους 4.500 συνέδρους, αλλά ο λόγος θα δοθεί σε τρεις μόνον «συνέδρους» – στον γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Μιχ. Χρυσόχοϊδη, στον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη και στον υποψήφιο πρόεδρο Γ. Παπανδρέου. Το συνέδριο θ' αρχίσει αργά το μεσημέρι και θα είναι βραχύβιο. («Το λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν» – ανέφερε ένας από τους οργανωτές του συνεδρίου, απαντώντας, ταυτόχρονα, σε κάποιους «μεμψίμοιρους» συνέδρους, οι οποίοι επέμεναν ότι, «ακόμα και επί εποχής Μπρέζνιεφ, οι ομιλούντες-σύνεδροι ήσαν πλείονες των τριών»!)

ΑΛΛΟΙ ΣΥΝΕΔΡΟΙ επέμεναν να ερωτούν (κυρίως τον γραμματέα του ΠΑΣΟΚ...) κατά πόσον η ομιλία του Γ. Παπανδρέου θα επικεντρωθεί στην «Ελλάδα της επόμενης μέρας» ή στις «επιθέσεις κατά του κατεστημένου του ΠΑΣΟΚ, χωρίς ψήγματα προγραμματικού λόγου»... Οι επιθέσεις κατά του «ΠΑΣΟΚικού κατεστημένου» (και, ειδικότερα, κατά του «παλαιού ΠΑΣΟΚ») έχουν εξοργίσει αρκετά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, τα οποία φέρουν βαρέως την αρθρογραφία ορισμένων «αγιογράφων» του Γ.Α. Παπανδρέου, οι οποίοι έγραψαν ότι, αν δεν υπήρχε η υπόθεση Πάχτα, που επέτρεψε στον «Γιώργο ν' αδράξει το φραγγέλιο», κ.λπ., ο υποψήφιος πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ «θα τελούσε ακόμα υπό την κηδεμονία του Κ. Σημίτη». Τα στελέχη αυτά του κυβερνώντος κόμματος,

απευθυνόμενα προς τον Μιχ. Χρυσόχοϊδη, ερωτούν: «Συμφωνεί ο Γιώργος με τους αγιογράφους του;»

ΜΙΑ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΑΦΤΙΖΕΤΑΙ «ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ»...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, στοιχείο προβληματισμού εξακολουθεί ν' αποτελεί η άποψη σειράς πολιτικών επιστημόνων, οι οποίοι αναφερόμενοι στον τρόπο εκλογής του νέου προέδρου του ΠΑΣΟΚ (όπου μια εσωκομματική διαδικασία «βαφτίζεται δημοψήφισμα»...), θύμιζαν ότι ανάλογες πρακτικές είχαν χρησιμοποιηθεί, κατά καιρούς, από λογής αυταρχικά ή κρυπτοαυταρχικά καθεστώτα.

ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ γνωστό, στη διαδικασία εκλογής του νέου προέδρου του ΠΑΣΟΚ, θα πάρουν μέρος όχι μόνο τα 145.000 (περίπου) μέλη του ΠΑΣΟΚ, αλλά και «φίλοι του ΠΑΣΟΚ», ακόμα και «μη μέλη του ΠΑΣΟΚ»! [Κυκλοφορεί, τις μέρες αυτές, ένα σαρκαστικό ερώτημα: «Υπάρχει κατάλογος μη μελών του ΠΑΣΟΚ;»]. Κατά τα άλλα, για την εκλογή του Γ. Παπανδρέου (μεθαύριο Κυριακή) θα στηθούν κάλπες σε 3.000 περίπου σημεία σε όλη την χώρα, με επιδίωξη να συγκεντρωθούν περισσότερες από 500.000 ψήφοι... Οι επιτελείς του ΠΑΣΟΚ πιστεύουν ότι ο στόχος αυτός είναι εφικτός. Πλην διάφοροι εκλογολόγοι παρατηρούσαν ότι, στις εκλογές του 2000, οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ είχαν ξεπεράσει τα τρία εκατομμύρια – ήσαν, για την ακρίβεια, 3.001.052 ψηφοφόροι. «Συνεπώς –έλεγαν– τα συμπεράσματα δικά σας». Άλλοι παρατηρητές, ωστόσο, σημείωναν ότι η όλη διαδικασία παραβιάζει,

γενικότερα, την μυστικότητα της ψήφου, με την έννοια ότι το ΠΑΣΟΚ θα έχει στη διάθεσή του έναν κατάλογο «προθύμων» ή «ολιγότερο προθύμων μελών του ΠΑΣΟΚ» ή «φίλων του ΠΑΣΟΚ» ή «μη φίλων του ΠΑΣΟΚ» – διαδικασία που παραπέμπει, έμμεσα, στις εκλογές του 1946, με την αποχή της Αριστεράς από τις εκλογές και όλα τα συμπαρομαρτούντα. Και τότε, κάποιοι διέθεταν κατάλογο «μη ψηφισάντων»!

ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΗΣ ΑΡΝΗΣΗΣ Ή ΤΗΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ...

ΤΟ ΝΕΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ, μέσα στην εβδομάδα αυτή, ήταν το εντυπωσιακό ξεκίνημα, την περασμένη Τρίτη, του προεκλογικού αγώνα του Συνασπισμού της Ριζοσπαστικής Αριστεράς - Ενωτικό Ψηφοδέλτιο, με κεντρικό ομιλητή τον Γ. Μπανιά: «Δεν είμαστε –είπε– μια αριστερά της άρνησης και της διαμαρτυρίας, αλλά η αριστερά των εναλλακτικών προτάσεων, για την αλλαγή των υφισταμένων συσχετισμών και την προώθηση θετικών λύσεων».

ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ συνέπεσε με τη συγκρότηση εκλογικής επιτροπής του Συνασπισμού της Ριζοσπαστικής Αριστεράς, που αποτελείται από 446 προσωπικότητες της πνευματικής, καλλιτεχνικής, πολιτικής και κοινωνικής ζωής της χώρας. Ανάμεσα στα μέλη της επιτροπής ξεχωρίζουν 80 πανεπιστημιακοί, 70 εκπαιδευτικοί-συνδικαλιστές, 60 καλλιτέχνες-διανοούμενοι, 40 συνδικαλιστές, 21 πρώην βουλευτές και ευρωβουλευτές, 14 δήμαρχοι, αντιστασιακοί, δημοσιογράφοι, μετανάστες κ.ά.

ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ, τα δύο κόμματα εξουσίας (ΠΑΣΟΚ και ΝΔ) συγκεντρώνουν, στην πρόθεση ψήφου, το 76% περίπου των προτιμήσεων του εκλογικού σώματος, με τη ΝΔ να προηγείται του ΠΑΣΟΚ κατά 4,1% (ΠΑΣΟΚ: 36,3%, έναντι 40,4% της ΝΔ). Ορισμένοι εκλογολόγοι πιστεύουν ότι ο δικομματισμός μπορεί ν' αγγίξει ακόμα και το 87% του εκλογικού σώματος. Άλλοι, ωστόσο, πιστεύουν ότι, ως την ημέρα των εκλογών, η αριστερά μπορεί να βελτιώσει, ακόμα περισσότερο, τη θέση της. Ήδη, σύμφωνα με τη δημοσκόπηση της ALCO, το ΚΚΕ συγκεντρώνει, στην πρόθεση ψήφου, το 5,5% των ψηφοφόρων του εκλογικού σώματος (ή το 6,2%, σύμφωνα με τη δημοσκόπηση της Opinion), ενώ ο ΣΥΝ, σύμφωνα και με τις δύο δημοσκοπήσεις, συγκεντρώνει το 2,8%, σε απόσταση αναπνοής, δηλαδή, από το 3%, προκειμένου να εξασφαλίσει την είσοδό του στη Βουλή.

ΑΠΟ ΤΗΝ πλευρά του, ο πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος, απαντώντας σε όσους υποστηρίζουν ότι πρέπει να ενισχυθεί το ΠΑΣΟΚ, εις βάρος του... ΣΥΝ, δεν παρέλειψε να τονίσει: «Αν κάποιοι πηγαίνουν στις εκλογές λέγοντας "ενισχύστε το ΠΑΣΟΚ", τότε θα πρέπει να δικαιολογήσουν γιατί πρέπει να ενισχυθεί το ΠΑΣΟΚ, που θέλει την ισοπέδωση, την αφομοίωση και τον εξοβελισμό της Αριστεράς, και όχι η Αριστερά».

ΣΕ «ΚΑΘΑΡΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ» ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ Ν.Δ.;

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ τρέχουσα εβδομάδα ανακοινώθηκε (μεταξύ άλλων) και το οικονομικό πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας. Κατά το ΠΑΣΟΚ, η Νέα Δημοκρατία «μας γυρίζει πίσω δώδεκα χρόνια, εφόσον επαναφέρει τις ασφαλιστικές διατάξεις της περιόδου 1990-1993», ενώ, κατά την εκτίμηση του ΚΚΕ, αποτελεί απλή «παραλλαγή της αντιλαϊκής κυβερνητικής πολιτικής που γνωρίσαμε την τελευταία δεκαετία». Ανάλογη ήταν και η δήλωση του Δημήτρη Παπαδημούλη, από μέρους του Συ-

του Δημήτρη Πετσειδής

νασπισμού: «Το οικονομικό πρόγραμμα της ΝΔ –είπε– είναι γενικόλογο και αποτελεί συνέχεια της δεξιάς οικονομικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ».

ΓΙΑ ΤΟΝ ίδιο τον Κ. Καραμανλή, το οικονομικό πρόγραμμα της ΝΔ είναι μια «συμφωνία τιμής με τον πολίτη», αλλά και απόδειξη ότι η Νέα Δημοκρατία είναι έτοιμη να κυβερνήσει: Είναι μια νέα οικονομική πολιτική –είπε– σχεδιασμένη πάνω στα σημερινά αιτήματα και τις αυριανές προκλήσεις, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Από την πλευρά της, η Καθημερινή, με κύριο της άρθρο, σημειώνει ότι το πρόγραμμα της ΝΔ ενδεχομένως θα απογοητεύσει όσους προσδοκούσαν μια «ιδεολογικά καθαρή γραμμή πλεύσης, στην κατεύθυνση του νεοφιλελευθερισμού». Αυτό, όμως, δεν μπορούσε να γίνει, γιατί τα προβλήματα της χώρας απαιτούν όχι αγκυλώσεις, αλλά ποιοτικές συνθέσεις. «Και μια τέτοια σύνθεση, ανάμεσα στη φιλελεύθερη φιλοσοφία της και στην

ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, επιχειρεί η ΝΔ» – καταλήγει το άρθρο της Καθημερινής.

ΚΑΙ ΕΝΩ εμείς ασχολούμαστε με τα εκλογικά μας, ο Μπους υποχρεώνεται τώρα να ορίσει μια «ανεξάρτητη επιτροπή», προκειμένου να πληροφορηθεί ο ίδιος –και ο αμερικανικός λαός– πώς και γιατί έπεσε... τόσο έξω, όταν πίστευε ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν διέθετε όπλα μαζικής καταστροφής! Φυσικά, υποκρίνεται και, φυσικά, κοροϊδεύει τον αμερικανικό λαό όταν λέει ότι στηρίχθηκε στις αποκλειστικές πληροφορίες των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών, όταν δεκάδες άλλες πηγές (ο πατέρας του, ο Κίσιγκερ, ο πρόεδρος Ζακ Σιράκ, το ίδρυμα Κάρνεγκι, κ.ά.) του διαμηνούσαν ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις για την ύπαρξη των όπλων αυτών. Αλλά οι αμερικανικές εκλογές δεν απέχουν πολύ...

ANTHΩP

PASOK FOR EVER

Και το όνομα αυτού Καλαφάτης. Ένας από τους δεκάδες υφυπουργίσκους του «Κινήματος». Δεξί χέρι του κυρ-Άκη (όλα είναι δεξιά πλέον στο μαγαζί).

Αυτός λοιπόν ο εκσυγχρονισταράς με μια ανάλυση τύπου Τσουκαλά (μην με ρωτήσετε αν εννοώ τον Ντίνο ή τον Τάκη) κατέληξε ότι οι χαμηλές συντάξεις οφείλονται στο ΚΚΕ. Επειδή λέει οι κομμουνιστές βρίσκονταν στην εξορία και δεν υπέγραφαν δηλώσεις, είχαν λίγα ένσημα κι έτσι οι συντάξεις τους είναι μικρές! Τόσο απλά είναι τα πράγματα. Τύφλα να 'χει ο Σπράος και οι λοιποί νεκροθάφτες του ασφαλιστικού μας συστήματος. Οι Δαμανομπιστοκουναλάκηδες τώρα δικαιώνονται.

N. Mol.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ:

Μπάτσοι-διαδηλωτές

Κινητοποιήσεις και ξύλο. Συνθήματα και χημικά. Ελαιοπαραγωγοί στην Κόρινθο. Κάτοικοι στο Λαγονήσι. Απεργοί δημοσιογράφοι στου Κουρή. Ιπτάμενοι συνοδοί στο Υπουργείο Μεταφορών. Ποιος έχει σειρά;

N. Mol.

ΚΑΙ... ΓΑΙΑ ΠΥΡΙ ΜΕΙΧΘΗΤΩ!

Ποτέ δεν με ενδιέφεραν οι όποιες διεργασίες, οι πρακτικές ή οι αλλαγές προσώπων που γίνονταν στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ, στο βαθμό που έμεναν εσωτερική υπόθεση και δεν επηρέαζαν με οποιοδήποτε τρόπο τη δημόσια ζωή και την ασκούμενη πολιτική των κατά καιρούς κυβερνήσεών του. Έτσι θεωρώ εσωτερικό θέμα και την εκλογή νέου αρχηγού του κόμματος, μέχρι τη στιγμή βεβαίως που αυτός ο νέος αρχηγός θα διεκδικήσει την ψήφο του ελληνικού λαού – και δεν εννοώ φυσικά το τραγικό αστείο της ψήφου για την κομματική εκλογή του.

Έχω όμως μια απορία: Τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ –και μιλώ για τα λεγόμενα ιστορικά στελέχη και όχι για τα όψιμα, ή για τους οπαδούς που απλώς βρίσκονται μακριά από όργανα και από κέντρα λήψης των αποφάσεων– δεν ενοχλούνται από την ολοφάνερη προσπάθεια του νέου εκλεκτού να απαξιώσει τους ίδιους, τη δράση τους και εν τέλει το ίδιο το κόμμα;

Ήδη έχει περιθωριοποιήσει τον προκάτοχό του και ακόμα πρωθυπουργό της χώρας, απομολώντας μάλιστα την μέχρι τώρα πολιτική του – στην οποία άλλωστε συμμετείχε κι ο ίδιος. Επίσης διαγράφει στελέχη, παρόλο που ακόμα δεν έχει εκλεγεί πρόεδρος, επιβάλλει όρους και αγνοεί επιδεικτικά τα κομματικά όργανα, εισάγοντας νέα ήθη και συνήθειες, ακόμα και κατά

παράβαση συνταγματικών επιταγών.

Παράλληλα, στις φιέστες που οργανώνει ανά την Ελλάδα, καταφέρεται ουσιαστικά εναντίον του μέχρι τώρα ΠΑΣΟΚ και απαξιώνει στελέχη και πολιτικές μιας 20ετίας, υποσχόμενος «ανατροπές» και «ρήξεις» – κανείς δεν έχει καταλάβει το ακριβές περιεχόμενό τους– και αφήνοντας σκόπιμα ανοιχτό το ενδεχόμενο να προχωρήσει σε ριζική αλλαγή των δομών, μέχρι και των συμβόλων του ΠΑΣΟΚ.

Αλλαγή βεβαίως που δεν βελτιώνει την εικόνα της ανεργίας, της φτώχειας και της ανασφάλειας που έχει προκληθεί όλα αυτά τα χρόνια, των σκανδάλων που εξακολουθούν να αποκαλύπτονται, της διαπλοκής και της διαφθοράς που προκαλούν την αγανάκτηση του λαού. Μια εικόνα την οποία πλέον έχουν αρχίσει να καυτηριάζουν και στελέχη του ΠΑΣΟΚ –όπως προχτές μόλις ο Άκης Τσοχατζόπουλος– απλώς για να φανούν αρεστοί στον νέο αρχηγό.

Να διακινδυνεύσω τελικά μια εκτίμηση; Μάλον δεν ενοχλείται κανένας από την πορεία του νέου αρχηγού· αντίθετα πολλοί θα πρέπει να θαυμάζουν την... «ευρηματικότητά» του. Γιατί εκείνο που προέχει είναι η παραμονή στην εξουσία και άρα η νίκη στις επικείμενες εκλογές. Πέρα απ' αυτό, γαία πυρί μειχθήτω. Αυτό όμως μας ενδιαφέρει όλους... **Τ.Κ.Δ.**

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΚΑΒΑΦΗ

«ΕΛΙΑ» ονειρεύτηκε ο Ν. Μπίστης στην ομιλία στη «μάζωξη» των «Κεντροαριστερών» την Τρίτη που πέρασε. Στην ΑΕΚΑ, είπε, ταιριάζει περισσότερο η Ελιά αλλά συζητούμε και όποια άλλη εκδοχή. Και ποιος δεν ήταν εκεί: Οικοδέσποινα η Μαρία Δαμανάκη αλλά και οι Π. Σκοτινιώτης, Γ. Καλογήρου και λοιποί. Ο Γιωργάκης ήταν «αδιάθετος» και έστειλε τον άνθρωπό του Π. Παμπούκη να μεταφέρει το μήνυμά του στη συνάθροιση. Συντονιστής ήταν ο κοσχωτάνθρωπος δημοσιογράφος Γιάννης Βλαστάρης. Εμείς υιοθετούμε το σχόλιο του Αλέκου Αλαβάνου για την «μάζωξη», που αντί άλλων δανείστηκε στίχους του Καβάφη:

Έτσι μία ειρωνία

Θα καταντήσουν πια και παίγνιο μες στην Ρώμη
τα γένη των. Που και κατά βάθος έγιναν
σαν ένα είδος υπηρέται των Ρωμαίων.

Το ξέρει ο Σελευκίδης, που αυτοί τους δίδουν
κι αυτοί τους παίρνουνε τους θρόνους των
αυθαίρετα, ως επιθυμούν, το ξέρει.

Αλλά τουλάχιστον στο παρουσιαστικό των
ας διατηρούν κάποια μεγαλοπρέπεια.
Διαβάζετε, διαβάζετε Καβάφη, παιδιά...

ΠΕΡΙ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ

Ενοχλείται ο Γιωργάκης από την σκανδαλολογία και είναι φυσικό αφού του χαλά τη... σούπα της εικόνας που θέλει να πλασάρει – όπως ενοχλούσαν και τον Κ. Σημίτη οι αναφορές στα διαπλεκόμενα και τη διαφθορά, θυμάστε;

Ο νέος αρχηγός όμως δείχνει μεν ευαισθησία για τη σκανδαλολογία, δε δείχνει όμως ανάλογη ευαισθησία και για τα ίδια τα σκάνδαλα που έχει προκαλέσει η κυβέρνηση της οποίας εξακολουθεί να είναι μέλος, πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς σε ορισμένα από αυτά φέρεται ανακατεμένος και ο ίδιος.

Γιατί δεν γίνεται σκανδαλολογία χωρίς σκάνδαλα, γίνεται; Είναι σαν να λέμε καπνός χωρίς φωτιά...

Τ.Κ.Δ.

ΣΕ ΚΑΛΟ ΤΟΥ, ΣΕ ΚΑΛΟ ΤΟΥ!

*Καιρός του σιγάν και καιρός του λαλείν
Καιρός του φιλήσαι και καιρός του μισήσαι.*

Καλό μας αγώνα!, λέει και ξαναλέει ο Γιωργάκης, θυμίζοντας το καλό βόλι που έλεγαν οι αρματολοί και οι κλέφτες. Είπα κλέφτες και συνειρμικά θυμήθηκα τους αστέρες του «Κυνοβουλίου» μας, τους υπαλλήλους των διαπλεκόμενων που «βολεύονται» ανερυθρίαστα κατά τα συμφέροντά τους. Μικρή παρένθεση:

Πρόκειται για βουλευτές που δεν είδαν, δεν άκουσαν, δεν κατάλαβαν και που δεν είχαν αποφασίσει ακόμη αν είναι περισσότερο κρετίνοι παρά λαμόγια και απατεώνες. Κι αυτοί οι «βουλευτές» με τις απρόσωπες φάτσες και τις άχρωμες φωνές, με τη σκέψη γυρίνου και την καρδιά κοάλα θα βγουν σε λίγο και θα ζητήσουν την έγκρισή μας για να συνεχίσουν το θεάρεστο, δημοκρατικό τους έργο. Κλείνει η παρένθεση.

Αυτούς όμως τους κανάγιες του κυνοβουλίου τούς τιμώρησε κατά πως έπρεπε ο Γιωργάκης. Αναπολόγητοι εκδιώχθηκαν. Χωρίς προηγούμενος να εξηγήσουν γιατί και από ποιους ωθούμενοι έκαναν ό,τι έκαναν. Τον καλό τους αγώνα κι αυτοί. Οι «αγωνιστές» του κινήματός τους.

Quidquid recipitur ad modum recipientis: Το καθετί γίνεται αντιληπτό όπως ο παραλήπτης μπορεί, έγραφε ο μέγας Ακινάτης. Αλήθεια, από ποια ρητορική σχολή έλκει το δικανικό του στυλ ο Γιωργάκης; Σίγουρα δεν είναι ούτε η σχολή του μπαμπά του, ούτε του παππού του. Της μητέρας του ίσως, του Κατσιφάρα, του Κατσανέβα ή μήπως του Άκη Τσοχατζόπουλου; Εντάξει, τα κείμενά του τα γράφει ο αδελφός Νίκος, αλλά οι ατάκες εκτός κειμένου σε ποια ρητορική φόρμα εντάσσονται;

Ο Γ.Α. Παπανδρέου όταν μιλά έχει ένα συνεσταλμένο, σχεδόν φοβικό ύφος, κι ένα αμήχανο χαμόγελο που τον καθιστά συμπαθή χωρίς να ξέρεις γιατί. Είναι αυτό το βλέμμα του που μοιάζει σαν να λέει «Τι θέλω εγώ εδώ;» ή «Με συγχωρείτε που σας θυμίζω τον πατέρα μου» ή –ακόμη πιο ψυχαναλυτικά, βλέπετε είμαι επηρεασμένος απ' την Ίρβιν Γιάλομ– «Με συγχωρείτε που δεν σας θυμίζω τον πατέρα μου παρά τις προσπάθειές μου». Καλά το υποψιάστηκα εγώ πως αυτές οι εκλογές θα εξελιχθούν σε αληθινό ψυχόδραμα. Όπως όμως και νάχει το πράγμα... καλό μας αγώνα!

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Σε υπόθεση λοταρίας έχει εξελιχθεί το θέμα των αγροτικών συντάξεων. Η τιμή εκκίνησης έχει ορισθεί για τα 340 ευρώ από τη ΝΔ, το ΠΑΣΟΚ θα προτείνει κάτι παραπάνω, ενώ το ΚΚΕ τρέχει να προλάβει να κλείσει στα 500 ευρώ. Ο Καρατζαφέρης πλειοδοτεί με κάτι παραπάνω. Οπότε η αγροτική σύνταξη κατακυρώνεται στον κ. Τσοβόλα υπερασπιστή, ως γνωστόν, του «δώσ' τα όλα».

DRUGS, POLITICS AND N.D.

Χρειάζονται και άλλες θεραπευτικές κοινότητες για τους νεαρούς χρήστες ναρκωτικών, δεν παραλείπει να δηλώνει συνεχώς ο κ. Καραμανλής. Ορθά το διακηρύσσει ο πρόεδρος. Ρώτησε όμως τη γνώμη του κ. Ψωμιάδη που εμποδίζει τη λειτουργία μονάδας του ΟΚΑΝΑ στη Θεσσαλονίκη λέγοντας ότι «όποιος θέλει μονάδα του ΟΚΑΝΑ να την πάρει και να την κάνει σπίτι του»;

Σως

ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΕΣ

Πρώην στέλεχος της Ν.Δ. που δήλωσε πίστη και υπακοή στον Γιωργάκη, ανταμείφθηκε πάραυτα. Εστάλη στις ΗΠΑ προκειμένου να συμμετάσχει σε συνομιλίες για την ασφάλεια του ΜΕΤΡΟ εν όψει 2004. Αξιος ο μισθός του κ. Δημοσθένη Γιαννισόπουλου. Μ.Ζ.

ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ STYLE

Ο κ. Ανθόπουλος είναι ο γνωστός βουλευτής που θυσιάσθηκε για το καλό της τροπολογίας Πάχτα. Μας είχε χαρίσει όμως εξαιρετικές στιγμές «πολιτικού λόγου», όταν υποδέχτηκε ως υφυπουργός Παιδείας σε κάποια εκδήλωση τον Αρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο με τη φράση: «Ίδου ο Νυμφίος έρχεται εν τω μέσω του φωτός». Αμήν.

Σως

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ

«Η ατμόσφαιρα στο ΠΑΣΟΚ αρχίζει να γίνει καλύτερη», ισχυρίσθηκε σε δηλώσεις του ο υπουργός Μεταφορών κ. Βερελής. Αυτά αρχίζει να πάθει κάποιος όταν η ατμόσφαιρα αρχίζει να γίνει βαριά και χάσεις τα λόγια σου.

Σως

ΛΕΒΕΝΤΗΣ

Ποια Αριστερά και ποιος Καρατζαφέρης; Έρχεται φουριόζος ο Λεβέντης και η Ένωση Κεντρώων, ο οποίος αφού εγγυήθηκε (και αυτός) 600 ευρώ κατώτερη σύνταξη(!) δέχεται υπό προϋποθέσεις να δώσει ορισμένους από τους βουλευτές του για να σχηματίσει κυβέρνηση το πρώτο κόμμα! Μπορεί να τους βρίζει συνέχεια ο πρόεδρος, αλλά στις κρίσιμες στιγμές δείχνει τη μεγαλοψυχία του.

Σως

ΒΑΛΤΕ ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΓΥΡΙΖΕΙ...

Καβγάς μεγάλος ξέσπασε ανάμεσα στους δύο μεγάλους αρχηγούς του δικομματισμού, οι οποίοι δεν ξέρουν πια τι να πρωτοπροτείνουν, τι να πρωτοϋποσχεθούν στο πόπολο, προκειμένου να προσελκύσουν την ψήφο του.

Στα 300 ευρώ ανεβάζει ο Γιωργάκης τις συντάξεις των αγροτών στην περίπτωση που το κόμμα του –τελικά τι όνομα έχει;– κερδίσει τις εκλογές. Στα 330 τις ανεβάζει ο Κωστάκης στην περίπτωση που θα είναι ο επόμενος πρωθυπουργός. Μέτρα για τη διαφάνεια, τη διαπλοκή, τα πανωτόκια και δεν ξέρω κι εγώ τι άλλο εξαγγέλλει ο ένας, αντίστοιχα μέτρα για τα ίδια πράγματα σπεύδει να εξαγγείλει την επόμενη μέρα και ο άλλος.

Τέτοιες ιδέες, με... φαντασία, όπως υποστηρίζει ο άτυπα μεν ουσιαστικά δε νέος αρχηγός της «μεγάλης δημοκρατικής παράταξης», την πατρότητα της οποίας ωστόσο διεκδικεί και ο αντίπαλός του της άλλης πλευράς. Και οι υπήκοοι της τηλεοπτικής μας δημοκρατίας παρακολουθούν από τον καναπέ τους άφωνοι –τι άλλο μπορούν να κάνουν;– την εξέλιξη του πλειστηριασμού, του εκλογικού τζόγου, όπως ας πούμε το «θησαυροφυλάκιο», ή το «ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος», ή το τελευταίας φουρνιάς «ο πιο έξυπνος».

ΜΝΗΜΗ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

Πραγματοποιήθηκε και στη Θεσσαλονίκη η ημέρα μνήμης των Ελλήνων Εβραίων θυμάτων του Ολοκαυτώματος, δίχως την παρουσία φορέων της Αριστεράς. Αντιθέτως ήταν εκεί κι έπαιξαν μπάλα χωρίς αντίπαλο (αφού η Αριστερά τούς εκχώρησε ζωτικό χώρο αντιφασιστικής μνήμης) όλοι όσοι έπαιξαν τότε έναν ρόλο τουλάχιστον διαφοροούμενο.

Έτσι παρέλασαν πολιτευτές της Νέας Δημοκρατίας, οι οποίοι τοποθετήθηκαν στη βάση της κοινής θρησκευτικής καταγωγής (έτσι ακριβώς), αποδεικνύόμενοι έστω και μηχανικά συγκοινωνούντα δοχεία με το ρεύμα της αμερικανικής νεοδεξιάς και τις εμμονές της απέναντι στο Παλαιστινιακό. Ήταν επίσης εκεί (δίπλα στον Νομπελίστα συγγραφέα Έλι Βίζελ) και ο πρέσβης των Ηνωμένων Πολιτειών κ. Μίλερ.

Είναι σαν να πηγαίνει σ' ένα γεμάτο αμφιθέατρο ο κ. Μίλερ, να μιλάει για τα θύματα του Αφγανιστάν ή της Πράγας, και να μην βρίσκεται ούτε ένας αριστερός (επειδή θα μιλούσε ο ιδεολογικός του αντίπαλος) να παρενυρεθεί, να του υπενθυμίσει με τρόπο τα θύματα της Χιλής, του

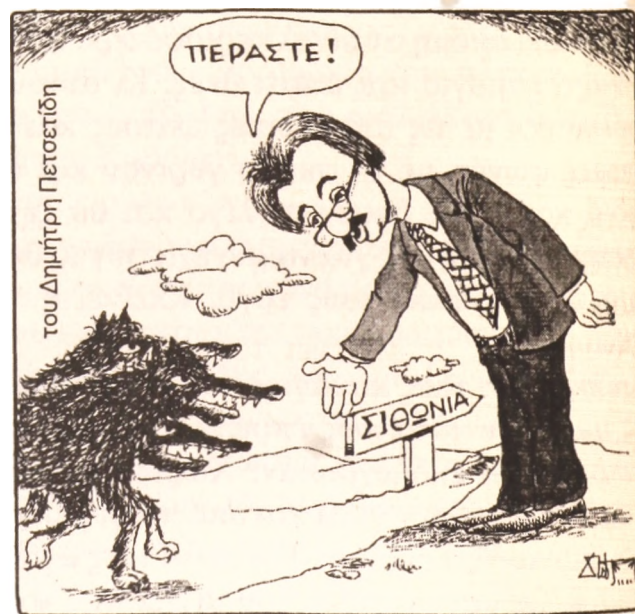
Και το πιο αστείο: οι δύο «μεγάλοι» τσακώνονται μπροστά στις κάμερες για το ποιος αντιγράφει ποιον στις προτάσεις και τις υποσχέσεις. Τέτοια βαρύτητα πολιτικού λόγου και βάθος πολιτικού σχεδιασμού.

Μόνη ελπίδα; Να αποδείξει ο λαός την ωριμότητα που του αποδίδουν και να τους μαυρίσει στις εκλογές. Έτσι, για το γαμώτο...

Τ.Κ.Δ.

Βιετνάμ ή της Χιροσίμα. Κι ακόμη είναι σαν επειδή θα έχει επικρατήσει αύριο ένας Μουτζαχεντίν δικτάτορας και όχι μόνο θα απαγορεύονται οι διαδηλώσεις, αλλά και πλήθος άλλα πράγματα που στα αστικά καθεστώτα τα θεωρούμε ακόμη ως δεδομένα, να μην τιμούμε τη μνήμη των παιδιών της Παλαιστίνης που σκοτώνονται σήμερα.

Καρασαββίδου Ελένη

ΠΟΡΕΙΑ ΕΛΠΙΔΑΣ

Ξετρυπώσανε πάλι. Αυτοί με τις ήρεμες αλλά αποφασιστικές φάτσες που διαδηλώνουνε μαζί με τους «έγχρωμους», τους μετανάστες, και παίρνουνε μαζί τους και τα παιδιά τους και τα σκυλιά τους στις πορείες κατά της παγκοσμιοποίησης και κατά των ύπουλων νομοσχεδίων που ετοιμάζει η καταναλωτική κοινωνία των αμερικανικών των Βαλκανίων, για να ξεφορτωθεί τους οικονομικούς μετανάστες και τους πολιτικούς πρόσφυγες μετά από τους βλακώδεις και άχρηστους Ολυμπιακούς που τόσο δημόσιο χρήμα διασπαθίστηκε για χάρη τους, τόσο μάταια.

Ξετρυπώσανε πάλι. Αυτοί που μέσα στην κινούμενη άμμο του κέρδους που καταπίνει τα πάντα έχουνε όραμα, κι όπως φάνηκε στη μικρή αλλά όλο ζωντάνια πορεία του περασμένου Σαββάτου διαθέτουνε τέμπο και κέφι αμείωτο για ν' αγωνιστούν ειρηνικά αλλά αποφασιστικά, γι' αυτό που σε τελική ανάλυση δεν είναι παρά η επιβίωση του πλανήτη. Αντιλαμβάνόταν κανείς κοντά στους

ανθρώπους αυτούς των πολλών διαφορετικών αποχρώσεων, στην πορεία του περασμένου Σαββάτου, έναν κοινό παλμό για αρμονική συνύπαρξη χωρίς το φρικώδες φάσμα του ρατσισμού και της κοινωνικής ανισότητας που εκτρέφουν την τρομοκρατία και το μίσος και οδηγούν το ανθρώπινο γένος στην αυτοκαταστροφή του. Και ένιωθε να αναβιώνει μέσα του η ελπίδα ότι ακόμη δεν έχει πει την τελευταία της λέξη η σοσιαλιστική ιδέα, ότι απλώς μεταλλουθώντας το κάλεσμα των καιρών.

Αναρωτιέται βέβαια κανείς αν η όποια κυβέρνηση προκύψει από τις εκλογές θα έχει διαφορετική αντιμετώπιση στο θέμα των μεταναστών. Η υποψία μας είναι ότι όποιος από τους δύο μονομάχους και αν ιππεύσει την κρατική εξουσία θα έχει την ίδια αντιμετώπιση σ' αυτό το καίριο ζήτημα. Άραγε θα εξακολουθήσουν τα όργανα της τάξεως να περνούν χειροπέδες σε οικονομικούς μετανάστες που πουλάνε κασέτες και... γυαλιά ηλίου που

είναι, λέει, παρανόμως εισαχθέντα; Θα εξακολουθήσουν να βλέπουν τα μάτια μας νέα μαύρα παιδιά, με σκυμμένο κεφάλι και τις τσάντες τους αδειασμένες από το φτωχικό περιεχόμενό τους, και γύρω τους ένα μάτσο αστυνομικούς αφυπνισμένους ξαφνικά, λες και βρισκόμαστε στη χώρα του Απαρτχάιντ; Αυτά πρέπει να σταματήσουν. Η αντιμετώπιση των μεταναστών πρέπει να γίνεται μέσα στα πλαίσια του νόμου και της ανθρωπιάς. Να βρεθούν χώροι υποδοχής και φιλοξενίας. Να παύσει η εκμετάλλευσή των μεταναστών και η βασανιστική διαδικασία για να πάρουνε τις περίφημες κάρτες τους. Και αυτά, ανεξαρτήτως των εκλογικών αποτελεσμάτων. Τα θριαμβικά τύμπανα και τα παραδοσιακά κρουστά που πήγαιναν μπροστά στην ειρηνική πορεία του Σαββάτου, αντίθετα στη γκρίζα απόχρωση της πολιτικής αναμέτρησης που κυριαρχεί, είναι ίσως το προανάκρουσμα κάποιων βαθιών αλλαγών και ανακατατάξεων που εγκυμονούνται...

M. T.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ CIA

Αληθεύει ότι κλιμάκια της CIA, τα οποία έχουν έρθει εδώ και μερικές εβδομάδες στην Αθήνα με το πρόσχημα των ελέγχων για την ασφάλεια των Ολυμπιακών Αγώνων, αντ' αυτών ασχολούνται με άλλα πιο σημαντικά ζητήματα που αφορούν στην απόδειξη της στήριξης στον υποψήφιο πρωθυπουργό και επιστήθιο φίλο του Κόλιν Πάουελ, Γιωργάκη Παπανδρέου; Πηγαινοέρχονται στο Υπουργείο Εσωτερικών και στα γραφεία της ΔΕΛΤΑ Πληροφορικής. Να υποθέσουμε ότι έχασαν το δρόμο για το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως;

ΔΕΞΙΟΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ

Λάβρος κατά της κυβέρνησης ήταν το τελευταίο διάστημα ο κ. Κεδίκογλου, ξεπερνώντας σε αντιπολιτευτικό ζήλο ακόμη και τους βουλευτές της Ν.Δ. Ξεσπάθωνε εναντίον υπουργών, αλλά ειδική προτίμηση είχε στον αντιπρόεδρο του σώματος Κώστα Γείτονα. Και όλα αυτά γιατί; Ε, υποψήφιος με τη ΝΔ είναι ο γιος του στην Εύβοια, δεν πρέπει να του δώσει μια γερή αβάντα; Έτσι δεν κάνει ένας προνοητικός πατέρας;

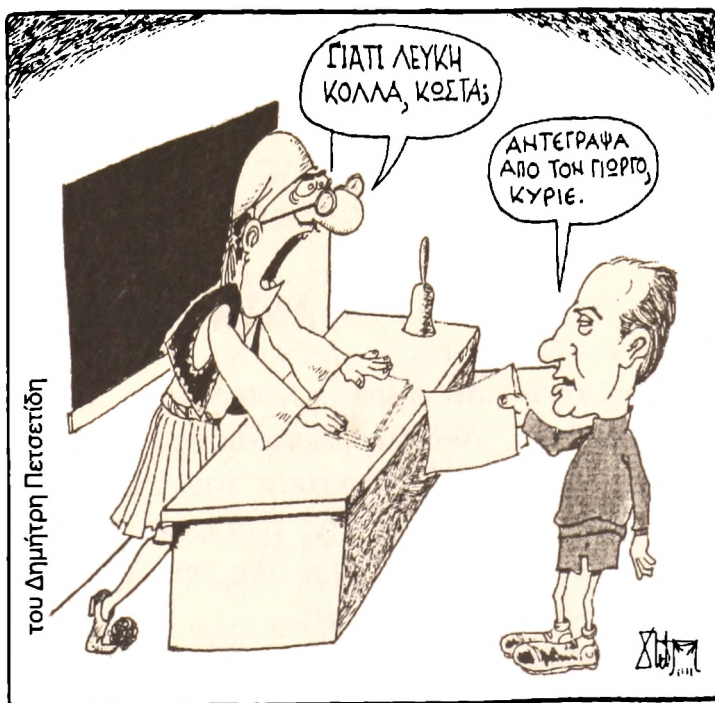
Σως

ΚΥΚΛΑΔΙΚΑ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΑ Ν.Δ.

Στο όνομα της Ανανέωσης ο Ι. Παλαιοκρασσάς τοποθετήθηκε στο ψηφοδέλτιο των Κυκλάδων μετά από δέκα χρόνια απουσίας. Πολλές οι ενστάσεις από συναγωνιστές αλλά και απο στελέχη του ΠΑΣΟΚ που λένε πως έχουν 14 ράμματα για τη γούνα του. Πώς λέμε 0 και 0 = 14; Πάντως οι αποκεφαλισμένοι πιστοί στην ενότητα της παράταξης θα δώσουν τον υπερ πάντων αγώνα για να εκλεγεί ακόμη και ο Ι. Παλαιοκρασσάς.

• Αναπάντητο παραμένει το ερώτημα πόσα γραμμάτια θα πληρώνει ακόμη το κόμμα για λογαριασμό του Ιδρύματος Τύπου, που ως γνωστόν εκδίδει την εφημερίδα *Ελεύθερος Τύπος*, της οποίας είναι πρόεδρος ο κ. Παλαιοκρασσάς.

Αντε να πείσεις μετά τους κακόπιστους ότι η

εφημερίδα δεν βάφτηκε γαλάζια για τις ανάγκες του χρίσματος.

M.Z.

ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Εκκληση «σε όλους τους αρμόδιους φορείς, τις επιστημονικές ενώσεις και τα πολιτικά κόμματα» απηύθυνε το ελληνικό τμήμα του ICOMOS, ώστε να «αντιταχθούμε στην εξαφάνιση τμήματος της ιστορίας της Αθήνας, με πρόσχημα το κτίσιμο ενός μουσείου», το οποίο μάλιστα «δεν διασφαλίζει την επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα».

Σε ψήφισμά του, το οποίο προέκυψε στην ετήσια τακτική Γενική του Συνέλευση (26.1), το ICOMOS κάνει μια εικοσαετή και πλέον αναδρομή στο θέμα, για να καταλήξει στη διαπίστωση ότι «η επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα, θα πρέπει να συνδυαστεί με την επανατοποθέτησή τους στο μνημείο»

και όχι σε ένα μουσείο. Θέση που ήταν και η αρχική, όταν το 1982 στη Διεθνή Διάσκεψη της UNESCO στο Μεξικό έγινε αποδεκτή η πρόταση της υπουργού Πολιτισμού της Ελλάδας Μελίνας Μερκούρη ότι «τα τμήματα μνημείων που βρίσκονται για διάφορους λόγους εκτός της εθνικής τους επικράτειας επιστρέφονται άμεσα στη θέση τους».

Δεκατέσσερα χρόνια μετά και έπειτα από λανθασμένους χειρισμούς της ηγεσίας του υπουργείου Πολιτισμού, το θετικό εκείνο κλίμα «έχει αναστραφεί». Συγκεκριμένα σήμερα είμαστε αντιμέτωποι «με αντι-συσπειρώσεις στο διεθνές πεδίο, φτάνοντας στην κοινή Διάσκεψη το Δεκέμβρη του 2002, όπου οι διευθυντές των 20 μεγαλύτερων μου-

σείων της γης, αποφάσισαν τη μη επιστροφή των αρχαίων στις χώρες προέλευσής τους, με δήθεν αιτιολογία τον οικουμενικό τους χαρακτήρα».

Στο ψήφισμα του ICOMOS τίθεται θέμα «αλλαγής χειρισμών από ελληνικής πλευράς με σκοπό την αντιστροφή του αρνητικού κλίματος στο διεθνή χώρο» και «την άμεση παύση όλων των παράνομων εργασιών για την ανέγερση του Νέου Μουσείου Ακρόπολης στο οικοπέδο Μακρυγιάννη, που έχουν ως συνέπεια την καταστροφή και εξαφάνιση σοβαρών μνημείων της αρχαίας ελληνικής και βυζαντινής πολιτιστικής κληρονομιάς».

ΟΦΙς

ΑΦΥΛΑΚΤΕΣ ΔΙΑΒΑΣΕΙΣ

Το δυστύχημα που συνέβη σε αφύλακτη διάβαση τρένου στη Λάρισα με θύματα μια μητέρα και τα δύο της παιδιά συγκλόνισε αλλά και εξόργισε την ελληνική κοινωνία, δεδομένου ότι το φαινόμενο αυτό των απόλυτα άδικων θανάτων δεν λείπει να εκλείψει, σε μια χώρα που υποτίθεται πως καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό (και) του σιδηροδρομικού δικτύου. Φαντάζει αδιανόητο να χάνονται ζωές σήμερα με αυτό τον τρόπο. Και όμως την τελευταία δεκαετία σημειώθηκαν 1.300 ατυχήματα σε όλο το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο και από αυτά τα 500 συνέβησαν σε αφύλακτες διαβάσεις. Το 70% αφορά ατυχήματα σ' αυτές τις διαβάσεις που είχαν ως αποτέλεσμα να βρουν το θάνατο 150 άτομα. Και καλά να θρηνούμε συνέχεια θύματα στους δρόμους λόγω έλλειψης κυκλοφοριακής αγωγής και κακής ποιότητας του οδικού δικτύου. Με βάση ποια λογική επιτρέπει ο ΟΣΕ να αφήνονται διαβάσεις χωρίς φύλακες ή ηλεκτρονικό σύστημα φύλαξης; Υπάρχουν ελλείψεις σε προσωπικό και λόγω λιτότητας δεν γίνονται προσλήψεις; Ή υπάρχει πλεονάζον προσωπικό το οποίο και ο ίδιος ο Οργα-

νισμός αδυνατεί να καταγράψει και να κατανείμει εκεί που υπάρχουν κενά; Οι απορίες θα υφίστανται έως το επόμενο ατύχημα, ας ελπίσουμε χωρίς απώλεια ζωής.

ΣΩ.ΛΕ

ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΣ

Καλά, δεν βρέθηκε κανένας στο ΠΑΣΟΚ να πει στον νέο αρχηγό της «μεγάλης δημοκρατικής παράταξης», στο «παιδί της αλλαγής», ότι τα συνθήματα για το «νέο» που επαγγέλλεται είναι τόσο παλιά όσο και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ που τώρα απαρνιέται; Ας πούμε εκείνο το «μαζί θα προχωρήσουμε για μια Ελλάδα νέα» και ο τελευταίος πολίτης αυτής της χώρας θυμάται

ότι ήταν το κυρίαρχο σύνθημα του Ανδρέα Παπανδρέου στην προεκλογική εκστρατεία του 1985 και μάλιστα υπήρχε στις τεράστιες αφίσες που είχαν γεμίσει όλη την Αθήνα αλλά και την επαρχία.

Εντάξει, είναι γνωστό ότι ο Γιωργάκης το μόνο κοινό που είχε με τον πατέρα του ήταν το επίθετο, μέχρι που, μπροστά στον κίνδυνο να χαθούν οι εκλογές,

αποφάσισε να πάρει τα ηνία στα χέρια του. Και για να πετύχει έπρεπε να πάρει ό,τι μπορούσε από αυτόν, να του μοιάσει, να τον μιμηθεί, να δημιουργήσει ένα ανάλογο με της εποχής εκείνης κλίμα, σε μια προσπάθεια να ξεγελάσει τους ψηφοφόρους.

Αλλά αυτό δεν είναι απλώς αντιγραφή. Είναι κοροϊδία, που φαίνεται...

Τ.Κ.Δ.

Εφημερολόγιο

Πέμπτη 29 Ιανουαρίου

- Αυτό που μου έμεινε χθες βράδι από την -κατά τον Τύπο- «ευγενική αυλαία» Σημίτη, είναι το ενδιαφέρον που συγκέντρωσε η συζήτηση στη Βουλή. Χρόνια είχε να δει τέτοιο σουξέ η Βουλή των Ελλήνων. Ξαφνικά οι «πολίτες του καναπέ» ξανάγιναν πολίτες και παρακολούθησαν με ενδιαφέρον την τελευταία πολιτική κόντρα του πρωθυπουργού με τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Τόσο σοβαρά είναι τα πράγματα...

- Με τις εκλογές προ των πυλών, τον Νοέμβριο του 2003 τα δάνεια της καταναλωτικής πίστης αυξήθηκαν με ρυθμό 25,5% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε η Τράπεζα της Ελλάδος. Υπάρχει λογική εξήγηση: ένα γεμάτο στομάχι -έστω και με δανεικά- διαμαρτύρεται λιγότερο από ένα άδειο...

Παρασκευή 30 Ιανουαρίου

- Ο υπουργός Τύπου Πρωτόπαπας, ιδιαίτερα ενοχλημένος από όσα κατέγραψε το πολιτικό βαρόμετρο που διενεργεί η εταιρεία VPRC για λογαριασμό του ΣΚΑΪ 100,3 και ιδιαιτέρως από την εκτίμηση των ερευνητών για διεύρυνση της διαφοράς, υπό το βάρος της παρούσης συγκυρίας, στις έξι ποσοστιαίες μονάδες, επιτέθηκε κατά των τηλεφωνικών δημοσκοπήσεων και κάλεσε τον Σύλλογο Εταιρειών Δημοσκοπήσης και Ερευνας Αγοράς να θέσει περιορισμούς. Ο δημοκρατικός αυτοπεριορισμός στην εποχή της συμμετοχικής δημοκρατίας, σε άπταιστα οργανωτικά...

- Μια προαναγγελθείσα -για μετά τις εκλογές- απεργία: εμπλοκή σημειώθηκε χθες κατά τον δεύτερο γύρο των διαπραγματεύσεων για την υπογραφή της νέας εθνικής συλλογικής σύμβασης εργαζομένων. Στο 8% που διεκδικεί η ΣΕΕ, οι εργοδοτικές οργα-

νώσεις αντέτειναν ποσοστό αυξήσεων 3,2%.

Σάββατο 31 Ιανουαρίου

- Ανά Σαββατοκύριακο και σκάνδαλο. Σήμερα συζητείται το σκάνδαλο «της λίμνης Καϊάφα». Στο ρόλο του Πάχτα ο υφυπουργός Ανάπτυξης Γεωργακόπουλος. Αποχαρκτήρισε από μόνος του την περιοχή της λίμνης Καϊάφα -μέρος της εκλογικής του περιφέρειας- για να χτιστούν εκεί ξενοδοχεία, εγκαταστάσεις, αλλά και ένα γκόλφ... Τον εξέθεσε χθες στη Βουλή ο πρόεδρος του Συνασπισμού Κωνσταντόπουλος. Ο υπουργός Τσοχατζόπουλος άφησε ακάλυπτο τον υφυπουργό του. Εξάλλου είχε ράμματα για τη δική του γούνα να ασχοληθεί, κατά Ρόδο μεριά...

Κυριακή 1 Φεβρουαρίου

- Διαβάζω στην Καθημερινή το ακόλουθο σχόλιο που έστειλε «ανώτατος εν ενεργεία δικαστικός»: «Το κρίσιμο θέμα δεν είναι τόσο η τροπολογία (Πάχτα) αυτή καθ' αυτή, αλλά η έκπτωση του νόμου ως βασικού θεμελίου του κράτους δικαίου. Του κράτους που λειτουργεί σύμφωνα με το νόμο και όχι σύμφωνα με την αυθαίρετη βούληση των ασκούντων την εξουσία. Σ' αυτό το κράτος ο νόμος θέτει κανόνες, υποχρεωτικούς και ισότιμους για όλους τους πολίτες. Οι νόμοι που αποβλέπουν στη ρύθμιση ατομικών περιπτώσεων και ισχύουν μόνο γι' αυτές, δεν είναι στην ουσία νόμοι, αλλά συνιστούν άσκηση διοικήσεως. Περιβάλλονται τον μανδύα του νόμου για να ευνοηθούν συγκεκριμένα πρόσωπα και να παρακαμφθεί το Συμβούλιο της Επικρατείας».

Δευτέρα 2 Φεβρουαρίου

- «Η φωνή της Ελλάδας σήμερα ακούγεται στα πέρατα της γης. Θα την ενδυναμώσουμε, θα τη θέσουμε στην υπηρεσία μιας νέας δημοκρατικής και παγκόσμιας διακυβέρνησης. Έχω δεσμευτεί

προσωπικά σε μια νέα εξωτερική πολιτική, την οικονομική εξωτερική πολιτική» (Γ.Α. Παπανδρέου ο μικρός, στην ομιλία του στους μικρομεσαίους στο ξενοδοχείο «Τιτάνια»).

- Μετά την παραπάνω δημοσιοποίηση προθέσεων του Γ.Α. του μικρού, αποδέχομαι πλήρως την προειδοποίηση της Γραμματέως Αλέκας: «Αν ψηφίσετε ΠΑΣΟΚ ή Ν.Δ., είναι σαν να πυροβολείτε τον εαυτό σας».

- Τι είναι «πολιτική» και τι «ιδεολογία»; Το είπε καθαρά σήμερα ο γραμματέας πολιτικού σχεδιασμού της Ν.Δ. Σουφλιάς: «Ο τόπος χρειάζεται πολιτική αλλαγή» και αυτό θα είναι και το κεντρικό σύνθημα της Ν.Δ. «Το 1981 γινόταν ιδεολογική αντιπαράθεση και όχι πολιτική όπως σήμερα», διευκρίνησε ο κ. Σουφλιάς. Ως γνωστόν με την «ιδεολογική αλλαγή» «καθαρίσαμε» νωρίς νωρίς.

- Άκουσε «ΠΑΣΟΚ και ιδεολογική αλλαγή», αλλά δεν ανησύχησε ο Γ.Α. ο μικρός. Αυτός την προεδρία της «Μεγάλης Δημοκρατικής Παράταξης» διεκδικεί. Άρα το ζήτημα δεν είναι ιδεολογικό. Καθαρά πολιτικό είναι...

- Προηγούμενο δημιουργεί η ακύρωση πράξης του Υπουργικού Συμβουλίου για την απόκτηση κατά κυριότητα από τα «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα» της έκτασης Αλυκών Αναβύσσου που ανήκουν στον ΕΟΤ, που εισηγείται το Συμβούλιο της Επικρατείας. Το ΣτΕ κρίνει ότι οι ρυθμίσεις που έγιναν για την Ε.Τ.Α. Α.Ε. «δεν συμβαδίζουν με το δημό-

σιο σκοπό της, καθώς μετατρέπεται σε ιδιωτική εταιρεία (επιχείρηση) η οποία λειτουργεί με τους κανόνες της αγοράς. Και είναι δημόσια μόνο κατ' επίφαση».

Τρίτη 3 Φεβρουαρίου

- Προτείνω να υιοθετήσουμε την πρωτοποριακή ιδέα που είχε ο Τζόν Μπλέικ Κιούσακ από την Ουάσιγκτον, ο οποίος βάφτισε το παιδί του σαν αναβαθμισμένο λογισμικό, δηλαδή «Τζον Μπλέικ Κιούσακ βερσιόν 2.0»! Θα έχουμε έτσι «Γ.Α. Παπανδρέου βερσιόν 3.0», ή «Κ.Κ. Μητσοτάκης βερσιόν 2.0»! Ή «Ντόρα Κ. Μητσοτάκη 2.1». Και πάει λέγοντας...

- Ο καβγάς γίνεται για «το οικονομικό πρόγραμμα της Ν.Δ.» που παρουσιάστηκε σήμερα. Προς τι οι φωνές; Τα ξεκαθάρισε από χθες -και ιδεολογικά και πολιτικά- ο γραμματέας Σουφλιάς όταν έδωσε τις διευκρινίσεις περί του είδους της «αλλαγής», που προτείνει το κόμμα του.

Τετάρτη 4 Φεβρουαρίου

- Ανακοινώθηκε ότι απέτυχε η τελευταία προσπάθεια του αμερικανού κυπριακής καταγωγής Δρ Παναγιώτη Ζαβού να κλωνοποιήσει ανθρώπους.

- Θεωρώ την είδηση ευχάριστη. Και θα περίμενα και άλλη μία, ακόμα πιο ευχάριστη, για το Σαββατοκύριακο που ακολουθεί: Την αποτυχία της... κλωνοποίησης των κλαδικών οργανώσεων του ΠΑΣΟΚ της δεκαετίας του '80 παραμονές εκλογών το 2004...

Εφημερη

Όταν οι Λεοπαρδάλεις εκδικούνται

του Βασίλη Ζήση

Στην Αφρική οι λεοπαρδάλεις κυνηγούν πάντα τη νύχτα και συνήθως αποφεύγουν τους ανθρώπους. Σπανίως σκοτώνουν άνθρωπο κι αυτό γίνεται επειδή τον παίρνουνε για μπαμπούινο. Στην Ελλάδα συμβαίνει ακριβώς το αντίστροφο. Μια μικρή και μεταλλαγμένη ομάδα ανθρώπων, συγκεκριμένα κάποιοι υπουργοί, υφυπουργοί και άλλοι πολιτικοί που κάποτε το έπαιζαν «σοσιαλιστές» και τώρα είναι απλώς σοσιαλιστές κυνηγούν μονίμως τις λεοπαρδάλεις. Όχι φυσικά για τη γούνα τους, αλλά επειδή οι ελληνικές λεοπαρδάλεις, γερμανικής κατασκευής, έχουν τη σπάνια ιδιότητα να αυξάνουν τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους.

Ο λόγος φυσικά για το νέο σκάνδαλο των τεθωρακισμένων τύπου Leopard-2 και της εταιρείας AXION του περιώνυμου πλέον εμπόρου όπλων κ. Θ. Λιακουνάκου, που «αποκαλύπτει» στο τελευταίο τεύχος του το γερμανικό περιοδικό *Der Spiegel*. Βάζω το «αποκαλύπτει» σε εισαγωγικά, επειδή στο θέμα αυτό προηγήθηκαν κατά έντεκα μήνες η *Καθημερινή* και κατά είκοσι (20) ολόκληρα χρόνια το *Αντί*. Αλλά ας αφήσουμε γι' αργότερα την ιστορία του σκανδάλου. Προηγείται η ουσία της αποκάλυψης του γερμανικού περιοδικού, η οποία περικλείεται κατά τη γνώμη μου σε μια και μόνο φράση: «Άγριος πόλεμος συμφερόντων σε ευρωπαϊκό επίπεδο».

Το άρθρο αναφέρεται κατ'αρχήν στη Σύνοδο Κορυφής της Βαρκελώνης

(15/3/2002) όπου παρατηρήθηκε κάποια εμφανής «δυσχέρεια» στις σχέσεις του Κ. Σημίτη με τον βρετανό ομόλογό του Τόνι Μπλερ. Ο λόγος, σύμφωνα με το περιοδικό, ήταν ότι πριν από λίγες ημέρες η ελληνική κυβέρνηση είχε αποφασίσει να αναθέσει τελικά στους Γερμανούς και όχι στους Βρετανούς την προμήθεια των νέων αρμάτων μάχης για τον ελληνικό στρατό. Όπως φαίνεται «ο Μπλερ προσπαθούσε πειστικά να πείσει τον Σημίτη, αλλά μάταια: το έργο ύψους 1,7 δισεκατομμυρίων ευρώ ανατέθηκε τελικά στη γερμανική εταιρεία *Kraus-Maffei (KMW)* [Κράους-Μαφάι]». Και συνεχίζει το περιοδικό:

«Προτιμήθηκε τελικά η *KMW* εξαιτίας της καλής προσφοράς και της ποιότητας που προσέφερε και τηρήθηκαν όντως διαφανείς διαδικασίες, όπως ισχυρίζε-

ται η εταιρεία; Ή προσπάθησε η γερμανική εταιρεία να δωροδοκήσει κάποια πρόσωπα στην Ελλάδα, που παίρνουν τις αποφάσεις; Από τις 16 Οκτωβρίου του 2003 οι ελληνικές εισαγγελικές αρχές εξετάζουν τα ενδεχόμενα δωροδοκίας και άλλων παραβάσεων. Οι έρευνες επικεντρώνονται σε δύο εταιρείες «μαϊμούδες», μία στο Μονακό και μία στις βρετανικές Παρθένους Νήσους. Σε περίπτωση που οι εισαγγελικές αρχές στην Αθήνα διαπιστώσουν όντως παρατυπίες, αν δηλαδή τα «έχουν πάρει» όντως πολιτικοί, κόμματα ή στρατιωτικά στελέχη, τότε θα είναι ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στη Γερμανία που αφορά εξοπλιστικά προγράμματα μετά την υπόθεση της προμήθειας τεθωρακισμένων Φουξ από την εταιρεία Τίσσεν στη Σαουδική Αραβία. Το ίδιο ισχύει και για την Ελλάδα, όπου έχουμε σύντομα εκλογές και το ΠΑΣΟΚ αντιμετωπίζει ήδη αρκετά προβλήματα».

Αν το προηγούμενο δεν είναι ένα καθαρό «κτύπημα κάτω από τη ζώνη» εναντίον του ΠΑΣΟΚ, το επόμενο είναι σίγουρα: «Ήταν ο σημερινός πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης και ο τότε υπουργός Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος που αποφάσισαν για το μεγαλύτερο εξοπλιστικό πρόγραμμα στην ιστορία της χώρας».

Το γερμανικό περιοδικό, που φαίνεται να είναι πολύ σίγουρο για τις πηγές του

—διαφορετικά δεν θα προχωρούσε σε τέτοιες αποκάλυψεις—, συνδέει άμεσα την ανάθεση της προμήθειας των τανκς στη γερμανική Κράους-Μαφάι με τις off-shore εταιρείες-μαϊμού που ιδρύθηκαν ταυτόχρονα στην Καραϊβική. Συγκεκριμένα τρεις μόλις εβδομάδες πριν από την ανάθεση της παραγωγής ιδρύθηκε στο νησί Nevis της Καραϊβικής η International Barter & Offset Service Corporation (IBOS), η οποία είχε δύο ακόμη διευθύνσεις: «μία στην Ελλάδα και μία στο Μονακό και φέρεται να ανήκει στον έλληνα επιχειρηματία Θωμά Λιακουνάκο». Λίγο μετά την ίδρυσή της η IBOS έκλεισε δύο συμφωνίες: μία με την κατασκευάστρια των τανκς, την Κράους-Μαφάι και μία με μια ακόμα εταιρεία-φάντασμα, την Evanston Group Ltd, με έδρα στις Παρθένους Νήσους.

ΟΙ ΑΡΧΕΓΟΝΟΙ ΚΑΒΓΑΔΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΖΕΣ

Ως γνωστόν, το έξυπνο πουλί απ' τη μύτη πιάνεται. Κάπως έτσι πρέπει να την πάτησε αυτή τη φορά και ο κ. Λιακουνάκος. Γιατί άραγε ένας διεθνής γίγαντας, όπως η Κράους-Μαφάι, η οποία σημειωτέον δεν είναι η πρώτη φορά που κατηγορείται στη Γερμανία για σκάνδαλα και άρα πρέπει να είναι πολύ προσεκτική, δέχτηκε να έχει τραπεζικές δοσοληψίες και να δώσει 60.000.000 δολάρια σε δυο εταιρείες που «δεν υπήρχαν» στην κυριο-

λεξία; Όχι μόνο υπαλλήλους δεν είχαν, αλλά ούτε καν ένα τηλέφωνο.

Ότι έπεσαν μίζες το αντιλαμβάνεται πλέον και ένας χειριστής Λέοπαρντ. «Οι ελληνικές εισαγγελικές αρχές εξετάζουν τώρα, εάν κρύβονται πίσω από τις συμφωνίες αυτές έλληνες αρμόδιοι, δεδομένου ότι δικηγόροι της Evanston κάνουν λόγο σε απόρρητο έγγραφο για την "άκρως μυστική και πολιτικά ευαίσθητη φύση" των συμβαλλόμενων».

Η συνέχεια μας πηγαίνει είκοσι ολόκληρα χρόνια πίσω και στις αποκαλύψεις του Αντί για το παρόμοιο, όπως μάλλον αποδεικνύεται, σκάνδαλο των Leopard-1. Όπως δείχνουν τα στοιχεία που δημοσίευσε τον περασμένο Φεβρουάριο η Καθημερινή και επαναλαμβάνει τώρα το Spiegel, φαίνεται ότι οι «μιζαδόροι» που κρύβονται πίσω από την Evanston και την IBOS κινήθηκαν αρχικά μαζί υπέρ της κατακύρωσης της προμήθειας στην Κράους-Μαφάι, αλλά όταν ήρθε η ώρα για τη μοιρασιά της λείας δεν τα βρήκαν μεταξύ τους και άρχισαν οι αποκαλύψεις. Η εκδίκαση των λεοπαρδάλεων, που λέγαμε. Έτσι οι αποκαλύψεις άρχισαν όταν διεκδικώντας τους κόπους της, η Evanston κατέθεσε αγωγή αποζημίωσης εναντίον της IBOS και της Κράους-Μαφάι. Σύμφωνα με τη δικογραφία, η Evanston ισχυρίζεται ότι διεξήγε απευθείας συνομιλίες με τη γερμανική εταιρεία χωρίς τη διαμεσολάβηση της IBOS. Κάτι που αντικρούει η KMW, η οποία ισχυρίζεται ότι η μόνη συμφωνία για τα αντισταθμιστικά οφέλη έγινε με την IBOS. Για να πάρει τα λεφτά της,

Ερωτήματα για την Επιτροπή Αξιολόγησης

«Παράνομες» και «καταχρηστικές» κρίνονται από στρατιωτικούς εμπειρογνώμονες οι ενέργειες της Επιτροπής Αξιολόγησης, οι οποίες είχαν τελικό στόχο την ανάθεση των νέων αρμάτων μάχης στη γερμανική Κράους-Μαφάι και τον αντιπρόσωπό της κ. Λιακουνάκο. Το ερώτημα που τίθεται τώρα ενώπιον της δικαιοσύνης είναι να διαπιστώσει αν η επιτροπή βαρύνεται με σωρεία παραλείψεων, παραβάσεων της κειμένης νομοθεσίας και παρατυπιών, σκοπός των οποίων ήταν να αλλοιωθεί το αποτέλεσμα της αξιολόγησης, έτσι ώστε να κριθεί συμφερότερη η προσφορά των Λέοπαρντ.

Αντικειμενικά το έργο της δικαιοσύνης είναι πολύ δύσκολο, επειδή οι αρμόδιοι δικαστικοί λειτουργοί πρέπει να κρίνουν για ένα θέμα που τους είναι άγνωστο, να μελετήσουν χιλιάδες σελίδες δυσνόητων εγγράφων με άπειρα τεχνικά στοιχεία που μόνο ειδικευμένοι εμπειρογνώμονες μπορούν να κατανοήσουν. Αντιμετωπίζοντας το ίδιο πρόβλημα καταφύγαμε στη βοήθεια παρόμοιων εμπειρογνομώνων οι οποίοι και μας υπέδειξαν τα σημεία όπου η απόφαση αξιολόγησης κρίνεται διάτρητη.

Τι πρέπει λοιπόν να κάνει η δικαιοσύνη; Να τολμήσουμε μια υπόδειξη;

Ας καλέσει, για παράδειγμα, επειγόντως τους Συνταγματάρχες Μαμαλάκη και Βλάχο, για τους οποίους πολλά λέγονται στους διαδρόμους του ελληνικού Πενταγώνου. Τα ονόματα αυτών των αξιωματικών –και άλλων δέκα– είχαμε αποκαλύψει ως εμπλεκομένων στην διαδικασία της προμήθειας στο τχ. 784 της 21.3.2003. Αληθεύει ότι είχαν αναλάβει «καθοδηγητικό ρόλο» απέναντι στα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής Αξιολόγησης; Και αν η απάντηση είναι καταφατική, ποιος ήταν αυτός ο ρόλος και πού αποσκοπούσε;

Όσον αφορά στις παραλείψεις, παραβάσεις και παρατυπίες που ευνόησαν τελικά

τον κ. Λιακουνάκο, υπάρχει ένας ασφαλής τρόπος για να μην χαθεί η δικαιοσύνη στον δαίδαλο των εγγράφων. Ας εξετάσει, για παράδειγμα, τα εξής στοιχεία:

- Η προμήθεια των Leopard 2/A5/GR που τελικά αγοράσαμε αφορά άρματα σύγχρονης τεχνολογίας ή παλαιότερης;

- Απαλείφθηκαν ή όχι από τα τελικά πρακτικά της επιτροπής τεχνικοοικονομικής αξιολόγησης οι αναφορές που αποδεικνύουν ότι οι Γερμανοί δεν προσέφεραν τελικά τη βελτιωμένη έκδοση του άρματος;

- Υπάρχουν ή όχι οικονομικές υπεβαρύνσεις που έχουν τεχνηέντως αποκρυβεί;

- Ποια είναι τα «κρυφά κόστη»;

- Μπορούσαμε με τα ίδια λεφτά να αγοράσουμε πάνω από 250 άρματα μάχης, αντί των 170 Λέοπαρντ που αποφάσισε τελικά το ΚΥΣΕΑ;

- Αυξήθηκε ή όχι το συνολικό κόστος της προμήθειας κατά 64 δισεκατομμύρια δραχμές και πού πήγαν αυτά τα λεφτά;

- Ο χρόνος παράδοσης είναι αυτός που έπρεπε να είναι, ή κάποιος άλλος;

Και κάτι άλλο: Επειδή πολύ θόρυβο κάνουν η κατασκευάστρια εταιρεία και ο κ. Λιακουνάκος περί της «μαχητικότητας» και «αξιοπιστίας» των Leopard, είναι καιρός να τους βάλει κάποιος στη θέση τους. Φερ' ειπείν κάποιος από τους παλαιότερους και εμπειρότερους αξιωματικούς τεθωρακισμένων, οι οποίοι θα μπορούσαν να αποδείξουν στη δικαιοσύνη ότι τα άρματα αυτά είναι ακατάλληλα για τις εδαφικές συνθήκες στις οποίες θα διεξαγόταν ένας πόλεμος στην περιοχή (περιορισμένος χώρος ελιγμών, στενοί δρόμοι, γεφυράκια κ.λπ.). Αντιθέτως τα άρματα αυτά είναι κατάλληλα για την Ευρασία, τις εκτεταμένες πεδιάδες της Ουκρανίας π.χ., για τις οποίες και κατασκευάστηκαν αρχικά, στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου.

η Evanston έριξε στη μάχη εναντίον των γερμανικών Λεοπαρδάλεων και το βαρύ πυροβολικό της: τον πρώην υπουργό Εξωτερικών της Γαλλίας Ρολάντ Ντιμά, ο οποίος ισχυρίστηκε ότι οι Γερμανοί ήθελαν να ξεφορτωθούν την Evanston μόλις τους ανατέθηκε το έργο της προμήθειας από το ελληνικό Υπουργείο Άμυνας. «Η Evanston είχε την αποστολή

να φέρει σε πέρας τη συμφωνία μεταξύ Ελλάδας-Γερμανίας και όταν αυτή επιτεύχθηκε, η KMW έκανε σαν να άκουγε για πρώτη φορά για την Evanston», δήλωσε μεταξύ άλλων. Μιλάμε δηλαδή για χοντρά λεφτά. Και όπως φαίνεται ο κ. Ντιμά ήταν πολύ βαρύ πυροβολικό, επειδή τον περασμένο Νοέμβριο η Evanston απέσυρε την αγωγή της.

Κάπως έτσι ξεκίνησαν και οι αποκαλύψεις για το συναφές σκάνδαλο των Leopard-1. Ανταγωνιστής του νεοεμφανιζόμενου τότε Θ. Λιακουνάκου ήταν ο παλαίμαχος έμπορος όπλων Βασίλης Τσάκος. Όπως αποδείχτηκε, για να πάρει την προμήθεια των 110 τότε αρμάτων, η Κράους-Μαφάι έπαιζε αρχικά με τον Τσάκο. Στη συνέχεια όμως της υποδείχθη-

Η ανοδική πορεία ενός δραστήριου νέου

Το όνομα του Θωμά Λιακουνάκου ήρθε πρώτη φορά στη δημοσιότητα τον Αύγουστο του 1984, όταν το Αντί αποκάλυπτε μια δυσώδη ιστορία συναλλαγών που αφορούσε στην προμήθεια των τεθωρακισμένων Leopard από τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις. Ελέγετο τότε ότι ο ελληνοαμερικανός Βασίλης Τσάκος προώθησε την υπόθεση της αγοράς των Leopard από την αυστριακή Kraus-Maffei. Όμως όπως είχε δηλώσει στο Αντί ο μακαρίτης Ευ. Αβέρωφ την αγορά είχε προωθήσει ένας Θωμάς Λιακουνάκος. Αυτός λοιπόν ο Θωμάς Λιακουνάκος έλαμψε ως διάττων τα επόμενα χρόνια. Ας παρακολουθήσουμε την τροχιά του:

Τέλη της δεκαετίας του '70, μετά την απόλυσή του από το Πολεμικό Ναυτικό, ο Θωμάς Λιακουνάκος ασχολήθηκε με ανταλλακτικά στο λιμάνι του Πειραιά. Έκαμε έναν επιτυχημένο γάμο (παντρεύτηκε την κόρη του μεγαλοεργολάβου Σωτηριάδη της ΕΔΟΚ-ΕΤΕΡ) και σε λίγο βρέθηκε να διευθύνει μαζί με τον κ. Λαναρά την εταιρεία ΑΧΧΟΝ (προσοχή με δύο Χ) η οποία είχε συναλλαγές με το Πεντάγωνο ως προμηθευτής οπλικών συστημάτων. Τη μέθοδο συναλλαγών με τον ελληνικό στρατό είχε σπουδάσει ο νεαρός Θωμάς τα χρόνια που υπηρετούσε στο Κέντρο Εφοδιασμού του Ναυτικού.

Εν πάση περιπτώσει, η ΑΧΧΟΝ στελεχώθηκε από απόστρατους στρατηγούς οι οποίοι είχαν εύκολη πρόσβαση στο ΓΕΣ. Προτίμηση είχε η εταιρεία στους απόστρατους που υπηρετούσαν προηγουμένως στον κλάδο που ήταν υπεύθυνος για τις αγορές στις ένοπλες δυνάμεις. Ένας από αυτούς λ.χ. ήταν και ο κ. Αρκουμανέας, ο οποίος ανέλαβε αργότερα εκδότης του *Κέρδους*, όταν ο κύριος Θωμάς αποφάσισε να μπει και στον εκδοτικό χώρο: Λένε ότι οι μεγαλοεπιχειρηματίες πρέπει να έχουν και τις εφημερίδες τους. Η αλήθεια να λέγεται.

Στα νέα τζάκια και ο κύριος Θωμάς, από προστατευόμενος του Ευ. Αβέρωφ. Τα νέα τζάκια ήταν το ιδιοφυές σχέδιο του Ανδρέα, σύμφωνα με το οποίο και εμείς οι σοσιαλιστές πρέπει να αποκτήσουμε την δική μας οικονομική αριστοκρατία. Ήταν το συνονθύλευμα όπου ο Κοσκωτάς βρέθηκε να συναγελάζεται με όλους τους επίδοξους νεο-επιχειρηματίες και νεο-σοσιαλιστές και ο Γιωργάκης Παπανδρέου να μπαينوβγαίνει στα τζάκια εν είδει πολιτικού ινστρουκτορά.

ΑΠΟΔΕΔΕΙΓΜΕΝΑ ΚΑΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ

Με τούτα και με τ' άλλα βρέθηκε ο κύριος Θωμάς εν έτει 1986 να σημειώνει μια πραγματικά θεαματική άνοδο: Ήταν ο αποκλειστικός σχεδόν προμηθευτής του υπουργείου Άμυνας. Όσπου στα 1988 με μια Γενική Διαταγή της Διεύθυνσης Οικονομικού του ΓΕΣ που υπέγραφε ο β' υπαρχηγός Γ. Χονδρός αποκλείστηκε ο προμηθευτής ΑΧΧΟΝ, επειδή κατά τις συναλλαγές του με την ΠΑ δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές του υποχρεώσεις και αποδεδειγμένα φάνηκε κακής πίστης προμηθευτής.

Η ιστορία αυτή δεν είναι τόσο απλή όσο ακούγεται. Έχει σχέση με ανταγωνισμούς του εκείνη την εποχή, με τους

Ο κ. Θωμάς Λιακουνάκος συνοδευόμενος.
Η φωτογραφία από το *Spiegel*.

Λούβαρη-Τσάτσους. Στο μεταξύ ο Θωμάς Λιακουνάκος συνέχισε ανερχόμενος, έκαμε δεύτερο γάμο, ανέπτυξε τις κοινωνικές του σχέσεις, έβγαλε και άλλα έντυπα (*Αγορά*), συμμετείχε στον *Ελεύθερο Τύπο* με 10%, μπήκε τέλος και στο Χρηματιστήριο. Τον βρίσκουμε πάλι το 1996 οπότε μαζί με τον ελλόγιμο κύριο Σταύρο Ψυχάρη ιδρύουν το Διεθνές Επιχειρηματικό και Πολιτιστικό Κέντρο Α.Ε. Πρόεδρος ο Θωμάς, αντιπρόεδρος ο Σταύρος. Ποιο ήταν το πολιτιστικό έργο του Κέντρου; Η μετάκληση συγκροτημάτων στο Ηρώδειο, που τους είχε παραχωρηθεί από τον κ. Λιβανό και τον κ. Σηφουνάκη. Επειδή προ ημερών η Έλλη Στάη παρουσίασε στην εκπομπή της τον κ. Θωμά, πρέπει να θυμίσουμε στους λίγο ξεχασιάρηδες την παλαιά φίλιά της με τον Θωμά Λιακουνάκο: Ήταν η κυρία Στάη, τότε κυρία Λιβανού, που συνέδραμε μαζί με τη Μιμή και την κ. Κατσέλη τον κύριο Θωμά στις πολιτιστικές του αναζητήσεις. Ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες για κείνες τις ιστορίες μπορεί να βρει ο φιλαναγνώστης στο τχ. 620 (8/12/1996) του Αντί.

Και αιφνιδίως ο άγνωστος για τον κύριο Βερελή αλλά πολυπράγμων Θωμάς Λιακουνάκος μπήκε στις μεγάλες μπίζνες: Φιλοδόξησε αίγλη Ωνάση και αποφάσισε να... αγοράσει την Ολυμπιακή. Με τι λεφτά; Μα με εκείνα που θα του έδινε το κράτος εάν αγόραζε από την ΑΧΧΟΝ οπλικά συστήματα και αεροπλάνα! Από το Χρηματιστήριο (χρυσή ευκαιρία) και με την συνδρομή του άγνωστου του κ. Βερελή και ανθρώπων του Γιάννου ήταν έτοιμος να εισβάλει στην Ολυμπιακή. Είχε ήδη μπει με ανθρώπους του, κάποια μυστικά της εταιρείας είχαν διαρρεύσει, και η εταιρεία που γνωμοδοτούσε με το κύρος της συνιστούσε τον κύριο Θωμά. Και αίφνης έγινε ο ανασχηματισμός, απομακρύνθηκε ο Γιάννος από το Υπουργείο Οικονομικών και ανέλαβε ο κ. Χριστοδουλάκης. Ή μήπως, όπως τα παρουσίασε ο κ. Θωμάς στην εκπομπή της φίλης Έλλης Στάη, ήρθε το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου; Αχ! Μπιν Λάντεν, τι έκαμες στον κύριο Θωμά Λιακουνάκο; Έτοιμος ήταν να σώσει την Ολυμπιακή κι εσύ τα έκαμες όλα άνω-κάτω. Από δουλειές της θάλασσας ξεκίνησε ο Θωμάς, σε δουλειές του αέρα κατέληξε. Μόνον που οι ανεμοδουλειές χρειάζονται και φτερά για να πετάξεις.

κε από την Ελλάδα ότι για να κερδίσει έπρεπε να παίξει με τον άγνωστο μέχρι τότε Θ. Λιακουνάκο. Πράγμα που έγινε φυσικά, με αποτέλεσμα να καταφύγει ο Τσάκος σε ελβετικά δικαστήρια και να διεκδικεί από την Κράους-Μαφάι προμήθεια 10.000.000 μάρκων (του 1981), πράγμα που σημαίνει ότι ανάλογη ήταν και η προμήθεια της ΑΧΧΟΝ. Αξίζει να σημειωθεί ότι, για να ενισχύσει τις απαιτήσεις του από τη γερμανική εταιρεία, ο Τσάκος έσυρε στην κυριολεξία έλληνες αξιωματικούς για να μαρτυρήσουν υπέρ του: όπως έναν υποστράτηγο, ο οποίος κατέθεσε ενόρκως ότι ο Τσάκος ήταν αυτός που τους επηρέασε και όχι ο Λιακουνάκος. Εκείνες ήταν εποχές, όχι τώρα που κρύβονται πίσω από τις off-shore. Ύστερα από τις καταγεγραμμένες για κείνη την εποχή αποκαλύψεις του Αντί και ιδιαίτερα την αποκάλυψη της μαρτυρίας του εν λόγω υποστράτηγου, επιλήφθηκε αυτού του θέματος η στρατιωτική δικαιοσύνη και όχι απλώς κάποιος αξιωματικός, αλλά ο ίδιος ο τότε αρχηγός της, ο αντιστράτηγος κ. Φωτάκης. Ύστερα από λίγους μήνες πο πόρισμα της σχετικής ΕΔΕ που διενεργήθηκε, η αγορά των Λέοπαρντ-1 χαρακτηρίστηκε «σκανδαλώδης και παράνομη» και ο κ. Φωτάκης ζήτησε να διαβιβασθεί η υπόθεση στον εισαγγελέα για άσκηση ποινικής δίωξης κατά παντός υπευθύνου. Στη συνέχεια, με εντολή του τότε υπουργού θητικής Άμυνας Γιάννη Χαλαμπόπουλου (17/12/86) ο ΥΕΘΑ παρέπεμψε την πρόθεση στην τακτική δικαιοσύνη, αλλά αυτή όχι μόνο την έβαλε τελικά στο αρχείο,

αλλά στο τέλος κλήθηκε να δικάσει για την ίδια υπόθεση το Αντί. Όπως συνήθιζε τότε, γιατί τώρα μάλλον κάνει την πάπια, ο κ. Λιακουνάκος μάς μήνυσε για «συκοφαντική δυσφήμιση». Αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

ΤΕΛΙΚΑ ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ

Αν τελικά η λογική του συστήματος είναι κάποιοι να εισπράττουν απαραίτητως μίζες, παρακαλούμε πολύ τους ενδιαφερομένους να αντικαταστήσουν τα σημερινά οχήματα του θεάρεστου αυτού έργου με κάποιους που να έχουν μια κομψότητα τρόπων, ένα στιλ τουλάχιστον. Όπως ο περίφημος σερ Μπάζιλ Ζαχάρωφ, που όταν πήγε να λαδώσει τον υπουργό Άμυνας του τελευταίου Τσάρου, είχε μαζί του ένα πορτοφόλι εντελώς πα-

νομοιότυπο με εκείνο του υπουργού. Έκλεισε λοιπόν τη συμφωνία και κίνησε να φύγει. Ξαφνικά κάνει σαν να θυμήθηκε κάτι, γυρίζει πίσω και λέει στον έκπληκτο υπουργό: «Συγγνώμη, πήρα κατά λάθος το πορτοφόλι σας». Και του έδωσε το πα- νομοιότυπο πορτοφόλι που είχε μέσα τη σχετική επιταγή.

Είχε στιλ ο μακαρίτης ο σερ Μπάζιλ. Όχι σαν τον κ. Λιακουνάκο που αν κρίνουμε τουλάχιστον από τις κυρίες με τις οποίες εμφανίζεται σε μια φωτογραφία που δημοσιεύει το *Spiegel*, μάλλον δεν έχει καθόλου στιλ. Ποιες να είναι άραγε αυτές οι κυρίες; Δεν τις διέκρινα καθαρά, επειδή διάβασα το σχετικό δημοσίευμα στο διαδίκτυο. Κάποιοι πάντως επιμένουν ότι πρόκειται για μια γνωστή για την αντικειμενικότητά της δημοσιογράφο

και την σύζυγο ενός πρώην πράκτορα της Σταξι. Εγώ δεν ξέρω πάντως· δεν διέκρινα καθαρά.

Για την ιστορία αναφέρουμε ότι τον περασμένο Νοέμβριο η INTRACOM του Σωκράτη Κόκκαλη υπέγραψε σύμβαση ύψους 26,5 εκ. ευρώ με τη γερμανική εταιρεία ZEISS OPTRONIK για την παραγωγή του συστήματος «Παρατήρησης και Στόχευσης» του Άρματος Μάχης Leopard-2. Η σύμβαση είναι από εκείνες που επισφράγισαν μια νέα περίοδο στις σχέσεις Κόκκαλη-Λιακουνάκου. Ορκισμένοι εχθροί πριν από λίγο καιρό, συνεργάζονται σήμερα σε μια πλειάδα «αμυντικών» και πολύ κερδοφόρων προγραμμάτων. Η άλωση του ΟΤΕ ολοκληρώθηκε, βλέπετε. Καιρός είναι να αλωθούν και οι Ένοπλες Δυνάμεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

DONALD M. NICOL

Καθηγητής της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας, Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου

BYZANTIO KAI BENETIA

Μετάφραση: Χριστίνα-Αντωνία Μουτσοπούλου
Με 587 σελίδες, σχ. 8ο, 5 χάρτες και 9 εικόνες

Το βιβλίο αυτό παρακολουθεί τις διπλωματικές, πολιτιστικές και εμπορικές σχέσεις μεταξύ της Κωνσταντινούπολης και της Βενετίας από την ίδρυση της Βενετικής δημοκρατίας μέχρι την πτώση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Δείχνει πώς οι Βενετοί, ενώ ήταν απόμακροι υπήκοοι και σύμμαχοι της Κωνσταντινούπολης, επωφελήθηκαν από την Τέταρτη Σταυροφορία το 1204 και, παρά τη θανάσιμη αντιζηλία τους με τους Γενοβέζους, απόκτησαν δική τους αποικιακή αυτοκρατορία και κατέληξαν να ελέγχουν εξολοκλήρου τη βυζαντινή οικονομία.

Ο D.M. Nicol μας προσφέρει ακόμη ένα έργο που καλύπτει νέα πεδία στις σχέσεις του Βυζαντίου και της Βενετίας και γενικότερα της μεσαιωνικής Μεσογείου.

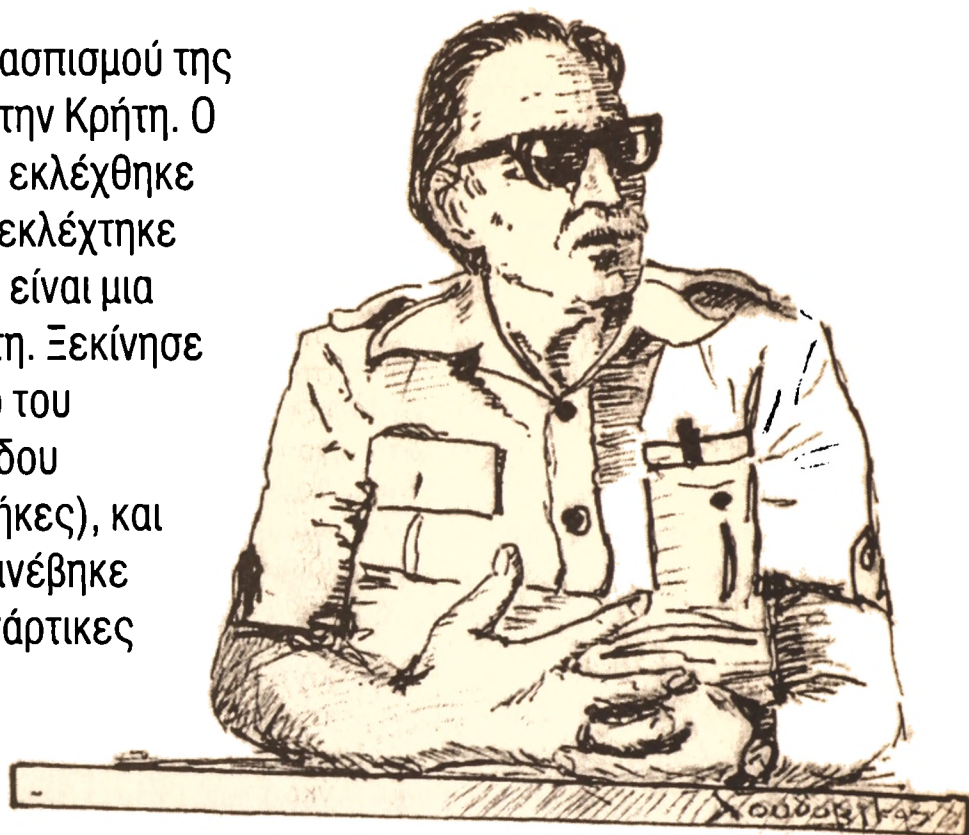

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ**

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία
Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318
www.papadimasbooks.gr • e-mail: papadimas@atp.gr

Στην επαρχία οι άνθρωποι είναι πιο απλοί και διακρίνουν καθαρά τα λόγια των πολιτικών...

Ο Γιώργης Κλάδος κατεβαίνει υποψήφιος του Συνασπισμού της Ριζοσπαστικής Αριστεράς στο Νομό Ηρακλείου, στην Κρήτη. Ο Γιώργης Κλάδος κατάγεται από τα Ανώγεια, όπου εκλέχθηκε δήμαρχος τη δεκαετία του '80, ενώ στη συνέχεια εκλέχτηκε Πρόεδρος της ΤΕΚΝΑ Κρήτης. Ο Γιώργης Κλάδος είναι μια σεβαστή φυσιογνωμία για την Αριστερά στην Κρήτη. Ξεκίνησε σαν Επονίτης στην Κατοχή, διώχθηκε την περίοδο του Εμφυλίου (η δασκάλα, αδελφή του, Βαγγελιώ Κλάδου σκοτώθηκε στα Λευκά Όρη υπό δραματικές συνθήκες), και στην περίοδο της χούντας των συνταγματαρχών ανέβηκε στις μαδάρες προσπαθώντας να συγκροτήσει αντάρτικες ομάδες που συντονισμένες με δημοκρατικούς αξιωματικούς θα πάλευαν για την ανατροπή της δικτατορίας. Οι αγώνες και η προσωπική εντιμότητα του Γιώργη Κλάδου τον κάνουν δημοφιλή στην ιδιαίτερη πατρίδα του, σε όλους τους συμπολίτες του ανεξάρτητα από πολιτική τοποθέτηση.

Στη Χάρη δια... Χάρη
Ιουδαϊσμός 10-10-78

• *Θέλουμε πρώτα πρώτα να σας ρωτήσουμε πώς πάει ο προεκλογικός αγώνας στην Κρήτη. Πώς είναι η κατάσταση στο νησί και πώς βλέπουν τον Συνασπισμό οι Κρητικοί;*

— Η εντύπωση που αποκομίζουμε από την καθημερινή επαφή με τον κόσμο, τη συναναστροφή και τη συζήτηση, είναι πολύ θετική! Παρουσιάζεται μια συσπείρωση και υπάρχει τώρα μια σαφής ένδειξη στροφής προς τον Συνασπισμό. Αυτό συμβαίνει σε όλη την Κρήτη.

• *Δηλαδή συγκεκριμένα;*

— Στο Λασιθί έχουν ήδη συγκροτήσει έναν καλό συνδυασμό και έχουν κινητοποιηθεί πολύ καλά. Στα Χανιά έχουν δραστηριοποιηθεί οργανωμένα. Και εδώ στο Ηράκλειο, με την εποπτεία που έχουμε απ' όλο τον νομό, επίσης πάμε καλά. Επιστρέφουν στον ΣΥΝ πολλοί

αριστεροί που είχαν αποστασιοποιηθεί από το 2000. Τώρα, από κει και πέρα, χρειάζεται βεβαίως ακόμα πολλή δουλειά. Πάντως δεν νομίζω ότι το φαινόμενο του Γεωργίου Παπανδρέου επηρεάζει και οδηγεί ψηφοφόρους προς το ΠΑΣΟΚ.

Αντίθετα, κάποια πράγματα αρχίζουν και να ενοχλούν. Γιατί γενικά το εκλογικό σώμα δεν ξεγελιέται τόσο εύκολα. Ειδικά θα 'λεγα στην επαρχία, που οι άνθρωποι είναι πιο απλοί και διακρίνουν καθαρά τα λόγια των πολιτικών. Κι όλη αυτή η προσπάθεια που θέλει να δίνει το προβάδισμα στον Γ. Παπανδρέου, η προσπάθεια με τις αναφορές στον Ανδρέα, όλα αυτά, δημιουργούν ένα κλίμα, θα έλεγα, το λιγότερο καχυποψίας.

• *Θα ήθελα να παρατηρήσω ότι αυτά*

τα αισιόδοξα μηνύματα από την Κρήτη έρχονται από έναν άνθρωπο ρεαλιστή και ψύχραιμο. Ελπίζω ότι δεν παρασύρεστε...

— Όχι, όχι, καθόλου.

• *Με την ευκαιρία της επικοινωνίας μας, θέλω να ρωτήσω εσάς που είστε παλιός αριστερός, με προσωπική και οικογενειακή ιστορία, που έχετε τόσα περάσει και ζήσει όλη την ιστορία της αριστεράς, πώς κρίνετε τους Ανδρουλάκηδες και όλους αυτούς, την κ. Δαμανάκη και τον Κουνάλακη τον συμπατριώτη σας, όλους όσους ξαφνικά ανακάλυψαν τη λάμψη του ΠΑΣΟΚ. Είπαν ότι το παιχνίδι είναι μαύρο-άσπρο: Νέα Δημοκρατία ή Δημοκρατική Παράταξη, όπως ονόμασαν προς στιγμήν το ΠΑΣΟΚ. Αγνόησαν εντελώς την αριστερά,*

προσπαθούν περισσότερο απ' οποιονδήποτε άλλον να κάνουν ζημιά στην αριστερά. Θα ήθελα μια κρίση σας από πολιτική αλλά και ηθική σκοπιά.

— Καταρχήν πρέπει να θυμηθείτε ότι ο Μίμης Ανδρουλάκης έχει αποχωρήσει από καιρό. Αλλά θέλω να κάνω μια παρατήρηση γενικότερη. Εμένα τουλάχιστον η στάση αυτών των ανθρώπων μου 'χει κάνει μεγάλη εντύπωση. Ζήσαμε δύο περιόδους προσχωρήσεων: Την περίοδο του ΠΑΣΟΚ με τον «σοσιαλισμό» του Ανδρέα και την περίοδο του «εκσυγχρονισμού». Εκείνο που μου κάνει εντύπωση —τουλάχιστον εμένα, αλλά νομίζω και σε άλλο κόσμο— σ' αυτή τη φάση κυρίως, είναι πως οι νέοι τους σύμμαχοι βρίσκονται σε καθοδική πορεία και σε μια πορεία συντηρητικοποίησης, σε μια πορεία που τους οδηγεί κατευθείαν στο Κέντρο, σε μια πορεία πλήρους μετάλλαξης του ΠΑΣΟΚ. Τι είναι λοιπόν αυτό που τους ελκύει; Ποιο είναι εκείνο που τους δίνει φτερά και ελπίδα; Πιστεύουν ότι μ' αυτό το ΠΑΣΟΚ μπορεί να αλλάξουν τα πράγματα; Έχω αυτήν την απορία, την οποία έχω κουβεντιάσει και με πολύ άλλο κόσμο, και απάντηση δεν βρίσκω! Αυτό είναι το ένα θέμα. Το άλλο θέμα είναι ότι στην ουσία μετακομίζουν σ' έναν άλλο χώρο. Ο τόπος μας έχει ένα παρελθόν, οι άνθρωποι μας έχουν το δικαίωμα να πάνε κάπου αλλού, αλλά δεν μπορούν να επιστρέφουν στο χθές. Μπορεί να επικρατήσει η άποψη ότι «αυτά κάναμε και υπάρχει τώρα και κάτι καλύτερο»;

Έλεγαν: «η Αριστερά δεν είναι σε θέση να πραγματοποιήσει τα προγράμματα εκσυγχρονισμού, θα τα κάνουμε εμείς τώρα με το ΠΑΣΟΚ». Με το ΠΑΣΟΚ το οποίο είχε ήδη δείξει ποιοι είναι οι περιορισμοί του! Το ΠΑΣΟΚ το οποίο έχει διαχειριστεί —κατά μία σύμπτωση, λόγω της μεγάλης διάρκειας της εξουσίας του— και τα Μεσογειακά Προγράμματα και το πρώτο πακέτο και το δεύτερο πακέτο και το τρίτο πακέτο, του οποίου το μεγαλύτερο μέρος δεν έχει μεν απορροφηθεί, αλλά έχει προγραμματιστεί, έχει ενταχθεί. Ρωτούμε τελικά: Τι απέδωσαν όλα αυτά; Ποια

έργα έγιναν; Με τι κόστος έγιναν; Τα περιμέναμε διαφορετικά. Μετά από τόσα χρόνια ποια εικόνα παρουσιάζει η χώρα μας; Στον τομέα της εργασίας, στον τομέα της φτώχειας, στον τομέα της υγείας, στον τομέα του πολιτισμού, στον τομέα των κοινωνικών προβλημάτων, στον τομέα του τουρισμού, στον τομέα του περιβάλλοντος! Σ' αυτά τα πράγματα πρέπει να δοθούν απαντήσεις: τι έκανε το ΠΑΣΟΚ; Εγώ δεν είμαι απ' αυτούς που υποστηρίζουν ότι το

Από ομιλία του Γιώργη Κλάδου στ' Ανώγεια, την εποχή που ήταν δήμαρχος.

ΠΑΣΟΚ δεν έκανε τίποτα, ότι δεν έχει να παρουσιάσει έργο. Αλλά με το τελικό αποτέλεσμα του έργου που έχει κάνει, τίθεται το ερώτημα τι έχει επιφέρει στην ελληνική κοινωνία. Πώς έχουν κατανεμηθεί αυτά και εκείνα; Προς ποιες κατευθύνσεις έχει οδηγήσει; Αυτά τα ερωτήματα τα έθεσαν στους εαυτούς τους; Μας εξήγησαν για ποιους λόγους κάνουν αυτή τη μεταπήδηση;

Θέλω να πω ότι πραγματικά έχουμε πόνο όλοι οι αριστεροί, όταν βρισκόμαστε μπροστά σ' αυτές τις καταστάσεις. Γιατί οι άνθρωποι αυτοί είχαν μια δια-

δρομή! Αναδείχθηκαν μέσα σ' ένα χώρο, μαζί με τη δουλειά χιλιάδων ανθρώπων. Στο χώρο της Αριστεράς αναδείχθηκαν.

Θέλω λοιπόν να εκφράσω αυτήν την απορία: πώς δηλαδή μ' αυτές τις συνθήκες ελπίζουν ότι μπορεί να αλλάξει το ΠΑΣΟΚ; Αφού μεταλλάσσεται συνεχώς προς ένα δεξιότερο κόμμα, με πολύ μεγάλες συγκλίσεις με τη Νέα Δημοκρατία· με συγκλίσεις στην οικονομία, στην προώθηση της οικονομίας της αγοράς. Τα φαινόμενα αυτά, της συντηρητικοποίησης δηλαδή της ελληνικής κοινωνίας, είναι διαπιστωμένα από επίσημους οργανισμούς. Δεν έπαιξε ρόλο αυτή η στροφή του ΠΑΣΟΚ;

Μήπως ο Γ. Παπανδρέου ακολουθεί την τακτική του Αρχιεπισκόπου που διάβαζε κατά την περίοδο της δικτατορίας; Δηλαδή ο κ. Γ. Παπανδρέου έκανε εξωτερική πολιτική, όταν το ΠΑΣΟΚ επέλεγε αυτές τις πολιτικές, και δεν ήξερε τι γινότανε;

Αυτά τα ερωτήματα δεν βρέθηκαν μπροστά τους; Να μας απαντήσουν σ' αυτά! Να μας πείσουν! Όχι απλώς με καταγγελτικές φράσεις του τύπου «δεν μας εκφράζει πια ο χώρος της Αριστεράς»! Ποια άλλα πράγματα θέλανε να γίνουν στον χώρο; Να μας πουν! Να μας πείσουν ότι στο χώρο της Αριστεράς θα πρέπει να κάνουμε αυτές ή εκείνες τις αλλαγές! Και άλλοι έχουν διαφορετικές απόψεις στον Συνασπισμό, αλλά δεν σηκώθηκαν να φύγουν!

• Εσείς νομίζετε ότι όλοι αυτοί έχουν κάνει μια πολιτική επιλογή για λόγους ιδεολογικούς, και έπειτα από ορισμένη «ανάλυση» έφτασαν να υποστηρίξουν το ΠΑΣΟΚ; Φοβάμαι ότι τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά. Είναι κουρασμένα παλληκάρια πια, έχουν αναπτύξει μιαν άλλη νοοτροπία και θέλουν τη συμμετοχή τους στα παιχνίδια της εξουσίας, ενδιαφέρονται να παίξουν κάποιο ρόλο. Φοβάμαι ότι δεν έχουν ένα πολιτικό πιστεύω· ίσως στο ξεκίνημά τους, στα νιάτα τους, αλλά κουράστηκαν, άλλαξαν...

— Είναι προφανές ότι θέλουν να μετασφύσουν στην εξουσία. Αυτό είναι προφανές! Πιστεύουν και δηλώνουν ότι με τη συμμετοχή τους μπορούν ν' αλλάξουν τα πράγματα. Αλλά η όλη διαδρομή του ΠΑΣΟΚ για όλους αυτούς που κατά καιρούς εντάχθηκαν στις γραμμές του... δεν είναι ανάγκη να κάνουμε αναφορές σ' αυτά τα πρόσωπα... Το ερώτημα είναι τι απέδωσαν. Τι άλλαξαν; Τι κατάφεραν να τροποποιήσουν στο ΠΑΣΟΚ; Ποια είναι η ουσιαστική συνεισφορά τους στην αλλαγή της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ;

Έχουμε έμπρακτες αποδείξεις ότι αυτή η συμμετοχή δεν αλλάζει τίποτα! Δεν μετατρέπει το ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα απομοιώνεται αυτός ο κόσμος στο ΠΑΣΟΚ· ή αποβάλλεται όταν το ΠΑΣΟΚ θεωρεί ότι δεν του χρειάζονται και δεν το εξυπηρετούν.

• Αυτή τη στιγμή στο ΠΑΣΟΚ είναι εξοργισμένοι περισσότερο με τα μικρά κόμματα, με το Συνασπισμό, το ΚΚΕ, το ΔΗΚΚΙ, και λιγότερο με τη Νέα Δημοκρατία. Θέλουν τη διάλυση, το σβήσιμο των μικρών κομμάτων της Αριστεράς. Όχι βέβαια και του Καρατζαφέρη. Αυτόν τον χρειάζονται. Το ΠΑΣΟΚ έχει προσχωρήσει στην ιδέα ενός σαφώς δικομματικού συστήματος· θέλουν να υπάρχουν μόνον δύο κόμματα.

— Βεβαίως! Και με τη στάση τους —είναι ωραία η ερώτηση που μου θέτεις—, με τη στάση τους εξυπηρετούν ακριβώς αυτόν τον σκοπό. Ο δρόμος της επιστροφής ψηφοφόρων που έφυγαν απ' το ΠΑΣΟΚ και θα ψηφίσουν Ν.Δ., είναι φανερό απ' όλες τις δημοσκοπήσεις ότι κλείνει. Δεν απομένει επομένως τίποτε άλλο παρά η λεηλασία των ψήφων των κομμάτων της Αριστεράς. Ένα πράγμα άλλωστε που το έχει πει ο κ. Σημίτης: Ότι «τα μικρά κόμματα, δεν έχουν να προσφέρουν καμιά υπηρεσία». Δεν υπάρχει λόγος να υπάρχουν!

• Πάνω σ' αυτό, και για να κλείσουμε, θα ήθελα να μου πείτε τι πιστεύετε εσείς ότι πρέπει να γίνει μετεκλογικά —γιατί τώρα πια, προεκλογικά, δεν μπορούμε να μιλούμε— για τη δημιουργία ενός τρίτου πόλου, του πόλου της

Αριστεράς. Είναι μια ιδέα που υπάρχει στον αέρα σήμερα. Η ανάγκη διαμόρφωσης ενός τρίτου πόλου, του πόλου της Αριστεράς, φαίνεται επείγουσα. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρξει βούληση και απ' το ΚΚΕ και απ' τον Συνασπισμό και από άλλες ενδεχομένως δυνάμεις, από ανεξάρτητους, από ομάδες που έχουν τώρα συνταχθεί στο Συνασπισμό της Ριζοσπαστικής Αριστεράς. Πρέπει να συγκροτηθεί νέος πολιτικός χώρος όπου θα μπορούν να εκφραστούν οι διάφορες φωνές της Αριστεράς, ένα πολιτικό σχήμα που να περιλαμβάνει όλους αυτούς. Πιστεύετε ότι υπάρχει λόγος; Υπάρχει δυνατότητα; Υπάρχουν άνθρωποι διατεθειμένοι να δούλέψουν γι' αυτό;

— Ότι υπάρχει λόγος, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Και ας κάνουμε μια υπόθεση εργασίας πάνω σ' αυτή την ερώτηση που θέσατε.

Εάν σ' αυτές τις εκλογές, σ' αυτή την άγρια δικομματική πόλωση, η Αριστερά πήγαινε σαν μια παράταξη και δεν ξεκινούσε όπως σήμερα, δεν θα είχε ως αποτέλεσμα μια πολύ ισχυρή κοινοβουλευτική ομάδα, που θα έπαιζε καθοριστικό ρόλο στην εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας μεθαύριο, θα δημιουργούσε μία μεγάλη ομάδα ευρωβουλευτών που θα 'παιζε ένα ρόλο στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δεν θα έπαιζε ένα ρόλο σημαντικό στις περαιτέρω εξελίξεις, όποιες μπορεί να προκύψουν από την πορεία που θα έχουμε αμέσως μετά τις εκλογές; Θα έπαιζε έναν ρόλο στην ανάδειξη των προβλημάτων μέσα στη Βουλή, στη στήριξη των αιτημάτων των εργαζομένων και στην εδραίωση και διεύρυνση της δημοκρατίας.

Αυτό είχε γίνει στο παρελθόν και μάλιστα σε εποχές άγριας αντιπαράθεσης ανάμεσα σε τμήματα της Αριστεράς: το 1974, όταν βγήκαμε από τη λαίλαπα της χούντας. Είναι επομένως ένα βήμα πολύ σημαντικό και πολύ αναγκαίο.

Στις μεγάλες δυσκολίες πρέπει να γίνεται επίμονη προσπάθεια, πρέπει όλες οι σχετικές αγκυλώσεις να ξεπεραστούν. Θα είναι μια προσπάθεια όπου θα κρατάει ο καθένας την αυτονομία του. Θα υπάρχει μία σύγκλιση σ' αυτά που συμφωνούμε, σ' αυτά που εί-

ναι ανάγκη από κοινού να υπερασπιστούμε.

Αυτή είναι η ελπίδα του κόσμου και σ' αυτό το κάλεσμα του κόσμου η Αριστερά πρέπει να ανταποκριθεί! Ο κόσμος έλεγε μέχρι προχθές: «δεν πάει άλλο!». Τώρα προσπαθούν να δημιουργήσουν μια καινούργια ψευδαίσθηση με τον κ. Παπανδρέου. Αλλά νομίζω ότι αυτό που εξαγγέλλει και ο τρόπος που το εξαγγέλλει, προσδιορίζει την περαιτέρω πορεία! Και πριν κλείσω, θέλω να σταθώ ιδιαίτερα σ' αυτό: Ο συνωμοτικός τρόπος με τον οποίο αναδείχτηκε η νέα ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, συμβάλλει διόλου στην ανάπτυξη και την διεύρυνση της δημοκρατίας; Αποτελεί μήπως συστατικό στοιχείο της δημοκρατικής λειτουργίας των κομμάτων, συμβάλλει καθόλου στην ανάπτυξη των κομμάτων;

Πώς θα λειτουργήσει αυτό το σύστημα; Σε ποιον θα απολογείται ο κ. Παπανδρέου; Στο συνέδριο; Στην Κεντρική Επιτροπή; Στο Εκτελεστικό Γραφείο; Πού θα παίρνονται οι αποφάσεις; «Στις πλατείες και στα γήπεδα που αναστενάζει η Ελλάδα», κατά το Σαββόπουλο;

Πού αλλού θα στήσουμε τη συμμετοχική Δημοκρατία; Η οποία «αναπαράγεται»! Παντού, από όλους, τα ραδιόφωνα, τις εφημερίδες, τις τηλεοράσεις, τα «παράθυρα». Ποιο είναι το νόημά της; Πώς θα λειτουργήσει αυτό το κόμμα; Άλλα πράγματα που είχαν καθιερωθεί, που είχαν θεσπιστεί και νομοθετηθεί, και που παρείχαν τη δυνατότητα λειτουργίας ενός διαφορετικού θεσμού και προγραμματισμού — όλα πάνε περίπατο.

Ας δούμε τον δημοκρατικό προγραμματισμό — που σημαίνει συμμετοχή των πολιτών, των φορέων, των οργανισμών στη δημιουργία ενός προγράμματος αναπτυξιακού, για το χωριό, για τον δήμο, τη νομαρχία, για την περιφέρεια, για την Ελλάδα. Υπήρξε έστω και μία στιγμή που υλοποιήθηκε; Έχει πάει κι αυτός στο χρονοντούλαπο. Την Δεξιά, την έβαλε στο χρονοντούλαπο το ΠΑΣΟΚ και τώρα προβάλλει και εισέρχεται μεγαλοπρεπώς από την πόρτα. Όλ' αυτά λοιπόν τα αγνοούν οι πρώην σύντροφοί μας και φίλοι μας που προσχώρησαν στο ΠΑΣΟΚ;

Τι έκανες στον πόλεμο, μπαμπά;

του Αλέξανδρου Καζαμία

«Σήκω Ανδρέα για να δεις το παιδί της Αλλαγής. Θα ήταν περήφανος για σας, γι' αυτή τη νεολαία που ξέρει να παλεύει... Βλέπω την αγωνιστικότητα της νεολαίας μας. Βλέπω τους αγωνιστές, τους ευχαριστούμε για τους δικούς τους αγώνες.»

Γ. Παπανδρέου, Ομιλία στη Θεσσαλονίκη, 28.1.04.

Όταν ο πρωταγωνιστής της εμπλοκής της χώρας μας στον πόλεμο του Ιράκ «ευχαριστεί» τους νέους για την «αγωνιστικότητά» τους, τότε ένα από τα δύο συμβαίνει: είτε οι νέοι δίνουν την εντύπωση πως είναι αφελείς, είτε αυτός τους θεωρεί κοροίδα. Στις περσινές διαδηλώσεις κατά του πολέμου στο Ιράκ όλοι οι υπουργοί του ΠΑΣΟΚ έλαμψαν με την απουσία τους· κι όταν για λόγους εντυπωσιασμού ο γραμματέας του κόμματος εμφανίστηκε στους δρόμους, οι κ.κ. Σημίτης και Παπανδρέου τον καθαίρεσαν, μεταξύ άλλων και γι' αυτό. Όντας στην προεδρία της Ε.Ε., η Ελλάδα είχε τότε αποφύγει να καταγγείλει την αποσχιστική στάση των Μπλερ, Αθνάρ και Μπερλουσκόνι και δε στήριξε, όπως όφειλε, την πλειοψηφία των εταίρων μας που αντιστέκονταν στην εισβολή. Αντίθετα ο κ. Παπανδρέου περιόδευε τότε στη Μέση Ανατολή δηλώνοντας ότι «ο πόλεμος δεν πρέπει να θεωρείται αναπόφευκτος», ενώ η βάση της Σούδας είχε παραχωρηθεί για τη διευκόλυνσή του. Αυτό ήταν το αληθινό «ευχαριστώ» του προς «τη νεολαία που ξέρει να παλεύει».

Αναλαμβάνω την ευθύνη ακόμα και για πράγματα που μπορεί να έγιναν, ενώ πετούσα για το εθνικό συμφέρον προς κάποια μακρινή γωνιά της γης: Αλήθεια, τι ποιητικά που επικοινωνεί με τους πολίτες ο ρομαντικός αυτός πολιτικός, που βεβαίωσε στον Star FM ότι «θέλει να παραμείνει ανήσυχο νιάτο» (29.1)! Αλλά και τι υπόδειγμα μαρτυρικής αυτοθυσίας: με το που έμπαινε στο αεροπλάνο, η κυβέρνησή του τα έκανε όλα θάλασσα, ενώ αυτός, ο ανήξερος, ο

αθώος, ο προδομένος, αναλαμβάνει τις ευθύνες «ακόμα και» γι' αυτά! Εν πάση περιπτώσει, κανείς δε ζήτησε απ' τον πενηντάρη αυτόν πολιτικό να αναλάβει τις ευθύνες άλλων, αφού δυο πράγματα αρκούν: Να πάψει να αυτοπροβάλλεται ως συνομήλικος του 21χρονου γιου του, και να αρκεστεί στο ν' αναλάβει τις ευθύνες που του αντιστοιχούν.

Ο ΝΟΜΟΣ 3108/03

ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ

Παραμονές της εισβολής στο Ιράκ, στις 22 Ιανουαρίου 2003, το Υπουργείο Εξωτε-

ρικών έφερε προς κύρωση στη Βουλή τη «Συνολική Τεχνική Συμφωνία (C.T.A.)» Ελλάδας-ΗΠΑ. Πίσω από τον παραπλανητικό της τίτλο, η Συμφωνία αυτή έκρυβε μια σειρά διατάξεων που διευκολύνουν τη λειτουργία των αμερικανικών βάσεων, όπως λ.χ. την εξαίρεση από τις διατάξεις του ελληνικού νόμου όσων εταιρειών παρέχουν προμήθειες ή εκτελούν έργα για λογαριασμό των αμερικανικών βάσεων (C.T.A., άρθρο 20). Πρόκειται για μια συμφωνία που χαρακτηρίστηκε ως «πραγ-

ματικά απαράδεκτη» από το Θ. Πάγκαλο, ως «εξοργιστική παραβίαση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων» από τον Γ. Καψή και ως περιέχουσα άρθρα που, κατά τη Μ. Δαμανάκη, «δεν είναι δυνατόν η χώρα μας να υπογράψει» (Πρακτικά Βουλής, 22.1.03). Έτσι τη χαρακτήρισαν δηλαδή τρεις από τους βασικούς υποστηρικτές της σημερινής εκστρατείας του κ. Παπανδρέου για την πρωθυπουργία.

Επειδή ο υπουργός Εξωτερικών έλεγε στις 29.1 στη Θεσσαλονίκη ότι «εμπνέε-

ται από το νέο άνθρωπο που διαδηλώνει για τη ρύπανση σε κάποια άλλη γωνιά της γης», αξίζει μια σύντομη υπόμνηση της περιβαλλοντικής καταστροφής που διαιωνίζουν οι συμφωνίες που συνάπτεται. Σύμφωνα με μια διόλου αντιπολιτευτική εφημερίδα, το ανεξέλεγκτο καθεστώς της βάσης της Σούδας, που οξύνθηκε από την Τεχνική Συμφωνία του ΥΠΕΞ με τις ΗΠΑ, επιτρέπει «τη διακίνηση και ενδεχομένως εναπόθεση τοξικών αποβλήτων» (Γ. Λυβιάκης, *Ελευθεροτυπία*, 8.4.03). Άλλη έρευνα της ίδιας πάλι εφημερίδας επιβεβαιώνει ότι «οι καρκίνοι και οι παθήσεις του θυρεοειδούς» στη Σούδα, «ιδίως στις περιοχές κοντά στο πεδίο βολής, έχουν αυξηθεί κατακόρυφα», ενώ ο νομάρχης Χανίων Γ. Κατσανεβάκης προσκρούει διαρκώς σε νομικά και γραφειοκρατικά εμπόδια κάθε φορά που στέλνει εκεί επιστήμονες για να μετρήσουν την ποσότητα της ραδιενέργειας (*Ελευθεροτυπία*, 12.4.03). Ιδού λοιπόν! Νόμος 3108/10-2-03 του ΥΠΕΞ: η «έμπνευση» του κ. Παπανδρέου «από το νέο που διαδηλώνει για το περιβάλλον».

Η ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΟΥΔΑΣ

Ανεξάρτητα από τη συνεχιζόμενη παρουσία αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα, κάθε ελληνική κυβέρνηση διαθέτει πάντα τη δυνατότητα ματαίωσης της χρήσης τους για όποιες στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν εγκρίνει. Στον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ το 1973 λ.χ., ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Χούντας Ξανθόπουλος-Παλαμάς είχε απαγορεύσει τη χρήση του ελληνικού εναερί-

ου χώρου από τις ΗΠΑ για την παροχή στρατιωτικής βοήθειας στο Ισραήλ (C. Woodhouse, *The Rise and Fall of the Greek Colonels*, 1985, σ. 123), ενώ αντίστοιχα έπραξε και η Τουρκία στη διάρκεια της εισβολής στο Ιράκ, χωρίς να κλείσει τις βάσεις των ΗΠΑ εκεί. Ανάλογα βεβαίως θα μπορούσε

Ακόμα χειρότερα, χωρίς την προηγούμενη έγκριση της Βουλής, η χρήση της βάσης της Σούδας για τη διέλευση αμερικανικών στρατευμάτων προς το Ιράκ, προέβλεπε στο άρθρο 27 (2) του νέου Συντάγματος το οποίο λέει ρητά: «Χωρίς νόμο, που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του

βομβαρδισμούς στο Ιράκ» (*Ελευθεροτυπία*, 12.4.03). Και σα να μην έφτανε αυτό, όπως βεβαιώνει και ο Ι. Βαρβιτσιώτης, που διαπραγματεύτηκε ως υπουργός Άμυνας τη Συμφωνία του 1990 για τις βάσεις (ν.1893/ 16.8.1990), ο σεβασμός του Χάρτη του ΟΗΕ ορίζεται ως προϋπόθεση για τη χρήση τους, κάτι που δεν τηρήθηκε φυσικά, αφού η εισβολή στο Ιράκ δε στηρίχτηκε στις αρχές του ΟΗΕ (*Αυγή*, 5.4.03).

Ο κ. Παπανδρέου, που δηλώνει στους οπαδούς του ότι «εμπνέεται από το γιατρό κάποιας ΜΚΟ που πάει να γιατρέψει πληγές σε πολέμους στο Ιράκ» (29.1.04), ενέκρινε επίσης την παρουσία ελληνικής φρεγάτας στον Περσικό τις παραμονές των εχθροπραξιών. Σύμφωνα με τον πρωθυπουργό, η αποστολή της φρεγάτας υπήρξε αποτέλεσμα αποφάσεων που πάρθηκαν μετά την 11η Σεπτεμβρίου, ενώ παρέμενε εκεί διότι...(!) «με βάση αυτές έχουν γίνει και πολλά άλλα εν τω μεταξύ τα οποία δεν έχουν σχέση με το Ιράκ και εξακολουθούν να ισχύουν» (Πρακτικά Βουλής, 27.2.03). Ωστόσο ο Θ. Πάγκαλος, σημερινός υποστηρικτής του κ. Παπανδρέου, αλλιώς εκτιμούσε τότε την παρουσία της εκεί: «Θα ήθελα να ακούσω από την ελληνική Κυβέρνηση ότι δεν θα μετάσχει η χώρα στον πόλεμο του Ιράκ... Αν πρόκειται να μη μετάσχουμε, νομίζω ότι δεν πρέπει να στείλουμε και άλλο πλοίο στον Περσικό Κόλπο, όπως ετοιμαζόμαστε να κάνουμε, απ' ό,τι ξέρω, αλλά πρέπει να αποσύρουμε και το ήδη εκεί υφιστάμενο» (Πρακτικά Βουλής, 22.1.03).

Η συμφωνία χαρακτηρίστηκε ως «πραγματικά απαράδεκτη» από το Θ. Πάγκαλο, ως «εξοργιστική παραβίαση των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων» από τον Γ. Καψή και ως περιέχουσα άρθρα που, κατά τη Μ. Δαμανάκη, «δεν είναι δυνατόν η χώρα μας να υπογράψει» (Πρακτικά Βουλής, 22.1.03). Έτσι χαρακτήρισαν τη Συνολική Τεχνική Συμφωνία Ελλάδας-ΗΠΑ τρεις από τους βασικούς υποστηρικτές της σημερινής εκστρατείας του κ. Παπανδρέου για την πρωθυπουργία.

να πράξει και η Ελλάδα, αφού η εισβολή στο Ιράκ δεν ήταν Νατοϊκή και συνεπώς δεν έθετε κανένα θέμα «συμβατικών υποχρεώσεων», όπως ειπώθηκε τότε παραπλανητικά. Ωστόσο ο κ. Παπανδρέου όχι μόνο δεν έκανε χρήση της νόμιμης αυτής επιλογής, αλλά αρνήθηκε να αναγνωρίσει καν ότι την είχε.

όλου αριθμού των βουλευτών, δεν είναι δεκτή στην Ελληνική Επικράτεια ξένη στρατιωτική δύναμη ούτε μπορεί να διαμείνει σ' αυτή ή να περάσει μέσα από αυτή». Ωστόσο η βάση της Σούδας χρησιμοποιήθηκε χωρίς την έγκριση της Βουλής για τη διέλευση πιλότων «των B-52, των Stelth και των A-10, λίγο πριν και λίγο μετά τους

Η ΑΝΟΧΗ ΤΟΥ ΜΠΛΕΡ ΚΑΙ Η ΕΞΑΠΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ

Όταν εκδηλώθηκε η αποσχιστική πρωτοβουλία των «5» κρατών-μελών της Ε.Ε. με τη γνωστή επιστολή των Μπλερ-Αθνάρ στις 29.1.03, ο κ. Παπανδρέου δεν προέβη σε καμία καταγγελία, παρόλο που προήδρευε στο Συμβούλιο Υπουργών της, που δυο μέρες πριν ενέκρινε κοινή απόφαση στήριξης των Επιθεωρητών του ΟΗΕ. Μετά από χάσματα σιωπής, η θέση της ελληνικής προεδρίας απέναντι στην αποσχιστική πρωτοβουλία των «5» διατυπώθηκε από τον κ. Σημίτη ως εξής: «Για να μη δημιουργούνται παρανοήσεις, σας λέω: δε θεωρώ εκ προοιμίου οιαδήποτε πρωτοβουλία στους κόλπους της Ένωσης καταδικαστέα. Δεν ήταν η πρώτη, δεν είναι η τελευταία... Το κριτήριο προσέγγισης αυτών των πρωτοβουλιών πρέπει να είναι το αν προάγουν ή όχι την ενοποιητική διαδικασία», (Πρακτικά Βουλής, 27.2.03).

Στην κρίσιμη εκείνη περίοδο για την αντίσταση των Γάλλων και Γερμανών και των άλλων 7 κρατών της Ε.Ε., ο κ. Παπανδρέου πραγματοποιούσε περιοδεία στη Μέση Ανατολή, η οποία περιελάμβανε και σταθμό σε ασήμαντα για την κρίση κράτη όπως ο Λίβανος! Εκεί, εκτός από τις απατηλές διαβεβαιώσεις για την απόδοση ίσης προτεραιότητας στο Παλαιστινιακό –ήταν τότε που οι Μπους και Μπλερ ανέπτυσαν τη θεωρία του ανάστροφου ντόμινο, δηλ. πρώτα ανατροπή του Σαντάμ και μετά ειρήνη και εκδημοκρατισμός στη Μέση Ανατολή– ο κ. Παπανδρέου έκανε το εξής: δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι «ο πόλεμος

δεν πρέπει να θεωρείται αναπόφευκτος», γεμίζοντας τα πρωτοσέλιδα των αραβικών εφημερίδων με αισιοδοξία, αφού ως προεδρεύων της Ε.Ε. και έμπιστος της Ουάσιγκτον, θεωρήθηκε αξιόπιστη πηγή. Δεδομένου ότι την ίδια στιγμή είχε πλέον εγκριθεί η παραχώρηση της Σούδας για την εισβολή, το πιθανότερο είναι ότι η δήλωση αυτή απέβλεπε στην αποτροπή μιας πιο δυναμικής υπεράσπισης του Ιράκ εκ μέρους των Αράβων.

«Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΝΕΙ ΑΞΙΟΘΑΥΜΑΣΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ»

Τόμας Μίλερ, 8.4.03.

Βεβαίως, είτε με τον κ. Παπανδρέου είτε χωρίς αυτόν, η κατοχή του Ιράκ δεν ήταν δυνατό να αποτραπεί. Αυτό όμως δεν αναιρεί διόλου το γεγονός ότι ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών υπήρξε πρωταγωνιστής της

εμπλοκής της χώρας μας στο πλευρό των εισβολέων, ένας σημαντικός συντελεστής για την επιτυχία της εισβολής, πολιτικά υπεύθυνος για τη λήψη αποφάσεων αμφίβολης συνταγματικότητας και αναμφίβολης παραβίασης των αρχών του διεθνούς δικαίου, και προσωπικά υπόλογος για την εξαπάτηση του φιλειρηνικού φρονήματος του ελληνικού λαού και κυρίως των νέων.

Από το 1955 η αμερικανοφιλία στη χώρα μας αιτιολογείται κυρίως ως μέσο εξασφάλισης πλεονεκτημάτων για την αντιμετώπιση της απειλής που θέτει η Τουρκία. Σήμερα όμως, κυρίως χάρη στη βασική συμβολή του κ. Παπανδρέου, υφίσταται κλίμα συνεργασίας με τη γείτονα χώρα, ενώ η κυβέρνηση Ερντογάν αρνήθηκε κατηγορηματικά την παραχώρηση οποιασδήποτε διευκόλυνσης προς τις ΗΠΑ για

την πραγματοποίηση της εισβολής στο Ιράκ. Αν πράγματι ο κ. Παπανδρέου ήθελε να προασπίσει την εθνική μας ανεξαρτησία, τις αρχές του Συντάγματος και τις αξίες της ειρήνης, θα μπορούσε κάλλιστα, αντί για τους θεατρινισμούς των Ολυμπιακών, να συνάψει Αντιπολεμικό Σύμφωνο με την Άγκυρα κατά της εισβολής στο Ιράκ. Κάτι τέτοιο θα ήταν επιπλέον και μία σημαντική συμβολή για το μέλλον της ελληνοτουρκικής φιλίας. Όμως το γεγονός ότι έπραξε το ακριβώς αντίθετο, δεν προδίδει μόνο την ανειλικρίνεια της εικόνας που προβάλλει στους νέους. Θέτει μάλλον πολύ σοβαρά το ερώτημα κατά πόσο η αμερικανοφιλία του είναι ένα μέσο για την ειρήνη στο Αιγαίο, ή ένας αυτοσκοπός που εξυπηρετείται απλώς από τη βελτίωση των σχέσεων στη «νότια πτέρυγα» του ΝΑΤΟ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ANTOINE BASBOUS

Δ/ντής του Κέντρου Ερευνών των Αραβικών χωρών

Ο ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ

ΜΙΑ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ;

Μετάφραση Σταύρου Βλοντάκη

Ο Ισλαμισμός είναι μια αποτυχημένη Επανάσταση;
Το κίνημα του Ισλάμ βρίσκεται σε παρακμή;
Είναι σήμερα νικημένο μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου;

Ο διακεκριμένος συγγραφέας Antoine Basbous, ειδικός σε θέματα του Ισλαμικού κόσμου και στα προβλήματα των αραβικών χωρών γενικότερα, θεωρεί πως το δυναμικό του κινήματος παραμένει τεράστιο γιατί εκφράζει την εξέγερση του μουσουλμανικού κόσμου ενάντια στην υποανάπτυξη, στη δικτατορία, στη φτώχεια, την ανεργία και τη διαφθορά των ανώτερων τάξεων· το κίνημα μπορεί να ξαναγεννηθεί και να ενσαρκώσει τη λαϊκή δυσανεμία του αραβικού κόσμου -εξαιτίας της ταπείνωσής του από το κράτος του Ισραήλ και την αδυναμία των αραβικών λαών να αποδεχτούν την πρόκληση του εκουγχρονισμού, του εκδημοκρατισμού και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr e-mail: papadimas@atp.gr

Οι «άσχετες» τροπολογίες (και η εκδίκησή των)

του Μανόλη Καρέλλη

Εν αρχή ην, όχι ακριβώς ο λόγος, όπως θέλει η Αγία Γραφή, αλλά το Β' εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 74 του Συντάγματος της Ελλάδας όπως

αναθεωρήθηκε αυτό με το ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων.

Ιδού τι αναφέρει ακριβώς το περί ου ο λόγος εδάφιο:

«Προσθήκη ή τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου **δεν εισάγεται για συζήτηση**».

Επιμένω σ' αυτό το «δεν εισάγεται για συζήτηση».

Και στις ευθύνες που δημιουργούνται εξαιτίας του σε όλους ανεξαιρέτως, στους βουλευτές που συντάσσουν μόνοι των ή, κατά περιπτώσεις, με τη βοήθεια εξειδικευμένων στελεχών μεγάλων και πανίσχυρων επιχειρήσεων, τις τροπολογίες και που επιδίδονται σε αγώνα δρόμου για τη συλλογή των «ενισχυτικών» υπογραφών, τους υπουργούς που τις εισάγουν, αν δεν τις προετοιμάζουν οι ίδιοι, το προεδρείο της βουλής που τις δέχεται για συζήτηση και για τη λήψη αποφάσεων που δεσμεύουν, δημιουργώντας, ας το ονομάσουμε έτσι για να συνεννοούμαστε, δίκαιο.

Ενώ βέβαια κατά κανόνα, που έχει και τις εξαιρέσεις του που τον βεβαιώνουν απλώς, πρόκειται για κάποιες προσωπικές εξυπηρετήσεις ή για ό,τι αποκαλείται κοινώς «ρουσφέτι».

Ευθύνες βέβαια δημιουργούνται και για τα κόμματα, ιδιαιτέρως για τα καλούμενα εξουσίας, που δεν αποκλείουν την πρακτική των

άσχετων τροπολογιών που εντάσσονται στα νομοσχέδια με τον τίτλο «περί βοσκής αμνοεριφίων και άλλων διατάξεων» καλύπτοντας τις «άλλες διατάξεις», μια πρακτική που συνιστά «ολίγη» από συνταγματική εκτροπή – όπου το «ολίγη από συνταγματική εκτροπή» επέχει τη θέση του ολίγου καρκίνου ή της ολίγης φυματίωσης της γνωστής ιατρικής γνωμάτευσης.

Και το «αποτρόπαιον» είναι ότι τελικά δεν βρίσκεται σχεδόν κανένας βουλευτής που να μην έχει χρησιμοποιήσει ή ανεχθεί το καθεστώς των άσχετων τροπολογιών, των εξοβελιστέων από το Σύνταγμα της Ελλάδας παρ' όλ' αυτά.

Θυμάμαι, λόγου χάρη, ένα μέλος της Βουλής που είχε διακριθεί στην Τοπική Αυτοδιοίκηση πριν περάσει τα μεγάλα σκαλοπάτια, που υπεστήριζε στην παρθενική του συνέντευξη ως βουλευτής την απόφασή του όχι μόνο να μη χρησιμοποιήσει ποτέ την πρακτική των «άσχετων» τροπολογιών αλλά να τις καταγγείλει κιόλας, όταν θα υπηρετούσε τη βουλευτική του θητεία και τις συναντούσε κάπου.

Λησμόνησε τα όσα είχε πει στη δήλωσή του, μόλις γυάλισε λίγο τα βουλευτικά έδρανα.

Του θύμισα την παλιά δήλωσή του και την υπόσχεσή του, μόλις τον συνάντησα. Η απάντησή του: **πρέπει να προσαρμοσθούμε** (που περίπου σήμαινε: πρέπει να βάλουμε στην άκρη το Σύνταγμα της Ελλάδας ή και να διαφθαρούμε λίγο κι εμείς).

Δεν είναι όμως μόνο η διάταξη του Συντάγματος περί των άσχετων τροπολογιών που τοποθετείται στο περιθώριο με ευθύνη όσων

προανέφερα.

Είναι και η παράγραφος 3 του άρθρου 73 του Συντάγματος της Ελλάδας που κακοποιήθηκε κι αυτή προκειμένου να εξυπηρετηθούν προσωπικά συμφέροντα ευνοουμένων της κομματικής μηχανής.

Αναφέρει η παράγραφος επακριβώς:

«Καμία πρόταση νόμου ή τροπολογία ή προσθήκη δεν εισάγεται για συζήτηση, αν προέρχεται από τη Βουλή, εφ' όσον συνεπάγεται σε βάρος του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου δαπάνες ή ελάττωση εσόδων ή της περιουσίας των για να δοθεί μισθός ή σύνταξη ή γενικά όφελος σε κάποιο πρόσωπο».

Η παράγραφος αυτή, παρ' όλο που ήταν και ρητή και εξειδικευμένη, δεν τηρήθηκε, προκειμένου να δοθούν σε πρόσωπα της κομματικής ιεραρχίας του κυβερνητικού κόμματος οι θηριώδεις μισθοί (σε σύγκριση με τα γενικώς κρατούντα) της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού.

Η μη παροχή υπηρεσιών εκ μέρους των μισθοδοτούμενων με τον προκλητικό αυτόν τρόπο, προς τον οργανισμό δημοσίου συμφέροντος, θεωρήθηκε επουσιώδης λεπτομέρεια που δεν θα πρέπει να ισχύει για τους δικούς μας.

Αυτά τα ολίγα για τις «άσχετες» τροπολογίες και με την αφορμή της πρόσφατης ανακίνησης του θέματος.

Θα μπορούσα ίσως να προσθέσω ότι οι «άσχετες» τροπολογίες φαίνεται να παίρνουν την εκδίκησή των για την κακοποίηση που έχουν κατά σύστημα υποστεί.

ΠΑΣΟΚ εναντίον νομιμότητας

Για τα παιχνίδια των Πασόκων –ή όπως αλλιώς θέλουν να ονομάζονται– με τους θεσμούς, γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος του *Αντί*. Να όμως που επανερχόμαστε, εξαιτίας του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ που αρχίζει σήμερα και της καταστρατήγησης βασικών κανόνων του Συνταγματικού Χάρτη της χώρας που μεθοδεύεται σ' αυτό, θεωρώντας ότι το θέμα είναι άκρως σημαντικό για τη δημοκρατία μας.

Η αρχή έγινε στις 8 Ιανουαρίου, όταν ο Κ. Σημίτης ανακοίνωσε επίσημα ότι παραιτείται από πρόεδρος του κόμματος, αφήνοντας τον χώρο ελεύθερο για τον διάδοχό του, ο οποίος θα εκλεγόταν μετά από ένα μήνα. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 37, παράγραφος 2, του Συντάγματος, «πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος που διαθέτει την πλειοψηφία των εδρών στη Βουλή», που σημαίνει ότι επί ένα μήνα η χώρα ήταν ουσιαστικά ακέφαλη, καθώς ο κ. Σημίτης, τον διορισμό του οποίου τον Απρίλιο 2000 είχε υπογράψει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλος, παρανόμως παραμένει ως πρωθυπουργός εφόσον έχει πα-

ραιτηθεί από αρχηγός του κόμματός του. Όπως ακέφαλο είναι και το κυβερνών κόμμα, το οποίο ωστόσο εδώ και ένα μήνα εξακολουθεί να κατέχει την εξουσία παράνομα, εφόσον ο αρχηγός του έχει παραιτηθεί.

Νομικοί κύκλοι υποστηρίζουν ότι από τη στιγμή που ο Σημίτης αποφάσισε να παραιτηθεί, μπορούσε να χρησιμοποιήσει το άρθρο 81, παράγραφος 5, του Συντάγματος, που του επέτρεπε να διορίσει αναπληρωτή πρωθυπουργό. Δεν το έκανε όμως, προτιμώντας την παρανομία και τον σφετερισμό της λαϊκής κυριαρχίας, προκειμένου να ικανοποιήσει τα (μικρο)πολιτικά παιχνίδια των καθοδηγητών του κόμματός του.

Οι ίδιοι κύκλοι εξάλλου αναφέρονται στον τρόπο εκλογής του Γιωργάκη στη θέση του προέδρου του κόμματος από τη βάση –από τα μέλη και τους φίλους– διευκρινίζοντας ότι αποτελεί επίσης κατάφωρη παραβίαση των συνταγματικών επιταγών, καθώς κανείς δεν γνωρίζει με ποιο εκλογικό σώμα, σε ποια βάση και με ποιούς μηχανισμούς ελέγχου θα διεξαχθεί μια εκλογική διαδικασία, η οποία εκτός των άλλων αποτε-

λεί επίσης παραβίαση του σεβασμού των προσωπικών δεδομένων εκείνων που θα αποφασίσουν να ρίξουν την ψήφο τους.

Όπως τονίζουν, οι καθοδηγητές του ΠΑΣΟΚ βρομίζουν την ανώτερη συνταγματική αρχή του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, μια αρχή για την οποία έχει χυθεί πολύ αίμα για να μπορούν να την χλευάζουν με τόση ευκολία, απειλώντας παράλληλα με αυτό να μας επιβάλουν νέες συνήθειες και τρόπους εκλογής, αντίστοιχους με εκείνους της υπερδύναμης την οποία φαίνεται να θαυμάζει ο νέος αρχηγός του ΠΑΣΟΚ.

Κατά τα άλλα, το ΠΑΣΟΚ στο συνέδριό του θα εκλέξει φυσικά τον νέο αρχηγό του, και μάλιστα με θριαμβικές γιορτές και φαμφάρες –δείγματα των οποίων μάς έχει δώσει ήδη πολλά και αρκούντως κουραστικά–, προκειμένου να μας δείξει ότι ο Γιωργάκης αναδεικνύεται ως ο νέος λαοπρόβλητος ηγέτης που θα οδηγήσει τη «μεγάλη δημοκρατική παράταξη» στις εκλογές. Οι καβγάδες και η φαγομάρα θα ακολουθήσουν αργότερα.

Τ.Κ.Δ.

Ζητείται παρέμβαση του Συμβουλίου της Επικρατείας

Στο Συμβούλιο της Επικρατείας απευθύνθηκε ο δικηγόρος Πρόδρομος Μιχαηλίδης, αναφορικά με το ηθικό και νομικό θέμα που ανέκυψε με την παραίτηση του Κ. Σημίτη από τη θέση του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ όχι όμως και από τη θέση του πρωθυπουργού την οποία επιμένει να κρατά παράνομα.

Με την αίτηση αυτή, που στρέφεται τόσο κατά του Κ. Σημίτη όσο και κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλου, ζητείται η ακύρωση «της από 8-1-04 ρητής κατάργησης, αλλιώς της σκόπιμης παράλειψης διατήρησης της ισχύος του Π.Δ/τος με αριθμ. 142/13-4-00 (ΦΕΚΑ 122/13-4-00) για τον ΔΙΟΡΙΣΜΟ Πρωθυπουργού και κάθε συναφούς για τον ΔΙΟΡΙΣΜΟ μελών της κυβέρνησης μετά την γενική εκλογή βουλευτών της 9-4-00».

Η αίτηση διευκρινίζει ότι: «Ο πρώτος των καθών, ως ρυθμιστής της Συντ. 30 παρ. 1 εδ. α', προέβη στην έκδοση του ενδίκου διατάγματος, με το οποίο ο δεύτερος των καθών ΔΙΟΡΙΣΤΗΚΕ Πρωθυπουργός, κατ' εφαρμογή της Συντ. 35

παρ. 2 εδ. α', για την περίοδο 9-4-00 έως και 8-4-04.

Εν τούτοις, ο δεύτερος των καθών, την 13:20 ώρα της Πέμπτης 8ης Ιανουαρίου 2004 προέβη, αναρμόδιά του και καταχρηστικά του, σε ρητή κατάργηση κανονιστικού –ατομικού– εκτελεστού μου χαρακτήρα, του ενδίκου διατάγματος, αλλιώς σε παράλειψη οφειλόμενης, εκ μέρους του, διατήρησης της ισχύος του ενδίκου διατάγματος και μετά την 8-1-04 και συγκεκριμένα: Με δήλωσή του, της οποίας άμεσοι αποδέκτες έγιναν οι βουλευτές της κοινοβουλευτικής του ομάδας, μεταδιδόμενη ταυτόχρονα, πανελλήνια και παγκόσμια, τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά, παραιτήθηκεν από την αρχηγία του κυβερνητικού του κόμματος, (ΠΑΣΟΚ) και, επομένως, από το πρωθυπουργικό του αξίωμα, σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ. 2 εδ. α' του Συντάγματος 1975/86/01, κατά το οποίο, για την έκδοση του ενδίκου διατάγματος, απαιτείται, πλην της δεδηλωμένης και η αρχηγία του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών».

«Σωτήριοι» στραγγαλισμοί της δημοκρατίας

του Αλέκου Τζιόλα

Το τρέχον συνέδριο του ΠΑΣΟΚ δεν είναι μια καινούργια παρωδία, όπως όλα τα προηγούμενα, όπου δοκιμαζότανε πάντα η δυνατότητα της κομματικής ηγεσίας να εκμηδενίζει τη λειτουργία της εσωκομματικής δημοκρατίας. Σε τούτο απροσχημάτιστα είναι καταλυμένη η δημοκρατία και στην τυπική της μορφή. Κι έπρεπε στο κόμμα να είναι ανύπαρκτη από τη γέννησή του σχεδόν η δημοκρατία, για να είναι εφικτή και η τυπική της κατάργηση. Στις βαθιές ρίζες της ανυπαρξίας της βασίστηκε ο νέος αρχηγός του κόμματος και μπόρεσε να την καταργήσει ολοκληρωτικά, αλλά και να την επικαλεσθεί ως αιτιολογία, προκειμένου να πείσει για την ανάγκη αποκατάστασής της μέσα από την ωμή κατάργησή της.

Η τυπική επικύρωση της κατάργησης της εσωκομματικής δημοκρατίας έγινε κατά το πρώτο συνέδριο του κόμματος, που πραγματοποιήθηκε δέκα χρόνια μετά από την ίδρυσή του, κι ας είχε βασική αρχή στις διακηρύξεις του τις δημοκρατικές διαδικασίες. Σ' αυτό κρίθηκε αν η εκπόρευση της εξουσίας θα είχε προσωποπαγή ή συλλογικό χαρακτήρα και αν το ΕΓ του κόμματος θα είχε ταυτόσημη φωνή με του αρχηγού ή δική του ξεχωριστή. Η λήξη του επικύρωσε και τον προσωποπαγή χαρακτήρα της εξουσίας και την πλήρη υπαγωγή του ΕΓ στην εξουσία του ενός. Έκτοτε το ΕΓ ήταν το δεξί χέρι του αρχηγού. Το «αριστερό» το είχαν αποκόψει βίαια από το σώμα του κόμματος στην Πανελλήνια Συνδιάσκεψη του '77, όταν αποπέμπανε από την αίθουσα, βρίζοντάς τον ως κουλοχέρη, το μακαρίτη Καραγιώργα, που είχε καταστήσει πράγματι το χέρι του κουλό βάζοντας βόμβες κατά της δικτατορίας.

Σ' εκείνο το πρώτο συνέδριο ήμουν κι εγώ κατά κακή μου μοίρα σύνεδρος κι ένιωσα τέτοιο εξευτελισμό, που νοσταλγούσα για καιρό τις πολιτικές συνθήκες της δικτατορίας. Γιατί εκεί τότε τη δημοκρατία δε μου τη στέρησαν οι σύντροφοί μου, αλλά μισθωτοί οπλοφόροι της αντίθετης ιδεολογίας.

Δε θα ξεχάσω επίσης που μ' ένα λόγο στέρεο και απάνθρωπα σκληρό «χτυπού-

σε» επί είκοσι λεπτά αλύπητα ο κ. Παρασκευάς Αυγερινός ένα σύνεδρο που είπε ότι μετά από το συνέδριο γυρίζει στο χωριό του προδομένος. Είχε διαβλέψει από τότε εκείνος ο σύνεδρος ότι το κόμμα αυτό μετά από είκοσι ακριβώς χρόνια, εκπροσωπημένο από τον δριμύτατο κατηγορό του, θα πάει στην Κέρκυρα, για να κάμψει τις «αντιστάσεις» της κ. Γκερέκου και να συμπεριληφθεί τελικά στο ψηφοδέλτιο του κόμματος.

Μετά από αυτό το συνέδριο κανένα από τα επόμενα δεν ήταν επίφοβο για την καθοδήγηση του κόμματος, γι' αυτό και γίνονταν στα τακτικά τους σχεδόν διαστήματα. Ο κ. Σημίτης, που διαδέχθηκε με συνέδριο βέβαια το χαρισματικό ηγέτη, διατήρησε και αυτός την κομματική οργάνωση καθηλωμένη στην απραξία της. Επειδή όμως δεν είχε τη χαρισματικότητα του προκατόχου του και είχε το φόβο μήπως το ΕΓ επί προεδρίας του επιδιώξει την αυτονόμησή του, συγκαλεί έκτακτο συνέδριο, παρά τις διαφωνίες μελών του ΕΓ, για να δοκιμάσει τη δική του δυνατότητα να τους έχει και αυτός ως δεξί του χέρι. Τα αποτελέσματα βγήκαν θετικά. Απλώς για την τιμή των όπλων «κουνήθηκαν» λιγάκι τύποις κάποιοι.

Βλέποντας λοιπόν και ο κ. Σημίτης ότι όλη η οργάνωση κρέμεται σαν πυραμίδα από την κορυφή της, δηλαδή από τον εαυτό του, προβαίνει αντικαταστατικά στην αλλαγή του Γραμματέα της, για να

θέσει σε εφαρμογή το σχέδιο της διαδοχής του ερήμην της οργάνωσης, η οποία έτσι κι αλλιώς δεν υπήρχε ουσιαστικά. Γι' αυτό και δεν υπήρξε καμιά απολύτως αντίδραση, όταν από τα ΜΜΕ γνωστοποιήθηκε το θέμα. Ήταν και προεκλογική περίοδος, όπου η ανάγκη για νίκη στις εκλογές έκανε τους πάντες όχι απλώς να τα καταπίνουν όλα, αλλά και να τα δικαιολογούν.

Ο διάδοχός του τώρα, μόλις χρίστηκε από τον προκατόχό του, θέτει τους δικούς του όρους και απαιτεί η προσωρινή κατάργηση της οργάνωσης, που διήρκεσε αφότου άρχισε ο σχεδιασμός της διαδοχής ως την εκλογή του ίδιου, να πάρει μόνιμο χαρακτήρα και να γίνουν οι ανάλογες καταστατικές αλλαγές που θα διευρύνουν την εκλογική βάση που θα ψηφίζει τον πρόεδρο, ώστε να υπάρχει πιο διευρυμένη δημοκρατία.

Αυτό, αν το μεταφράσει κανείς στη γλώσσα της πολιτειολογίας, σημαίνει κατ' αρχήν σαφή κατάργηση του κόμματος. Αν το κόμμα δεν έχει το δικαίωμα να ψηφίζει τον πρόεδρό του, ποιους άλλους λόγους έχει για να υπάρχει; Σημαίνει ακόμη ότι δε θα γίνεται καμιά συζήτηση γύρω από κανένα θέμα, αφού είναι τελείως άγνωστο ποιοι θα συμμετέχουν. Ή μπορεί να παραμείνει το κόμμα, για να συζητάει, και διεύρυνση της εκλογικής του βάσης να γίνεται μόνο στις εκλογές του προέδρου, πράγμα που δηλώνει σαφώς ότι το κόμμα δεν είναι άξιο ή αξιόπιστο για την εκλογή του αρχηγού του. Με αυτό τον τρόπο εκλογής του προέδρου εκλείπει και η δυνατότητα ανάκλησής του. Γιατί δεν υπάρχει κάποιο εκλογικό σώμα ποιοτικά και ποσοτικά προσδιορισμένο με υπόσταση σταθερή, το οποίο θα επανασυγκαλείται, για να ανακαλεί τον πρόεδρό του. Δηλαδή έχουμε διαδικασία εκλογών, γίνεται η εκλογή προέδρου, ενώ δεν υπάρχει καν όργανο.

Αν παρ' ελπίδα χρειαστεί –ο θεός να βάλει το χέρι του να μη χρειαστεί και εδώ θα το βάλει, πιστεύω, επειδή θεός και μεσσίας είναι το ίδιο πρόσωπο– να γίνει ανάκληση του προέδρου ή αντικατάστασή του, ποιο θα είναι το όργανο που θα συ-

γκληθεί και θ' αποφασίσει; Κι αν στην ανάκληση συμμετάσχουν λιγότεροι απ' ό,τι στην εκλογή, θα έχει εγκυρότητα η ανάκληση; Κι αν παρέλθει η μεσσιανική περίοδος, όσο μακρόχρονη κι αν είναι, και υποβληθούν και άλλες υποψηφιότητες, τι γίνεται τότε; Πάλι θα συμμετάσχουν ψηφοφόροι και εκτός κόμματος; Και πώς θα είναι οι υποψήφιοι γνωστοί και στους μη κομματικούς; Από τα τηλεοπτικά παράθυρα ή μήπως θα επιστρατεύονται από παντού, μπορεί και από άλλα κόμματα ψηφοφόροι, για να δηλώνουν τις προτιμήσεις τους προς αγνώστους ασκώντας ξαφνικά έκτακτα εκλογικά δικαιώματα; Μπορεί όμως εδώ να ισχυριστεί κανείς ότι η κατάργηση του κόμματος ανάγεται στο οικογενειακό δίκαιο, σύμφωνα με το οποίο έχει το δικαίωμα ο γιος να καταργήσει κάτι που ίδρυσε ο πατέρας του.

Τα ανάλογα πάντως θα μπορούσε να πει κανείς και για τις διακηρύξεις τις τελείως αόριστες και ανυπόστατες περί άμεσης δημοκρατίας. Θέλει πολύ περισσότερους όρους διασφαλιστικούς η χρήση αυτής της δημοκρατίας απ' ό,τι της έμμεσης και πρέπει αυτοί να είναι προσδιορισμένοι, σαφείς και γνωστοί τοις πάσι. Αν ήταν τόσο απλή υπόθεση η λειτουργία της άμεσης δημοκρατίας, προς την οποία όλοι πρέπει να προσβλέπουμε, τότε το αίτημα του κ. Χριστόδουλου έπρεπε να ήταν νόμιμο και σαν νόμιμο έπρεπε να ικανοποιηθεί. Οι δημοσκοπήσεις εξάλλου είναι μια μορφή άμεσης δημοκρατίας. Γιατί δεν καθιερώνονται και θεσμικά -εξωθεσμικά απ' ό,τι βλέπουμε για το κυβερνών κόμμα λειτουργούν ως άμεση δημοκρατία, αφού αποφασίζει σταθερά πια σύμφωνα με αυτές- ως γενικευμένη εφαρμογή της άμεσης δημοκρατίας; Αν είναι πάντως να προβάλλεται ως μοντέλο δημοκρατίας η ελεγχόμενη από τα πάνω αναρχία, είναι προτιμότερη η ισχύς της γνήσιας μορφής της, της μη ελεγχόμενης από πουθενά.

Απορώ πώς δεν παρεμβαίνουν οι πολιτειολόγοι μας, που, όταν η δεξιά απειλούσε με τις ενέργειές της τη δημοκρατία, κάμνανε εμβριθέστατες αναλύσεις για τις απειλές αυτές. Αν η δημοκρατία απειλείται από το ΠΑΣΟΚ, δεν υπάρχει απειλή ή έχει απλώς τόσο εκτεταμένη ισχύ ο κανόνας «όταν τρώμε, δε μιλάμε»;

Όλες αυτές ωστόσο οι φωτοβολίδες, που ρίχνονται προεκλογικά, έχουν ένα και μόνο σκοπό, να φωτίσουν το δρόμο προς το μεσσία και να προστρέξουμε όλοι για προσκύνηση και σταυροδότησή του, ώστε να κερδηθούν οι εκλογές. Τότε όμως δε βρισκόμαστε στο χώρο της δη-

μοκρατίας ούτε της πολιτικής, αλλά των θρησκευτικών.

Αν όμως πιστεύανε πράγματι στη δημοκρατία, θα αναγνωρίζανε ότι αυτή δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τους όρους της.

Αν πιστεύανε στη δημοκρατία, δε θα διασπούσανε την ενότητα της έννοιάς της σε μέσο και σκοπό, σε τύπο και ουσία, για να ακυρώνουν το δεύτερο με την κατάργηση του πρώτου.

Όμως η δημοκρατία είναι ενιαία και αδιάσπαστη, μέσα στο σκοπό της εμπεριέχεται το μέσον της και μέσα στο μέσον της εμπεριέχεται ο σκοπός της. Μόνο η δημοκρατία λοιπόν οδηγεί στη δημοκρατία. Ποτέ η κατάργησή της. Γιατί η δημοκρατία είναι όπως η έννομη τάξη που δεν μπορεί να υπάρξει έξω από νόμους, είναι όπως η ελευθερία, που δε νοείται έξω από κανόνες, και, όπως η αλήθεια βρίσκεται στον τρόπο αναζήτησής της, έτσι και η δημοκρατία πραγματώνεται με την ίδια την εφαρμογή της.

Αν πιστεύανε στη δημοκρατία, θα σεβότανε αυτούς τους όρους λειτουργίας της και δε θα τους καταπατούσανε αδιάλειπτα, αφότου πολιτεύονται.

Αν πιστεύανε στη δημοκρατία, δε θα τη θεωρούσαν έννοια ασύμβατη με τις υπαγορεύσεις του χρέους και με την πραγμάτωση «υψηλών» στόχων, ώστε να την καταργούν. Θα την εφαρμόζανε και θα πραγματώνονταν συγχρόνως οι «υψηλοί» τους στόχοι.

Αν πιστεύανε στη δημοκρατία, δε θα την ποδοπατούσανε με το πέλμα τους, για να τη διαλαλούν με το στόμα τους

στραγγαλισμένη σε υποσχέσεις. Συνεπώς δε θα μας την καταργούσαν σήμερα, για να μας τη δώσουνε αύριο.

Αν μας δίνουν με λόγια και με έργα το δίδαγμα ότι η δημοκρατία διασφαλίζεται με την κατάργησή της, είναι γιατί θέλουν να την καταργήσουν. Και θέλουν να την καταργήσουν, γιατί έχουν συμφέρον από την κατάργησή της. Η ύπαρξή της έχει κόστος, συνιστά παροχή δικαιωμάτων και σε άλλους και όχι ιδιοποίησή τους από τον έναν ή τους λίγους. Μετά, αν υπάρχει δημοκρατία, δεν ελέγχεται από αυτούς η πορεία των πραγμάτων. Παίρνει τους δικούς της δρόμους και δεν είναι καθόλου ασφαλής δικλείδα ικανοποίησης των συμφερόντων του ενός ή των λίγων. Είναι ασφαλιστική δικλείδα μόνο του εαυτού της και των συμφερόντων των πολλών. Δεν ελέγχεται επίσης ποιος «καίγεται». Αυτό έχει πολύ ιδιαίτερη σημασία.

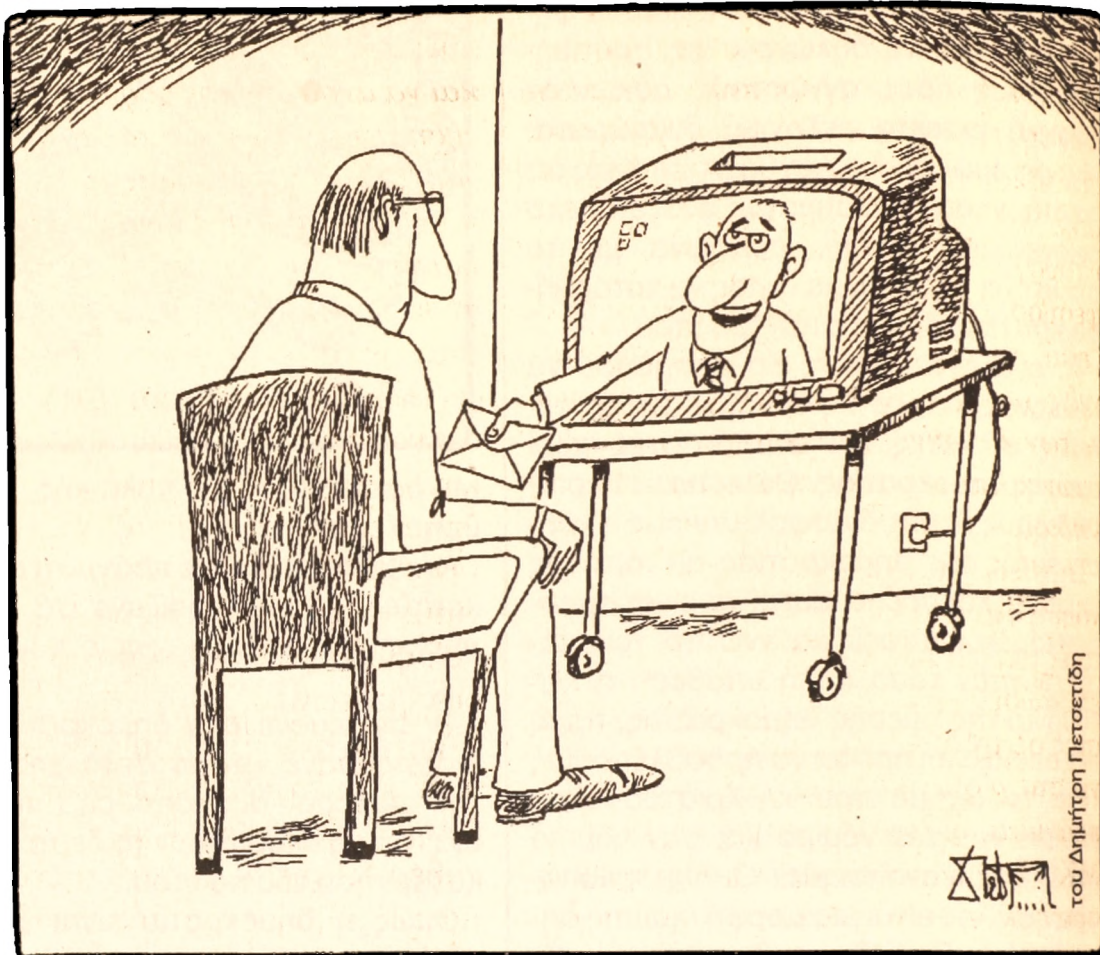
Όταν βλέπεις ικανούς, ικανότατους ανθρώπους να υψώνουν στους ώμους τους έναν τελείως δυσανάλογο ως προς τις ικανότητές τους, ναι, τότε -φαίνεται ξεκάθαρα- υπάρχει πρόβλημα, γιατί πάνω βρίσκεται η αναξιοκρατία και κάτω οι ώμοι της ανεντιμότητας που την υποβαστάζουν. Αυτό όμως το ηθικό πρόβλημα έχει ως προγενέστερό του, που είναι και αίτιό του, μέγα πρόβλημα πολιτικής υφής, την ανυπαρξία δημοκρατίας. Πάνω σε σκυμμένα κεφάλια ορθώνονται μόνο οι μοναρχίες και πάνω σε όρθια η δημοκρατία. Θέλει παλληκαριά λοιπόν η δημοκρατία και όχι τη δουλοφροσύνη της ιδιοτέλειας.

Η υποκριτική επαγγελία της συμμετοχής και της ανανέωσης

του Πάνου Καζάκου

Ο προεκλογικός λόγος του Γ. Παπανδρέου κινείται γύρω από δύο άξονες ως την στιγμή αυτή: Τη συμμετοχή και την ανανέωση. Απευθύνεται σε μια κοινωνία που δεν έχει τη δυνατότητα να συντάξει ένα καθαρό απολογισμό των πεπραγμένων της κυβέρνησης, παγιδεύεται εύκολα με γενικόλογες δηλώσεις καλών προθέσεων και βαρύνεται με αβεβαιότητες για το μέλλον. Και ως προς τις δύο του πτυχές όμως, τη συμμετοχή και την ανανέωση, ο λόγος του κ. Παπανδρέου δεν είναι αξιόπιστος και ώριμος, ενώ εν μέρει, αν πάρουμε τοις μετρητοίς όσα υπονοεί, προμηνύει νέα προβλήματα στη διαχείριση των οικονομικών μας προβλημάτων.

Αυτός ο πολιτικός λόγος δεν περιέχει μια σαφή μεταρρυθμιστική αντίληψη (η οποία βέβαια δεν διαμορφώνεται σε μερικές μέρες από αλεξιπτωτιστές χωρίς την παραμικρή νομιμοποίηση), παραβλέπει τα προβλήματα αποτελεσματικότητας στην πολιτική και αγνοεί τις τραυματικές συμμετοχικές εμπειρίες της δεκαετίας του '80 (βλ. *Αντί*, τχ. 806, 23.1.04, σ. 18-19). Συμπληρώνουμε την κριτική εκείνη εξετάζοντας την κυβερνητική πρακτική σε ζητήματα κοινωνίας των πολιτών και τις πιθανές επιπτώσεις της συμμετοχής (όπως την επαγγέλλεται) για την άσκηση εξουσίας στην Ελλάδα. Η βασική υποψία είναι ότι ευνοεί μια νέα ολιγαρχία,

Ο Πάνος Καζάκος είναι Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Διευθυντής του Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Πολιτικής.

πολλαπλασιάζει το κόστος των πολιτικών αποφάσεων και απειλεί να ανατρέψει κάθε ελπίδα για βιώσιμο δημοσιονομικό νοικοκύρεμα!

ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΑ ΕΠΕΑ ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ

Η επαγγελία της συμμετοχής έρχεται λοιπόν σε πλήρη αντίθεση με την πρακτική του κόμματος και του ίδιου του κ. Παπανδρέου. Ουσιαστικά, κυβέρνηση και κόμμα τήρησαν εχθρική στάση απέναντι σε παραδοσιακές ΜΚΟ που θεωρούσαν ότι είναι αυτόνομες. Εννοώ εδώ παραδοσιακές πρωτοβουλίες των πολιτών εκτός κράτους, με ίδιους πόρους και αφιλοκερδώς, που υπηρετούσαν μια απέραντη ποικιλία στόχων – από την ίδρυση γηροκομείων ως την ενίσχυση των τόπων καταγωγής. Η κυβέρνηση με νόμο επέβαλε τη... φορολόγηση των δωρεών κάθε πολίτη προς αυτές τις ενώ-

σεις και τα ιδρύματα, εξοθώντας τα σε αναζήτηση πόρων από τον κρατικό κουρβανά. Αντί δηλαδή να δώσει πρόσθετα κίνητρα σε αυτές τις μορφές κοινωνικού κεφαλαίου, δυσκόλεψε το έργο τους και τους υπέδειξε ως λύση... την εξάρτηση από το ταμείο του Παντισάχ.

Επιπλέον, ο κ. Παπανδρέου δεν αντιμετωπίζει συγκεκριμένα και θεσμικά τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε διαδικασίες πολιτικών αποφάσεων.

Παρ' όλα αυτά η συμμετοχή της «κοινωνίας των πολιτών» στη σύγχρονη διακυβέρνηση παραμένει στοιχείο ενός σύγχρονου προβληματισμού. Στα σχετικά ζητήματα υπάρχουν απαντήσεις και έχουν δοκιμασθεί πάσης φύσης μέθοδοι¹. Π.χ. στη Γερμανία έχουν καθιερωθεί μηχανισμοί οργανωμένης δημόσιας διαβούλευσης (*Aufhörung*) των ενδιαφερομένων ομάδων και μη κυβερνητικών

οργανώσεων με επιχειρήσεις, διοίκηση και κυβέρνηση σε περιπτώσεις συγκεκριμένων μεγάλων έργων που αλλάζουν ή επιβαρύνουν τις συνθήκες ζωής των κατοίκων (χάραξη ενός νέου αεροδρομίου κ.ά.). Και, συχνά, οι διαβουλεύσεις οδηγούν σε τροποποιήσεις σχεδίων.

ΑΤΥΠΕΣ ΣΥΜΠΑΙΓΝΙΕΣ ΑΝΤΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Στην Ελλάδα όλα αυτά είναι αλλόκοτες διεργασίες. Εδώ κρίσιμες αποφάσεις (βλ. υπόθεση μητροπολιτικών πάρκων της Αθήνας) λαμβάνονται χωρίς ουσιαστικό διάλογο, ούτε καν στο εσωτερικό της κυβέρνησης, όπου ο κάθε υπουργός φαίνεται ότι έχει το δικό του φέουδο. Η κυρίαρχη πρακτική συνοψίζεται σε λίγες λέξεις: *Ατυπες συμπαιγνίες χωρίς τη συμμετοχή ενοχλητικών τρίτων και συνεχής παράκαμψη των θεσμών και των γενικών κανόνων του παιγνιδιού.*

Πιο θεωρητικά τώρα, η συμμετοχή έχει νόημα όταν πρόκειται να παρθούν πολιτικές αποφάσεις που έχουν «εξωτερικές επιπτώσεις», φορτώνουν δηλαδή το κόστος σε τρίτους ενώ το όφελος παραμένει στα χέρια όσων τις προκαλούν. Εδώ, πράγματι, η θεσμοθέτηση της εμπλοκής ΜΚΟ θα μπορούσε να λειτουργήσει ως φραγμός – έστω με κάποιο προσωρινό κόστος για την ανάπτυξη όπως την εννοούν σήμερα. Μακροχρόνια όμως θα μπορούσε να ωθήσει τη χώρα σε άλλου τύπου ανάπτυξη. Πρόκειται για ένα στοίχημα. Αυτό ισχύει π.χ. για το πάντοτε επίκαιρο ζήτημα των χρήσεων της γης στη χώρα. Ζούμε τις τελευταίες εβδομάδες αποκαλυπτικές εμπειρίες: Πώς δηλαδή επιχειρηματίες έχουν βάλει στο στόχαστρο τον φυσικό πλούτο της χώρας από τη Χαλκιδική ως την Πελοπόννησο και την... Εκάλη. Μέσω των γνωστών πρακτικών καταργούνται γενικότερες ρυθμίσεις και διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας και φράσσεται ο δρόμος για μια ποιοτικά διαφορετική ανάπτυξη, που σέβεται το φυσικό περιβάλλον, την αρχιτεκτονική κληρονομιά και την οικιστική παράδοση της χώρας.

Γενικά, η συμμετοχή είναι αναγκαία, ανάμεσα σε άλλα για να περιορίσει την αυθαιρεσία των πολιτικών, π.χ. όταν αυτοί θυσιάζουν τον φυσικό πλούτο της χώρας στην πελατειακή τους λογική ή

προστατεύουν επιχειρηματικές δραστηριότητες με υψηλό κόστος για την κοινωνία, το οποίο και της φορτώνουν.

«ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ» ΟΛΙΓΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΩΧΗΜΕΝΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Τέλος, η εμπειρική έρευνα έχει δείξει ότι μορφές αδιαμεσολάβητης δημοκρατίας, όπως αυτή που θολά επαγγέλεται ο Γ. Παπανδρέου, μπορεί να επιφέρουν αύξηση των κρατικών δαπανών αλλά και να ανοίξουν τον δρόμο στη χειραγώγηση της κοινωνίας από μια τοπική ολιγαρχία. Στη δική μας περίπτωση τα πράγματα μάλιστα είναι σχεδόν ορατά δια γυμνού οφθαλμού: Πώς θα λειτουργήσει η συμμετοχή με δημοψηφίσματα, όταν υπάρχει η γνωστή συγκέντρωση των ΜΜΕ και η διαπλοκή τους με κατασκευαστικές εταιρείες και κυβερνητικούς-κομματικούς αξιωματούχους; Δεν υπάρχει κίνδυνος αυτά να ρυθμίζουν την εξέλιξη και μάλιστα χωρίς τους δυνητικούς φραγμούς της πολιτικής διαμεσολάβησης και ανεξαρτήτων «ενδιαμέσων φορέων»;

Από την παρατήρηση αυτή προκύπτει ευθέως πόσο κρίσιμη σημασία έχει η συζήτηση για τις, ας πούμε, δομικές προϋποθέσεις της συμμετοχικής δημοκρατίας: Εξάλειψη της διαπλοκής στο τρίγωνο κόμμα-ΜΜΕ-εταιρείες, ανεξαρτησία των ΜΚΟ και ανατροπή του διαχεόμενου κομματισμού, στον οποίο το ΠΑΣΟΚ λόγω ικανοτήτων και ευνοϊκών συνθηκών (μαζική εισροή κοινοτικών πόρων) έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο.

Τέλος, αποπτολμώ μια υπόθεση: Η αδιαμεσολάβητη δημοκρατία, όπως την εξαγγέλλει ο Γ. Παπανδρέου, μπορεί να θεωρηθεί ως έκφραση της «παρωχημένης κουλτούρας» – για να χρησιμοποιήσω έναν όρο του Ν. Διαμαντούρου². Αυτή η παρωχημένη κουλτούρα χαρακτηρίζεται, ανάμεσα σε άλλα, από τη γενικευμένη προσδοκία της κρατικής προστασίας, εύνοιας και τακτοποίησης. Μετατρέπεται το κράτος σε μηχανισμό αδιαφανούς εξυπηρέτησης των επιμέρους συμφερόντων μιας κατακερματισμένης κοινωνίας. Ίσως εδώ πρέπει να αναζητήσουμε και μιαν εξήγηση του φαινομένου που παρατηρούμε έκπληκτοι: Ο Γ. Παπανδρέου με τα περί συμμετοχής συσπειρώνει γύρω του τις παραδοσιακές

δυνάμεις του κόμματος. Πρέπει να αποκρυπτογραφούμε πλέον ό,τι λέγεται.

ΕΝΑ ΤΕΛΟΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΡΧΗ

Όπως θα έλεγε η τραγική Σίβυλλα, της ανανέωσης προηγείται ένα τέλος!

Κατά την άποψή μου το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να προχωρήσει προς μια νέα πολιτική σύνθεση όσο παραμένει στην εξουσία, είτε επινοήσει νέα ιδεολογήματα με τον Γ. Παπανδρέου, είτε όχι. Μετά από τόσα χρόνια παραμονής στην εξουσία έχει γίνει αναπόσπαστο στοιχείο των δυνάμεων του status quo ή, σε άλλη διατύπωση, συντηρητική δύναμη και μάλιστα χωρίς σταθερούς κώδικες συμπεριφοράς και αρχές που χαρακτηρίζουν αυθεντικά συντηρητικές δυνάμεις και ιστορικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα (πριν από τη μεταλλαγή τους). Είναι έτοιμο να απεμπολήσει τα πάντα, όπως το έκανε εν μέρει στο παρελθόν, αρκεί να πετύχει τη μονιμότητα στην εξουσία – το όνειρο κάθε αυταρχικής λογικής. Ο κομματικός μηχανισμός διαπλέκεται πλέον με συντεχνίες, εργολαβικά συμφέροντα, ασύδοτες επιχειρήσεις στα ΜΜΕ, υπαλληλία με τα δικά της συμφέροντα, ψευδοϊδιωτικά υποκαταστήματα (γραφεία Συμβούλων, μελετητικές εταιρείες, κομματικά ελεγχόμενα Ινστιτούτα στα Υπουργεία). Μετά από δεκαετίες αμοιβαίων διευθετήσεων, μηχανορραφιών και άτυπων συναλλαγών, δεν ενδιαφέρονται τώρα για... άλλο καθεστώς; Η κατάσταση αυτή όμως πλέον προσκρούει σε οικονομικά όρια. Το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται την κάθαρση και αυτή μπορεί να επέλθει μόνο αν περάσει στην αντιπολίτευση. Τότε, ναι, να ξανασυζητήσουμε για την ιδεολογική του σφραγίδα –και με τον κ. Παπανδρέου Πρόεδρο–, αν έτσι θέλετε και αν είστε νοσταλγικοί. Αλλά τότε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. ανάμεσα σε πολλά άλλα W. Weidenfeld, *Demokratie am Wendepunkt. Die demokratische Frage als Projekt des 21. Jahrhunderts*, Siedler, Berlin, 1996.
2. Βλ. Ν. Διαμαντούρος, *Πολιτισμικός δυϊσμός και πολιτική αλλαγή στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2000. Την ιδέα οφείλω στον Πάνο Κολιασπάση.

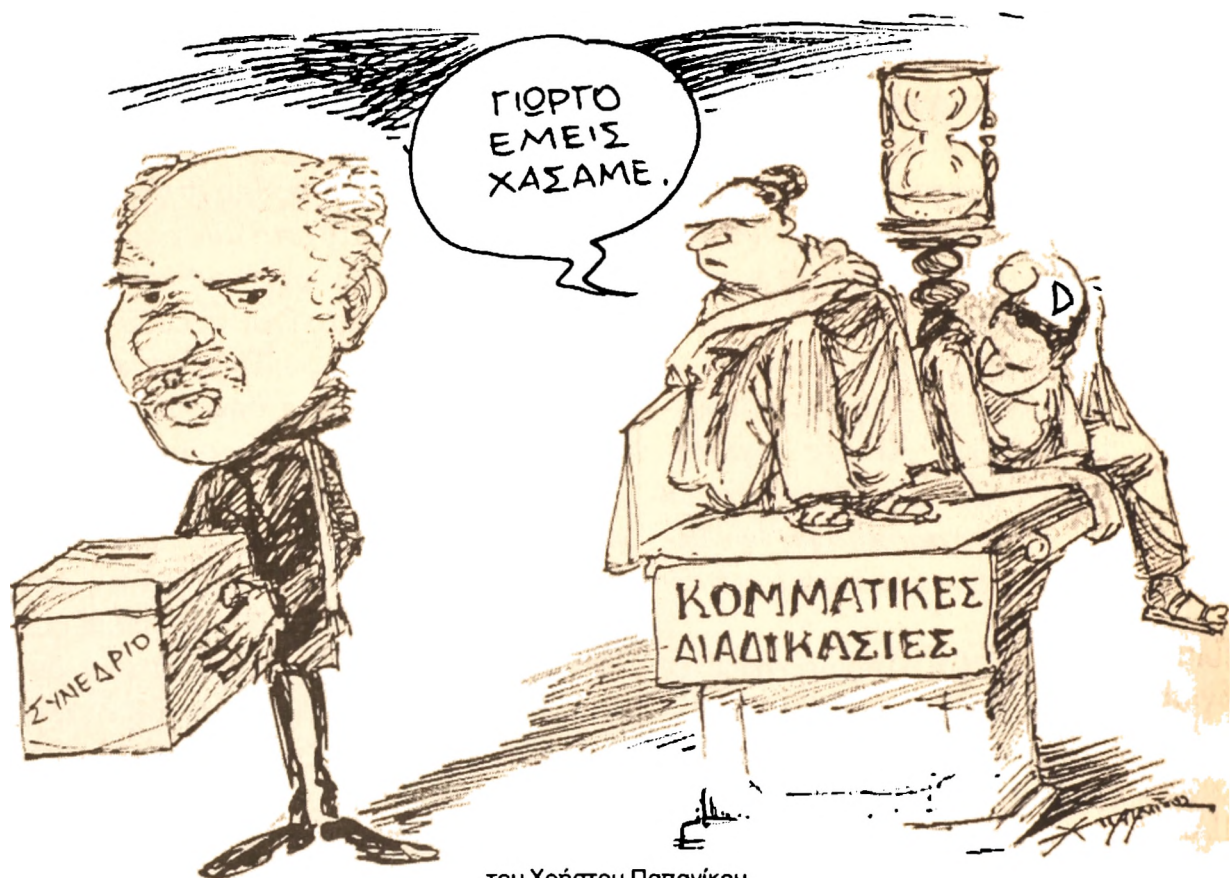

Μέρος Δ'

Το χρονικό μιας τιτανομαχίας

Γκολφ στην Αγουλινίτσα

Το όραμα του υφυπουργού Παιδείας κ. Γεωργακόπουλου να εισαγάγει το γκολφ στην εκλογική του περιφέρεια εμπνέεται από τις τοπικές παραδόσεις της περιοχής και την ανάγκη αναβάθμισης του ελεύθερου χρόνου των κατοίκων της επαρχίας, που τώρα τη βγάζουν με τα σκυλάδικα και τις Βουλγάρες. Επιπροσθέτως, ακόμα και ένας άσχετος γνωρίζει ότι δεν υπάρχει τίποτα φιλικότερο προς το περιβάλλον από ένα γήπεδο γκολφ, ενίοτε δε, είναι και φιλικότερο από το περιβάλλον. Με εξαίρεση ίσως κάποιες τρύπες στο έδαφος. Κάποιο πρόβλημα υπήρξε μόνο με τις βοηθητικές εγκαταστάσεις που είναι απαραίτητες για τη λειτουργία και την απόσβεση της επένδυσης, όπως πολυτελή ξενοδοχειακά συγκροτήματα, συνεδριακά κέντρα, καταστήματα, πάρκινγκ, αναψυκτήρια και ίσως ένα μικρό καζίνο αρμονικά δεμένο με το φυσικό τοπίο (όχι σαν του Λας Βέγκας με τα λαμπιόνια δηλαδή), η ανέγερση των οποίων προσκρούει σε κατεστημένες συντηρητικές αντιλήψεις περί προστασίας των υδροβιοτόπων. Αυτό τον μικρό σκόπελο επιχείρησαν να παρακάμψουν οι τροπολογίες Γεωργακόπουλου στο νομοσχέδιο «Περί ξεβρακώματος της τελευταίας στιγμής σε εργοληπτικές εταιρείες Ζ' τάξεως και άλλες διατάξεις», αλλά αποσύρθηκαν κακήν κακώς στον απόηχο της κρίσης Πάχτα. Έβαλε το χέρι του και ο Συνασπισμός, που σύμφωνα με τον κυβερνητικό εκπρόσωπο και το Συγκρότημα, επιχειρεί να μετατρέψει την προεκλογική αντιπαράθεση σε ριάλιτι σόου. Ε, ας είχε τα κανάλια το ΠΑΣΟΚ, να την κράταγε σε υψηλό επίπεδο.

του Χρήστου Παπανίκου

Νάτα, νάτα, τα μεταλλαγμένα!

«Η στρατηγική μου για τη νέα τετραετία θα δίνει τη δυνατότητα στον αγρότη να παράξει περιβαλλοντικές αξίες και να δώσει νέες ευκαιρίες για τους νέους αγρότες και τους νέους επιστήμονες της βιοτεχνολογίας και της γενετικής μηχανικής», είπε ο Γιώργος Παπανδρέου στο Αγρίνιο. Δύσκολα βγαίνει νόημα, αλλά αν αφαιρέσουμε προσεκτικά τις μπουρδες που μάλλον οφείλονται σε κακή μετάφραση, μοιάζει με άποψη υπέρ των μεταλλαγμένων. Πρόκειται για γεγονός αρκετά αξιοσημείωτο, αν σκεφτεί κανείς για πόσο λίγα πράγματα έχει εκφράσει άποψη ο Γιωργάκης. Με βάση την κρατούσα αντίληψη της ελληνικής αγροτιάς επί του θέματος, λογικά θα έπρεπε να τον είχαν πάρει με τις λεμονόκουπες. Οι συγκεκριμένοι όμως εξακολούθησαν να χοροπηδάνε, πανευτυχείς που θα τους δώσει τη δυνατότητα να «παράξουν περιβαλλοντικές αξίες». Ο Πρετεντέρης ευθυγραμμίστηκε ακαριαία με τη θέση υπέρ των μεταλλαγμένων. Την αμέσως επόμενη Δευτέρα είχε στην εκ-

πομπή του τον Γιάννο Παπαντωνίου εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ, τον Αβραμόπουλο εκ μέρους της ΝΔ, τον Καζάκο εκ μέρους του ΚΚΕ και τη Δαμανάκη εκ μέρους των μεταλλαγμένων.

Αγωνία για την έκβαση του Συνεδρίου

Να δούμε αν αυτές οι εξυπνάδες που λέει κάθε τρεις και λίγο ο Γιώργος Παπανδρέου, θα περάσουν από το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, όπου αναμένεται να διεξαχθεί μια σοβαρή και ενδιαφέρουσα πολιτική αντιπαράθεση, αντάξια της θεσμικής ωριμότητας ενός ευρωπαϊκού σοσιαλιστικού κόμματος που βρίσκεται είκοσι χρόνια στην εξουσία. Το συνέδριο θα κρατήσει δύο με δύομιση ωρίτσες, μέσα στις οποίες θα γίνουν τρεις ομιλίες: η εισήγηση του Χρυσόχοϊδη, η κυρίως τοποθέτηση του Σημίτη και το κλείσιμο του Γιωργάκη. Θα ακολουθήσουν οι ψηφοφορίες για την τροποποίηση του καταστατικού, οι οποίες θα παρθούν ομόφωνα από 4.000 διορισμένους συνέδρους που θα κραυγάζουν, υλοποιώντας το νέο όρα-

μα για ουσιαστική συμμετοχή της βάσης. Γενικά μιλώντας, το να αφήνεις τη βάση να συμμετέχει στις αποφάσεις, αφού προηγουμένως της έχεις θέσει μία και μοναδική επιλογή, δεν είναι καινούργια σκέψη. Στο μεσοπόλεμο συνηθίζονταν ευρύτατα. Αυτό που έχει αλλάξει στις μέρες μας είναι ότι η βάση δε χρειάζεται πλέον να είναι ντυμένη ίδια. Αντιπρόσωποι άλλων πολιτικών κομμάτων δεν θα κληθούν, για τον ίδιο λόγο που δεν καλούνται στα αλευρομουντζουρώματα του Γαλαξειδίου και στο Βλάχικο Γάμο της Θήβας. Δεν θα παρευρεθεί και ο Τόμας Μίλερ που εκείνη την ημέρα θα παρακολουθεί στρατιωτική άσκηση αμερικανών πεζοναυτών στο Ελ. Βενιζέλος, το Σταθμό Πελοποννήσου και το ΚΤΕΛ Κηφισού, για ενδεχόμενο γιαουρτώματος μελών της ΔΟΕ από «αναρχοτρομοκράτες ακτιβιστές».

Πλατχίες συμμετοχικές δγιαδικασίες

Ακολούθως θα γίνει η ανοιχτή ψηφοφορία για εκλογή προέδρου του ΠΑΣΟΚ, η οποία αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον. Οι δημοσκοπήσεις δίνουν ένα ελαφρό προβάδισμα στον Γιώργο Παπανδρέου, πολλά όμως θα κριθούν από τα debates μεταξύ των υποψηφίων. Σημαντικό ρόλο θα παίξουν και οι αναποφάσιστοι, που μέχρι την τελευταία στιγμή παρέμεναν σε αρκετά υψηλά ποσοστά. Ο Γιώργος Παπανδρέου έχει αρκετά μεγάλη συσπείρωση και διεισδυτικότητα στους νέους, υστερεί όμως σημαντικά στη συγκρότηση του πολιτικού του λόγου. Το τελικό αποτέλεσμα αναμένεται να ξεκαθαρίσει αργά το βράδι της Κυριακής, παρόλο που τα έγκυτ-πολς θα έχουν δώσει μια σαφή εικόνα της κατάστασης αμέσως μόλις κλείσουν οι κάλπες. Αξιόπιστοι πολιτικοί αναλυτές θεωρούν ότι ο Γιώργος Παπανδρέου παρά τις ενδεχόμενες δυσκολίες θα επικρατήσει, αφού βασίζεται στη στήριξη της ΑΕΚΑ και άλλων μαζικών οργανώσεων της Κεντροαριστεράς. Το όλο εγχείρημα έχει οργανωθεί με βάση το πρότυπο εκλογής Χαλίφη της Βαγδάτης από τα κάτω, που ίσχυσε προς το τέλος του 10ου αιώνα, προκειμένου να ενδυναμώσει τη σύνδεση του ηγέτη των πιστών με τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα.

του Χρήστου Παπανίκου

Υπάρχουν μόνο ορισμένες παραλλαγές, όπως για παράδειγμα ότι τελικά μάλλον δεν προβλέπεται ακρωτηριασμός όσων απέχουν της ψηφοφορίας, παρά την αντίθετη εισήγηση του κ. Φλωρίδη. Ισχύει ωστόσο η ακυρότητα κάθε πράξης ανταλλαγής της τρίτης συζύγου με σαράντα γκαμήλες, καθ' όλο το διάστημα που οι κάλπες παραμένουν ανοιχτές.

Η καρδιά μας χτυπά κεντροαριστερά

«Παλιά, αν ένας πολιτικός αρχηγός δημοσίευε το ημερολόγιό του, θα γέλαγε ο κόσμος» είπε η Μαρία Δαμανάκη. «Σήμερα οι νέοι άνθρωποι είναι ενθουσιασμένοι με αυτή την πρωτοβουλία του Γιώργου Παπανδρέου». Πράγματι, κανείς νέος δεν θα γελούσε με αυτή την θαρραλέα, συγκινητική και γεμάτη ευαισθησία εξομολόγηση, που γράφει κάθε βράδι ο Γερουλάνος σε συνεργασία με το δημιουργικό της Leo Bennett. Για να εκφράσει τον ενθουσιασμό των νέων προς τον Γ. Παπανδρέου, η Μαρία Δαμανάκη διοργάνωσε συγκέντρωση υποστήριξης προς τον αρχηγό, με τη συμμετοχή πλειάδας στελεχών της Κεντροαριστεράς, που εμπνέονται από την επάνοδο των αξιών της αριστερής ανανεωτικής κουλτούρας στο πολιτικό προσκήνιο. Τα συνθήματα που δόνησαν το ακροατήριο ήταν «Σήκω Αντρέα να το δεις, το παιδί της αλλαγής», «Γιώργο προχώρα, σε θέλει όλη η χώρα» και «νάτη, νάτη, η υφυπουργός». Χαιρετισμό έστειλαν η Μαριάν-

να Λάτση και ο Άλφαμπανκ Κωστόπουλος, ενώ δεκάδες συγκεντρωμένοι δήλωσαν εθελοντές για την Ολυμπιακή Λαμπαδηδρομία..

Όλοι στ' άρματα, όλα για τη νίκη!

Ολοκληρώθηκε το επικοινωνιακό σχέδιο του Συνασπισμού πάνω στο οποίο θα δοθεί η εκλογική μάχη. Το βάρος των τηλεοπτικών εμφανίσεων θα πέσει στον Δ. Παπαδημούλη και άλλα εκτός ψηφοδελτίων στελέχη, ώστε να αποφεύγεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων, οι γκρίνιες και η εσωστρέφεια. Παράλληλα θα συνεχιστεί ο πόλεμος αντεγκλήσεων με το ΚΚΕ πάνω σε ζητήματα ενότητας της Αριστεράς, που αποδεδειγμένα ενισχύει την προσέλευση ψηφοφόρων από το δικομματισμό. Το βαρύ πυροβολικό της Κουμουνδούρου εκτίθεται στη Β' Αθηνών, όπου υπάρχει και η μεγαλύτερη ανάγκη αναβαθμισμένης πολιτικής παρέμβασης, έναντι άλλων περιφερειών όπως η Αχαΐα, η Λέσβος, τα Χανιά, η Μαγνησία κ.λπ. Τέτοιο άνοιγμα προς το εκλογικό σώμα της επαρχίας είχε να γίνει από την αποχή του '46· αντικειμενικά όμως η ψυχολογία της βάσης είναι πολύ καλύτερη από τότε, γεγονός που αποτυπώνεται στο κεντρικό προεκλογικό σύνθημα «δεν καταλαβαίνουμε Χριστό».

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΛΙΓΙΩΡΓΟΣ

... και καταλήξαμε στο Γιωργάκη!

Ο λόγος σήμερα για τους υπουργούς Εξωτερικών. Και επειδή το θέμα είναι εθνικό, ας αρχίσουμε από την πρώτη κυβέρνηση «εθνικής ενότητας» του Κ. Καραμανλή που ορκίστηκε στις 24 Ιουλίου 1974, όταν κατέρρευσε η Χούντα. Τότε πραγματικά παίχθηκαν εθνικά ζητήματα. Τέλος πάντων, έως τον Οκτώβριο του 1981 που ήρθε ο Σοσιαλισμός στον τόπο, είχαμε διάφορους υπουργούς και υφυπουργούς, τους οποίους αναφέρουμε έτσι για να μην ξεχνιόμαστε.

Πρώτος ο Γεώργιος Μαύρος πλάι στον οποίο ο Καραμανλής κόλλησε τον χουντίσαντα Δ. Μπίτσιο. Τον Δ. Μπίτσιο διαδέχθηκε για μικρό διάστημα ο Π. Παπαληγούρας. Ο Γ. Ράλλης τον αντικαθιστά και, όταν ο Ράλλης γίνεται πρωθυπουργός, αναλαμβάνει το Υπουργείο ο Κ. Μητσοτάκης.

Επιτέλους, στις 21 Οκτωβρίου νίκησε ο Σοσιαλισμός, δρομολογήθηκε και στο Υπουργείο των Εξωτερικών, ώσπου έκλεισε ο κύκλος και βρεθήκαμε εκεί που αρχίσαμε: στον Γιωργάκη. Στο μεταξύ περάσαμε πολλές φάσεις. Στην Αραβοκρατία, τον Ευρωπαϊσμό, στην Τουρκοφαγία και την Τουρκοφιλία, την Βαλκανοκρατία, την Αμερικανοφιλία κ.ο.κ.

Πρώτος υπουργός ορίστηκε ο Γιάννης Χαραλαμπόπουλος, αντιστασιακός, υψηλός, υπερήφανος. Υφυπουργούς είχε τον Κάρολο Παπούλια και τον Ασημάκη Φωτήλα. Κάποια μέρα, συγκεκριμένα στις 15 Ιανουαρίου 1982, ο Φωτήλας επιστρέφοντας από το Λονδίνο κατέβηκε από το αεροπλάνο στο Ελληνικό και αναζήτησε το υπουργικό του αυτοκίνητο. «Ποιο υπουργικό; -του είπαν- Δεν είσαι πια υπουργός. Δεν άκουσες στο ραδιόφωνο ότι ο Ανδρέας σε απέλυσε;». Ήταν η πρώτη καρατόμηση που έκαμε ο Ανδρέας. Ακολούθησαν και άλλες. Ο Γιωργάκης τις προάλλες τον μιμήθηκε, αλλά στο αυστηρότερο: αυτός απέλυσε έναν υφυπουργό αλλά και εννιά βουλευτές. Τέλος πάντων, για να ξανάρ-

του Δημήτρη Πετσετίδη

θουμε στην ιστορία μας, σε τρεις μήνες εκλήθη ο Γιάννης Καψής ως νέος υφυπουργός. Στις 17 Ιανουαρίου 1984 έρχεται από την πλατεία Κάνιγγος -από το Υπουργείο Εμπορίου όπου υπηρετούσε την πρώτη του θητεία- ως υφυπουργός ο Θ. Πάγκαλος. Κοντά-κοντά, στις 8 του Φλεβάρη, αναβαθμίζεται ο Κάρολος Παπούλιας σε αναπληρωτή υπουργό.

Γίνονται οι εκλογές του '85, κερδίζει και πάλι με το «κόλπο Σαρτζετάκη» ο Ανδρέας και ορκίζει στις 5.6.85 την πιο ολιγομελή κυβέρνησή του (18 υπουργοί και υφυπουργοί). Στο Εξωτερικών και πάλι ο Γ. Χαραλαμπόπουλος με αναπληρωτή τον Κ. Παπούλια και υφυπουργό τον Θ. Πάγκαλο. Παραλείπεται ο Γιάννης Καψής ο οποίος πιστεύει ότι «ξεπουλήθηκε η Ελλάδα, δίνουνε το Αιγαίο στην Τουρκία». Σ' ενάμιση μήνα όμως, στις 26 Ιουλίου, ανασχηματίζεται η κυβέρνηση, φαρδαίνει και αποκτά 41 μέλη! Ο Γ. Καψής περιλαμβάνεται ως υφυπουργός και θεωρεί ότι «όλα πάνε καλά, απεσοβήθη κάθε κίνδυνος!». Υπουργός τώρα ο Κ. Παπούλιας, αναπληρωτής ο Θ. Πάγκαλος. Το team παραμένει συμπαγές και αναλλοίωτο, παρά το ότι έγιναν πάνω από

δέκα ανασχηματισμοί και αντικατατάξεις μέχρι τις 2 Ιουλίου 1989 - το βρόμικο '89, ξέρετε. Το Υπουργείο περνά πολλές φάσεις: πρώτα η φάση της Αραβοκρατίας και του ανοίγματος στον Τρίτο Κόσμο, την Πολωνία του Γιαρουζέλσκι και τη Γερμανία του Χόνεκερ, εν συνεχεία η στροφή προς την Ευρώπη και την ΕΟΚ. Η αντιπαλότητα με την Τουρκία παίζει μεταξύ Νταβός, *mea culpa* («δικό μου λάθος» είχε ομολογήσει στα λατινικά, για να μην πολυκαταλαβαινόμαστε κιόλας, ο Ανδρέας στη Βουλή, όταν «έβαλε το Κυπριακό στο ράφι» - κι αυτό δική του έκφραση) και σε κορώνες που θα αναπτύσσονταν μετά μερικά έτη σε κοινή άμυνα με την Κύπρο, πυραύλους κ.λπ.

Αλλά όλα έχουν ένα τέλος ή έστω μια προσωρινή ανάπαυλα.

Έρχεται το βρόμικο '89 και αναλαμβάνει στις 2 Ιουλίου ο Τζαννής Τζαννετάκης το Υπουργείο Εξωτερικών. Πήγε και το βρήκε κλειστό. Δεν του παρέδωσε τη δουλειά κανείς. Κοντά στον Τζαννετάκη και ο Παπούλιας ως αναπληρωτής. Όχι ο Κάρολος, ο άλλος, ο διπλωμάτης Γεώργιος Παπούλιας, ο οποίος ορίζεται υπουργός στην υπηρεσιακή κυβέρνηση Γρίβα που διε-

νεργεί τις εκλογές.

Γίνονται οι εκλογές, δεν μπορούν να σχηματίσουν κυβέρνηση, καθότι δεν μπορεί κανείς συνδυασμός να γίνει και ορίζεται η κυβέρνηση Ζολώτα με όλους μέσα. Το Υπουργείο αποκτά το τρομερό δίδυμο: υπουργός ο Αντώνης Σαμαράς, αναπληρωτής υπουργός ο Γιάννης Ποτάκης: ο Γιάννης Ποτάκης ο οποίος είχε στο γραφείο του παλιά τα πορτρέτα του Μαρξ, του Άρη Βελουχιώτη και του Ανδρέα και τώρα, μετριοπαθέστερος, είχε τον Ανδρέα πάλι αλλά αντικατέστησε τους άλλους δυο με τον Νικόλαο Πλαστήρα και τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου! Ο άνθρωπος είχε πολύ ενωρίτερα από τον Γιωργάκη εννοήσει ότι τα σύμβολα πρέπει να αντικαθίστανται εγκαίρως. Και να είναι προσεκτικός! Όχι σαν τον Στέφανο Τζουμάκα, ο οποίος στον νεανικό του ενθουσιασμό είχε παραγγείλει στις τοπικές οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ να κρεμάσουν την εικόνα του Άρη Βελουχιώτη. Ε, μετά τους κρέμασαν όλους τους αντιστασιακούς... Με τούτα και με τ' άλλα αντικαταστάθηκε σε λίγο ο Ποτάκης αλλά και ο Σαμαράς. Πήγαμε στις εκλογές του Απριλίου του 1990 με τον Παπούλια, τον Γεώργιο.

Επιτέλους έλαμψε φως για τον Μητσοτάκη, που το πάλευε από το 1965 και έγινε πρωθυπουργός στις 11 Απριλίου 1990. Τώρα περνάμε στην βαλκανοποίηση της εξωτερικής μας πολιτικής αλλά και τη φάση μιας νέας ελληνοτουρκικής φιλίας. Και πάλι υπουργός ο Αντώνης Σαμαράς, με αναπληρωτή υπουργό τον Ευθ. Χριστοδούλου, ο οποίος αργότερα πάει στην Τράπεζα Ελλάδος και έρχεται στη θέση του και πάλι ο Παπούλιας ο Γεώργιος. Ο τελευταίος δεν μένει πολύ: Μπήκε 1η Οκτωβρίου και αποχωρεί στις 28 Δεκεμβρίου, οπότε ορκίζεται υφυπουργός ο Γ. Παπαστάμκος. Την επόμενη χρονιά, στις 8 Αυγούστου 1991 προχωρεί η βαλκανοποίηση της εξωτερικής μας πολιτικής: υφυπουργός διορίζεται η Βιργινία Τσουδερού. Στις 14 Απριλίου 1992 παραιτείται ή αποπέμπεται (διαλέξτε και πάρτε) ο Αντώνης Σαμαράς με τις γνωστές συνέπειες. Ο Μητσοτάκης αμέσως στα ηνία του Υπουργείου με υφυπουργό τον Γιάννη Τζούνη. Ίσως αυτή την εποχή το ΥΠΕΞ

περνά στις μεγάλες του δόξες. Γενικώς θεωρείται ότι τώρα έγινε η «στροφή» προς τα Βαλκάνια! Πολλά θα μάθουμε από τα αρχεία του ΥΠΕΞ μετά από 50 χρόνια. Περιμένετε. Μην ξεχνάτε ότι ο Μητσοτάκης –αυτός ο οποίος γίνεται αργότερα ο στενότερος εν Ελλάδι φίλος του Μπους (πατρός)– καταφέρει να γίνει ο αγαπητότερος Έλληνας στη Σερβία, πάει στο Πάλε και συνομιλεί με τον –κατά τον Άκη Τσοχατζόπουλο– «χασάπη» Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς. Τον Αύγουστο αποφασίζει να παραδώσει στον Μιχάλη Παπακωνσταντίνου. Αυτός έχει για βοηθό του υφυπουργό από το Δεκέμβρη του 1992 τον Βύρωνα Πολύδωρα.

Τέλος κακό όλα κακά. Στις 13 Οκτωβρίου 1993 παραιτείται η κυβέρνηση Μητσοτάκη, πάμε σε εκλογές και στις 13 Οκτωβρίου 1993 νάσου πάλι η γνωστή δημοκρατική παράταξη!

Τώρα διορίζεται μια πολυπληθέστατη κυβέρνηση: 46 μέλη εκτός του πρωθυπουργού Ανδρέα. Στο ΥΠΕΞ και πάλι Παπούλιας –από δω και στο εξής όταν λεμε Παπούλιας εννοούμε τον Κάρολο– Θ. Πάγκαλος ως αναπληρωτής, αλλά και Γιωργάκης ως υφυπουργός. Εδώ άρχισε να μαθαίνει κι αυτό το επάγγελμα. Στις 8 Ιουλίου 1994 Πάγκαλος και Γιωργάκης μετακομίζουν σε άλλα Υπουργεία και έρχονται ως υφυπουργοί ο Γιάννος Κρανιδιώτης και ο Γρηγόρης Νιώτης ο οποίος εξειδικεύεται στον λίαν ευαίσθητο και πολυτάξιδο τομέα του Μείζονος Ελληνισμού – κάτι το οποίο από διάφορες θέσεις υπηρετεί και εξυπηρετεί.

Στις 20 Ιανουαρίου 1995 παραιτείται ο Γιάννος Κρανιδιώτης και διορίζεται μέχρι το Σεπτέμβρη ως αναπληρωτής ο Γ-Α. Μαγκάκης. Αναπληρώνεται από τον Γεώργιο Ρωμαίο. Περίοδος Ωνασείου κ.λπ., τα θυμάστε τώρα, λες και ήταν χθες, και στις 22 του Γενάρη του 1996 φεύγει η παλιά φρουρά, ήτοι Παπούλιας και Νιώτης. Ο Ρωμαίος παραμένει αναπληρωτής, αλλά τώρα επικεφαλής είναι ο Θ. Πάγκαλος. Νέο πνεύμα στο Υπουργείο εξομολογούνται οι υπάλληλοι. Εδώ μπορούν να παρεμβληθούν διάφορες νοστιμούλικες ιστορίες, αλλά ας τις αφήσουμε για άλλες ημέρες και ώρες.

Μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου

του 1996 έχουμε και πάλι τον Θόδωρο ως υπουργό με αναπληρωτή τον Γιωργάκη και υφυπουργό τον Χρήστο Ροζάκη. Αυτός όμως εξαποστέλλεται από τον Πάγκαλο σε 4 μήνες και αντικαθίσταται από τον Γιάννο Κρανιδιώτη.

Ατυχία! Στις 19 Φεβρουαρίου 1997 ο Θ. Πάγκαλος παραιτείται, βαπτίζεται «Μεγάλος Τραγουδιστής» στη γνωστή οπερέτα Οτσαλάν και κατεξευτιλίζεται – όπως και ο πρωθυπουργός, ο οποίος δεν πάει στη Βουλή να δώσει πέντε εξηγήσεις, αλλά παραμένει στο σπιτάκι του στην οδό Αναγνωστοπούλου. Είχε ένα σοβαρό κρυολόγημα και ανέβασε πυρετό μέχρι τριανταεφτά κι εφτά.

Ο Γιωργάκης ορκίζεται επιτέλους ΥΠΕΞ –να δεις καμάρι η Μάργκαρετ– και διατηρεί ως ΥΠΕΞ τον Γιάννο Κρανιδιώτη· τον Γρ. Νιώτη τον φωνάζει να τρέχει για τις υποθέσεις του Απόδημου Ελληνισμού. Αργότερα επιστρατεύει και τον Χρ. Ροκόφυλλο. Ξέρετε εκείνον τον συνήγορο των θυτών του Σάμινα.

Από τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό ως το συντονισμό με την Κοντολιζα Ράις και τον φίλο Κόλιν Πάουελ είναι ένα βήμα: Μετά τις εκλογές, στις 13 Μαρτίου 2000 ο Γιωργάκης υπουργός, με αναπληρώτρια την Ελισάβετ Παπαζώη την Κυκλαδάρχη. Η κ. Αγγελική Λαΐου, σύζυγος Θωμαδάκη, υφυπουργός. Τα βρόντηξε όμως τον Νοέμβριο. Ο Γρ. Νιώτης πάντα στη γωνία περιμένει και για ένα δίμηνο πάει στο ΥΠΕΞ ως υφυπουργός.

Ο θάνατος του Γιάννου Κρανιδιώτη ήταν μια πολύ κακή στιγμή για όλους· για όλους μας.

Στη θέση του πάει στις 24 Οκτωβρίου ο Αναστάσιος Γιαννίτσης· υφυπουργοί ορίζονται οι Γ. Μαγκριώτης και Γ. Ζαφειρόπουλος. Ο Ζαφειρόπουλος το βάζει στα πόδια σε τρεις μήνες· αλλά ο παλιός κνίτης Ανδρέας Λοβέρδος έρχεται στο ΥΠΕΞ. Νέος δραστήριος, πολυπράγμων, πανταχού παρών σε παράθυρα (καναλιών). Τώρα ξέρετε ποιους έχουμε στο ΥΠΕΞ;

Πάντως ο Γιωργάκης τρέχει χειμωιάτικα στην Καρδίτσα, τη Φλώρινα, το Λαύριο, το Καλέντζι, παντού όπου τον καλεί το καθήκον.

ΝΙΚΟΛΑΕ ΤΙΤΟΥΛΕΣΚΟΥ

...αὐτὸ τὸ τέρας ποὺ μασουλάει τὴν πατρίδα...¹

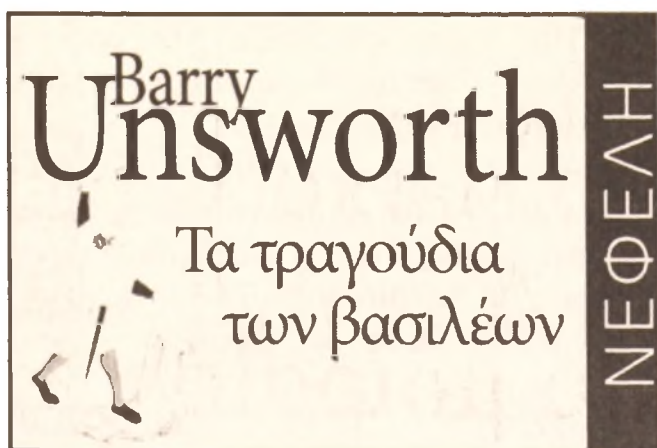
Περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ὁ κ. Μητσοτάκης, στὴ δύση τοῦ πολυκύμαντου κοινοβουλευτικοῦ βίου του, ἔκανε τὴ «συνταρακτικὴ» δήλωση ὅτι τὸ κοινοβούλιο ἔχει καταντήσῃ «ὀπερέτα». Πρὶν ὅμως προλάβῃ νὰ ξεσπάσῃ ἡ ἱερὴ ἀγανάκτηση τῶν ἐντίμων βιοπαλεστῶν τῆς πολιτικῆς καὶ ν' ἀστράψουν τὰ φλογοβόλα τῆς ὑποκρισίας, ἀκολούθησε ἡ λαίλαπα τῶν «ντροπολογιῶν» ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ ταράξῃ γιὰ λίγο τὸ βούρκο τῶν καναλιῶν.

Ἔτσι ἔγιν' ἓνα μικρὸ διάλειμμα στὴ συνήθη «ἐνημέρωση» τῆς ἀκαθόριστης αὐτῆς πρωτεϊκῆς ἀμοιβάδας ποὺ κατ' εὐφημισμὸ καλεῖται «κοινὴ γνώμη». Καὶ συγχρόνως φάνηκε νὰ ἐνισχύεται μὲ τὸ ἄλλοθι τῆς «μαχόμενης δημοσιογραφίας» ἡ ἀστραφτερὴ σαπουνόπερα τῶν «εἰδήσεων»: ἀπὸ τὸ κασκὸλ τοῦ Γιωργάκη καὶ τὴ γραβάτα τοῦ Κωστάκη περάσαμε σὲ θέματα λειτουργίας τοῦ κοινοβουλευτικοῦ μας συστήματος. Τέθηκε, π.χ., τὸ ἐρώτημα ἐὰν γνωρίζει ἓνας βουλευτὴς τὸ περιεχόμενον τῆς τροπολογίας ποὺ ὑπογράφει ἢ ἀπλῶς «ὑπογράφει». Γιὰ νὰ «ἀποκαλυφθεῖ» (ὦ τῆς φρίκης!) πῶς αὐτὸ ποὺ ἔκαναν «οἱ ἐννιά» ἀποδιοπομπαῖοι τοῦ ΠΑΣΟΚ εἶναι κάτι ποὺ συμβαίνει κατὰ «πάγια τακτικὴ» στὸ κοινοβουλευτικὸ μας σύστημα –«τὸ τελειότερο», ἐντούτοις, «δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ». Ἀλλὰ οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων προκύπτει τὸ εὐλογο ἐρώτημα τοῦ ψηφοφόρου: Τί ρόλο ἔχουν νὰ παίξουν αὐτοὶ ποὺ στέλνουμε νὰ μᾶς «ἐκπροσωπήσουν» στὴ Βουλὴ; Τί εἶναι δηλαδὴ ἀκριβῶς οἱ βουλευτές; Διεκπεραιωτὲς συμφερόντων, ἔνοχοι διαπλεκόμενοι ἢ ἀθῶοι τενεκέδες;

Μ' αὐτὰ καὶ μ' αὐτὰ πέρασαν γιὰ λίγο στὸ περιθώριο τῆς ἐπικαιρότητας οἱ ὑψιπετεῖς τιποτολογίες καὶ παλινδρομήσεις τοῦ κ. Ἀβραμόπουλου καθὼς καὶ οἱ ἀναλόγου ἐνδιαφέροντος τοποθετήσεις τῆς κας Δαμανάκη περὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς ἀριστερῆς πολιτικῆς ἡθικῆς.

Ὡστόσο, μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἐπικοινωνιακὸ κυκεῶνα ἀναρωτιέται κανεὶς: αὐτὸ εἴμαστε, πράγματι; Αὐτὸ τὸ φτιασίδωμα τοῦ ρυτιδιασμένου «καινούργιου», αὐτὴ ἡ κακοφορμισμένη «Ἀλλαγή», αὐτὸς ὁ νεο-παπατζίδικος λαϊκισμός;

ΑΝΤΡΕΑΣ
ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΑΤΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
20ος ΑΙΩΝΑΣ

ΝΕΦΕΛΗ

—αὐτὸ τὸ βούλιαγμα μέσα στὴν καθημερινὴ ἀδιέξοδη ἀγανάκτηση καὶ τὴν ἀνίσχυρη βλαστήμια; Σκοντάφτοντας τυφλὰ πάνω στὴ ζωὴ ποὺ φτιάξαμε ἢ μᾶς ἔφτιαξαν; Πόσο μποροῦμε νὰ πᾶμε ἔτσι; Βρίζοντας καὶ κλαψουρίζοντας στὰ λεωφορεῖα, στὰ ταξί, στὰ ὑπουργεῖα, στὶς ἐφορίες, στὰ νοσοκομεῖα. Μήπως πρέπει νὰ λογοδοτήσουμε κάποτε κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι –στὸν ἑαυτὸ μας ἔστω– γιὰ ὅ,τι μᾶς συμβαίνει; Γιατὶ τ' ἀστεῖα φαίνεται πὼς τέλειωσαν. Κάθε μέρα κάτι χάνεται (καὶ χάνεται γιὰ πάντα) ἀπὸ τὰ μικρὰ ἢ τὰ μεγάλα ποὺ συνέθεταν κάποτε τὸ νόημα τῆς ζωῆς μας, κάτι ξεπουλιέται ἢ, ἀπὸ λεπτότητα, πεθαίνει. Κάθε μέρα. «*Ἡ χρονιά ποὺ ἔρχεται, τὸ 2004, ἔχει κιόλας σηματοδέσει ἀνήκεστα τὴ χώρα. Χρονιὰ προαναγγελθέντος καὶ ἐκ προμελέτης ἐγκλήματος τῆς μαφιόζικης φιέστας δῆθεν ἀγώνων "ὀλυμπιακῶν" – σκάνδαλο δυσώδους οἰκονομικῆς παραφροσύνης καὶ πολιτικοῦ διασυρμού. Καὶ ἀκόμη μεγαλύτερη ντροπὴ ἢ κατασπατάληση ἀμύθητου χρήματος στὰ καραγκιοζιλίκια τῆς ἀνεκδιήγητης "Πολιτιστικῆς Ὀλυμπιάδας" ποὺ θὰ ἀποκαθιστοῦσε δῆθεν τὸν ἐλληνικὸ χαρακτήρα τῆς κιβδηλείας καὶ μαστροπείας τῶν "Ὀλυμπιακῶν"*».²

Τί ἄλλο νὰ προσθέσει κανεῖς; Μόνο τὴν ἐπὶ κλησὶ τῆς μνήμης. Μὴν ξεχνᾶτε. Ὅταν σιγήσουν τὰ ταμποῦρα καὶ φανεῖ ὀλοκάθαρα πιά τί κόστισε ὅλο αὐτὸ τὸ Πανηγύρι τῆς Ματαιοδοξίας, ὅλο αὐτὸ τὸ νεοπλουτίστικο κιτσαριό, ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπικοινωνιακὲς φανφάρες ποὺ μισθώθηκαν γιὰ νὰ ἐξαλείψουν κάθε ἐρωτηματικὸ ἀπὸ τὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα ἐξωραΐζοντας κακάσχημα τρωκτικὰ συμφέροντα καὶ θηριώδεις ἐξουσίες – τότε, ἐπιτέλους, θυμηθεῖτε τοὺς αὐτουργούς, ὅλους αὐτοὺς ποὺ ἐμπνεύστηκαν τὴ «μεγάλὴ ἰδέα» τοῦ 2004. Θυμηθεῖτε τοὺς ὅλους. Καὶ θυμηθεῖτε κάποια στιγμή ποῦ φταίξαμε κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Γιατὶ φταίξαμε. Γιατὶ ἐλάχιστα ἀντισταθήκαμε ὅταν πρὶν κάμποσα χρόνια κάποιοι ἀνεγκέφαλοι (καὶ εἶναι ἢ πιὸ ἐλαφρυντικὴ ἐκδοχή) ἔβαλαν ἐκεῖνο τὸ ὀλέθριο «ἐθνικὸ» στοίχημα. Δὲν ξεσηκώθηκαν, τότε ποὺ ἔπρεπε, καὶ οἱ πέτρες ἀκόμα γιὰ ν' ἀποτραπεῖ ἡ

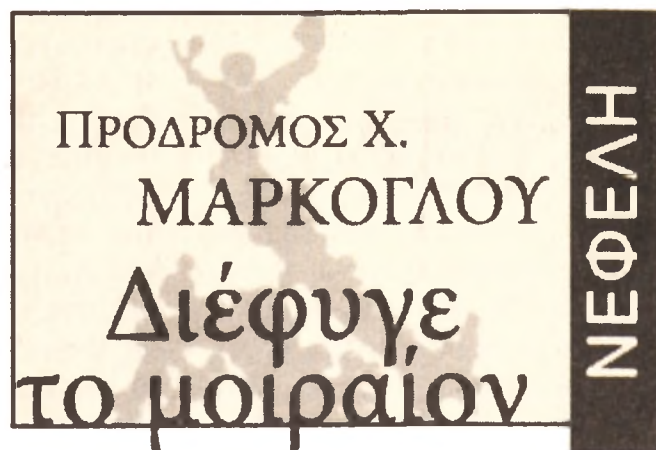
ἀνήκουστη ἐκείνη ἐπιχείρηση, οἱ συνέπειες τῆς ὁποίας ἀγγίζουν ἤδη τὰ ὅρια τοῦ ἐθνικοῦ ἐγκλήματος. Κανεῖς (ἢ σχεδὸν κανεῖς) δὲν ἔθεσε ἔγκαιρα καὶ ἀπερίφραστα τὸ ἀπλὸ λογικὸ ἐρώτημα: Γιατί; Γιατὶ αὐτὸ τὸ «στοίχημα» στὴν πλάτη μας; Κι ἔτσι τὸ ἐγκλημα συνετελέσθη ὑπὸ τὶς ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὲς τῶν μελλοντικῶν θυμάτων καὶ τὶς τυμπανοκρουσίες πονηρῶν ἢ ἀφελῶν δημοσιογράφων. Ἡ ζημιὰ ἔγινε, εἶναι ἀνεπανόρθωτη καὶ θὰ τὴν πληρώσουμε ὅλοι μας. Τὴν πληρώνουμε ἤδη ὡς («ἀνεξάρτητη») χώρα, ὡς πολίτες, ὡς ἐργαζόμενοι, ὡς συνταξιούχοι, ὡς νοσηλευόμενοι, ὡς καταναλωτές, ὡς ψηφοφόροι, ὡς κορόιδα – ὡς Ἕλληνες.

(Ὡς Ἕλληνες. Μὰ ποιὸς νὰ διαβάσει τώρα τόσο μακρινὰ σήματα κινδύνου καὶ ποιὸς ν' ἀκούσει τὸ συναγερμὸ μέσα στὴ μεθυστικὴ παραζάλη τῆς κατρακύλας; ὅλοι μαζί στὸν πάτο μ' ἓνα μπουνκάλι ρούμι, γιὸ χὸ χό! Κι ἄς οὐρλιάζει ὁ τρελαμένος λοστρόμος ἀπ' τὴ γέφυρα: Ζητοῦνται πατριῶτες! Πατριῶτες; – ἀστεῖο πράγμα, ὅλοι πατριῶτες εἴμαστε: ἐργολάβοι καὶ ὑπεργολάβοι τῆς πατρίδας, τσακάλια κι ἀετονύχηδες, χωρομέτρες αἰγιαλῶν, ἐκτιμητὲς κυμάτων καὶ τουρίστες ὁραμάτων κι ἐρειπίων. Ὅλοι ἐδῶ. Οἰκιστές. Μὲ τὴ λύσσα τοῦ κέρδους στὰ μάτια νὰ μᾶς «ἀναπτύξουν». Ὅλοι ἐδῶ, σ' αὐτὴ τὴν κόγχη. Κι ἐσὺ φωνὴ ἀπόμακρη, ἀποσυρμένη μέσα στὰ ταπεινωμένα κόκκαλα, πικραμένη, ἐντροπαλή. Ζητοῦνται πατριῶτες. Ζητοῦνται χέρια νὰ σηκώσουν αὐτὴ τὴν κουρελιασμένη σημαία, κυλισμένη στὴ σκόνῃ τῆς ζωῆς μας. Ζητοῦνται χέρια νὰ ξαναστυλώσουν τὴν ξεψυχισμένη πατρίδα, κι ἄς εἶναι μακάρι καὶ χέρια ἀλβανικά.)

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στάθης Σ., *Ἐλευθεροτυπία*, 30/1/2004.
2. Χρ. Γιανναράς, «Μέλλον ἰδανικῆς αὐτοχειρίας», *Καθημερινή*, 28/12/03.

Μεσσιανισμός χωρίς Μεσσία

του Αλέκου Τζιόλα

Ο κύριος Γ. Παπανδρέου στο λίγο διάστημα που υποδύεται το ρόλο που του ανατέθηκε, όχι απλώς δε δείχνει να έχει «στόφα» Μεσσία αλλά ούτε στοιχειώδεις προδιαγραφές ενός μέτριου πολιτικού. Γιατί πρώτα απ' όλα ένας Μεσσίας δε λέει ποτέ ο ίδιος ότι είναι Μεσσίας. Βάζει τους προφήτες του να το λένε, και με τρόπο. Αυτός το λέει μόνος του και ακαλαίσθητα. Μετά πήρε από την πρώτη στιγμή το ρόλο του στα σοβαρά, ενώ μόνο για προεκλογικούς λόγους του έχει δοθεί, με αποτέλεσμα να διαλαλεί ελεύθερα εδώ κι εκεί όπου πάει αυτά που του 'ρχονται στο μυαλό του και να μην προλαβαίνουν οι επενδυτές του να τα συμμαζέψουν, γιατί είναι μη συμμαζέψιμα.

Μια ματιά να ρίξει κάποιος σ' αυτά που λέει, αμέσως καταλαβαίνει ότι πρόκειται για φραστικές ρουκέτες που το μόνο που τις διακρίνει είναι η ασυναρτησία τους και καθαυτές και μεταξύ τους. Αν μιλήσουμε και για τις θέσεις του, ελάχιστες ευτυχώς, διαπιστώνουμε ότι έχουμε να κάνουμε με δυο κατηγορίες: Με τις πρωτότυπες, που είναι είτε κλεμμένες από την παραδοσιακή δεξιά είτε προαναγγέλλουν ξεχαρβάλωμα του κράτους με αιχμή το κοινωνικό του μέρος, και με τις τετριμμένες, που τις έχει κάθε πολιτικός στα χείλη του. Κατηγορείται ο Καραμανλής, και σωστά, για τη διακηρυγμένη πρόθεσή του να επανιδρύσει το κράτος. Όμως μιλάει και για επανίδρυση ο άνθρωπος. Ετούτος προτείνει μόνο αποσύνθεση. Ωστόσο είτε πρόκειται για πρωτότυπες είτε για τετριμμένες, κοινό τους γνώρισμα έχουν τον «αβραμοπουλισμό», τη φαινομενική δηλαδή ανυπαρξία της δεξιάς πολιτικής κατεύθυνσης, που επικαλύπτεται και εδώ με άφθονο ηθικό πασπάλισμα.

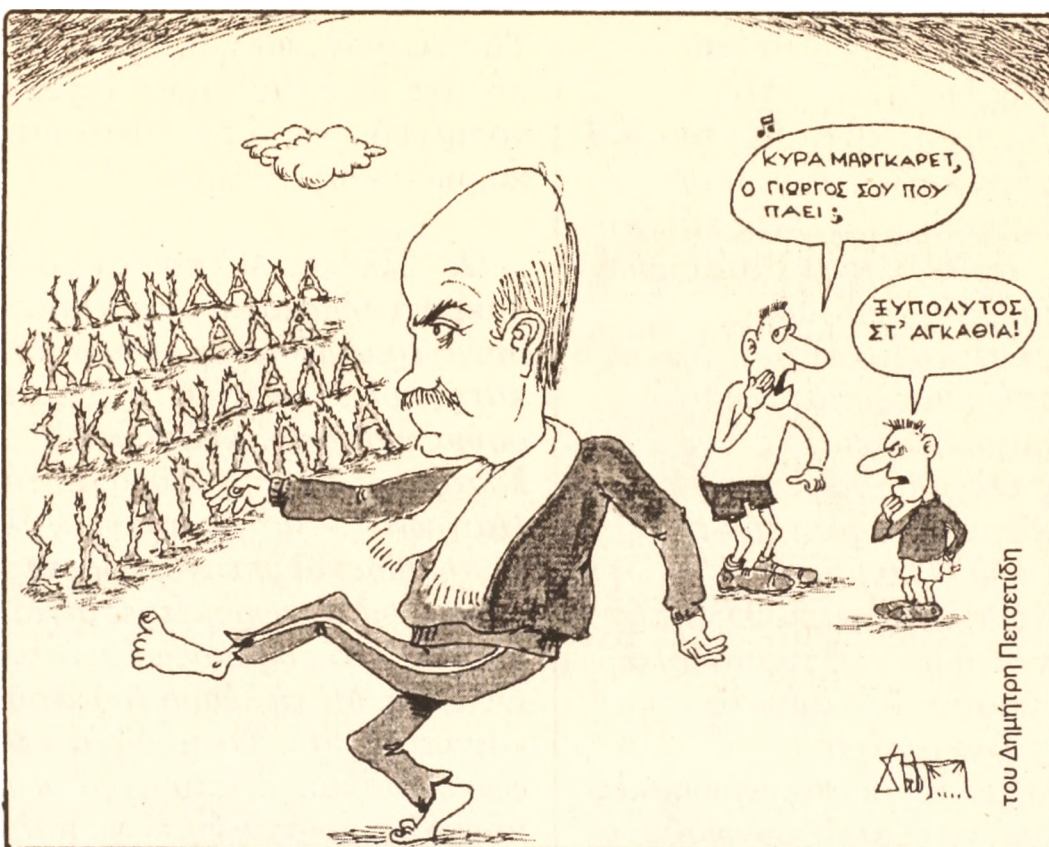
Οι δεύτερες πάντως, που είναι και ένδειξη ανυπαρξίας καινούργιου πολιτικού λόγου, δεν απευθύνονται σε καμιά κατηγορία πολιτών, αφού είναι για «ανοήμονες»,

παρά μόνο στους αριστερούς εκείνους που ζητάνε λαβή για να πιαστούν και ν' ανοίξουν οι ορίζοντες της πολιτικής τους καριέρας στο ΠΑΣΟΚ. «Άλλες σχέσεις μεταξύ πολίτη και κράτους» περίμενε η άλλη ν' ακούσει, και μόλις το άκουσε, ονόμασε αμέσως τους προσωπικούς της πολιτικούς ορίζοντες «ορίζοντες του λαού».

σκευτικοί σωτήρες, Χριστός, Μωάμεθ, να κακοποιούσαν κι εκείνοι τη γλώσσα που μιλούσαν.

Η δημοκρατία όμως άρχισε ήδη να παίρνει την εκδίκησή της. Δεν αναφέρομαι στην τροπολογία Πάχτα, όπου οι καταπονήσεις εξαιτίας της προκαλούν μεγάλη ευχαρίστηση στους κατατομημένους και

ψέλνουν ύμνους στον κατατομητή τους. Ο μαζοχισμός δεν είναι η δημοκρατία στην υγιή της έκφραση. Είναι ο μέγιστος βαθμός του ευτελισμού της. Δε θα πω επομένως ότι με τις επιπτώσεις αυτής της τροπολογίας η δημοκρατία πήρε με ταχύτητα αστραπής την εκδίκησή της γι' αυτό που της κάνανε. Εξάλλου ήταν εντελώς τυχαία η αποκάλυψη της ανυπαρξίας δημοκρατίας. Αν δεν ήταν ο κ. Πάχτας τόσο επίμονος, δε θα μαθαίναμε απολύτως τίποτα. Όταν λέμε λοιπόν ότι η δημοκρατία άρχισε να παίρνει ήδη την εκδίκησή της εννοούμε: Θα πάνε άραγε με τον Γ. Παπανδρέου στις εκλογές ή όπως επί τροχά-

Εν τω μεταξύ έχει και το πρόβλημα της γλώσσας, που δικαιολογείται βέβαια, καθώς η ελληνική δεν είναι η μητρική του. Ο καθένας μας δυστυχώς ή ευτυχώς έχει ως μητρική τη γλώσσα της μητέρας του. Έτσι κι αυτός. Ωστόσο όμως προδίδεται. Γιατί η γλώσσα που μιλάει εναρμονίζεται πλήρως με τη σπασμένη ως προς την ελληνικότητά της ιδεολογία που υπηρετεί. Μετά, δημιουργεί και άσχημες εντυπώσεις: Να είσαι πρόεδρος ενός μαζικού ελληνικού κόμματος και επίδοξος πρωθυπουργός της Ελλάδας και να μιλάς σπασμένα τη γλώσσα τους; Είναι αντιαισθητικό, όπως και να το κάνουμε. Βέβαια και ο άλλος σωτήρας μας κακοποιούσε τη γλώσσα μας, αλλά την καθαρευουσιάνικη εκδοχή της. Εκείνος εξάλλου δεν ήταν καν επιλεγμένος. Ετούτος εδώ και επιλεγμένος είναι και υποψήφιος, μοναδικός μάλιστα, όπως όλοι οι σωτήρες, για εκλογή. Φαίνεται το έχουν οι πολιτικοί σωτήρες να κακοποιούν τη γλώσσα των σωζομένων τους. Γιατί δε φαντάζομαι οι θρη-

δην προεκλογικά τον στήσανε, έτσι επί τροχάδην και προεκλογικά θα τον ξεσπήσουν; Πάντως με τις δικές του θέσεις δεν πρόκειται να πάνε επ' ουδενί. Γιατί φαίνεται ξεκάθαρα ότι ο μεσσιανισμός που καλλιέργησαν τόσο συστηματικά, τόσο ανενδοίαστα και με τόσο μόχθο αλλά και με τόση συνδρομή εκ μέρους των ΜΜΕ, είναι μεσσιανισμός χωρίς κανένα περιεχόμενο. Τώρα, όση οδύνη κι αν νιώθω δικαιώνοντας αυτόν τον άνθρωπο, δίνω απόλυτο δίκιο στον κ. Πάγκαλο που είπε ότι, αν γίνει ο Γιωργάκης πρωθυπουργός, εκείνος θα γίνει αμπελουργός. Φαίνεται τον ήξερε από πρώτο χέρι. Γι' αυτό η αμφισβήτησή του από τους ίδιους τους προφήτες του έγινε κιόλας ανοιχτή, έστω και εξαιτίας των επιπτώσεων της τροπολογίας.

Αν πίστευαν τουλάχιστον στη δημοκρατία και δεν τη βλέπανε σαν αγελάδα για να την αρμέγουνε μόνο, δε θα είχαμε τόσα ταξίματά της. Θα είχαμε απλή εφαρμογή της.

ΤΕΛΕΙΟ!

Από τα ανέλεκτα του Μακρύτερου: «Η συγκίνησή σας είναι ασυγκράτητη! Το μήνυμά σας αδιαφιλονίκητο!»!!! Ποιος του γράφει τους λόγους του; Ο Φραγκίσκος Μανέλης;

ΑΡΧΟΝΤΑΣ

Συνήθως οι πολιτικοί, σε όλο τον κόσμο, κατά τους τελευταίους αιώνες, λένε το εξής όταν μιλάνε: *Είμαι βαθιά συγκινημένος*. Ή το πολύ: *Η συγκίνησή μου είναι μεγάλη*. Πρώτη φορά ακούστηκε να βροτοφωνάζει ο πολιτικός ότι ο λαός είναι συγκινημένος που τον βλέπει. Και ο Οκταβιανός Αύγουστος κάπως κομψότερα θα έλεγε αυτή την ανοησία.

ΒΡΗΚΕ ΔΟΥΛΕΙΑ

Όσο για τα επίθετα *ασυγκράτητη* και *αδιαφιλονίκητο*, αυτά πλέον είναι αρμοδιότητος Μπαμπινιώτη. Είναι σαν να λέμε έχω μια *νύστα* *απαρηγόρητη*. Ο Μακρύτερος, είναι βέβαιον, δεν τα παίρ-

νει τα γράμματα. Εντάξει, δεν θα γίνουμε όλοι γιατροί και δικηγόροι. Υπάρχουν και άλλα επαγγέλματα.

ΣΥΓΚΡΙΝΩ

Το κατάλαβε ο άνθρωπος και γι' αυτό πήγε και στις Τσιγγάνες να του πούνε τη μοίρα του. Τον είδατε δίπλα στον αρχηγό των Τσιγγάνων; Έτοιμος ήταν ο Τσιγγάνος να βάλει τα γέλια.

ΤΟ ΦΛΥΤΖΑΝΙ

Του την είπανε τη μοίρα του οι Τσιγγάνες: *Μεγάλη Πόρτα βλέπω, γιε μου. Μια φουρτούνα στο κεφάλι σου. Και βόδια. Πολλά βόδια*. Έπηξε το φλιτζάνι στο βόδι! Φαίνεται θα της το είχανε σφυρίξει για το συνέδριο.

ΦΩΤΑ!

Άλλο από τα ανέλεκτα του Μακρύτερου: *Πιστεύουμε στο φως!* Μάλλον έρχεται στον ύπνο του ο Κουτσόγιωργας. Θυμάστε, τότε με το φως και το σκότος που παλεύουν μεταξύ τους και στο τέλος νικάει το ΠΑΣΟΚ; Ε λοιπόν ο Μακρύτερος το 'πιασε αμέσως. Σου λέει, τι να πω τώρα που με ακούνε; Καλό μού φαίνεται αυτό.

ΠΟΛΙΤΜΠΥΡΟ

Προσπαθώ να φανταστώ τη συνεδρίαση του επιτελείου του Μακρύτερου, όταν σκέφτονται τι θα πει. Διότι κάθε μέρα να βρίσκεις κι από μια τέτοια πατάτα, δεν είναι κι

εύκολη δουλειά. Χρειάζεται πείρα και ταλέντο. Και ξέρετε ποιον έχει στο επιτελείο του; Έναν Δόλλα, πρώην βουλευτή Αυστραλίας! Στην Αυστραλία μακριά, θα φύγω μάνα μου γλυκιά.

ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΝΕ

Μαζεύονται λοιπόν κάθε πρωί, ανοίγουνε το λεξικό στο γράμμα, ας πούμε, *φι* και βλέπουν τη λέξη *φιρίκι*. Μετά πετάγεται ο Δόλλας και λέει: Με ποια λέξη πάει το *φιρίκι*; Με τη λέξη *αδιαμφισβήτητο* πετάγεται ο Γερουλάνος. Και αμέσως παπ, έγινε η ατάκα: Το *φιρίκι* σας είναι *αδιαμφισβήτητο*! Διότι εκεί στην Αυστραλία ο ένας, στο Μοντρεαλ ο άλλος, πόσα να μάθουνε; Εδώ που τα λέμε και πολλά ξέρουνε. Εγώ γνωρίζω παιδιά ομογενών που δεν ξέρουνε να βάλουνε ούτε την υπογραφή τους, που λέει ο λόγος. Και πάλι καλά να λέμε.

ΑΣΧΕΤΟΣ

Εξάλλου πρωθυπουργός θα γίνει ο άνθρωπος. Δεν θα γίνει γυμνασιάρχης. Τι χρειάζεται; Έναν εργολάβο να του γράφει τα νομοσχέδια και δυο-τρεις βουλευτές να ξέρουν να υπογράφουν στα ελληνικά. Αυτός δεν χρειάζεται να μπερδεύεται καθόλου.

ΜΟΝΟΙ ΣΤΟ ΧΙΟΝΙ

Ανησύχησα όμως που τον είδα εκεί στα χιόνια, μόνο του, με τους φίλους του, μέσα στη χιονοθύελλα χωρίς κασκόλ. Βάλε, παι-

δάκι μου, κάτι πάνω σου. Θα κρυώσεις. Τι να το κάνεις να γίνεις πρωθυπουργός, άμα σε βρούνε άγαλμα στη Σιάτιστα; Διότι εκεί το κρύο δεν αστειεύεται καθόλου. Μπορεί να πας για πρωθυπουργός και να καταλήξεις τέζα σε κανένα αδιαφιλονίκητο Γενικό Κρατικό.

ΣΤΟ ΣΑΡΑΪ

Λοιπόν, αυτές οι εκλογές είναι οι ωραιότερες της νεωτέρας Ελλάδος. Τόσα μαζεμένα νούμερα δεν είχα εγώ προσωπικώς ματαδεί. Πλέον δεν με ενδιαφέρει ποιος θα κερδίσει. Δεν θέλω να τελειώσει ποτέ αυτή η προεκλογική περίοδος. Διότι αυτό είναι Κωμικό Έπος πλέον. Ο Γιώργος άνεργος στο Λαύριο. Ο Γιώργος χιονάνθρωπος. Ο Γιώργος Τσιγγάνος. Ο Γιώργος στο ράδιο. Ο Γιώργος Πομάκος.

ΩΧ!

Τσιμπάει η Παπαρήγα και ο Συνασπισμός. Το σκέφτεστε να χάσει τις εκλογές ο Γερουλάνος από την άνοδο της Παπαρήγα και του Μπανιά; Θα τον στείλουνε για επιμόρφωση στο Γκουαντανάμο τον άνθρωπο.

ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣ

Είμαι Βαρόνος του Αντί. Ανακοινώνω μόνος μου το email μου και δεν περιμένω τον αρχηγό. Γράψτε θερμά λόγια στο adiam@otenet.gr.

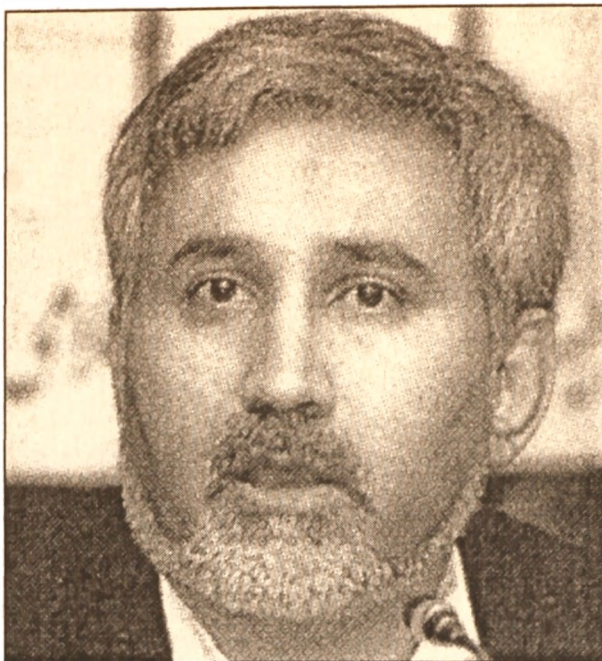
ΙΡΑΝ

ΚΑΖΑΝΙ ΠΟΥ ΒΡΑΖΕΙ, ΕΤΟΙΜΟ ΝΑ ΕΚΡΑΓΕΙ

Η κατάσταση από τη συνεχιζόμενη πίεση των μεταρρυθμιστών και την αντίσταση των σκληροπυρηνικών του θεοκρατικού καθεστώτος που επιβλήθηκε στο Ιράν εδώ και 25 χρόνια από τον αγιατολάχ Χομεϊνί, μετά την ανατροπή του τότε σάχη Ρεζά Παχλεβί, φαίνεται να παίρνει εκρηκτικές διαστάσεις, καθώς απειλείται να τιναχτεί στον αέρα η εκλογική αναμέτρηση που έχει ορισθεί για τις 20 Φεβρουαρίου.

Ήδη την περασμένη Κυριακή παραιτήθηκαν 120 από τα 290 μέλη του Κοινοβουλίου, σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τον αποκλεισμό 3.500 μεταρρυθμιστών υποψηφίων στις εκλογές, γεγονός που δημιουργεί αβεβαιότητα σχετικά με την διεξαγωγή των εκλογών, αλλά και προβλήματα στη λειτουργία της Βουλής.

Το ίδιο βράδι η κυβέρνηση, την οποία έχουν σχηματίσει οι μεταρρυθμιστές, αποφάνθηκε ότι δεν έχουν ωριμάσει ακόμα οι συνθήκες για τη διεξαγωγή αδιάβλητων εκλογών, ενώ την επόμενη μέρα ο ηγέτης του μεταρρυθμιστικού κόμματος Μέτωπο Συμμετοχής Ρεζά Χαταμί, αδελφός του προέδρου της χώρας, δήλωσε ότι το Μέτωπο θα προτείνει υποψηφίους μόνο αν αρθούν οι απαγορεύσεις και αναβληθούν οι εκλογές ώστε να δοθεί χρόνος για προεκλογική εκστρα-

Ρεζά Χαταμί

τεία. Οι σκληροπυρηνικοί του θεοκρατικού καθεστώτος όμως εμφανίστηκαν ανένδοτοι σε μια αναβολή των εκλογών.

Τον αποκλεισμό των υποψηφίων του μεταρρυθμιστικού κόμματος επέβαλε πρόσφατα το Συμβούλιο των Φρουρών της Επανάστασης, το οποίο 25 χρόνια μετά την δημιουργία του εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις που σημειώνονται στο Ιράν. Την απόφαση αυτή ακύρωσε μόλις την τελευταία στιγμή, μετά και από διεθνείς πιέσεις, με παρέμβασή του ο θρησκευτικός ηγέτης της χώρας Αλή Χαμενέι· όπως φαίνεται όμως δεν βοήθησε στο να αρθούν τα αδιέξοδα.

Εδώ και αρκετό καιρό, η υπό τον πρόε-

δρο Χαταμί μεταρρυθμιστική ηγεσία της χώρας έχει υποχρεωθεί να αποδώσει ορισμένες ελευθερίες στους πολίτες, ενώ πρόσφατα το θρησκευτικό κατεστημένο υποχρεώθηκε να δώσει διαβεβαιώσεις ότι οι επικείμενες εκλογές θα είναι ελεύθερες και δημοκρατικές. Οι διαβεβαιώσεις αυτές όμως τελούν υπό αίρεση, καθώς η ίδια η θρησκευτική ηγεσία εξακολουθεί να διατηρεί και να στηρίζει το σώμα των επαναστατικών φρουρών, με το οποίο την συνδέει ένας άρρηκτος ομφάλιος λώρος στην άσκηση της δικής της εξουσίας, καθώς το σώμα αυτό, άτυπα μεν αλλά ουσιαστικά, έχει πάρει τη μορφή θεσμικού παράγοντα καταστολής κάθε αντίθετης φωνής.

Το θέμα ωστόσο είναι ότι το κίνημα των μεταρρυθμιστών έχει την υποστήριξη μιας μεγάλης μερίδας των πολιτών, κυρίως στα αστικά κέντρα, καθώς και της πλειονότητας των νέων και ιδιαίτερα των φοιτητών, οι οποίοι πρόσφατα έδειξαν ότι είναι έτοιμοι να ξεσηκωθούν εναντίον του θρησκευτικοπολιτικού κατεστημένου, προκειμένου να πετύχουν θεμελιώδεις πολιτικές και κοινωνικές ελευθερίες.

Στη βάση αυτή, αν η θρησκευτική εξουσία δεν αλλάξει γραμμή πλεύσης και δεν περιορίσει τη δράση των επαναστατικών φρουρών, δεν αποκλείεται να δει σύντομα να εκδηλώνονται βίαιες συγκρούσεις με απρόβλεπτες συνέπειες για την ίδια και φυσικά για τη χώρα.

ΗΠΑ

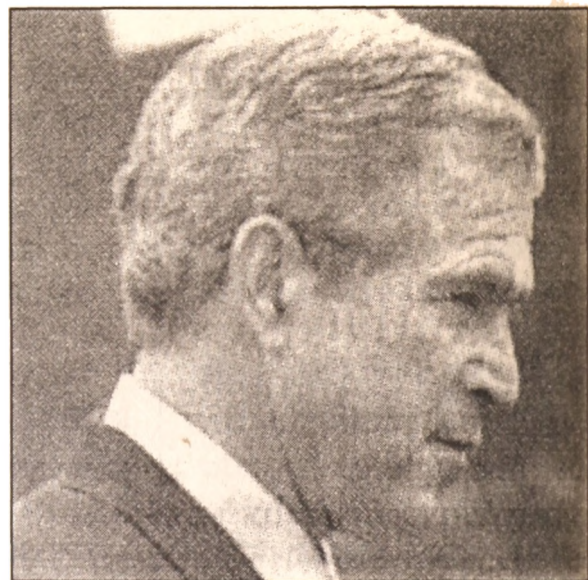
ΜΠΟΥΣ ΚΑΙ ΜΠΛΕΡ ΨΑΧΝΟΥΝ ΓΙΑ ΣΩΣΙΒΙΟ

Η αρχή έγινε από τον αμερικανό πρόεδρο Τζορτζ Μπους, κυρίως εξαιτίας του γεγονότος ότι αρχίζει να βλέπει τη δημοτικότητα του να παίρνει τον κατήφορο εν όψει και των εκλογών που θα διεξαχθούν στις ΗΠΑ στο τέλος του χρόνου. Έτσι αποφάσισε να αναθέσει σε ειδική «ανεξάρτητη» και «υπερκομματική» επιτροπή να εξετάσει το ρόλο των μυστικών υπηρεσιών στο θέμα των όπλων μαζικής καταστροφής του Σαντάμ Χουσεϊν, που αποτέλεσε την κύρια βάση στην εκστρατεία του ίδιου και της κυβέρνησής του με σκοπό να δικαιολογήσει στη διεθνή κοινή γνώμη και τελικά να επιβάλει, με τον πιο επαίσχυντο τρόπο, την «αναγκαιότητα» της εισβολής στο

Ιράκ.

Στην απόφαση για τη διενέργεια της έρευνας αυτής ο Μπους έφτασε αφού α) κατέρρευσαν όλα τα επιχειρήματα και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη χειραγώγηση της κοινής γνώμης, με αποτέλεσμα να παραδέχονται ανοιχτά πλέον ότι το οπλοστάσιο του Σαντάμ είναι ανύπαρκτο και β) οι σφυγμομετρήσεις άρχισαν να δείχνουν ισχυρό προβάδισμα του αντιπάλου του Δημοκρατικού υποψήφιου Τζον Κέρι στην προτίμηση του εκλογικού σώματος.

Βεβαίως οποιοδήποτε πόρισμα της έρευνας που θα γίνει, δεν πρόκειται να εξαχθεί πριν από την εκλογική αναμέτρηση του ερχόμενου Νοεμβρίου. Είναι σχεδόν βέβαιο

όμως ότι τελικά ο ίδιος ο πρόεδρος και η κυβέρνησή του θα εμφανισθούν ως θύματα της κακής λειτουργίας των μυστικών υπηρεσιών, στις οποίες και θα καταλογι-

ΚΥΠΡΟΣ

ΕΡΝΤΟΓΑΝ-ΜΠΟΥΣ «ΣΤΡΙΜΩΧΝΟΥΝ» ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ

Η επίσκεψη του τούρκου πρωθυπουργού Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην Ουάσιγκτον την περασμένη εβδομάδα, αποκάλυψε τελικά τους πραγματικούς στόχους της πολυδιαφημισμένης πρωτοβουλίας του αναφορικά με τη συζητούμενη επανέναρξη της προσπάθειας για επίλυση του Κυπριακού πριν από την 1η Μαΐου, ημερομηνία κατά την οποία η Κυπριακή Δημοκρατία θα καταστεί και επίσημα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πρωτοβουλία αυτή συνίσταται ουσιαστικά στο «στρίμωγμα» της ελληνικής πλευράς, προκειμένου να αποδεχτεί χωρίς συζήτηση το περίφημο σχέδιο του γ.γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν, με την προσθήκη όμως ορισμένων βασικών αιτημάτων της τουρκικής πλευράς, με πρώτο την αναγνώριση της ύπαρξης δύο κρατών στο νησί, ως προϋπόθεση για την επίτευξη οποιασδήποτε συμφωνίας.

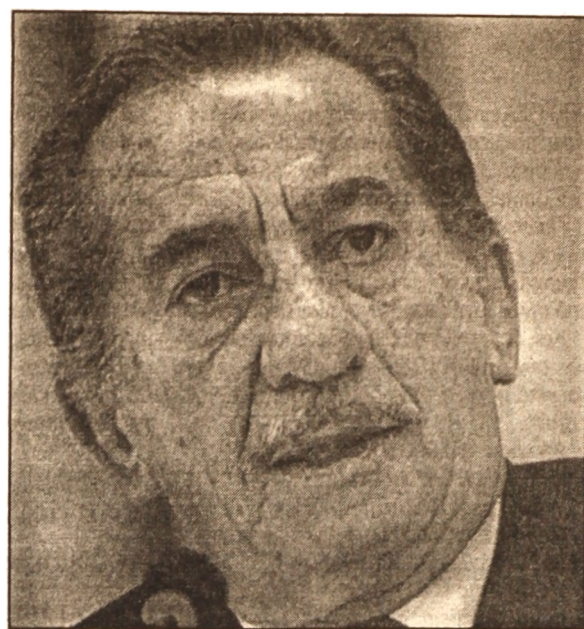
Πρώτος στόχος του Ερντογάν, με την εκδήλωση της πρόθεσης εκ μέρους της Άγκυρας να δεχτεί την επανέναρξη των συνομιλιών στη βάση του σχεδίου Ανάν, ήταν να φέρει την ελληνική πλευρά σε θέση άμυνας, καθώς ήταν γνωστό ότι Αθήνα και Λευκωσία είχαν καλύψει τις όποιες αντιρρήσεις τους στο σχέδιο του

γ.γ. του ΟΗΕ πίσω από την «βολική» αδιαλλαξία του τουρκοκύπριου ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς.

Στη συνέχεια ο Ερντογάν φρόντισε η πρωτοβουλία του να εναρμονισθεί με τη βιασύνη του προέδρου Μπους για μια λύση το συντομότερο δυνατό. Με αποτέλεσμα ο αμερικανός πρόεδρος, θέλοντας επίσης να ικανοποιήσει την Άγκυρα προκειμένου να κλείσει ορισμένα άλλα ανοιχτά θέματα που έχει με την Τουρκία, να απευθυνθεί στην Αθήνα για να της ζητήσει την άσκηση πίεσης στη Λευκωσία για άμεση επανέναρξη του διαλόγου χωρίς αντιρρήσεις στο σχέδιο Ανάν.

Το θέμα όμως είναι ότι η Αθήνα βρίσκεται αυτή τη στιγμή εμπρός σε μια άκρως σημαντική εκλογική αναμέτρηση, εξαιτίας της οποίας έχουν ήδη πραγματοποιηθεί θεμελιακές αλλαγές στο

κυβερνών κόμμα και την κυβέρνηση, που σημαίνει ότι η ελληνική πλευρά είναι αδύνατο να παίξει οποιοδήποτε ρόλο στην παρούσα φάση, όσο καθοριστικής σημασίας κι αν είναι.

Από την άλλη πλευρά, η Λευκωσία είναι γνωστό ότι έχει πολλές και σημαντικές αντιρρήσεις στο σχέδιο Ανάν, βρίσκεται όμως με την πλάτη στον τοίχο, καθώς η Ουάσιγκτον έχει την έμμεση υποστήριξη της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, πιεζόμενη να αποσυνδέσει το πρόβλημα της Κύπρου από την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, πιέζει με τη σειρά της, για προφανείς λόγους, για την άρον-άρον επανέναρξη των συνομιλιών για μια λύση στο Κυπριακό πριν από την 1η Μαΐου.

Εξάλλου προς την κατεύθυνση αυτή ο αμερικανός πρόεδρος πιέζει και τον γ.γ. του ΟΗΕ, ο οποίος θα πρέπει σύντομα να εκδηλώσει κάποια δική του πρωτοβουλία.

Τις ημέρες αυτές ο Κόφι Ανάν φέρεται να δηλώνει ότι είναι επιφυλακτικός σχετικά με τη στάση της τουρκικής πλευράς και ιδιαίτερα του Ραούφ Ντενκτάς. Ωστόσο θεωρείται βέβαιο ότι τελικά θα πιεσθεί να συμφωνήσει στην «αναγκαιότητα» μιας υποχώρησης των Ελληνοκυπρίων στις αξιώσεις της τουρκοκυπριακής πλευράς – αξιώσεις που, με δεδομένη την αδυναμία της Αθήνας να παράσχει κάποια αποφασιστική βοήθεια στους Ελληνοκύπριους, θα φέρουν σε πολύ δύσκολη θέση τη Λευκωσία, που ήδη πιστεύει ότι Άγκυρα και Ουάσιγκτον ετοιμάζουν «νέα δεινά» σε βάρος της.

ση της εισβολής στο Ιράκ, τον βρετανό πρωθυπουργό Τόνι Μπλερ, να αναθέσει μια αντίστοιχη έρευνα, ερχόμενος μάλιστα σε ανακολουθία με τον εαυτό του, καθώς εδώ και πολύ καιρό αρνιόταν επίμονα να δεχτεί τις αξιώσεις της αντιπολίτευσης για τη διεξαγωγή μιας τέτοιας έρευνας.

Μόνο που στη Βρετανία, όπως έδειξε και το πόρισμα της επιτροπής Χάτον για την υπόθεση της αυτοκτονίας του Ντέιβιντ Κέλι, τα μέτρα και τα σταθμά είναι διαφορετικά από εκείνα των Αμερικανών, που σημαίνει ότι τελικά ο Μπλερ θα βγει και πάλι αλώβητος.

Θα του μείνει όμως η ρετινιά, που ήδη του κολλούν οι άσπονδοι εχθροί του, της προθυμίας του να πειθαρχεί σε όλα τα κελεύσματα της υπερατλαντικής υπερδύναμης, αν και ο Τόνι, όπως έχει δείξει μέχρι τώρα, δεν ενοχλείται από τέτοιες... κακίες.

σθεί η τελική ευθύνη.

Το αστείο στην ιστορία αυτή είναι ότι η απόφαση του προέδρου Μπους επιβάλλει άμεσα και στον εταίρο του στην επιχείρη-

Αποστολή στο Ιράκ

του Θανάση Γεωργαντέα

Οι Αμερικανοί στο Ιράκ δεν απειλούνται μόνον από την ένοπλη αντίσταση, αλλά πολύ περισσότερο από την έντονη δυσαρέσκεια που δημιουργεί στα ευρύτερα λαϊκά στρώματα η κατοχική συμπεριφορά τους και η εντυπωσιακή αναποτελεσματικότητά τους να λύσουν στοιχειώδη προβλήματα που καθιστούν την καθημερινή ζωή των Ιρακινών πραγματικό Γολγοθά.

Η πλειοψηφία των πολιτών της χώρας δεν δείχνουν διατεθειμένοι για μια μαζική ένοπλη αντίσταση στις κατοχικές δυνάμεις. Το αντίθετο. Ωστόσο, όσο τα αμερικανικά τανκς συνεχίζουν να «μαρσάρουν» στους δρόμους των πόλεων, και κυρίως, όσο οι πολίτες βρίσκονται στο έλεος του χάους και της ανασφάλειας, χωρίς πετρέλαιο και τηλέφωνα, και με συνεχείς διακοπές στο ηλεκτρικό και το νερό, σίγουρα τα περιθώρια ανοχής των Ιρακινών απέναντι στους Αμερικανούς θα στενεύουν.

Αυτό είναι το κυρίαρχο κλίμα που συνάντησε το *Αντί* στην αποστολή του στο Ιράκ, μιλώντας με απλούς πολίτες, αλλά και ανθρώπους που έχουν τέλεια γνώση των διεργασιών που συντελούνται σήμερα στη χώρα. Σχεδόν ένα χρόνο μετά την αμερικανική εισβολή, δεν είναι μόνον η σκιά της κατοχής που βαραίνει στη γη της αρχαίας Μεσοποταμίας, αλλά και το απόλυτο χάος. Στη χώρα που κατέχει τη δεύτερη θέση σε κοιτάσματα πετρελαίου διεθνώς, δεν υπάρχουν καύσιμα και οι κάτοικοί της στέκονται καθημερινώς με τις ώρες στις ουρές, είτε για να γεμίσουν το ρεζερβουάρ των αυτοκινήτων τους, είτε για να πάρουν με κουπόνι ένα μπιτόνι πετρέλαιο. Κι αυτό για να το χρησιμοποιήσουν στις γεννήτριές τους, όταν κόβεται το ρεύμα – κάτι που επαναλαμβάνεται για πολλές ώρες κάθε μέρα.

Τα ίδια προβλήματα παρατηρούνται στην παροχή ύδατος, στις τηλεφωνικές συνδέσεις, καθώς ολόκληρες περιοχές εδώ και μήνες δεν έχουν τηλέφωνα, στη διάθεση φυσικού αερίου, κ.λπ. Γενικότερα, ουδεμία αποκατάσταση των καταστροφών που προκλήθηκαν εξαιτίας του πολέμου ή επί εποχής Σαντάμ στις παραγωγικές υποδομές της χώρας έχει γίνει, ενώ η οικονομία βρίσκεται σε άθλια κατάσταση. Την ίδια στιγμή το έλλειμμα ασφάλειας που προκάλεσε η διάλυση κάθε κρατικής αρχής, όχι μόνον δεν έχει μειωθεί, αλλά διογκώνεται. Η λεηλασία των κρατικών κτηρίων και της δημόσιας περιουσίας που έγινε με τις ευλογίες των Αμερικανών τις πρώτες ημέρες

της κατάληψης της χώρας, εξακολουθεί, σε μικρότερο βαθμό βεβαίως, να υπάρχει και σήμερα με τη μορφή της εγκληματικότητας, των ληστειών και των κλοπών. Το έλλειμμα ασφάλειας έχει γίνει εφιάλτης για τους πολίτες της χώρας, οι οποίοι έχουν φτάσει στο σημείο να πληρώνουν ενόπλους, προκειμένου να φυλάνε ακόμα και τις γειτονιές των πόλεων για να μην τους κλέψουν.

Ανατριχιαστική είναι και η εικόνα που παρουσιάζουν οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ στο Ιράκ. Συμπεριφέρονται στους πολίτες ως στρατός κατοχής και άπαντες τους αντιμετωπίζουν ως δυνάμει τρομοκράτες. Μικρές και μεγάλες πόλεις έχουν μετατραπεί σε απέραντα στρατόπεδα. Άρματα μάχης και τζιπάκια περιπολούν μέρα-νύχτα, ενώ κάθε τόσο ακούγονται ελικόπτερα να πετούν πάνω από τα σπίτια.

Τα μπλόκα στους δρόμους των πόλεων, αλλά και των εθνικών οδών, διαδέχονται το ένα το άλλο. Για να φτάσει κανείς σπίτι του, μπορεί να υποστεί ακόμα και δύο και τρεις σωματικούς ελέγχους, συχνά με εξευτελιστικό τρόπο και με το όπλο στο πρόσωπο, από τους Αμερικανούς. Αμέτρητα είναι επίσης τα περιστατικά της ωμής βίας εκ μέρους των κατοχικών δυνάμεων, ακόμη και της δολοφονίας πολιτών, επειδή κρίθηκαν ύποπτες οι κινήσεις τους. Ενδεικτικά της τακτικής των Αμερικανών πρώτα να πυροβολούν και μετά να ρωτούν, είναι φυλλάδια που μοιράζουν, με τα οποία προειδοποιούν τους γονείς να προσέχουν ώστε τα παιδιά τους να μην παίζουν στους δρόμους με ψεύτικα, πλαστικά πιστόλια, διότι μπορεί να εκληφθούν ως αληθινά και να πυροβοληθούν.

Η κατάσταση είναι δραματική στις περιοχές που εκδηλώνονται οι περισσότερες επιθέσεις κατά των Αμερικανών. Εκεί οι Αμερικανοί απαντούν με τυφλά μαζικά αντίποινα κατά του πληθυσμού, γεγονός που με τη σειρά του εξαγριώνει τους Ιρακινούς και ενισχύει τον μαχητικό αντιαμερικανισμό. Οι περιοχές αυτές βρίσκονται στο ονομαζόμενο «σουνιτικό τρίγωνο». Εκεί ο πληθυσμός στην απόλυτη πλειοψηφία του είναι Σουνίτες, οι οποίοι ενώ ευνοήθηκαν την περίοδο Σαντάμ, τώρα είναι οι μεγάλοι χαμένοι. Ως γνωστόν, οι Άραβες Σουνίτες, παρότι αποτελούν το 20%-25% των Ιρακινών, επί Σαντάμ Χουσεϊν κρατούσαν τα πρωτεία. Αντίθετα οι Σιίτες, που αποτελούν το 60% του πληθυσμού, και οι επίσης Σουνίτες Κούρδοι (20%) υπέστησαν μεγάλους διωγμούς.

Χάος όμως επικρατεί τόσο στο πολιτικό όσο και στο εθνικό-θρησκευτικό σκηνικό του Ιράκ. Η προσωρινή κυβέρνηση της χώρας, την οποία ουσιαστικά διόρισαν οι Αμερικανοί, αν και διαθέτει αρκετές αξιόλογες προσωπικότητες, περιλαμβάνει και πάρα πολλούς πολιτικούς γνωστούς για τη διαφθορά τους, χωρίς κανένα έρεισμα στο λαό. Αντίθετα, το μόνο «προτέρημά» τους είναι ότι έχουν λάβει το χρίσμα της Ουάσιγκτον. Υπ' αυτές τις συνθήκες και με δεδομένη τη μεγάλη απήχηση που έχουν οι Σιίτες μουλάδες στο λαό, είναι πολύ πιθανή μια πολιτική τους νίκη, ειδικά αν γίνουν εδώ και τώρα εκλογές, όπως απαιτούν – σενάριο που προσπαθούν να αποτρέψουν σχεδόν όλες οι νέες πολιτικές δυνάμεις της χώρας, όπως και σημαντική μερίδα των Αμερικανών.

Στο μεταξύ έντονος είναι ο φόβος εσωτερικών πολιτικών συγκρούσεων, ακόμη και ενόπλων. Η αντιπαράθεση δεν εκδηλώνεται μόνον μεταξύ των Αράβων του Ιράκ (ανάμεσα στο σουνιτικό και το σιιτικό στοιχείο), αλλά και μεταξύ Αράβων και Κούρδων. Οι τελευταίοι, έχοντας ξεφύγει εδώ και δώδεκα χρόνια (μετά τον πόλεμο στον Κόλπο το 1991) από τον έλεγχο της Βαγδάτης, έχουν δημιουργήσει αυτόνομες κρατικές δομές, ενώ απέκτησαν μεγάλο οικονομικό πλούτο, κυρίως από τα έσοδα του λαθρεμπορίου πετρελαίου. Να σημειωθεί ότι ο Σαντάμ συνεργάστηκε με τους ηγέτες των Κούρδων εξάγοντας λαθραίο πετρέλαιο μέσα από τις περιο-

χές τους κατά το δωδεκαετές εμπόργκο. Κι αυτό βέβαια με το αζημίωτο για τους Μπαρζανί και Ταλαμπανί.

Αυτή τη στιγμή άλλωστε οι Κούρδοι είναι οι μόνοι στο Ιράκ που διαθέτουν οργανωμένο στρατό. Ως γνωστόν, η υποδομή του ιρακινού στρατού καταστράφηκε στον πόλεμο, ενώ αργότερα και τυπικά διαλύθηκε με διάταγμα του αμερικανού κατοχικού διοικητή του Ιράκ Πολ Μπρέμερ. Αντίθετα, οι Κούρδοι συνεργαζόμενοι με τους Αμερικανούς πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου, ενίσχυσαν το ένοπλο σώμα των «Πεσμεργκά». Μάλιστα με τη διάλυση του ιρακινού στρατού κατάφεραν να βάλουν στο χέρι πολλά βαρέα όπλα (άρματα μάχης, βαρύ πυροβολικό, κ.λπ.).

Σήμερα λοιπόν όχι μόνον δεν θέλουν να χάσουν τα προνόμιά τους, αλλά αντίθετα στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός ομοσπονδιακού Ιράκ, θέλουν να διατηρήσουν την αυξημένη ανεξαρτησία τους. Ζητούν επίσης την πάμπλουτη σε πετρέλαια πόλη του Βορείου Ιράκ Κιρκούκ – μια πόλη που ανέκαθεν αποτελούσε «μήλον της έριδος» μεταξύ Αράβων και Κούρδων, αλλά το θέμα είχε παγώσει επί Σαντάμ Χουσεϊν λόγω της βίαιης καταστολής του κουρδικού κινήματος.

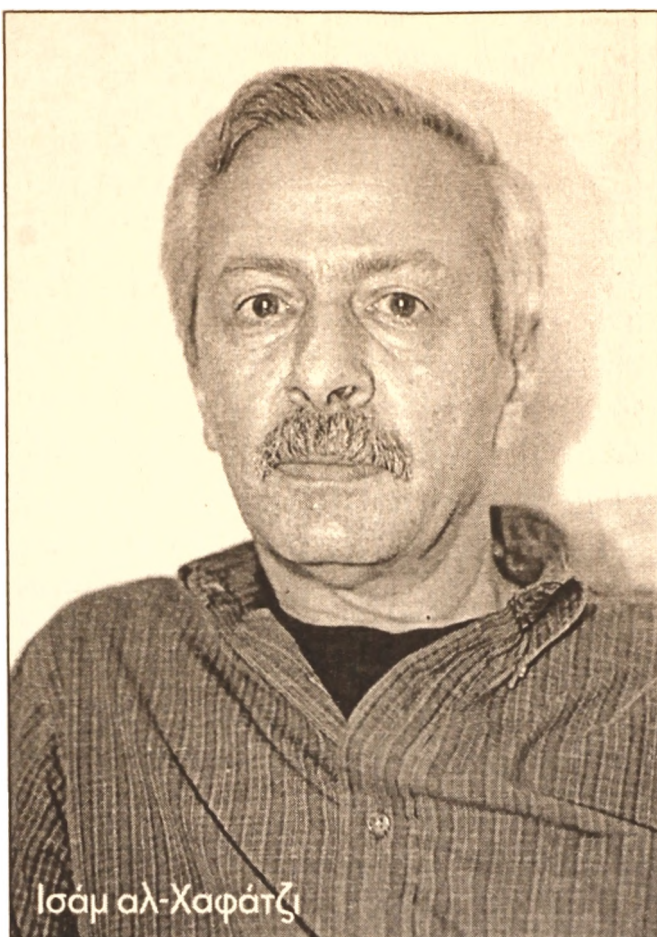
Όλα αυτά τα προβλήματα δημιουργούν τώρα ένα εκρηκτικό μείγμα, που πολλοί φοβούνται ότι μπορεί να οδηγήσει σε αιματηρές συγκρούσεις, στη διάλυση ή στην καντονοποίηση του Ιράκ, δηλαδή τη δημιουργία τριών ζωνών: της σιιτικής (νότιο Ιράκ), της σουνιτικής (κεντρικό) και της κουρδικής (βόρειο Ιράκ). Τις τάσεις διάλυσης ενισχύουν ορισμένα –τουλάχιστον περιέργα– κτυπήματα «καμικάζι» – όπως προ μηνών, με δεκάδες νεκρούς, στην ιερή πόλη των Σιιτών Νατζάφ, ή προ ημερών, με επίσης πολλά θύματα, στο ιρακινό Κουρδιστάν – γεγονότα που ενισχύουν τις υποψίες ότι πίσω από μερίδα τουλάχιστον της ιρακινής «αντίστασης» κρύβονται σκοτεινά κέντρα.

Οι Αμερικανοί με τον πόλεμο και τη διάλυση κάθε κρατικής αρχής στο Ιράκ, άνοιξαν τον ασκό του Αιόλου για την περαιτέρω αποσύνθεση της χώρας. Και τώρα εμφανίζονται ως ο μοναδικός παράγων που μπορεί να αποτρέψει αυτό το ενδεχόμενο. Το «διαίρει και βασίλευε» σε αποθέωση. Άλλωστε, για να πετύχουν την εκμετάλλευση των πετρελαίων της χώρας προς όφελός τους, δεν τους συμφέρει ένα ενιαίο και ισχυρό Ιράκ.

Άκρως κατατοπιστική για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στο Ιράκ, αλλά και για το αβέβαιο μέλλον της χώρας είναι η συνέντευξη που παραχώρησε στο Αντί ο πρώην σύμβουλος των Αμερικανών για θέματα ανοικοδόμησης του Ιράκ, γνωστός διεθνώς ιρακινός καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας Ισάμ αλ-Χαφάτζι (al-Khafaji).

Ο Ισάμ αλ-Χαφάτζι δέχτηκε την πρόταση του αναπληρωτή υπουργού Αμύνης των ΗΠΑ Πολ Γούλφοβιτς, να δουλέψει μαζί με άλλους 140 Ιρακινούς του εξωτερικού στο Συμβούλιο για την ανοικοδόμηση και την ανάπτυξη της χώρας του, πριν τον πόλεμο. Δεν πέρασαν όμως παρά μόνον δύο μήνες από την κατάληψη του Ιράκ και την άφιξη του ιδίου στη Βαγδάτη, για να καταλάβει ότι οι Αμερικανοί όχι μόνον αδιαφορούν για τις απόψεις των Ιρακινών, αλλά και τους αντιμετωπίζουν τουλάχιστον με καχυποψία, αν όχι εχθρικά. Έτσι, αμέσως υπέβαλε την παραίτησή του στον Γούλφοβιτς. Έκτοτε, μαζί με προοδευτικούς αμερικανικούς κύκλους του Open Society

Ισάμ αλ-Χαφάτζι

Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ και επισκέπτης καθηγητής σε Πανεπιστήμια των ΗΠΑ, συνέταξε βαρυσήμαντες εκθέσεις για λογαριασμό της Διεθνούς Τράπεζας για την κατάσταση στο Ιράκ.

Institute, δημιούργησαν την οργάνωση Iraq Revenue Watch, που παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς όλες τις εξελίξεις και τις καραμπινάτες παρανομίες που σημειώνονται στο Ιράκ.

Ο Ισάμ αλ-Χαφάτζι διώχθηκε από το καθεστώς Σαντάμ, όπως όλοι οι αριστεροί, και έζησε εξόριστος στο εξωτερικό επί 25 χρόνια. Έλαβε μέρος στην εξέγερση των Παλαιστινίων στην Ιορδανία, που ως γνωστόν καταπνίγηκε κι έμεινε στην ιστορία ως ο «μαύρος Σεπτέμβρης» – γεγονός που είχε ως συνέπεια μέχρι και πρόσφατα να του απαγορεύεται η είσοδος στην Ιορδανία. Αγώνιστηκε επίσης μαζί με τους Παλαιστινίους στην περικύκλωση και κατάληψη της Βηρυττού από τους Ισραηλινούς το 1983. Πρώην καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής

Οι Αμερικανοί δεν ελέγχουν το Ιράκ

Τ η συνέντευξη πήρε ο Θανάσης Γεωργαντέας

• **Γιατί δεχτήκατε να είστε σύμβουλος των Αμερικανών;**

— Ήλθα στη Βαγδάτη το Μάιο, μερικές εβδομάδες μετά την πτώση του Σαντάμ, μετά από 25 χρόνια εξορίας στο εξωτερικό. Γύρισα με πολλές ελπίδες και με μεγάλη διάθεση να δουλέψω για την πατρίδα μου. Προηγουμένως είχα δεχτεί την πρόταση της αμερικανικής κυβέρνησης να μπω στο Ιρακινό Συμβούλιο για την ανοικοδόμηση και την ανάπτυξη του Ιράκ. Ήταν η δυσκολότερη απόφαση που πήρα στη ζωή μου. Στο Συμβούλιο μετείχαν δεκάδες άλλοι, όλοι Ιρακινοί από το εξωτερικό. Θα εργαζόμασταν ως σύμβουλοι με στόχο την εξομάλυνση της οικονομικής-πολιτικής κατάστασης στο Ιράκ. Πρώτος στόχος μας ήταν να ξαναφέρουμε τη χώρα τουλάχιστον στο επίπεδο που ήταν πριν τον πόλεμο. Και κυρίως να ξαναφτιαχτούν

οι κατεστραμμένες υποδομές του ηλεκτρικού και του νερού, τα νοσοκομεία, τα μέσα μεταφοράς.

Σύντομα όμως κατάλαβα ότι **οι Αμερικανοί δεν ενδιαφέρονταν καθόλου για τις συμβουλές των Ιρακινών. Ο ρόλος μας ήταν άκρως περιορισμένος. Δεν μας εμπιστεύονται.** Αυτό είναι τραγωδία. Αφού λοιπόν δεν άκουγαν, ποιος ο λόγος να παραμείνω σύμβουλός τους; Είναι πασιφανές πλέον ότι λόγω της **ευκολίας με την οποία κατέλαβαν τη χώρα και της διάθεσης του ιρακινού λαού να δει τον Σαντάμ να φεύγει, οι Αμερικανοί θεώρησαν ότι μπορούν να τα κάνουν όλα μόνοι τους. Έτσι άρχισαν να συμπεριφέρονται με υπεροψία – πολύ περισσότερο, ως ωμοί κατακτητές.** Στις 9 Ιουλίου 2003 λοιπόν υπέβαλα στον αναπληρωτή υπουργό Αμύνης των ΗΠΑ Πολ Γούλφοβιτς την παραίτησή

μου από το Συμβούλιο. Άλλωστε **ανέκαθεν φοβόμουν ότι ο ρόλος μου ως συμβούλου θα διολίσθαινε σε σχέση συνεργάτη με τις δυνάμεις του κατακτητή.**

• **Ελέγχουν σήμερα οι Αμερικανοί το Ιράκ;**

— Τα πράγματα δεν έγιναν όπως τα περίμεναν οι Αμερικανοί. Κι αυτό διότι δεν κατάλαβαν ότι το Ιράκ δεν είναι Αφγανιστάν, ότι ως χώρα είμαστε πιο κοντά στη Γιουγκοσλαβία και ότι δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς κράτος, χωρίς υποδομές, χωρίς νερό και φως. Το Ιράκ σήμερα βρίσκεται στο απόλυτο χάος. Και το χειρότερο: Είμαστε μια χώρα πάμπλουτη σε πετρέλαιο και τελικά έχουμε καταντήσει από τους πιο φτωχούς στον πλανήτη – κάτι που το νιώθει ο ιρακινός πολίτης και τον ενοχλεί. **Για τους απλούς ανθρώπους είναι αδιανόητο ότι μια υπερδύναμη, η**

οποία τόσο εύκολα κατέλαβε στρατιωτικά τη χώρα τους, δεν μπορεί επί σχεδόν ένα χρόνο να αποκαταστήσει το πρόβλημα του ηλεκτρικού.

Όλα αυτά οδήγησαν τους Ιρακινούς στο σημείο να συγκρίνουν την αποτελεσματικότητα του Σαντάμ σε ορισμένους τομείς μετά τον πόλεμο του 1991, με την απόλυτη αναποτελεσματικότητα των Αμερικανών σήμερα. Κι όμως, ο κόσμος τους πρώτους μήνες ήταν ευτυχημένος με την ανατροπή του Σαντάμ. Τώρα διερωτάται για ποιο λόγο έγιναν όλα αυτά. Κάθε Ιρακινός θέλει να δει τη χώρα του να ευημερεί και να ζήσει ο ίδιος ανθρώπινα, και όχι να συγκρουστεί με τους Αμερικανούς. Αυτό δεν το καταλαβαίνουν. Μας θεωρούν εχθρούς τους. Γι' αυτό μας αντιμετωπίζουν ως κατακτητές και ως στρατός κατοχής.

Στην πραγματικότητα οι Αμερικανοί δεν ελέγχουν το Ιράκ. Κι αυτό εξαιτίας της τακτικής τους. Ιδού ένα παράδειγμα: Η περιοχή Ραμάντια, η οποία το 1985 σύσσωμη ξεσηκώθηκε κατά του Σαντάμ Χουσεϊν, σήμερα αποτελεί εστία αντίστασης κατά των Αμερικανών. Όμως, εάν οι Αμερικανοί έλυναν ορισμένα βασικά προβλήματα της καθημερινότητας των Ιρακινών, όπως ηλεκτρικό, νερό, τηλέφωνα, θα σημείωναν μεγάλη επιτυχία.

• Θεωρείτε ότι οι Αμερικανοί συνειδητά επέτρεψαν τη διάλυση κάθε κρατικής αρχής και υποδομής στο Ιράκ;

– Τους είχαμε προειδοποιήσει να μην επιτρέψουν την καταστροφή της δημόσιας περιουσίας, το κάψιμο των κρατικών κτηρίων, τη διάλυση του στρατού και την καταστροφή της υποδομής και των μέσων του. Τα καταθέσαμε πριν από τον πόλεμο σε εκθέσεις μας. Δεν μας άκουσαν. Οι ιδεολόγοι του Πενταγώνου ήθελαν να καταστραφούν τα πάντα στο Ιράκ, για να φτιάξουν εξ αρχής μια αμερικανική κοινωνία στη Μέση Ανατολή. Για τον Τσένι βεβαίως η καταστροφή της χώρας είναι μια πολύ καλή ευκαιρία για μεγάλες «μπίζνες». Για τον νεοσυντηρητικό Γούλφοβιτς η ευκαιρία για να φτιάξει, όπως λέει, μια Δημοκρατία στο Ιράκ.

• Υπάρχουν διαφωνίες στο εσωτερικό του κατεστημένου της

Ουάσιγκτον για το Ιράκ;

– Η συνεχιζόμενη σύγκρουση μεταξύ του Στέιτ Ντιπάρτμεντ και της CIA από τη μια μεριά, και του Πενταγώνου από την άλλη, χειροτερεύουν την κατάσταση. Πολύ προτού πάω στη Βαγδάτη γνώριζα γι' αυτές τις διαφωνίες. Όταν βρέθηκα στο Ιράκ όμως, διαπίστωσα ότι τα πράγματα είναι πολύ χειρότερα. Υπάρχει μια μεγάλη διαμάχη για το πώς τα διάφορα συμφέροντα θα βάλουν στο χέρι τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας. Ο Μπρέμερ σήμερα είναι απλώς η βιτρίνα των ΗΠΑ στο Ιράκ. Για να ληφθεί η οποιαδήποτε απόφαση, πρέπει να ενημερωθεί η Ουάσιγκτον και αφού γίνει αυτό, στέλνονται εντολές στη Βαγδάτη.

• Ποια είναι η κατάσταση στο εσωτερικό του Ιράκ;

– Ο Μπρέμερ έχει συστήσει την Προσωρινή Κυβέρνηση του Ιράκ. Τα 25 πρόσωπα που την αποτελούν, ουσιαστικά βρίσκονται υπό την άμεση επιρροή της Συμμαχίας. Πάντως η σύνθεσή της δεν είναι κακή. Ωστόσο λίγα μέλη της είναι δημοφιλή στο λαό. Όπως και να 'χει, για να είναι αποτελεσματικό αυτό το σχήμα, απαιτείται διάθεση, αλλά και πρακτική συναίνεσης. Όμως φοβούμαι ότι ο ένας στρέφεται εναντίον του άλλου.

Σήμερα η κατάσταση στο Ιράκ είναι επικίνδυνη, πολύπλοκη και ουδείς γνωρίζει τι θα ακολουθήσει. Υπάρχει για παράδειγμα πολύ σοβαρό πρόβλημα με το υπό συζήτηση θέμα για τη μετατροπή του Ιράκ σε Ομοσπονδία. Σε αυτό το πλαίσιο οι Κούρδοι εγείρουν αξιώσεις, μεταξύ των οποίων και για την περιοχή του Κιρκούκ. Τακτική που θεωρώ λανθασμένη εκ μέρους τους. Να σημειωθεί πως το 1974 ο τότε ηγέτης των Κούρδων Μπαρζανί αρνήθηκε την αυτονομία του Κουρδιστάν, επειδή δεν

παρεχωρείτο το Κιρκούκ.

Έτσι όπως έχουν τα πράγματα λοιπόν, οι Ιρακινοί παρ' ότι δεν μπορούν να δουν με θετικό μάτι την κατοχή, φοβούνται ότι αν φύγουν οι Αμερικανοί από τη χώρα θα υπάρξει χειρότερο χάος. Όσον αφορά την κατοχή; Το 1920 είμασταν υπό βρετανική κατοχή. Σήμερα υπό αμερικανική. Τότε παλέψαμε και νικήσαμε. Το ίδιο θα κάνουμε και τώρα. Όχι όμως με την ονομαζόμενη «αντίσταση», η οποία δεν είναι ένα μαζικό κίνημα που αντιπροσωπεύει τον ιρακινό λαό, αλλά μια μειονότητα της τάξης των 20.000 ανθρώπων.

Για να γίνουν όλα αυτά, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να λειτουργήσει δημοκρατικά ο τόπος. Αυτή τη στιγμή πάντως πρωταρχικός στόχος πρέπει να είναι η αποκατάσταση της ομαλότητας. Και κυρίως να υπάρξει νερό, ηλεκτρικό, τηλέφωνα, πετρέλαιο και ασφάλεια. Από την πλευρά τους οι Αμερικανοί, αν και σκοπεύουν να αποσυρθούν από τις πόλεις φέτος το καλοκαίρι, σχεδιάζουν μακρόχρονη παραμονή στο Ιράκ. Αν όμως τα πράγματα συνεχίσουν να κινούνται με τους ίδιους αργούς ρυθμούς που προχωρούν σήμερα, οι Αμερικανοί αλλά και η ίδια η χώρα θα αντιμετωπίσουν μεγάλα προβλήματα.

Και ας μην ξεχνάμε ότι το πανίσχυρο οικονομικό δίκτυο που στήθηκε επί Σαντάμ και χρηματοδοτούσε ακόμα και προεκλογικές εκστρατείες στη Δύση –μεταξύ άλλων και στην Ελλάδα– εξακολουθεί να διατηρεί τη δύναμή του και τα δισεκατομμύρια δολαρίων που άρπαξε. Εφόσον η κατάσταση συνεχίσει να είναι άσχημη, αυτοί όχι μόνον θα επιστρέψουν, αλλά και θα επενδύσουν τεράστια χρηματικά ποσά – ενέργειες που θα διαφημίσουν ως προσπάθειες για να ξανακτιστεί το Ιράκ.

Πειρατές:

Μια αναπάντεχη ανάλυση από τον Marcus Rediker

του Νίκου Ράπτη

Στη διαδρομή της Ιστορίας οι ελίτ μιας κοινωνίας μπορούσαν να επιβάλλουν στους ανθρώπους οποιαδήποτε εικόνα του κόσμου ήθελαν.

Η γενική εικόνα που έχουν οι άνθρωποι για τους πειρατές βασίστηκε στην ιδέα ότι αυτοί ήταν ανήθικοι, βίαιοι άνθρωποι που επετίθεντο σε αθώους συνανθρώπους τους (ευγενείς, κυβερνητικούς αξιωματούχους, αξιωματικούς του ναυτικού, εμπόρους κ.λπ.) για να τους ληστέψουν ή να τους σκοτώσουν. Το Χόλλυγουντ ενίσχυσε σημαντικά αυτήν την εικόνα.

Γι' αυτό και αποτελεί μεγάλη έκπληξη για τους περισσότερους από εμάς όταν δίνονται αποδείξεις ότι τα πράγματα δεν ήταν έτσι: Ότι στην πραγματικότητα οι πειρατές ήταν «οι εργάτες όλων των λαών» του καιρού τους. Οι αποδείξεις αυτές βασίζονται στην 25ετή ερευνητική δουλειά του Marcus Rediker, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Πίτσμπουργκ των ΗΠΑ.

Το χρονικό διάστημα που ερευνά ο Rediker εκτείνεται σε μια περίοδο δέκα ετών: από το 1716 περίπου μέχρι το 1726. Ξεκινάει θέτοντας το ερώτημα ποιοι ήταν αυτοί οι πειρατές; Ήταν μια «πολυεθνική, πολυεθνική, πολυφυλετική ομάδα ανθρώπων» οι οποίοι στην ουσία βρίσκονταν «σε έναν αγώνα επιβίωσης ενάντια στον κοινωνικώς οργανωμένο θάνατο» και «ήταν επίσης και φτωχοί»· κυρίως «φτωχοί εργαζόμενοι ναυτικοί».

Κατόπιν ο Rediker προσπαθεί να απαντήσει στο ερώτημα γιατί αυτοί «επέλεξαν να γίνουν πειρατές;». Η απάντηση είναι: εξαιτίας της βαρβαρότητας των εξουσιαστικών τάξεων. Οι απίστευτα απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης μέσα

στα πολεμικά και στα εμπορικά πλοία έσπρωχναν αυτούς τους ανθρώπους μέχρι τα όριά τους. Μάλιστα ο Rediker αναφέρει ότι η μάλλον «ευτράπελη» εικόνα του πειρατή με ένα μαύρο μπάλωμα στο μάτι, ένα γάντζο για χέρι και ένα ξύλινο πόδι «δείχνει την πραγματική κατάσταση του ναύτη του 18ου αιώνα». Οι ζητιάνοι που απαντούσε κανείς στις μεγάλες πόλεις του Ατλαντικού την εποχή εκείνη ήταν κυρίως σακατεμένοι ναύτες.

Συνεπώς, σύμφωνα με τον Rediker, «η πειρατεία ήταν μια προσπάθεια διαφυγής από μια παγίδα θανάτου.» Και παρά το ότι η ζωή ενός πειρατή ήταν σύντομη, ο πειρατής την προτιμούσε γιατί ήταν μια ζωή με ελευθερία, αξιοπρέπεια και ευθυμία! Μια ζωή βασισμένη σε δημο-

Πίνακας του 1911 από τον N.C. Wyeth, ενός τυφλού πειρατή, που είναι μια εξαιρετικά ζωντανή αναπαράσταση της περιγραφής από τον Rediker των σακατεμένων ναυτικών.

κρατικές αρχές. Οι πειρατές εξέλεξαν τον καπετάνιο τους, ο οποίος ήταν ανακλητός και ετιμωρείτο εάν έκανε κατάχρηση της εξουσίας του. Οποιαδήποτε τιμωρία, επιβαλλόταν με βάση μια συλλογική δημοκρατική απόφαση. Είχαν δημιουργήσει ακόμη και ένα «εν μικρογραφία κράτος πρόνοιας», δίνοντας μια «ορισμένη ποσότητα λείας» σε όσους ήταν ανήμποροι να εργαστούν λόγω υγείας, τραυματισμών κ.λπ.

Για να επισημάνει καλύτερα το ορθολογικό, δημοκρατικό και δίκαιο υπόβαθρο της κοινωνίας των πειρατών (και την απουσία αυτών των ιδιοτήτων στην «αξιοπρεπή» παραδοσιακή κοινωνία), ο Rediker χρησιμοποιεί έναν διάλογο από ένα θεατρικό έργο(!) που έγραψαν

το 1722 οι ίδιοι οι πειρατές και παίχτη-
κε από αυτούς προς τέρψη τους. Ιδού
μερικά αποσπάσματα από αυτόν τον
διάλογο:

(Η σκηνή είναι ένα δικαστήριο που δι-
κάζει έναν πειρατή. Οι ρόλοι παίζονται
από τους πειρατές. Ο δικαστής είναι πά-
νω σ' ένα δέντρο και φοράει στο κεφάλι
του μια σφουγγαρίστρα για περούκα.)

Δικαστής: Είσαι ένοχος ή αθώος;

Κατηγορούμενος: Αθώος

Δικαστής: Αθώος; Ξαναπέσ' το κύριε
και θα σε στείλω στην κρεμάλα χωρίς
δίκη.

[...]

Κατηγορούμενος: Παρακαλώ την
Εξοχότητά σας, ελπίζω να λάβετε υπό-
ψη...

Δικαστής: Να λάβω υπόψη; Πώς τολ-
μάς να ζητάς να λάβω υπόψη; Ποτέ δεν
έλαβα υπόψη σ' όλη μου τη ζωή.

Κατηγορούμενος: Μα, μα, μα, ελπίζω
η Εξοχότητά σας να ακούσει κάποιους
λογικούς...

Δικαστής: Ακούτε πώς φλυαρεί ο
αχρείος; Τι δουλειά έχουμε εμείς με τι
λογική; Πρέπει να ξέρεις, αληθιέριε, ότι
εμείς δε βρισκόμαστε εδώ για να ακού-
με τη λογική. Εμείς πηγαίνουμε σύμφω-
να με το νόμο...

Νομίζουμε ότι πρέπει κανείς να επαι-
νέσει τον Rediker για το ότι ξέθαψε, με
την έρευνά του, ένα τέτοιο διαμάντι μέ-
σα από αυτό που θεωρείται το κατάλοι-
πο της ανθρώπινης ιστορίας.

Παρομοίως, η ανάλυση από τον
Rediker του συμβολισμού που υπάρχει
μέσα στη σημαία των πειρατών, τον
«Jolly Roger» (κεφάλτο Ρότζερ) όπως
την αποκαλούσαν, είναι υπέροχη. Ιδιαι-
τέρως η θέση του για την ύπαρξη ενός
δευτέρου επιπέδου συμβολισμού (με το
πρώτο επίπεδο να είναι αυτό του θανά-
του και της σύντομης ζωής). Αυτό το
δεύτερο επίπεδο, το οποίο διέστρεψε τα
σύμβολα (της νεκροκεφαλής κ.λπ.) που
«ήταν ριζωμένα στη χριστιανική κουλ-
τούρα», χρησιμοποιήθηκε για να διακη-
ρύξει το έσχατο μήνυμα των πειρατών
προς τους ισχυρούς, με την υιοθέτηση
της λέξης *roger*, η οποία στην αγγλική
αργκό των αρχών του 18ου αιώνα ως
ουσιαστικό εσήμαινε «πέος» και ως ρή-

μα «συνουσιάζομαι». Δηλαδή στην ου-
σία το μήνυμα προς τους ισχυρούς ήταν:
«fuck you», όπως λέει ο Rediker.

Τέλος είναι προς τιμήν του Rediker το
ότι ομολογεί πως η ανάμιξή του στην κί-
νηση υπέρ του Μουμιά Αμπού Τζαμάλ
(του πρώην Μαύρου Πάνθηρα που βρί-
σκεται στον προθάλαμο της ηλεκτρικής
καρέκλας για 21 χρόνια) «είχε τεράστια
επιρροή στην ικανότητά [του] να δια-
κρίνει, μέσα στο υλικό που μελετούσε,
τους τρόπους με τους οποίους η τρομο-
κρατία χρησιμοποιήθηκε τον παλιό και-
ρό από την κυβερνητική εξουσία...
Ένεκα αυτού [του Μουμιά] μπόρεσε να
δει πράγματα που δεν θα τα είχε δει αλ-
λιώς.»

Αυτά τα αποκαλυπτικά συμπεράσμα-
τα του Rediker βάζουν κάποιον σε πει-
ρασμό να κάνει μια όχι και τόσο ουτοπι-
κή πρόταση για την προσθήκη ενός νέου
μαθήματος στην τελευταία τάξη του Λυ-
κείου. Το μάθημα μπορεί να ονομάζε-
ται: «Κριτική σκέψη» ή «Κριτική ανά-
γνωση της Ιστορίας» ή οτιδήποτε άλλο.
Ο κατάλογος των θεμάτων που θα περι-
λαμβάνονταν στο μάθημα θα μπορούσε
να είναι:

– Οι πειρατές (σύμφωνα με τον
Rediker)

– Τα καταχωνιασμένα κείμενα του
Μαρκ Τουαίην

– Η Δίκη της Νυρεμβέργης

– Η Δίκη του Τόκυο

– Η Δίκη του Μπέρτραντ Ράσσελ

– Ο Τζωρτζ Όργουελ (στην Ισπανία
του 1936)

– Η Ιστορία (σύμφωνα με τον Howard
Zinn)

– Η εικόνα του κόσμου (σύμφωνα με
τον Τσόμσκυ)

– Και ούτω καθεξής...

Είναι αυτό εντελώς ουτοπικό; Νομί-
ζουμε ότι το ξεκίνημα με τους «πειρα-
τές» του Rediker δεν είναι δύσκολο.

Σημείωση: Το κείμενο αυτό βασίστηκε σε
μια διάλεξη του Rediker με τίτλο «Life and
Death Among the Pirates: The Real Story of
the Pirates of the Caribbean» που δόθηκε
στο Augusta Emmanuel College της Βοστώ-
νης στις 9 Οκτωβρίου 2003 και βιντεοσκο-
πήθηκε από τον Roger Leisner του Radio
Free Maine, P.O. Box 2705, Augusta Maine
04338 USA.

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

Εκδόσεις Νησίδες, 37003 Σκόπελος,
τηλ.: 2424-023277, 023283,
231-0263363, 6937745452

www.nissides.gr

• Τα έργα του Φρίντριχ Νίτσε σε καινούργιες
μεταφράσεις του Ζήση Σαρίκα:

- Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα

- Πέρα από το καλό και το κακό

- Το λυκόφως των ειδώλων-Αντίχριστος

- Ίδε ο άνθρωπος (Ecce homo)

- Η θέλησή για δύναμη

- Γενεαλογία της ηθικής

- Η γέννηση της τραγωδίας

- Κείμενα για την Ελλάδα

- Το όραμα του υπερανθρώπου. Μία ερμηνεία του

έργου του Νίτσε «Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα»

- Ο Νίτσε και η πολιτική (συλλογή δοκιμίων)

• Περ Κροπότκιν, Αναμνήσεις ενός επαναστάτη

• Ζιλ Λιποβετσκί, Η εποχή του κενού

• Πωλ Βιριλιό, Η πληροφορική βόμβα

- Η διαδικασία της σιωπής

- Καθαρός πόλεμος

- Αυτό που έρχεται

• Μπωντριγιόρ, Η καταναλωτική κοινωνία

- Συνθήματα

• Μαρκ Φερό, Από τα σοβιέτ στον

γραφειοκρατικό κομμουνισμό

- Η ιστορία υπό επιτήρηση

• Νικόλαος Μουτσόπουλος, Άγνωστα βυζαντινά
κάστρα της Μακεδονίας

Λογοτεχνία

• Άλντους Χάξλεϋ, Θαυμαστός καινούργιος κόσμος

• Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, Ο σωσίας

• Άρθουρ Κάιςλερ, Το μηδέν και το άπειρο

• Πιέρ-Πάολο Παζολίνι, Μυθοπλασία

• Τόμας Μπέρνχαρντ, Οι φτηνοφαγάδες

• Φούλα Λαμπελέ, Ίο (διηγήματα)

- Διακοπή ταξιδιού (διηγήματα)

- Τρεις νουβέλες

• Ζήσης Σαρίκας, Ψιχουλα (μικρά πεζά)

• Απόστολος Λυκεσός, Διηγήσεις ευχαριστημένων
ανθρώπων (μικρά πεζά)

• Στέφανος Μπαλής, Μαθηματικά και ποίηση.

- Λυρικά ουρανογραφήματα

• Χριστίνα Φλόκα, Η φαρμακογνωσία

του Οδυσσέα Ελύτη

- Εγώ, ο Αμάραντος (τα βότανα στο δημοτικό τραγούδι)

• Τα μυθιστορήματα του Αργύρη Παυλιώτη

- Ολέθριος δεσμός

- Ο φόνος θέλει τέχνη

- Το δίκτυο

Λιανοβενιζέλοι, Κρόκος, Πατραϊκός και Κορακοχώρι

Του Νίκου Πρωινού

☞ Όπως ψιθυρίζεται ο Θεσσαλονικάρχης Συνταγματολόγος, θέλοντας την προηγούμενη βδομάδα να εμποδίσει τη διαδήλωση Αριανών φιλάθλων που θα χάλαγε τη φιέστα του George, φρόντισε ώστε η κρατική COSMOTE να κλείσει συμφωνία με τη διοίκηση της ΠΑΕ για χορηγία 500.000 ευρώ. Πάντα χουβαρντάς ο Βαγγέλας.

☞ Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η δήλωσή του ότι το μεγάλο πρόβλημα είναι το χρέος προς τους παίκτες κι όχι προς την Εφορία. Κύριε Χριστοδουλάκη μου, έχω την άποψη ότι ο υπέρβαρος συναγωνιστής σας μάλλον προσπαθεί να σας κάνει ρόμπα. Χρειάζεται να εξηγήσω γιατί;

☞ Και πάλι έμπλεξε το ιδιοκτησιακό στον ΠΑΟΚ. Και πάλι θα χρειαστεί η παρέμβαση του κυρ-Βαγγέλη που ως γνήσιος φίλαθλος θα προσπαθήσει να δώσει λύση. Τουλάχιστον μέχρι τις εκλογές. Το ζήτημα είναι αν τα καρντάσια θα εμπιστευτούν κάποιον που συστηματικά τους κοροϊδεύει πουλώντας τους φύκια για μεταξωτές κορδέλες. Ίδωμεν.

☞ Μήπως τελικά είναι κότες οι διοικούντες τον Παναθηναϊκό; Από αναβολή σε αναβολή τούς πάνε οι Λιανοβενιζέλοι κι αυτοί μούγκα. Την ίδια στιγμή ο κ. Κρόκο με ξένα κόλλυβα φτιάχνει δικό του γήπεδο και η ομάδα του τριφυλλιού παίζει σε αχούρι. Σημεία των (εκσυγχρονιστικών) καιρών.

☞ Κύριε Μπίκα μου, που συχνά πυκνά αυτοαποκαλείστε αρχιδιαιτητής (στο τέλος θα το πιστέψετε κιόλας), πρέπει να είστε ευχαριστημένος με τη διαιτησία του νέου αστέρος σας κ. Δαμιανού και με τα όσα διέπραξε στον αγώνα της Καστοριάς με τον ΠΑΟΚ. Πρέπει να σας αναγνωριστεί ότι οι εφεδρείες σας είναι αστείρευτες.

☞ Χάσαμε τον Χούτο STOP. Όπως και τον Νεονάκη στο ΠΑΣΟΚ. Η ζωή μας κύκλους κάνει.

☞ Το Κοκκαλάκι, στην εφημερίδα που κάποτε (έλεγε ότι) έλεγχε την εξουσία και σήμερα την έχουν μεταβάλει σ' ένα από τα πιστά γιουσουλφάκια του ΠΑΣΟΚ, εξακολουθεί να φορτώνει όλα τα κακά του ΟΦΗ στους Βαρδινογιάννηδες. Αλήθεια μήπως ενδιαφέρεται το αφεντικό του να αγοράσει την Κρητική ομάδα;

☞ Κυρία Νικολούλη μου, μήπως μπορείτε να βρείτε τον Μπέο που έχει εξαφανιστεί εδώ και μήνες από το γυαλί; Μας λείπει.

☞ Ουρά όπως φαίνεται έχει η ιστορία με τους 200 της ορίτζιναλ που ανάγκασαν το Μπάγιεβιτς να τα βροντήξει (και ορθά) και να τους αφήσει γεια. Κάποιοι τους υποκινούσαν, όπως άφησε να εννοηθεί ο Στάθης. Αν και πρόσωπο όχι από τα πιο αξιόπιστα στα διοικητικά της ΑΕΚ, απ' ό,τι φαίνεται γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα. Το ερώτημα που θέτουμε εμείς είναι γιατί δεν έκανε τίποτα για ν' αλλάξει η κατάσταση. Κι όταν λέμε τίποτα, εννοούμε απολύτως τίποτα.

☞ Το Πεκίνο, γράφτηκε, θα έχει σαν πρότυπο για τους αγώνες που θα φιλοξενήσει σε τέσσερα χρόνια... την Αθήνα. Απ' τα καλύτερα ανέκδοτα που κυκλοφόρησαν.

☞ Αν, όπως δείχνουν οι δημοσκοπήσεις, η «Εκσυγχρονισμός Α.Ε.» που προσφάτως μετονομάστηκε σε «Συμμετοχική Δημοκρατία Α.Ε.» κάνει το limit-down τον Μάρτη, πώς θα αντέξουν τα Λιανοβενιζέλια στη μεγάλη εμποροπανήγυρη του Αύγουστου να βρίσκονται στην κερκίδα, ενώ πρώτη θέση πίστα θα έχουν η Φάνη Πετραλιά και ο Ορφανός;

☞ Συνεχίζει σταθερά τις ήττες στο εξωτερικό το μαγαζί του μπάσκετ του κ. Κρόκου, όπου δυστυχώς η ανυπαρξία κονέ ή παραγκών τού αφαιρεί τη δυνατότητα να «παρέμβει». Πορεία Σημίτη.

☞ Παρά τα αρνητικά γκάλοπ, οι του ΣΥΝ αισιοδοξούν να μπουν στη Βουλή. Εδώ ο Πατραϊκός απέκλεισε τη Χαλκηδόνα στο κύπελλο. Με τόσες μεταγραφές θα μείνουν εκτός;

☞ Βέβαια υπάρχει και η περίπτωση του Ιωνικού που παρά τις μεταγραφές στην αρχή της περιόδου, αναγκάστηκε, για να σταθεί στα πόδια του, να διώξει μια ντουζίνα παικτών που ήταν φύρα (και τέτοιοι υπάρχουν στον ΣΥΝ ουκ ολίγοι).

☞ Όχι άλλο Μεγγρέλη, αδέλφια! Πιο συχνά κι από τον Πρωτόπαπα μας τον δείχνετε. Μόνο στον Τσουκαλά δεν εμφανίστηκε. Αλλά στο Κοκκαλοκάναλο υπάρχει κι ο Κακαουνάκης, οπότε κανείς δεν ξέρει τι γίνεται.

☞ Ο Μπίστης βρίσκεται στον πάτο των προτιμήσεων. Κάτι σαν τον Τσιάρτα της ΑΕΚ. Πολλά φρου-φρου κι αρώματα, αλλά τζούφιοι κι οι δυο τους.

☞ Άντε πέντε εβδομαδιαία τεύχη μείνανε και μετά σύσσωμη η συντακτική ομάδα του Αντί με πουλμανάκι αλά George εκδρομούλα στο Κορακοχώρι για κατάθεση στεφάνου!

επισημαίνουμε

Τρία παραδείγματα πολιτιστικού ύφους

α) Το «Φως του Απόλλωνα» είναι μια πολύ σημαντική έκθεση στην Εθνική Πινακοθήκη που εικονογραφεί τις αρχαιογνωστικές αναφορές και τον κλασικίζοντα χαρακτήρα της ιταλικής Αναγέννησης στην Φλωρεντία (πρώιμη), τη Ρώμη και τη Μάντουα (ώριμη) και την Βενετία-Πάδουα (ύστερη). Η έκθεση εγκαινιάστηκε τον περασμένο Δεκέμβριο, έγινε ήπια αποδεκτή από το κοινό χωρίς υστερίες ή ουρές, αλλά μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί ο σχετικός κατάλογος, με αποτέλεσμα να εξουδετερώνεται εκ των πραγμάτων ο κυρίαρχος παιδαγωγικός της χαρακτήρας. Επισημαίνεται επίσης πως η έκθεση δεν είναι τόσο θεαματική όσο είναι υπαινικτική λεπτομερειών και επιμέρους σχέσεων των έργων του Quattrocento με τα έργα της ελληνικής αρχαιότητας. Άρα ένα γραπτό βοήθημα είναι αναγκαίο. Πόσο μάλλον που ο φωτισμός ή η χωροθετική της διαμόρφωση δεν είναι ιδιαίτερα επιτυχείς. Η διεύθυνση όμως της Πινακοθήκης κατά το σύνηθες επέμεινε στα διαφημιστικά σόου και παραμέλησε την ουσία, αφήνοντας πάλι τους επιμελητές στη γωνία και συνεργαζόμενη με διαφημιστές. Κρίμα... *

β) Το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Λάρισας πρόσφατα άλλαξε διεύθυνση. Τη θέση αυτή κατέλαβε μετά τον ζωγράφο Ανδρέα Γιαννούτσο η ιστορικός τέχνης Ρούλα Παλλαντά, η επιμελήτρια της πρώτης έκθεσης που διοργανώθηκε στον νεότευκτο αυτόν θεσμό, «Τα Σκουπίδια». Υπενθυμίζουμε πως πρώτος διευθυντής του Κέντρου εξελέγη από τον Δήμο της πόλης ο Γιώργος Λαζόγκας, επί υπουργίας Θάνου Μικρούτσικου, του εισηγητή του Δικτύου Πόλεων. Ως πρώτη κίνησή της η Ρούλα Παλλαντά οργάνωσε αναδρομική έκθεση του γλύπτη Τάκι συγκεντρώνοντας στον θεσσαλικό κάμπο πολύ σημαντικές ενότητες των έργων του. Ο ίδιος ο Τάκις δήλωσε πως πρόκειται για μιαν από τις σημαντικότερες εκθέσεις που του έγιναν ποτέ. Ευχόμαστε λοιπόν στη Λάρισα του Κέντρου Σύγχρονης Τέχνης και της Πινακοθήκης Κατσιόγρα πάντα να μας αιφνιδιάζει ευχάριστα (ελπίζουμε αυτοί τουλάχιστον να έβγαλαν κατάλογο τον οποίο και περιμένουμε).

γ) Per mare per terra και urbi et orbi βομβαρδιζόμαστε από τους θρήνους και τους κοπετούς σχετικά με την πειρατεία που σκοτώνει το τραγούδι. Ποιο τραγούδι όμως; Το κακό γούστο σκοτώνει τη μουσική. Στην εποχή της αγοράς και της χυδαιότητας το τραγούδι έχει πεθάνει προ πολλού, ενώ αντίθετα ανασταίνονται τα υπερκέρδη των πολυεθνικών πλέον φωνογραφικών εταιρειών. Όσο για την πειρατεία, αυτή αφορά αποκλειστικά στους εφήμερους σταρ της εποχής, δηλαδή τους σκυλάδες ή τους δήθεν. Πειρατεία δεν θα υποστούν ποτέ ούτε η Λένα Πλάτωνος, ούτε ο Ν. Κύπυργος, ούτε ο Μ. Γρηγορίου, ούτε ο Σπ. Σακκάς, ούτε ο Λάκης Παπάς, ούτε η Αρλέτα. Αντίθετα «θύματα» των πειρατών αλλά και θύτες της αισθητικής μας είναι τα λαρυγγόφωνα «αστέρια» τύπου Βίσση, Φοίβου, Ξανθή, Πέγκυς Ζήνα και Σία. Οπότε, όση περισσότερη πειρατεία, τόσο καλύτερα για την μείωση της οίησης και της κουφότητάς τους. Αυτοί θα μας κουφάνουν; Εμείς θα τους κουφάνουμε!

Γ.: Στο Μέγαρο παρουσιάζεται αφιέρωμα στον Καβάφη μέσα από τα τραγούδια των Μάνου Χατζιδάκι, Θάνου Μικρούτσικου, Δημήτρη Παπαδημητρίου. Ερώτηση: Θα συμφωνούσε άραγε ο Μάνος με τους υπόλοιπους της ομάδας;

Μάνος Στεφανίδης

Και το κερασάκι στην τούρτα: εγκαίρως κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Άστανιώτη το πόνημα της κ. Λαμπράκη σχετικά με την Αναγέννηση, που πατίθεται απ' τον Δεκέμβριο στο πωλητήριο του Μουσείου. Αντιθέτως έχουν απαγορευθεί αξιοκρατικά όλα τα βιβλία του υπογραφομένου, του Ελληνομουσείου συμπεριλαμβανομένου. Σύστημα ΠΑΣΟΚ, που θα 'λεγε ο αρχηγός της εξιωματικής αντιπολίτευσης.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- Το περασμένο Σάββατο εγκαινιάστηκε

στη Μονή Λαζαριστών στη Θεσσαλονίκη η πρώτη διεθνής αναδρομική έκθεση του Σολομών Νικρίτιν, ενός από τους μεγάλους καλλιτέχνες της Ρωσικής Πρωτοπορίας. Η έκθεση, που διοργανώθηκε από το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Θεσσα-

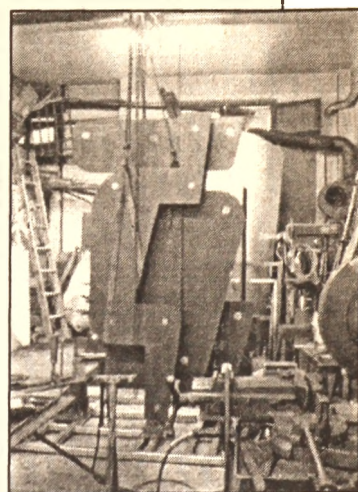

λονίκης σε συνεργασία με την Πινακοθήκη Τρετιακόφ της Μόσχας, έχει τίτλο «Φωτεινές σφαίρες-Σκοτεινοί Σταθμοί» και επιχειρεί να καταδείξει το πολυσχιδές έργο του Νικρίτιν και το θεωρητικό αισθητικό του υπόβαθρο.

- Τη Δευτέρα 9/2, στο Μουσείο Κυπριακής Τέχνης Πιερίδη που λειτουργεί στην είσοδο του πολυχώρου «Αθηναίς» στο Βοτανικό, εγκαινιάζεται η έκθεση «3.200 Χρόνια Κυπριακού Ελληνισμού. Από την Αστάρτη στην Αφροδίτη»: Η έκθεση, που περιλαμβάνει περί τα εκατό αρχαία αντικείμενα –κεραμικά, γλυπτά, κοσμήματα και χάλκινα όπλα και εργαλεία–, στοχεύει να καταδείξει τη διαδικασία εξελληνισμού του νησιού με τη σταδιακή επικράτηση του ελληνικού στοιχείου.

- Στο Κολωνάκι γίνονται τις μέρες αυτές

δύο ενδιαφέρουσες εκθέσεις: η έκθεση γλυπτικής του μεγάλου δασκάλου

Γιάννη Μόραλη, στη γκαλερί Ζουμπουλάκη (Πλατεία Κολωνακίου 20), που θα παραμείνει ανοικτή μέχρι 4/3· και η έκθεση ζωγραφικής της Ειρήνης Ηλιοπούλου στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών (Γλύκωνος 4, Δεξαμενή), που διαρκεί μέχρι τις 7/3.

- Στο Σύνταγμα, στον πεζόδρομο της Βαλαωρίτου (Βαλαωρίτου 9Α), δείτε επίσης την έκθεση ζωγραφικής του Μανόλη Μπιτσάκη, που γίνεται στις «Νέες Μορφές» και διαρκεί ως τις 28/2, και την έκθεση χαρακτηριστικής του Γιώργου Βλασσόπουλου, στη γκαλερί «έκφραση – γιάννα γραμματοπούλου» που θα παραμείνει ανοικτή μέχρι 21/2.

- Οθωμανικά ερωτικά τραγούδια του 19ου αιώνα παρουσιάζουν οι Δ. Αποστολίδου (φωνή), Λ. Λιαρμακοπούλου (τσέλο), Κ. Μερετάκης (κρουστά), Π. Παπαπετρόπουλος (πολίτικο λαούτο), Γ. Συμεωνίδης (νέι) και Σ. Ψαραδέλης (πολίτικη λύρα) στο Μπαράκι του Βασίλη (Διδότου 3, Κολωνάκι), στις 10.30 το βράδι, την Τρίτη 10/2.

Κωστούλα Μητροπούλου (1933-2004)

Η Κωστούλα Μητροπούλου, πεζογράφος της Μεταπολεμικής γενιάς, εμφανίστηκε στα Γράμματα το 1958 και έκτοτε παρουσίασε ένα έργο πολυσχιδές: διηγήματα, μυθιστορήματα, χρονικά, θεατρικά έργα. Η κριτική αποτίμησε θετικά το έργο της, αποδίδοντάς της τα γνωρίσματα του αντι-μυθιστορήματος: έλλειψη φανερής πλοκής, συγκεχυμένα επεισόδια, ελάχιστη ανάπτυξη χαρακτήρων, επαναλήψεις και λεκτικός πειραματισμός. Της απενεμήθηκαν το βραβείο της «Ομάδας των Δώδεκα» για τη συλλογή

διηγημάτων της *Πρόσωπα και φιγούρες* (1963), το βραβείο του φεστιβάλ Ιθάκης για το θεατρικό έργο της *Τέσσερις ερημιές* (1977) και το Α΄ κρατικό βραβείο διηγήματος για τη συλλογή *Μετάθνηση* (1985). Ωστόσο, το θέατρο υπήρξε το πάθος της και ευτύχισε να δει παραστάσεις 18 έργων της.

«Ο δρόμος είχε τη δική του ιστορία», το τραγούδι της που έγινε σύμβολο μιας ολόκληρης εποχής και τραγουδήθηκε από όλους τους Έλληνες, θα την ακολουθεί.

Καλό δρόμο, Κωστούλα.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Καλό μας Αγώνα!
- Τον καλόν αγώνα ηγώνισμαι, που έλεγε και ο Απ. Παύλος, άσσοι κι αυτοί της προπαγάνδας και γνωστός Πασόκος.
- Και μια και βρισκόμαστε σε θρησκευτικό κλίμα:
- Ξέρετε τι κοινό έχουν ο Οικουμενικός Πατριάρχης και η πάπισσα της Εθνικής Πινακοθήκης;
- Αμφότεροι εγκαινιάζουν και ευλογούν εν πνεύματι αγάπης και φιλαλληλίας ακόμη και τα πιο άσχετα και ετερόκλητα μεταξύ τους πράγματα.
- Φερ' ειπείν ο Βαρθολομαίος μετά τις εξαιρετικές «Αναστάσεις» του Τσόκλη στο Τοπ Χανέ της Κωνσταντινούπολης την περασμένη άνοιξη εγκαινίασε και την έκθεση

του Δημ. Ταλαγάνη κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στην Κούβα...

- Απ' την άλλη η Μπερνάρντα Πλάκα γράφει για τον Θανάση Λάλα, αλλά και προλογίζει την έκθεση γλυπτικής Μόραλη στη γκαλερί Ζουμπουλάκη.
- Είπαμε: ο καλός ο μύλος όλα τ' αλέθει... Κάνε το καλό και ρίχ' το ... στην αγορά τέχνης και την ιδιωτική πρωτοβουλία.
- Καλό μας Αγώνα που λέει και ο καινούργιος, αμήχανος Αρχηγός!
- Είπα «αμήχανος» και θυμήθηκα την «Μηχανική» του Εμφιετζόγλου, του πιο ορκισμένου εχθρού του Λαλιώτη, ο οποίος έχει ορκιστεί να τον εξαφανίσει πολιτικά...

- Σας βοηθά αυτή η πληροφορία για να καταλάβετε την ενδεχόμενη δύση του Μαρά του Κινήματος;
- Καλό του ταξίδι!
- Ο Λάλας πάλι, εκδίδει το προβοκατόρικο νεολαιϊστικό περιοδικό του Λαμπράκη *Free* με το κανονικό του επώνυμο, συνεχίζοντας τη λαμπρή παράδοση του Πέτρου Κωστόπουλου ως προς την αλλοτρίωση και τη διαβουκόληση της νέας γενιάς.
- Το όνειρο της πασοκικής στρατηγικής, το σχέδιο του «Μεγάλου Αδελφού» για τον τόπο. Αλίμονο στους νέους!
- Κι αυτά είναι πολύ σοβαρά πράγματα, ώστε να μην προσφέρονται για εύκολα αστειάκια (ή γέλια).
- Αυτός που θ' απαλλάξει την νεολαία από την παρα-παιδεία, την μονομερή-τεχνοκρατική

πληροφόρηση και την μη-γνώση θα έχει επιτελέσει αληθινή επανάσταση.

- Τραγουδάει ο Leonard Cohen στο cd της Ιωάννας: like a bird on a wire I have tried in my way to be free...
- Ποιος θα μας απελευθερώσει από την «παιδεία» των Ψυχάρηδων, των Λαλάδων, του Λαμπράκη ή του Κόκκαλη;
- Την «παιδεία» του Πέτρου Ευθυμίου, τον «πολιτισμό» του Ευ. Βενιζέλου, την «αισθητική» της Λαμπράκη και του ΔΕΣΤΕ, την υπεροψία του Μεγάρου και τις μπίζνες με το Υπουργείο Παιδείας του Ιδρύματος Λαμπράκη;
- Τα 'μαθες τα νέα, θείο;
- Το ΕΡΣ επέβαλε στην κρατική τηλεόραση πρόστιμο 100.000 ευρώ για μονόπλευρη, αντιδεοντολογική προβολή του Γιωργάκη και για γλείψιμο του νέου Αρχηγού.
- Καλημέρα, κύριε

Άσμα Ασμάτων

Με το «Άσμα Ασμάτων» πρωτοξεκίνησε τις παραστάσεις της η νέα θεατρική εταιρεία «ΘΕΑΤΡΟ 2003» τον περασμένο Δεκέμβριο, στο ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ (Λ. Βουλιαγμένης 268, τηλ: 210-9731993), σε σκηνοθεσία του **Δήμου Αβδελιώδη** και μετάφραση του κειμένου από την Ελληνική Βιβλική Εταιρεία. Η μουσική-θεατρική αυτή παράσταση θα παίζεται ως την **Κυριακή 22 Φεβρουαρίου**. Η μουσική σύνθεση και η διεύθυνση ορχήστρας είναι του **Φώτη Μυλωνά** και η σκηνογραφία και τα κοστούμια του **Νίκου Χατζή**. Παίρνουν μέρος 10 ηθοποιοί και τετραμελής ορχήστρα. Το «Άσμα Ασμάτων» είναι ένα λυρικό δραματικό ποίημα, ένα γαμήλιο τραγούδι στο οποίο πρωταγωνιστούν η Νύφη ή Σουλαμίτις και ο Άντρας ή βασιλιάς Σολομών και αποδίδεται –όχι ανεπιφύλακτα– στον Σολομώντα. Το 28ο βιβλίο της Π. Διαθήκης συνιστά πιθανότατα μια ανθολογία ερωτικών ή γαμήλιων τραγουδιών, στα οποία υμνείται σε ποικίλους τόνους, με ζωνρές και πολλές φορές τολμηρές εικόνες και σε ωραιότατη λυρική γλώσσα ο έρωτας και τα δυνατά συναισθήματά του.

ΜΕΡΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ:

Πέμπτη, Παρασκευή: 21.30, Σάββατο: 19.30 & 21.30, Τετάρτη, Κυριακή: 19.30.

«Δον Κιχώτης» στη Βέροια

Από την Βέροια μαθαίνουμε ότι ο «Δον Κιχώτης» θριαμβεύει! Με ενθουσιασμό προσέρχονται οι μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των νομών Ημαθίας, Πέλλας, Κοζάνης, Πιερίας, Δυτικής Θεσσαλονίκης και Κιλκίς, για να παρακολουθήσουν παραστάσεις του έργου που δίδονται από το ΔΗΠΕΘΕ στο θαυμάσιο θέατρο της πόλης. Λόγω της ιδιαίτερης επιτυχίας του, ο προγραμματισμός για την παρακολούθηση του έργου του Μιγκουέλ Θερβάντες συνεχίζεται και θα διαρκέσει μέχρι και την 31 Μαρτίου 2004. Τον ρόλο του «Δον Κιχώτη», του ιππότη της ελεεινής μορφής, ερμηνεύει λαμπρά ο Νίκος Μόσχοβος.

Καλημέρη μου· καληνύχτα, κύριε Στάγκο μου. Πότε θα παραιτηθείτε;

- Κύριε Πρωτόπαπα, ένα μήνα πριν τις εκλογές, δεν πρέπει πλέον να παραιτηθείτε;
- Κι εσείς και οι κολαούζοι σας;
- Αυτοί που έχουν βουλιάζει την ΕΡΤ στην ανυποληψία, τη διαφθορά, τη γραφειοκρατία και την προώθηση ημετέρων;
- Η κρατική ραδιοτηλεόραση απασχολεί 6.500 υπαλλήλους μαζί με τους ελεύθερους παραγωγούς! (sic)
- Σαν δέκα BBC μαζί δηλαδή.
- Παράλληλα το Ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής έχει 40 κηπουρούς (θα μου πείτε βέβαια πως με τόσα «μπουμπούκια» οι «κηπουροί» είναι απαραίτητοι!).
- Πάντως στους κήπους των Βερσαλλιών

απασχολούν λιγότερους.

- Είναι επειδή και στη Γαλλία έπεσε η κεντροαριστερά και ανέβηκε η κεντροδεξιά.
- Πάνω στη σύγχυση κόπηκε και η ιδιοφυής εκπομπή της NET και του Καλημέρη Olympic Trophy, η οποία κόστισε ένα μυθικό ποσό, προσπάθησε να συνδυάσει το ριάλιτι και τη σοφτ κουλτούρα και τσίμπησε 5% θεαματικότητα.
- Το ερώτημα είναι ποιος θα πληρώσει το μάρμαρο.
- Έλα μου ντε!
- Το άρθρο του Γιωργάκη στο Κράμα του Κολιοπάνου του Flash της Ελένης Κόκκαλη, της κουμπάρας του Πάγκαλου, το διαβάσατε;
- Μιλάει για τις ακαταμάχητες αρετές της ελληνικής οικογένειας!
- Τς, τς, τς! ο κ. Ψυχάρης, διαβάσαμε στο περασμένο Αντί, ήταν και μέλος του Δ.Σ. της Κτηματικής

Τράπεζας επί χούντας.

- Πανάξιος άνθρωπος! Με τι έχει καταπιαστεί και δεν τα 'χει καταφέρει!
- Μέχρι και την έκθεση Ταλαγάνη θα μπορούσε να προλογίσει. Ή τα γλυπτά του Μόραλη να κατασκευάσει, για να μην κουράζεται μόνη της η κ. Πέγκυ.
- Άσχετο: Θυμάστε το καρπούζι του Τότσικα στο Outlook;
- Το αγροτικό sex, με το συμπάθιο;
- Πρώτος διδάξας ο Αμερικανός Mc Cartney που βάτενε ένα δέντρο.
- Το είχαμε δει σ' έκθεση του ΔΕΣΤΕ (τυφλοί κι ανοιχτομάτηδες).
- (Τι θυμήθηκα πάλι!)
- Διαβάστε, κ. Ιωακείμδη μου, προς ενημέρωσή σας τώρα που ξεκουράζεστε στις δάφνες και πικροδάφνες σας το...
- ...βιβλίο του Arthur Danto, *The Transfiguration of the Commonplace*,

Cambridge 2003.

- Διακοπές στο Λουγκάνο έκανε, διαβάσαμε στο Αντί, ο Αρχιεπίσκοπος;
- Και πού θέλατε να πάει, ρε αντίχριστοι, ο Μακαριώτατος; Στην Κούβα;
- Εκεί ήταν ο Βαρθολομαίος με το κουμμούνι τον Φιντέλ. Δεν θα τον σήκωνε το κλίμα.
- Άλλωστε δεν καπνίζει και πούρα...
- Κατά τ' άλλα τον προεκλογικό τόνο δίνουν οι Μάκης, Κακαουνάκης, Χατζηεναγγελάτος και –ο επαναμφανισθείς– star Κούγιας. Με καταϊδρωμένη την Παναγιωταρέα, στην εκπομπή της οποίας περνάνε όλοι ωραία, πλην των αριθμών της AGB.
- Όπως και να 'χει το πράγμα, απαξάπαντες βγάζουν πολύ γέλιο...
- Καλό μας Αγώνα και καλή μας διασκέδαση!

Μανωλάκης ο Βομβιστής

Γιά τόν Ζήσιμο Λορεντζάτο (1915-2004)

Στίς 4 καί 5 Ἀπριλίου τοῦ 1995 ἔγινε μιά σειρά ὁμιλιῶν γιά τόν Ζήσιμο Λορεντζάτο, πού ἔκλεινε τότε τά ὀγδόντα του χρόνια. Στό πρόγραμμα τοῦ Ἰδρύματος Γουλανδρῆ-Χόρν, πού φιλοξένησε τούς ὁμιλητές τοῦ διημέρου, δημοσιεύτηκε τό ἑξῆς βραχύ κείμενο:

«Ὁ Ζήσιμος Λορεντζάτος, πρώτης σειρᾶς δοκιμιογράφος, ποιητής καί μεταφραστής, καί ἐπίσης στοχαστικός ταξιδιώτης, κλείνει ἐφέτος τά ὀγδόντα του χρόνια.

Πολύγλωσσος καί ἑλληνομαθής, βαθύς γνώστης τῶν μεγάλων ἔργων τῆς παγκόσμιας γραμματείας, στενός φίλος τοῦ Σεφέρη καί πάντοτε μακριά ἀπό τή λογοτεχνική τύρβη, μίλησε καίρια γιά σπουδαῖα πρόσωπα καί κείμενα, ἑλληνικά καί ξένα: τόν Ὅμηρο, τούς ἀρχαίους κριτικούς, τόν Μακρυγιάννη, τόν Σολωμό, τόν Παπαδιαμάντη, τόν Καβάφη, τόν Σικελιανό, τόν Καρυωτάκη, τόν Σεφέρη, τόν Πόε, τόν Ζίντ, τόν Μπλαίηκ, τόν Ἐλιοτ, τόν Πάουντ, τόν Ὁργουελ. Δίχως ποτέ νά παραβλέπει τήν ἀριότητα τοῦ λόγου, ἀναζητεῖ προπάντων στή λογοτεχνία τή “Fons vitae”, τήν πηγή τῆς ζωῆς, ἢ, κάπως ἀλλιῶς, τό Λόγο, καί ἀδιαφορεῖ γιά τή “νεροτριβή τῆς εὐαισθησίας μας”.

Οὔτε πάρα πολύ γνωστός οὔτε ὅμως ἄγνωστος, συχνά δέν εἶναι ἰδιαίτερα εὐάρεστος σέ ὀρισμένους ἀναγνώστες του. Ἀκριβῶς ὅπως δέν ἦταν –καί δέν εἶναι– τό προφητικό πουλί πού λεγόταν Μακρυγιάννης. Ἐντούτοις, ὅπως ἐκεῖνον, ἔτσι καί τόν Λορεντζάτο, ἡ ἀπαρέσκεια τῶν ἀνθρώπων δέν τόν ἐκτρέπει ἀπό τήν πορεία πρὸς τόν *ξυνόν λόγον* καί τό *ἐμεῖς*.»

Σήμερα, Τρίτη 3 Φεβρουαρίου τοῦ 2004, μέρα τῆς κοίμησης τοῦ Ζήσιμου Λορεντζάτου, δέν

Ὁ Ζήσιμος Λορεντζάτος με τόν Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλο (δεξιὰ), τόν Μάιο τοῦ 1998.

ἀνακαλῶ ἀπό τά λόγια ἐκεῖνα παρὰ μόνο τή στενεμένη προγραμματική τους διατύπωση.

Ὡστόσο τά λόγια τά σωστά, δηλαδή τά ἀκέραια καί συνάμα σωστικά, ὅσα ἀκριβῶς θά ἤθελε νά ἀκούσει ὁ Ζήσιμος τώρα πού τό σκαρί του μπήκε στ' αὐλάκι ἄλλης θάλασσας, τά σωστά, λοιπόν, λόγια, θ' ἀκουστοῦν μεθαύριο, ὅταν θά ψέλνεται ἡ ἐξόδια Ἀκολουθία.

Ἡ σχεδόν ἀφόρητη κοινοτοπία τῶν ἐπικηδείων ὅτι ὁ νεκρός ἀφήνει πίσω του ἓνα δυσαναπλήρωτο κενό, στήν περίπτωση τοῦ Ζήσιμου Λορεντζάτου –καί στά χρόνια μας τά μαλακά καί μπόσικα– ἀ λ η θ ε ὶ ε ι. Καί ἐλάχιστη σημασία ἔχει, ἂν ἐλάχιστοι νιώσουν τό μεγάλο ἀ ρ α ῖ ω μ α.

Μολαταῦτα αὐτός πού ποτέ δέ φάνηκε στό γυαλί –μά τί λέω τώρα; ὁ Λορεντζάτος γυάλινος!–, πού οἱ δημοσιευμένες φωτογραφίες του δέν εἶναι παραπάνω ἀπό πέντε, πού

ἡ φωνή του γράφτηκε μόνο μιά φορά, πού τά γραφτά του δέν ἔγιναν ποτέ ἀνάρπαστα, αὐτός εἶναι περισσότερο ζωντανός ἀπ' ὅσο τό μέγα πλῆθος πού βομβεῖ *ἀνάνυτα κωτίλλον* σέ φαντασιώδη παράθυρα καί φαντασιωδέστερα κιτάπια.

Κυκλοφορεῖ ἀνάμεσά μας παραμυθητικός καί παραθαρρυντικός, γιατί δέν ἐνέδωσε στὸν ὀξύ πειρασμό νά κηρύξει δικό του σωτήριο σύστημα. Δέν ἔγινε κλέπτης καρδιῶν. Τοῦ δόθηκε, λοιπόν, ψωμί γιά μοίρασμα καί τό μοίρασε, γνωρίζοντας καλά πὺς δέν ἦταν δική του μέριμνα ἂν θά χόρταιναν πέντε ἢ πενήντα ἢ πεντακισχίλιοι. Ὁ ἀμέριμνος, ὅσο ζοῦσε, γιά τούς ἀριθμούς καί τήν πολύτυρβη ἀπάτη, ἔχει παρασταθεῖ πιά ἐνώπιον τοῦ Κριτοῦ, τοῦ Παλαιοῦ Ἡμερῶν, τοῦ Τρισαγίου.

Ν.Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ποιητής και κριτικός στοχαστής

Heureux qui, comme Ulysse, a fait un beau voyage...
Du Bellay, «Les Regrets», XXXI

Γεννήθηκε στην Αθήνα σε σπίτι λόγιο, που είχε σε μεγάλη εκτίμηση τα γράμματα. Πατέρας του ο Παναγής Λορεντζάτος (1871-1941), κλασικός φιλόλογος και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, όταν αυτές οι ιδιότητες είχαν όντως έρεισμα και αντίκρισμα στην πνευματική ζωή του τόπου. Ο ίδιος σπούδασε φιλοσοφία και φιλολογία στο ίδιο αυτό Πανεπιστήμιο και, με μικρές αποδράσεις στην Εσπερία, έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του εδώ, κάτω από το αττικό φως. Ποιητής και κριτικός, στοχαστής και μεταφραστής, ο Λορεντζάτος γεωμέτρησε τη σύγχρονη ελληνική ευαισθησία με ένα νέο κριτικό πνεύμα που απηχεί την παλαμική διαπίστωση: «ετοιμάζουμε και τα άρθρα μας καθώς συνθέτουμε και τα τραγούδια μας» — με άλλα λόγια, στοχαζόμαστε ποιητικά και δημιουργούμε στοχαστικά, μακριά από «πηγαίες εμπνεύσεις» και «υψηλές ανατάσεις». Τα σημαντικότερα κείμενά του επικυρώνουν την κατά βάση κριτική ιδιοσυγκρασία του, που δεσπόζει τόσο στα θεωρητικά, δοκιμιακά μελετήματά του όσο και στα ποιητικά του πονήματα ή στα μεταφράσματά του. Η επίμοχθη αναζήτηση της καίριας λέξης, της *μορφής*, που δεν περιβάλλει, δεν καλύπτει, αλλά είναι το περιεχόμενο, ο αγώνας για την έκφραση, βρίσκεται εξ αρχής στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων του, καταργώντας στην πράξη το (ψευδο)δίλημμα: λόγος στοχαστικός, θεωρητικός ή λόγος δημιουργικός, «ποιητικός»;

Στην 65χρονη σταθερή παρουσία του στον χώρο των γραμμάτων, υπηρέτησε με αφοσίωση την ελληνική γλώσσα, στο δρόμο που χάραξε ο Σεφέρης, προσπαθώντας να μη «βιάζει» τη γλωσσική παράδοση με περιττά στολίσματα και μαλάματα ή άστοχους ξενισμούς. Και, χάρη στη γλωσσομάθειά του, γνώρισε στους συμπατριώτες του μεγάλες μορφές της παγκόσμιας λογοτεχνίας (Πόε, Πάουντ, Έλιοτ, Ζιντ, Βαλερύ, Μπλέκκ, Χέλντερλιν κ.ά.). Κυρίως όμως, από ένα σημείο και πέρα, εκείνο που πρωτίστως τον ενδιαφέρει είναι να αρτιώσει ένα σύστημα αισθητικό και κοσμολογικό, θα λέγαμε, με βάση τον πολύτροπο νέο ελληνισμό. Σε αυτό το εγχείρημά του διακρίνει όλο και περισσότερο την απόκλιση, αν όχι το χάσμα, ανάμεσα στην ελληνική και τη δυτική αισθαντικότητα και διαμορφώνει έναν ιδιότυπο *ελληνοκεντρισμό*, μια συγκεκριμένη ιδεολογική στάση και αντι-

μετώπιση των πολιτισμικών φαινομένων, γεγονός που του προσπορίζει πιστούς φίλους, αλλά και ορκισμένους εχθρούς.

Ο Λορεντζάτος ανήκει στη λογοτεχνική γενιά, σεφερογενή στα βασικά γνωρίσματά της, που συγκροτεί μια διακεκριμένη ποιητική με σταθερούς άξονες: πιστεύει περισσότερο στη μεθοδική και έλλογη άσκηση της τέχνης «με καιρό και με κόπο», παρά στο συναίσθημα. «Απαντήσεις για την τέχνη δεν υπάρχουν έξω από την τέχνη», τονίζει συχνά· έτσι εξηγείται η επίμονη προσήλωσή του «στην παράδοση, στα εργαλεία, στα επαγγελματικά μυστικά, στο βίδωμα και στο ξεβίδωμα, με μια λέξη στους τρόπους και στα υλικά με τα οποία εξασκείται και προάγεται η τέχνη του λόγου». Από την άποψη αυτή ο «πρώιμος» Λορεντζάτος (π.χ. του κλασικού πλέον *Δοκιμίου* / για τη σολωμική ποιητική και τις ιδιομορφίες της, μελέτη του 1947) συγγενεύει αρκετά με τις αρχές και τις φιλοδοξίες της νέας κριτικής, στην αγγλοσαξωνική ή στη μεταγενέστερη, γαλλική εκδοχή της: επίκεντρο του κριτικού στοχασμού είναι το κείμενο και η μορφο-λογική του συγκρότηση. Σε κατοπινές μελέτες του προτάνευει ένας βαθμηδόν αυξανόμενος ανθρωποκεντρικός ή και μεταφυσικός προβληματισμός. Σε κάθε περίπτωση, η ισόρροπη σύγκλιση θεωρητικού οπλισμού, κριτικής ευαισθησίας, συγκριτικής άνεσης και ιστορικής εγκυρότητας στη δοκιμιακή, κυρίως, παραγωγή του Λορεντζάτου διεκδικεί το «χαμένο κέντρο» ή τη χαμένη ολόκληρη της σύγχρονης σκέψης.

Εκτός από το *Δοκίμιο* για τον Σολωμό, που τον καθιέρωσε, κατά κάποιον τρόπο, στη νεοελληνική κριτική, στην παραγωγή του Λορεντζάτου ανήκουν: το *Ημερολόγιο* [*Ρόδος*], έργο του 1951, πρωτότυπη σύζευξη της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας με την ημερολογιακή (κατα)γραφή· η ποιητική σύνθεση *Μικρά Σύρτις* (1955)· δύο κριτικά κείμενα, προϊόντα επετειακών συγκυριών, το ένα για τον Παπαδιαμάντη, με αφορμή τα πενήνταχρονα από τον θάνατό του, και το άλλο, το περίφημο «Χαμένο κέντρο», προσφορά στον αφιερωματικό τόμο για τα τριαντάχρονα της σεφερικής *Στροφής*. «Ο Σολωμός και ο Σεφέρης είναι μια αρχή και ένα τέλος (συμβατική αρχή και υποθετικό τέλος)», ισχυρίζεται ο Λορεντζάτος και επιβεβαιώνει έμπρακτα την άποψή του συνδιαλεγόμενος στο σύνολο έργου του διαρκώς με τα σολωμικά και τα σεφερικά κείμενα. Η συνεχής τριβή του με κείμενα κριτικής τον ωθεί στην έκδοση του τόμου *Ελληνική κριτική σκέψη* (1976), ανθολόγη-

ση και παρουσίαση δειγμάτων του ελληνικού κριτικού λόγου. Τα *Μικρά αναλυτικά στον Καβάφη* (1977) οροθετούν μια άλλη επίλεκτη αναγνωστική περιοχή του Λορεντζάτου, το καθαφικό έργο, με το οποίο επίσης διαλέγεται συνεχώς στις μελέτες του. Η εμβάθυνση στα προβλήματα της τέχνης του λόγου τον οδηγούν αφεύκτως στους κλασικούς συγγραφείς τόσο των νεότερων χρόνων όσο και της αρχαιότητας: στο *Παλίμψηστο του Ομήρου* (1978), ο λαμπερός κόσμος της *Ιλιάδας* παραμένει αλώβητος παρά τη διαθλαστική ανάγνωσή του μέσω του πρίσματος νεότερων αναγνωστικών προτάσεων· την ίδια χρονιά, στη μελέτη του *Αρχαίοι κριτικοί* διασταυρώνονται συγκριτικά τρία σημαντικά θεωρητικά κείμενα της αρχαιότητας για τη «μαστορική» του έντεχνου λόγου, η αριστοτελική *Ποιητική*, η *Ars Poetica* του Ορατίου και το *Περί Ύψους* του Λογγίνου.

Το 1994 είδαν το φως οι *Μελέτες*, συγκεκριμένη δέτομη έκδοση των δοκιμιακών κειμένων του (εκδόσεις Δόμος) και τον επόμενο χρόνο (1995) το *Αντί χρυσέων*, αφιερωματικός τόμος στον Ζήσιμο Λορεντζάτο, καρπός της εκδοτικής συνεργασίας του Δόμου και της Βικελαίας Βιβλιοθήκης Ηρακλείου.

Μέντορας πολλών σύγχρονων διανοουμένων, αυτός ο ευπατρίδης της λογιόσύνης ευτύχησε να δει το έργο του να μπολιάζει νεότερες γενιές· μολονότι απόμακρος και μοναχικός εργάτης του λόγου, εκτός της συνάφειας της αγοράς και των κυκλωμάτων προβολής, γνώριζε πως συνομιλεί με αρκετούς, ομήλικους και νεότερους. Αυτή η αίσθηση του ουσιαστικού διαλόγου τού αρκούσε για να συνεχίζει ακάματος, έως την ύστατη ώρα, την πνευματική γυμναστική του, τα διαβάσματά του και το γράψιμο. Η ευγενική μορφή του κυρίου Ζήσιμου Λορεντζάτου δεν είναι πια ανάμεσά μας, από την περασμένη Τρίτη· αφήνει, πάντως, πίσω του, υποθήκη στο μέλλον, το τεράστιο έργο του που οφείλουμε να το κρίνουμε απροκατάληπτα, εμείς και οι επίγονοί μας, γιατί είναι έργο καμωμένο με μεγάλη αγάπη για τον ελληνισμό και γιατί ακονίζει αυτή την ιδέα (ή όπως αλλιώς θέλουμε να την πούμε) του ελληνισμού στον τροχό της ευρωπαϊκής, της οικουμενικής σκέψης, ανεξάρτητα από τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει. Η Ελλάδα έχασε μια μεγάλη μορφή — και αυτό είναι σίγουρο ότι θα το αναγνωρίσουν φίλοι και εχθροί.

ΛΙΖΥ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΥ

- Υπάρχουν δυο κατηγορίες ανθρώπων που καταδυναστεύουν την εποχή μας.
- Στην πρώτη, εκείνοι που φτύνοντας προς τα κάτω νομίζουν ότι ανεβαίνουν, και στη δεύτερη, εκείνοι που φτύνοντας προς τα πάνω εύχονται να φυσήξει λίγο αεράκι ή να μην ισχύει ο νόμος της βαρύτητας.
- Υπάρχει βέβαια και η περίπτωση Ιωακειμίδα που υπερκαλύπτει και τις δυο κατηγορίες.
- Θα μου πεις, το ψωμάκι του ήθελε να βγάλει ο άνθρωπος... και είναι κρίμα που δεν μπορέσαμε να τον καταλάβουμε.

Η απελπιστική κραυγή των αρρώστων: «Φέρτε μας πίσω το Outlook!»

Τώρα μάζεψε τα 4,3 δισεκατομμυρίων μπογαλάκια του και μας άφησε μόνους χωρίς να του αγοράσουμε (εμείς πληρώνουμε κι ο υπουργός αγοράζει) ούτε δυο-τρία «έργα» του για πνευματική τροφή του χειμώνα μας...

Λένε ότι τις τρεις εκθέσεις του επισκέφθηκαν 60.000 άνθρωποι!!! Για το Outlook μιλάω... Μαζί με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον υπουργό Πολιτισμού μας, στα εγκαίνια, κι εμένα την άλλη μέρα, 60.003. Συγκλονιστικό!!!

Θα 'πρεπε κανονικά να μας είχε προβληματίσει, μπαίνοντας στο «εργοστάσιο» της ΑΣΚΤ, η κίνηση του τεράστιου μπιμπελό χεριού, και να το καταγγείλουμε στον ελληνικό όχλο (διαθέτουμε και τέτοιο). Έλα όμως που είμαστε περίεργοι, ασθενείς κι ερωτευμένοι με την άγρια Δύση!!!

Τι κι αν τρώμε ακόμα σουβλάκι με απ' όλα και φασουλάδα με γουλιά-γουλιά κρασί...

Εν πάση περιπτώσει, που έλεγε και ο θεός μου ο Νάσος (εφοριακός), θεω-

ρώ χρέος μου, ως ένας εκ των παρωχημένων γλυπτών, να συγχαρώ τον νέο εικαστικό καλλιτέχνη κ. Ιωακειμίδα, ο οποίος καλλιεργεί έναν τύπο «ασαμπλάζ» που συναρμολογείται από ψευδαισθήσεις ετερόφωτων «καλλιτεχνών», διαφορετικών όμως ψυχισμών, χωρών και ικανοτήτων, με τέτοιο τρόπο, ώστε ν' αποκαλύπτεται η ρωμαλέα ιδιοφυΐα του.

Ως νέος Φαραώ στήνει τις πυραμίδες του σε τρία σημεία της Αθήνας χρησιμοποιώντας σαν πρώτη ύλη αντί γρανίτη πραγματικούς και δηλωμένους ή αδήλωτους εικαστικούς. Πιστεύω ότι ο Ιωακειμίδης με το έργο του αυτό σημαδεύει το σήμερα αλλά και γιομίζει ελπίδες σε χιλιάδες άλλους εικαστικούς που θα 'θελαν να γίνουν εξαρτήματά του. Τέλος, όλοι μαζί ας αναφωνήσουμε «όλα είναι τέχνη», «όλοι κάνουν τέχνη»... αλληλούια...

Έλα όμως που μένω με την απορία: «Γιατί η μαυροφορεμένη κυρία δεν έκανε τέχνη καταστρέφοντας την τέχνη του Τότσικα;» Και πάλι, γιατί ο υπουρ-

γός Πολιτισμού μας κ. Βενιζέλος έκλεψε την ευκαιρία από τον τέως πρόεδρο της Ν.Δ. κ. Μιλτιάδη Έβερτ, να κάνει τέχνη, αποκαθλώνοντας ο ίδιος την τέχνη του Βέλγου;

Με ποιο δικαίωμα τον εμπόδισε να εκφραστεί λεύτερα; Το ανεβοκατεβάζω γιατί δεν είναι τέχνη; Ο όχλος των φανατικών γιατί δεν είναι τέχνη; Μήπως κάναν τέχνη κι εκείνοι που υπέγραφαν κείμενα, ενάντια εκείνων που κατεβάζοντας την τέχνη άλλων κάναν τέχνη χωρίς να το ξέρουν;

Μήπως πάλι κάναν τέχνη τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων συγκρίνοντας το τίποτα με κάτι αναμφισβήτητα μεγάλο;

Σίγουρα όμως χρειάστηκε πολύ τέχνη για να κατασκευαστεί το πολυτελές αμπαλάζ της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας!!!

Άραγε τι θα μένει στο τέλος;

Σε μας τους παλιούς υπάρχει ακόμα η γλυκιά ανάμνηση του Τώνη Σπητέρη με την Μπιενάλε του στους λόφους του Φιλοπάππου! Ο κύριος Ιωακειμίδης φεύγοντας, τι μας άφησε; *Είδα και τον εαυτό μου να περνάει έξω από την βιτρίνα, ήταν απέραντα θλιμμένος και σκεπτικός,*

λέει ο Μίλτος Σαχτούρης.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΡΟΚΟΣ

Κάτι η «(ν)τροπολογία Πάχτα», κάτι ο αιφνιδιασμός των προεκλογικών τηλεοπτικών παραθύρων (και πώς να τον αποφύγεις) αλλά και η επιβεβλημένη προτεραιότητα που δώσαμε στις τρεις πιο ενδιαφέρουσες φετινές ελληνικές ταινίες (πάντοτε με την εξαίρεση της Πολίτικης κουζίνας), μας υποχρέωσαν να αφήσουμε εκκρεμότητες. Επειδή ο χώρος στο εβδομαδιαίο Αντί, τώρα στην προεκλογική περίοδο, είναι περισσότερο από πολύτιμος, αναγκαστικά θα περιοριστούμε σε σύντομες αναφορές σε κάποιες αξιόλογες ταινίες που εξακολουθούν να προβάλλονται.

Εκκρεμότητες...

Ο Τζόνι και η Σάρα, οι γονείς, η Κρίστι και η Άριελ, οι κόρες τους. Οι ιρλανδοί μετανάστες στην ταινία του Τζιμ Σέρινταν *In America*.

Τον γαλλοκαναδό σκηνοθέτη και σεναριογράφο **Ντενίς Αρκάν** τον θυμόμαστε από τη συνταρακτική του σάτιρα η *Παρακμή της αμερικανικής αυτοκρατορίας* (1986). Μόνος του ο (προφητικός) τίτλος αποτελεί εύλογη σύνοψη του περιεχομένου της ταινίας. Δεκαέξι χρόνια αργότερα συμπληρώνει το δίπτυχο με την *Επέλαση των βαρβάρων*. Ο Ρεμί, καθηγητής της ιστορίας, ιδεολογικός θιασώτης της δεκαετίας του '60, θυμόσοφος, σαρκαστής, λάτρης όλων των αισθήσεων χωρίς ενοχές, προσβάλλεται από καρκίνο. Θα καταφθάσει από το Λονδίνο ο γιος του, επιτυχημένος γιάπις επενδύσεων, για να του προσφέρει αφειδώλεια τις οικονομικές προϋποθέσεις ενός άνετου τέλους. Και το πιο σημαντικό: θα συγκεντρώσει γύρω του πέντε από τους πιο στενούς του φίλους. Όλοι τους ετερόκλητοι. Θα φάνε, θα πιουν, θα υμνήσουν το σεξ, θα επαναθεωρήσουν αξίες που πίστεψαν, θα γελάσουν και θα στοχαστούν πάνω στο μυστήριο του θανάτου.

Ταινία πικρή, διαπεραστική, καίρια. Ένα κράμα μελό και κωμωδίας, που εντούτοις τη διαπερνά η Μεγάλη Ανατριχίλα των τελεσιδικιών απολογισμών. Από τις πιο σημαντικές της χρονιάς.

Μας ξάφνιασε ευχάριστα ο **Τζιμ Σέρινταν** με την καινούργια του ταινία *In America*. Οι προηγούμενες (*Το αριστερό μου πόδι*, *Εις το όνομα του πατρός*, *The boxer*) τον έχουν κατατάξει ως έναν από τους κύριους εκπροσώπους του αγγλικού σινεμά του κοινωνικού ρεαλισμού. Αυτή τη φορά πέρασε στην απέναντι όχθη με μια γλυκιά (πιο σωστά, γλυκόπικρη) ταινία, με πλούσια ανθρώπινα αισθήματα και αγωνιστικά αισιόδοξη. Σε σημαντικό βαθμό αυτοβιογραφική, που την γύρισε ο Σέρινταν στο Μανχάταν πρόπερσι. Αφηγείται τα δικά του χρόνια (άλλωστε το σενάριο το έγραψε με τις δύο του κόρες) όταν με τη γυναίκα του και τα μικρά του παιδιά πήγε στην Αμερική να σπουδάσει κινηματογράφο. Στην ταινία παρακολουθούμε μια οικογένεια

φτωχών ιρλανδών μεταναστών και τις προσπάθειές τους για επιβίωση και ενσωμάτωση, καθώς ο πατέρας ψάχνει να βρει δουλειά ως ηθοποιός. Για το ζευγάρι η Αμερική είναι μια χώρα πρόκληση και με δυσκολίες, ενώ για τα παιδιά τους χώρος μαγικός, ανοιχτός στα πάντα. Ο θάνατος του μαύρου συγκάτοικου στη χαοτική πολυκατοικία που ζουν, του θαυματοποιού, άκακου φωνακλά, θα ανοίξει κρουνοὺς αισθημάτων. Έτσι κι αλλιώς, η ζωή είναι ωραία. Και η θερμή ταινία του Σέρινταν ακόμα πιο όμορφη. Απελευθερωτική. Θα λέγαμε επεξηγηματική του προηγούμενου έργου του. Μια ταινία ώριμο «φρούτο» από το δέντρο της αγάπης, της συντροφικότητας, της ελπίδας. Και ο Τζιμ Σέρινταν έχει το δικαίωμα να μας τα προτείνει. Μας έχει πείσει για τις κοινωνικές του θέσεις.

Το πλέον διάσημο, εμβληματικό αλλά και ανερμήνευτο χαμόγελο όλων των εποχών είναι αυτό της Μόνα Λίζα του Ντα Βίντσι. Ο καλός, παλιός εκπρόσωπος του αγγλικού free cinema **Μάικ Νιούελ** (Χορεύοντας μ' έναν ξένο, *Τέσσερις γάμοι και μία κηδεία*) μας προτείνει μια επανανάγνωση του περίφημου «χαμόγελου» ως εκδοχή του διφορούμενου ψυχολογικού κόσμου της γυναίκας. Η Τζούλια Ρόμπερτς, ως Κάθριν Γουάτσον, καθηγήτρια της Ιστορίας της Τέχνης, διορίζεται στο περίφημο κολέγιο Θηλέων Γουέλσι (όπου δίδαξε ο Βλαντιμίρ Ναμπόκοφ και φοίτησαν μεταξύ άλλων η Χίλαρι Κλίντον και η Σύλβια Πλαθ). Απαράβατος κώδικας λειτουργίας του κολεγίου είναι η «κατασκευή» τυποποιημένων Αμερικανίδων, μελλοντικών συζύγων και μητέρων, υποταγμένων στο σερνικό είδος το οποίο, με τη σειρά του, θα υπηρετεί, θα κυνηγάει να υπηρετήσει το «αμερικάνικο όνειρο». Το *Χαμόγελο της Μόνα Λίζα* αφηγείται τις προσπάθειες της Γουάτσον (Ρόμπερτς) να μπάσει στα μυαλά των κοριτσιών άλλες, ανατρεπτικές απόψεις αρχικά με τις ερμηνείες της τέχνης και μέσα από αυτές –με πρότυπο τον δικό της ανεξάρτητο χαρακτήρα– τον κριτικό στοχασμό που ανατρέπει μουμεμπιοποιημένα πρότυπα. Συσχετίζουν την ταινία με τον *Κύκλο των χαμένων ποιητών*. Εξωτερικά, ναι. Από μέσα όμως διαβάζουμε –έστω και ως σεναριακή πρόθεση– έναν από τους χειραγωγικούς μοχλούς της αμερικανικής κοινωνίας: προτεσταντικός φονταμενταλισμός. Τα αποτελέσματα του σάπιου περιεχομένου τα είδαμε πέρσι στην έξοχη δημιουργία του Τοντ Χέινς *Ο παράδεισος είναι μακριά*. Πιθανόν από κάποιο Γουέλσι να αποφοίτησε η ηρωίδα της ταινίας Κάθι (Τζούλιαν Μουρ).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ο Νίκος Διαμαντής, στο θέατρο «Σημείο», από το 1985 εργάζεται με σεμνότητα και μεράκι, καταθέτοντας σε μια σειρά προσεκτικά επιλεγμένων έργων και αξιόλογων παραστάσεων την προσωπική του άποψη για τη σύγχρονη σκηνοθετική προσέγγιση. Σε συνέχεια της υπεύθυνης προσφοράς του στο νεοελληνικό έργο σκηνοθετεί και παρουσιάζει, κατόπιν παραγγελίας, το θεατρικό των Αντώνη και Κωνσταντίνου Κούφαλη *Ο στρατός της Σωτηρίας*. Ο μονόλογος των δύο βραβευμένων στο παρελθόν συγγραφέων για *Το σπίτι με τα δώρα*, έργο που επίσης σκηνοθέτησε ο Νίκος Διαμαντής την άνοιξη του 2002 στο «Σημείο» και μετέπειτα στο ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Καβάλας, είναι το παραλήρημα μιας μεσόκοπης γυναίκας που ζει ανάμεσα στον παρελθόντα, τον παρόντα και τον μέλλοντα χρόνο.

Ο στρατός της Ιωάννας

Μία σύγχρονη κλοσάρ, μία γυναίκα ντυμένη με κουρέλια, περιθωριακή, όπως οι άστεγοι που τριγυρνάνε στο δρόμο ζητιανεύοντας, παραμιλώντας και ταΐζοντας αδέσποτα ζώα, παρέχοντας ίσως σε αυτά την αγάπη και την φροντίδα που λείπει από τους ίδιους και που αναζητούν στη μόνιμη περιπλάνησή τους. Ο μονόλογός της αποτελεί την προσωπική της κατάθεση. Μνήμες και όνειρα: Τα παιδικά της χρόνια, οι ευτυχισμένες οικογενειακές στιγμές, οι γονείς, τα αδέρφια, οι σπουδές, το σπίτι, η καταστροφή και οι δυστυχίες. Η αφήγησή της δεν αποβλέπει στην ανεύρεση αιτιών για την τωρινή κατάσταση ούτε στην αναζήτηση ευθυνών. Δεν είναι καν η εξιστόρηση μιας ιστορίας. Δεν είναι καν ένα παράπονο. Είναι κυρίως μία γεύση ζωής που σου αφήνει η ξεπεσμένη αυτή μεγαλοαστή με τα κομμάτια της μνήμης της.

Το έργο συνθέτει μία πληθώρα εικόνων και συναισθημάτων με λυρικές εξάρσεις, εύκαμπτη γλώσσα, αλλά και φανερό πρόβλημα ανισότητας στα μέρη του. Ευτύχησε ωστόσο γιατί η μεστή ερμηνεία της Ιωάννας Μακρή κάλυψε πολλές από τις αδυναμίες του. Η συγκε-

κριμένη παράσταση αποτελεί έναν θρίαμβο του ηθοποιού επί του σκηνοθέτη. Η Ιωάννα Μακρή πραγματοποιεί τον προσωπικό της άθλο στα σαρανταπέντε περίπου λεπτά που διαρκεί η παράσταση, επισκιάζοντας την αξιόλογη σκηνοθετική εργασία και εντυπωσιάζοντας με την ανόθευτη από τερτίπια και τεχνάσματα θεατρική της ποιότητα. Με εξαιρετικά δουλεμένη κίνηση και φωνή παρασύρει τον θεατή, τον ταξιδεύει μέσα στις μνήμες της αριστοκρατισσας κλοσάρ, φτιάχνει εικόνες, συνθέτει καταστάσεις, δίνει την ωμότητα της ζωής αγγίζοντας λυρικές διαστάσεις. Το σώμα της γίνεται όργανο συγκίνησης, φορέας του πόνου και της χαράς, αλλά ταυτόχρονα και μέσο αυτοσαρκασμού και διαβρωτικού, υπόγειου χιούμορ. Η διάθεση που μας μεταφέρει η Μακρή, ενισχύοντας τις προθέσεις του κειμένου, είναι όχι μοιρολογιού για τα χαμένα αγαθά, μα ευχαριστίας για το ίδιο το δώρο της ζωής που μας παρέχεται, για τα απλά και καθημερινά που θα έπρεπε να αρκούν για να είμαστε ευτυχείς.

Ο σκηνοθέτης έκρινε πως η παρουσία δύο κλόουν που δρουν παράλληλα με την Σωτηρία, σχολιάζοντας, υπογραμ-

μίζοντας και αντιδρώντας διακριτικά στα όσα λέει, θα ενίσχυε τον μονόλογο αυτό. Για να τους ενδυναμώσει, τους έβαλε να απαγγέλλουν και τμήματα από τον *Οιδίποδα επί Κολωνώ* του Σοφοκλή. Δυστυχώς παρά την προσπάθεια του Αυγουστίνου Ρεμούνδου και του Τάσου Πυργιέρη το εγχείρημα αυτό δεν ευδοκίμησε. Όχι μόνο γιατί ο ίδιος ο μονόλογος φαίνεται να μην ανέχεται αυτόν τον σύγχρονο Χορό, αλλά κυρίως γιατί η ερμηνεία της Ιωάννας Μακρή δεν είχε καμία απολύτως ανάγκη για ενίσχυση. Είναι τόσο δυνατή σε συγκίνηση και τόσο πλούσια σε σχόλια που οι δύο κλόουν απλώς περιττεύουν.

Την κίνηση της Μακρή και των δύο κλόουν επιμελήθηκαν οι Τζένη Αργυρίου και Ας Μπουλάγιερ.

Η παράσταση αυτή έρχεται να αποδείξει για ακόμα μία φορά την τιμή και ουσιαστική δουλειά που γίνεται στο θέατρο «Σημείο». Δουλειά συνέχειας και ευθύνης που υποστηρίζει με συνέπεια τη νέα ελληνική δραματουργία. Και μόνο γι' αυτό το λόγο τους οφείλουμε ευχαριστίες.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Ο πρώτος κύκλος της γνωριμίας μας με το έργο της Σάρα Κέην ολοκληρώθηκε σχεδόν με την σπουδαία παράσταση του *Λαχταρώ* (*Crave*) από το θέατρο της οδού Κυκλάδων. Όπως ήταν φυσικό, ήταν μια παράσταση που προκάλεσε αμφιλεγόμενα σχόλια ανάμεσα στους θεατές της.

Ο πολυφωνικός μονόλογος

Κάποιοι μίλησαν για το καλύτερο έργο της πρόωρα χαμένης αγγλίδας δραματουργού, για έργο που εισάγει τη σιωπηλή ποίηση του Τσέχωφ και τον απελπισμένο μοντερνισμό του Έλιοτ στον μπρεκετικό θεατρικό κόσμο. Κάποιοι άλλοι πάλι –οι περισσότεροι αυτοί– ομολόγησαν την αμηχανία τους μπροστά στον δραματουργικό μινιμαλισμό της Κέην. Τέσσερα πρόσωπα πάνω στη σκηνή εγκλωβίζονται για περίπου πενήντα λεπτά μέσα σε παράλληλους μονολόγους, σε αλλοτριολογίες και ταυτολογίες. Ένα προσωπικό, ακατανόητο και βαρετό ξέσπασμα επί τέσσερα, ένα ποιητικό θέατρο που φέρνει το ίδιο το θέατρο στα όριά του.

Ομολογώ ότι είμαι ανάμεσα σε εκείνους που βρίσκουν το έργο της Κέην ιδιαίτερα γοητευτικό. Πιστεύω ωστόσο ότι πρόκειται για τη γοητεία που εκλύει το πειραματικό και ανολοκλήρωτο εγχείρημα, η πρώτη εκείνη ιδέα, που περιμένουμε να εξελιχθεί στο μέλλον σε κάτι ωριμότερο και, αν θέλετε, σε κάτι περισσότερο κατανοητό. Το *Λαχταρώ*, έτσι όπως είναι, έχει τη σημασία του μόνο σαν χαρτογράφηση του προσωπικού λαβυρίνθου της Κέην, πιθανόν λίγο πριν αυτή βρει την έξοδό της προς μια νέα δημιουργική γλώσσα. Από αυτή την άποψη, η πρόσληψη του έργου της απαιτεί τη συμπάθειά μας μάλλον, παρά την κριτική μας, τη συναισθηματική μας μέθεξη, παρά τη διανοητική εμπλοκή μας.

Διατηρώ την εντύπωση ότι η Κέην

έκανε το μειονέκτημά της μεγάλο δημιουργικό πλεονέκτημα: μετέτρεψε σε λόγο τη δική της ψυχική και συναισθηματική διάσπαση, τη δική της παραίτηση από το να ανακαλύψει ένα νόημα στο διεσπαρμένο και ελλιπές. Ο αυτοκαταστροφικός λόγος της θεωρήθηκε σαν το προσωπικό της ίχνος στη σύγχρονη θεατρική γραφή και από εκεί και πέρα (βοηθούσης της καταπληκτικής ικανότητας των Αγγλοσαξόνων να προωθούν τη νέα γενιά τους) σε κάτι σαν δραματουργική επανάσταση. Είναι δικαίωμα του καθενός βέβαια, να βλέπει αυτή τη δυστυχισμένη κοπέλα σαν τον δραματουργό Ρεμπώ του 21ου αιώνα.

Αν όμως πάρει κανείς στα σοβαρά την πρότασή της για το σύγχρονο θέατρο, θα πρέπει να ομολογήσει ότι πρόκειται για πρόταση που καταστρέφει μάλλον, παρά που οικοδομεί κάτι καινούριο.

Κι όμως, από τα ερείπια που θέλησε να σπείρει η Κέην θα χτιζόταν ίσως στη συνέχεια κάτι εξαιρετικό. Η Κέην ζήτησε να οδηγήσει τον σύγχρονο θεατρικό λόγο στην αρχαία μουσική πηγή της λυρικής ποίησης και του διθυράμβου. Θέλησε να λειτουργεί σαν ενορχήστρωση φωνών που συμπλέκονται, αντιτίθενται, ζυγιάζονται πάνω στο ίδιο θέμα του ανολοκλήρωτου έρωτα, αλλά και του έρωτα σαν αιτία του ανολοκλήρωτου. Πρόκειται πιθανόν για ένα νόημα του έργου της κάπως «στενό», είναι όμως η περισσότερη ειλικρίνής πλευρά του. Τις άλλες, τις πολιτικές, κοινωνικές, ακόμη και βιβλικές «σημασίες» του δεν τις βρίσκω ούτε τόσο αυθεντικές, ούτε και ιδιαίτερα βαθυστόχαστες.

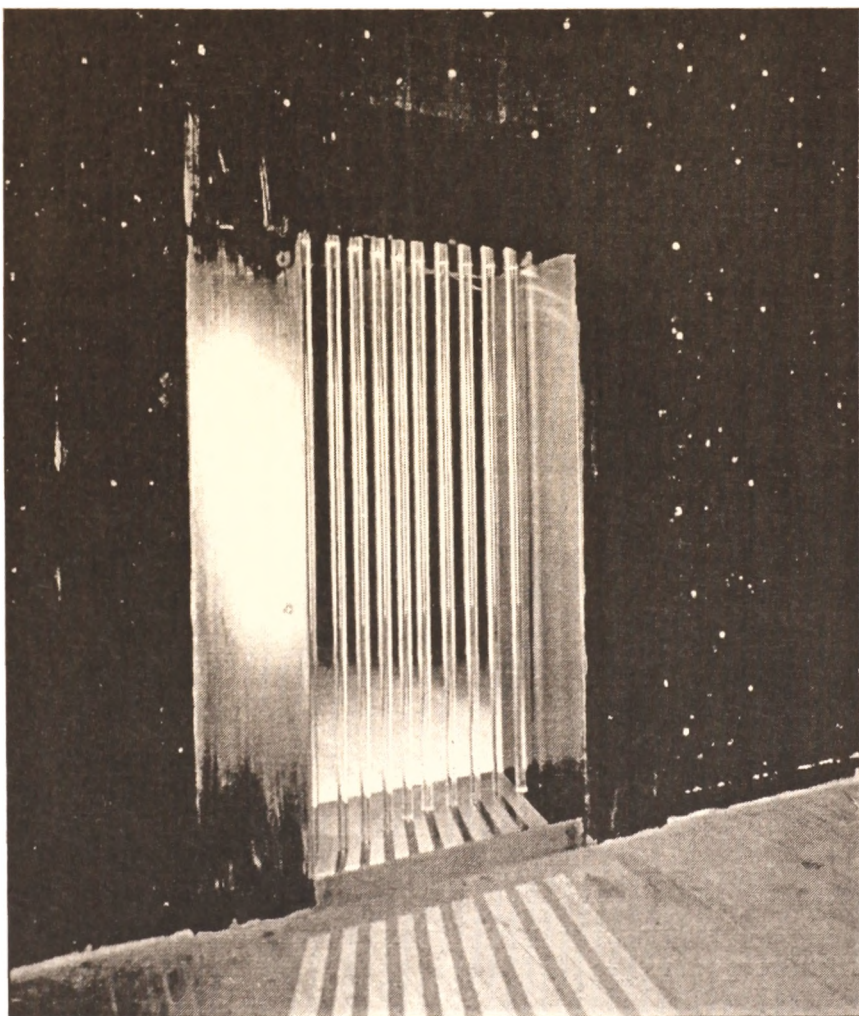
Αυτό το παράξενο και αυτοκαταστροφικό δραματουργικό πείραμα γνώρισε στα χέρια του Λευτέρη Βογιατζή την καλύτερη παράσταση που θα μπορούσε να ευχηθεί ένας θαυμαστής της Κέην. Μακάρι (και αυτό είναι το παράπονό μου) να έβλεπα έργο έλληνα νέου συγγραφέα να χαίρει τόσης εκτίμησης και προσπάθειας. Η μετάφραση της Τζένης Μαστοράκη ήταν από μόνη της μια αναδημιουργία. Μετέφερε αυτούσιο το μουσικό λόγο του κειμένου, το ρυθμό και την ποίηση του. Το ίδιο σημαντική ήταν η σκηνογραφία της Μαγιάς Τρικεριώτη. Ένας βάλτος με απομονωμένες νησίδες ύπαρξης, πάνω στις οποίες κατοικούν οι φωνές του έργου. Σε έμπνευση και σε εκτέλεση είναι, πιστεύω, η καλύτερη μέχρι τώρα δουλειά της σκηνογράφου. Δύσκολα θα μπορούσα να υπερβάλω ως προς την προσφορά των τεσσάρων ηθοποιών. Λειτουργήσαν σαν ψάλτες του ερωτικού λόγου της Κέην, ασκώντας σε δύσκολα μονοπάτια το μιμητικό τους ένστικτο. Ένα πολυφωνικό συγκρότημα, δουλεμένο στην εντέλεια από τους Λευτέρη Βογιατζή, Αγλαΐα Παππά, Αγγελική Παπαθεμελή και Βασίλη Μπουλουγούρη.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Τα πολιτιστικά προϊόντα απ' όλο τον κόσμο συγκεντρώνονται και μετατρέπονται σ' εμπορεύματα για ένα νέο «κοσμοπολίτικο» χώρο αγοράς· το τοπικό και το «εξωτικό» αποκόπτονται από το χώρο και τον χρόνο για να επανασκευαστούν για το παγκόσμιο παζάρι.*

Σκέψεις με αφορμή τη Μαδρίτη

Φωτό: Νάκης Τασσιόγλου, γλυπτική κατασκευή. Στη «Μέδουσα» εκθέτει αυτό τον καιρό ένας πολύ σημαντικός δημιουργός που εξελίσσει εδώ και χρόνια με συνέπεια την μορφοπλαστική του έρευνα συνδυάζοντας φόρμες συμπαγείς και βαριές με φόρμες διάφανες και αέρινες· συγκερνώντας, μ' άλλα λόγια, το φως με την ύλη, την κομψότητα με την ευστάθεια, το μνημειώδες με το υπαινικτικό, τη θεατρικότητα με τον στοχασμό. Δουλεύοντας μέταλλο, πλέξιγκλας και σωλήνες νέον, ο Τασσιόγλου στήνει γλυπτικές

συνθέσεις που μετεωρίζονται ανάμεσα στο είναι και το φαίνεσθαι και που υπακούουν στην σιωπηλή λογική μιας κρυμμένης αλλά δυναμικά παρούσας γεωμετρίας.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΩΣ ΜΠΟΥΡΔΑ

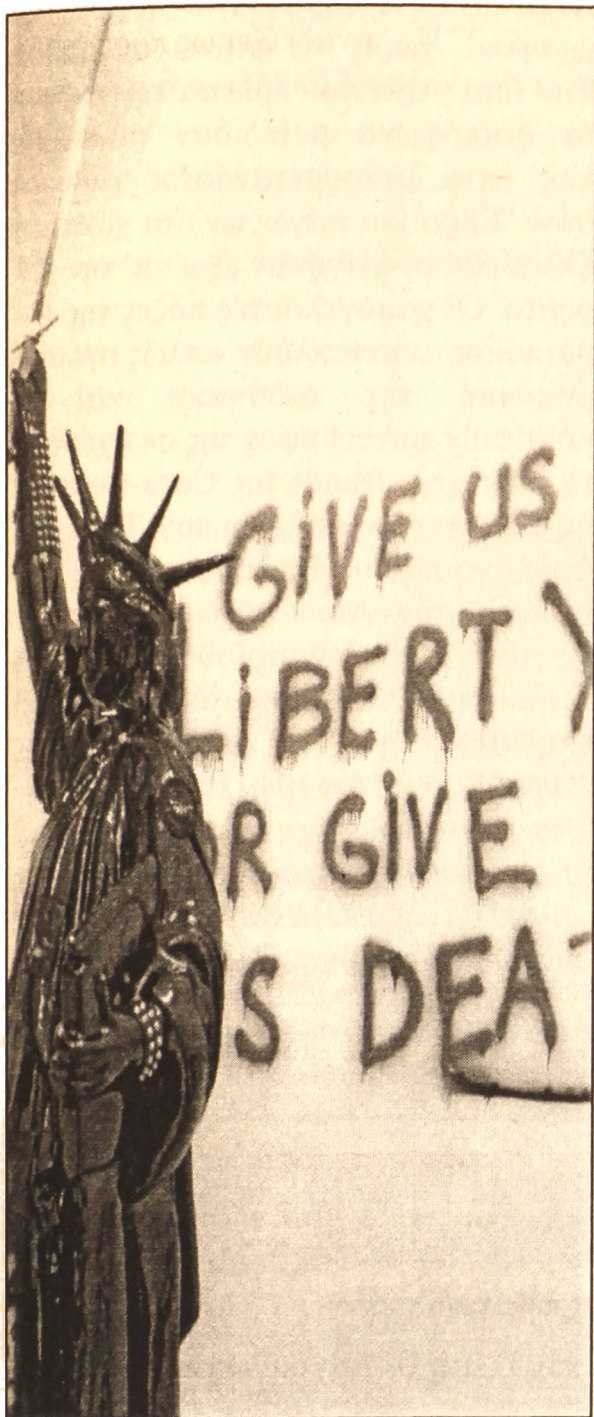
Στις 11 Φεβρουαρίου εγκαινιάζεται στη Μαδρίτη η διεθνής foire των γκαλερί Arco με τιμώμενη χώρα την Ελλάδα. Έχουμε και στο παρελθόν ασχοληθεί με τις κρυφές και φανερές διαδικασίες επιλογής των αιθουσών που θα εκπροσω-

πήσουν σ' αυτόν τον πολύ σημαντικό θεσμό, τη σύγχρονη τέχνη μας ώστε να μην χρειάζεται να επανέλθουμε. Ο Σύνδεσμος των ελληνικών γκαλερί μαζί με την «Πολιτιστική Ολυμπιάδα» είχαν την οργανωτική ευθύνη και από κοινού επέλεξαν τους επιμελητές της έκθεσης οι οποίοι με τη σειρά τους επέλεξαν τις γκαλερί οι οποίες και –τελικά– έχουν την ευθύνη των περιπτέρων τους. Ως εκ τούτου θα ήταν αφελές να επανέλθουμε σε μια ερώτηση κριτηρίων, ιστορικών παραμέ-

τρων κ.λπ. Ο γέγονε γέγονε και μακάρι η Arco 2004 ν' αναδείξει ως προς τη σημερινή εικαστική Ελλάδα ό,τι η επίσημη πολιτεία δεν μπόρεσε ν' αναδείξει χρόνια τώρα. (Πρόσφατή της... αδυναμία το Outlook.)

Δικαιούμαι όμως να διατυπώσω κάποιες κρίσεις υπό μορφή ενδοοικογενειακού σχολίου. Η καλλιτεχνική μας παραγωγή, εδώ και μισόν αιώνα τώρα, αρδεύεται από δύο βασικά ρεύματα, εξαιρετικά ενδιαφέροντα: Ας πούμε πως συμβολικά αναπαράγεται υστερόχρονα η «διαμάχη παλαιών και νέων» του ευρωπαϊκού 18ου αιώνα, όπως αυτή αποκρυσταλλώθηκε το 1964 στην πρόταση των Δανιήλ, Κανιάρη, Κεσσανλή στη Βενετία και στην αντίδραση της Αθήνας μέσω της επιστολής Σπ. Βασιλείου (επιστολή που εκπροσωπούσε την έννοια της παράδοσης, της ιθαγένειας ή της τοπικότητας όπως αυτή καταγραφόταν στα έργα του Βουρλούμη, του Τσαρούχη, του Καπράλου, του Μαυροΐδη, του Μόραλη, του Παπά κ.λπ.). Η «κόντρα» ανάμεσα στη γενιά του '30 και εκείνη του '60, δηλαδή ανάμεσα σε μια διεθνιστική προσέγγιση και στην πολυταλαιπωρημένη αλλά όχι ιδεολογικά ανύπαρκτη «ελληνικότητα», εμπλουτίστηκε από την πολιτική θέση της –εμβόλιμης– γενιάς του '70 αλλά και καλλιτεχνών ενός ερεθιστικά προσωπικού ύφους όπως ο Ακριθάκης, ο Λαζόγκας, η Διοχάντη, ο Αληθεινός κ.ά. Από τη μια δηλαδή επεβίωνε η «μεταφυσική» του τελάρου και η εμμονή σε μια χειροποίητη εικόνα που διέσωζε την πνευματικότητά της αποκλειστικά μέσα από την μυστική μεταστοιχείωση του αισθητηριακού σε αισθητικό, και από την άλλη μια τάση που υιοθετούσε το πείραμα, την πρόκληση ή την έκφραση μέσω μηχανικών-τεχνολογικών εφαρμογών (Ξαγοράρης, Τάκις, Ντάβου, Μ. Κατζουράκης, Μπουτέας, Καλλούτσης κ.ά.). Γκαλερί ιδεολογικά αντίθετες όπως λ.χ. η ΩΡΑ και ο ΔΕΣΜΟΣ έδιναν τον τόνο της αντιπαράθεσης αλλά και πρόβαλλαν καλλιτέχνες τόσο διαφορετικούς όσο ο Μάκης Θεοφυλακτόπουλος και ο Β. Σκυλλάκος. Τέτοιες «αντιπαραθέσεις» γονιμοποιούσαν έναν χώρο που διεκδικούσε την από χρόνια στερημένη του ενημέρωση αλλά και την έκθεσή του στην πρόκληση των καιρών. Οι «πρωτοπόροι»

* Smart Hall, David Held, Antony McGrew, *Η Νεωτερικότητα Σήμερα*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2003 (επιμ. σειράς: Μ. Σπουρδαλάκης), σελ. 463.

Marc Bijl στο Breeder.

μαζί με τους «παραδοσιακούς» συγκροτούσαν ένα ερεθιστικό αμάλγαμα που δεν περνούσε απαρατήρητο απ' το κοινό. Παράλληλα οι εμμονές της σύγχρονης δημιουργίας μας στην «αναπαράσταση», τη «σωματικότητα», την «αφήγηση», καλλιεργούνταν μεθοδικά τόσο μέσα από την ΑΣΚΤ όσο και, αργότερα, από την αντίστοιχη σχολή της Θεσσαλονίκης. Τα στοιχεία αυτά επιτρέπουν σήμερα να εξελίσσονται καλλιτεχνικά περιπτώσεις όπως του Ν. Αλεξίου, της Αιμ. Παπαφιλίππου, του Ν. Τρανού αλλά και του Τ. Μαντζαβίνου, του Εδ. Σακαγιάν, της Ειρ. Ηλιοπούλου κ.ο.κ. Το παζλ της τέχνης μας είναι και πλουραλιστικό και σύνθετο και... καλά κάνει. Έτσι, φοβόμαστε ότι θα λείψουν απ' την εκπροσώπησή μας στην Αγορά οι καλλιτέχνες του Άρτιου, της Μέδουσας ή της «3». Δηλαδή οι Παύλος, Τάκης, Κανιάρης, Χαραλά-

μπους, Χαρβαλιάς, Σπηλιόπουλος, Καρατζά, Γραμμένος, Σκούρης, Κυριαζή, Χαβιάρας, Κοντοσφύρης, Τασσιόγλου, Ρόρης, Γυπαράκης κ.ο.κ. Όπως θα λείψει και η ιστορία των συγκεκριμένων χώρων τα τελευταία είκοσι χρόνια. Σέβομαι τις επιλογές –έστω κι αν δεν είδαμε κανενός είδους σκεπτικό ή τεκμηρίωση– των συναδέλφων μου, αγαπημένων παιδιών του ΠΣΑΤ, όπως αντιλαμβάνομαι και τις ενδοσυνδικαλιστικές συγκρούσεις του Συλλόγου. (Πόσο μάλλον που και εδώ ο λαϊκισμός και η αυθαιρέσία του ΠΑΣΟΚ μέσω των ευνοουμένων τους έχουν βάλει το χέρι τους.) Όμως οφείλω να ομολογήσω πως έχω δει τις συγκινητικές προσπάθειες γκαλερί όχι πρωτοκλασάτων, όπως η ΑΣΤΡΑ, ή το ΣΤΙΓΜΑ, και λυπάμαι που δεν θ' αναγνωριστεί η θετική τους παρουσία στην Αγορά. Όπως λυπάμαι που πλάι στους «μοντέρνους» δεν θα είναι ο «κλασικός» Αλ. Λεβίδης ή ο λιγότερο «μοντέρνος» Ανδρέας Βούσουρας ή ο Γιάννης Μεσσήνης ή ο Βαγγέλης Τζεργιάς από τον «Γιαγιάννο». Κι επειδή εσχάτως έχουμε μια πληθυντική παρουσία «πρωτοπόρων» σαν την ομάδα Χατζη-φράγκου, αλλά και μια διασταλτική έως αυθαιρέσίας ανάγνωση της εντόπιας ιστορίας μας, δικαιούμαι να αμφισβητώ και την εξειδικευμένη γνώση των επιμελητών και την τριβή με όλο το φάσμα του αντικειμένου τους. Όπως επίσης διαβλέπω μια «νεοπλουτιστικά» ταξική όσο και από καθέδρας προσέγγιση του υλικού τους, όσο κι αν όλοι κόπτονται για το αντίθετο θεωρώντας αφελή την τοποθέτησή μου. (Η κυρία Τούντα μάλιστα ομίλησε προσφυώς στην «Ε» περί μπουρδολογιών.) Προς επίρρωσιν πάντως των απόψεών μου επιτρέψτε μου να καταφύγω στις «μπουρδολογίες» ενός ποιητή του μεγέθους και της οξυδέρκειας του Ανδρέα Εμπειρίκου: «Όχι/ Δεν είναι το «art pour l'art»/ Η ανωτέρα εκδήλωση των ποιητών και των ανθρώπων/ Ούτε ο σοσιαλιστικός ρεαλισμός που είναι απλώς πολιτική/ Ούτε η τέρψις τάξεων προνομιούχων/ Δεν είναι αυτοί προορισμοί των ποιητών...» Και ο νοών νοείτω.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

Γράφει η Rosa Martinez (*Art in Europe 1990-2000*, Skira, σελ. 13): «Η ευφορία και ο κοσμοπολιτισμός της δεκαετίας

του '80 (στην ισπανική τέχνη) απετέλεσαν τον αντίλαλο όσων συνέβαιναν στις διεθνείς καλλιτεχνικές αγορές αλλά και ενισχύθηκαν από τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα (το τέλος του φρανκισμού και η ανάπτυξη της κίνησης Movida στη Μαδρίτη). Με την εξαίρεση της νέας εικόνας της ισπανικής ζωγραφικής και της δημιουργίας της Agco, όλα τα καθοριστικά γεγονότα πάντως του '80 δεν υπερέβησαν τα σύνορά μας...». Κι όμως. Η ισπανική τέχνη –με ονοματεπώνυμο, από πολύ νωρίς, και διεύθυνση– κυριαρχεί διεθνώς όχι μόνο λόγω των μυθικών της ονομάτων (Picasso, Miro, Dali) αλλά και του εκρηκτικού μείγματος με το οποίο οι καλλιτέχνες του '60, οι πολιτικοποιημένες ομάδες της Βαρκελώνης και της Μαδρίτης, συνδύαζαν το global και το local (από τους Millares, Tapies, Canogar, Mompo, Clavé έως τους νεότερους, λ.χ. τον Munoz ή την Valldosera).

Το ισπανικό αυτό μάθημα δεν έφτασε μάλλον στα αφτιά των ελλήνων οργανωτών. Ποτέ όμως δεν είναι αργά. Οι Ισπανοί δεν φοβούνται την ιδιαιτερότητά τους, την διεκδικούν και κατά περίπτωση την εφευρίσκουν. Αυτό που ορίζει την «εθνική σχολή» τους είναι οι δυνατές καταδύσεις των καλλιτεχνών στην ιστορική συνείδηση του τόπου. Είπαμε: το μέλλον είναι γνωστό, το παρελθόν είναι άγνωστο και απαιτεί, όχι επαιτεί ερμηνείες.

Τι απ' όλα αυτά απασχόλησε τον αθώο ΠΣΑΤ; Μα το πώς θα διεκδικήσει τα μεγαλύτερα κεφάλαια απ' το ΥΠΠΟ, θα προωθήσει τους ευνοούμενους συνεταιίρους και τους βολικούς επιμελητές και θα συνδικαλιστεί σύμφωνα με τις ένδοξες πασοκικές παραδόσεις, αδιαφορώντας για μια ακόμη ιστορική ευκαιρία. Η λογική Outlook, δηλαδή σνομπισμός, αυθαιρέσία, αμάθεια, έχει ριζώσει για τα καλά.

ΒΟΛΤΑ ΣΤΟΥ ΨΥΡΡΗ

Στην Αθήνα τώρα, όπου *Quidquid recipitur ad modum recipientis* (το κάθε τι προσλαμβάνεται σύμφωνα με τους τρόπους του προσλαμβάνοντος – όπου ο Ακινάτης προλαβαίνει τον Gadamer και την Rezeptionstheorie του Jauss, την Rezeptionsforschung, τη θεωρία της πρόσληψης δηλαδή). Είδα στο Ψυρρή, στο Breeder, τον ολλανδό καλλιτέχνη

Marc Bijl και τα άκρως πολιτικοποιημένα έργα του, τα οποία παρά την αναρχική φόρμα και τον ατημέλητο χαρακτήρα –πρόκειται για φράσεις γραμμένες κυρίως με σπρέι σε τοίχους ή ελενίτ– κυριαρχούνται από έναν αρκετά καλβινιστικό μοραλισμό. Ηθική, κάλλος, αλήθεια, αξιοπρέπεια, ελευθερία, αντιπαράσσονται στον κυνισμό και τα εκφυλιστικά φαινόμενα της Αγοράς. Μου άρεσε πολύ το video του στο οποίο «εικονογραφείται» ένα ροκ τραγούδι, το «Still I see nothing but the good things» των Götterdämmerung (του Λυκόφωτος των Θεών δηλαδή), μέσα από τη μετατροπή των στίχων σε γκράφιτι των δρόμων. Λέει το τραγούδι:

See the empires fall

Count the changes count the costs

Blowing Bridges against the wall

A reformation so uncertain

Έντιμη, άμεση, συγκινησιακή δουλειά χωρίς στόμφο και με ευρήματα. Είχα όμως την περιέργεια να δω και την Σία Κυριακάκος, το κορίτσι-αποκάλυψη

που από τα «Δωμάτια» του Καππάτου πρόπερσι βρέθηκε να εκπροσωπεί την Ελλάδα στη Biennale 2003, μέσα από ομοφωνία όλων σχεδόν των θήλεων κριτικών.

Η Κυριακάκος χτίζει πάντα πολύ ισχυρές, κυριολεκτικά, εικόνες. Στην Αποτοπουλου g. μάλιστα δεν δίστασε να καλουπώσει ολόκληρο γιαπί δαπάναις της «Μηχανικής» και του Πρόδρομου Εμφιετζόγλου. Πολιτική εκ πρώτης όψεως κι αυτή η έκθεση. Οι οικονομικοί μετανάστες στην αθηναϊκή Chinatown και οι ιδιαίτερες κουλτούρες τους μέσα στην πολιτιστική μπετονιέρα της βαλκάνιας μεγαλούπολης (εξ ου και το γιαπί). Η Κυριακάκος ντεκουπάει μεγάλες φωτογραφίες ξεκορμίζοντας τις μορφές σε πρώτο επίπεδο και επιμένοντας στα φολκλόρ χαρακτηριστικά τους: ενδυμασία, κόμμωση, στάση. Πρόκειται γι' αυτούς που «χτίζουν» τη νέα Ελλάδα των Ολυμπιακών Αγώνων, συχνά ερήμην των Ελλήνων των ίδιων. Μόνο που η καλλιτέχνις προσεγγίζει το

τεράστιο αυτό θέμα συγκινησιακά και γραφικά, χωρίς να φτάνει σε βάθος. Την ίδια μέρα που έβλεπα την έκθεση τα ραδιόφωνα μετέδιδαν αδιάφορα πως επτά λαθρομετανάστες χάθηκαν στον Έβρο και πάγωσαν στα χιόνια κι άλλοι είκοσι πνίγηκαν έξω απ' την Κάροστο. Οι χαμογελαστές πόζες της Κυριακάκος αντανakλούν απλώς την αμερικανική της αισθητική και το politically correct ύφος της σε σχέση με τα κυρίαρχα trends της Coca-Cola art, που θα πει ανακάλυψη του Τροπικού στην Ευριπίδου. Η συμμετοχή της ως εκ τούτου στην Arco μαζί με την post Άγγελος Παπαδημητρίου των Τσιγγάνων και του συναισθηματικού φολκλόρ, επιβεβλημένη...

Αφού ο λόγος δεν είναι λογική

Αφού το κάλλος δεν είναι αισθητική

Και το καλόν δεν είναι ηθική

Αφού un coup de dés jamais

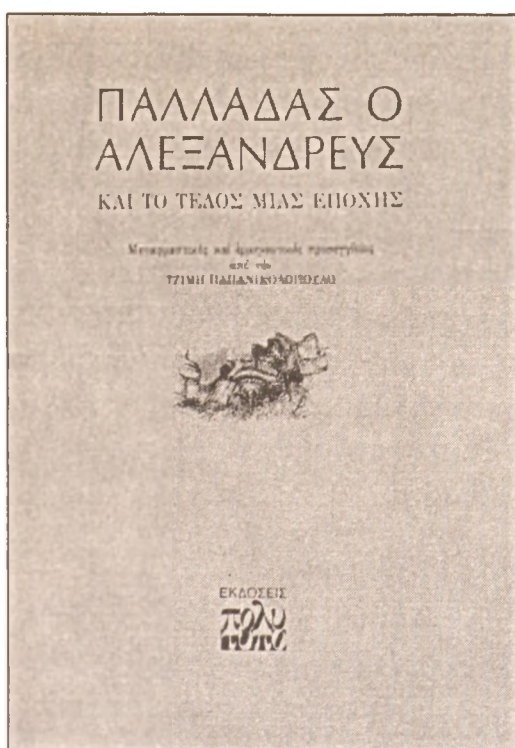
n' abolira le hasard... (Εμπειρικός)

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το αρχαίο κείμενο και μεταφραστικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις από τον Τζίμη Παπανικολόπουλο

Ο Παλλαδάς ο Αλεξανδρεύς –άγνωστος στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό και του οποίου «το ποιητικό κύρος έφτασε στο απόγειό του μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο» (J. Irmscher)– έζησε στο β' μισό του Δ' αιώνα και το έργο του βρίσκεται διασκορπισμένο στα οχτώ από τα δεκαέξι βιβλία της Παλατινής Ανθολογίας. Την εποχή αυτή ο χριστιανισμός εδραιώνεται και ανακηρύσσεται επίσημη θρησκεία του κράτους, ενώ τα αλληπάλληλα διατάγματα του Θεοδοσίου νομιμοποιούν τους νέους διωγμούς που αναλαμβάνουν τώρα οι χθεςινοί διωκόμενοι.

Ο Παλλαδάς, συγκλονισμένος από τα τραγικά γεγονότα, θα διατυπώσει επιγραμματικά την πικρία του:

Είμαστε αλήθεια ζωντανοί, ω Έλληνες

καθώς μας πήρε τώρα η συμφορά

κι έγινε η ζωή μας εφιάλτης;

Ή μήπως ζούμε εμείς κι έχει η ζωή πεθάνει;

Για όσους εξακολουθούν να αναζητούν μέσα από τα ερείπια της Ιστορίας το πνεύμα των Ελλήνων που χάθηκε, οι στίχοι αυτοί θα αναδύονται από τα βάθη του χρόνου ανέπαφοι καθώς συνοψίζουν επίκαιρες απορίες.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21 • τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107,
e-mail: chrapou@otenet.gr

Μια φαινομενικά αδωά βόλτα δυο βδομάδες πριν στο Ψυχικό οδήγησε (άραγε άδελαι;) σε σειρά σκοτεινών σκέψεων γύρω από την ύπαρξη φασιστικής αρχιτεκτονικής, που σήμερα απευδύνεται σε υψηλά εισοδήματα. Όμως η επισήμανση της σχέσης της χυδαία επιδεικτικής αρχιτεκτονικής του κιτς με φασισμό έμεινε κάπως στον αέρα. Χρειαζόταν ένα αντιστάθμισμα: τότε, τι δεν είναι φασιστική;

Ψυχικού Ανάβασις (2)

Στον περίπατό μας περάσαμε, αλλά το παραλείψαμε σκόπιμα, και από ένα δείγμα μινιμαλιστικής αρχιτεκτονικής. Μιας αρχιτεκτονικής που αρνείται το παραφούσκωμα, το τεχνητό φόρτωμα με ψεύτικη διακόσμηση, τις τούρτες. Και πάει στο άλλο άκρο: στην πλήρη απόρριψη του στολισμένου καρνάβαλου, υιοθετώντας γλώσσα εξαιρετικά λιτή, γωνιώδη, αιχμηρή, διάφανη, κάτι σαν καθαρό κρύσταλλο που λάμπει στο φως. Δύσκολη αρχιτεκτονική για να πετύχει το στόχο της, επειδή απαιτεί ακρίβεια εκτέλεσης, ταίριασμα υλικών, ειδική επεξεργασία λεπτομερειών. Δεν είναι εύκολη δουλειά.

Πολλοί έχουν ειρωνευτεί τον μινιμαλισμό. Ότι είναι απάνθρωπος, ότι δεν είναι ικανός να αποδώσει τη ζεστασιά του «σπιτιού», αλλά θυμίζει μηχανή ή αφηρημένο γλυπτό, ότι αυτή η αρχιτεκτονική είναι μόνο για να την χαζεύεις αλλά όχι να τη ζεις. Αλλά και το χειρότερο: ότι είναι μόδα, είναι το απόλυτο life-style ενός κόσμου τύπου Matrix. Μπορεί να έχουν δίκιο, αλλά δεν παύει ο μινιμαλισμός να προσφέρει μια πειστική απάντηση στα διλήμματα της εποχής, κι αυτό αξίζει να το προσέξουμε.

Ο μινιμαλισμός απηχεί την πιο συγκροτημένη αντίδραση στις αφόρητες υπερβολές της μεταμοντέρνας αρχιτεκτονικής του '80 (στον τόπο μας, κοιτίδα του πολιτισμού ο μεταμοντερνισμός θα αργούσε πάρα πολύ να πεθάνει). Ήταν η απαραίτητη, η υγιής αντίδραση που επανέφερε την ισορροπία, τη σοβαρότητα της αναζήτησης της μορφής πίσω, εκεί που είχε ξεκινήσει με το μοντέρνο κίνημα: μακριά από το ένθετο στόλισμα, τη μίμηση μορφών, την επιστροφή στο παρελθόν για πράξεις κανιβαλισμού. Με τη βοήθεια μιας ανώτε-

ρης τεχνολογίας, ο μινιμαλισμός κατάφερε να πετύχει τους στόχους του, ξεπερνώντας το προπολεμικό μοντέρνο (που κι εκείνο το έβριζαν για απάνθρωπο).

Ποιοι βρέθηκαν, τουλάχιστον σ' αυτόν τον τόπο, να σχεδιάζουν μινιμαλιστική αρχιτεκτονική; Όχι συμπτωματικά, εκπρόσωποι μιας νέας γενιάς, συχνά σπουδαγμένοι έξω, που επέστρεφαν στην Ελλάδα απεξαρτημένοι από εθνικά πλέγματα. Με καθαρό μάτι, με καλή γνώση του τι συμβαίνει αλλού, με πάνω από το συνηθισμένο συνθετικές ικανότητες, άρχισαν πριν 10-15 χρόνια να παράγουν μια άλλη αρχιτεκτονική. Εκεί έγινε η ρήξη με οτιδήποτε προηγήθηκε που ελάχιστα έχει προσεχτεί ως γενικότερο φαινόμενο.

Αρκεί το μικρό αυτό ιστορικό. Τώρα, τι πέτυχαν; Φυσικά δεν ανέστρεψαν την πορεία των πραγμάτων, κάτι τέτοιο δεν θα ήταν δυνατό. Η μεταμοντέρνα ζαχαροπλαστική ανθεί και λουλουδίζει, ακόμα κι αν πρόλαβαν οι πιο σβέλτοι από τους παλιότερους και υποχώρησαν σε πιο συμβατές επιλογές. Όμως το νέο κήρυγμα (αν πρόκειται για κάτι τέτοιο) δεν αφορούσε μόνο στις σχεδιαστικές επιλογές αρχιτεκτόνων. Αν συνέβαινε αυτό δεν θα μας ενδιέφερε. Πρόκειται για κάτι πιο σημαντι-

κό: για την αναίρεση της παραπάνω φασιστικής εκτροπής.

Ας δοκιμάσω μια εξήγηση. Η καταφυγή στην αφαίρεση, στην απόρριψη κάθε ίχνους ένταξης στον τόπο, κριτικό ή όχι, ήταν ένα τεράστιο βήμα απαλλαγής από περιττά βάρη. Ξαφνικά η αρχιτεκτονική δεν χρειαζόταν να αποδείξει πως είναι ελληνική. Δεν χρειαζόταν να στηριχτεί ούτε στο απώτατο ούτε στο πρόσφατο παρελθόν. Όλοι οι «μεγάλοι δάσκαλοι» πήραν το σωστό τους μέγεθος: τέρμα οι μυθολογίες, οι εσωστρέφειες, εκείνο το τρελοκομείο της παράδοσης. Λες και η αρχιτεκτονική βαπτίστηκε σε κάποιο Ιορδάνη ποταμό και βγήκε λαμπικό.

Όμως αυτή η τελετή εξαγνισμού έχει σαφέστατα πολιτικές διαστάσεις: άλλο αν αυτό αναγνωριζόταν ή όχι. Οι αρχιτέκτονες θα εξακολουθούσαν να χτίζουν ωραία αρχιτεκτονική για συνήθως πλούσιους πελάτες, αυτό δεν θα άλλαζε. Η αλλαγή βρίσκεται στο επίπεδο των επιλογών, γιατί κατόρθωσαν να πείσουν αυτούς τους κακομαθημένους πελάτες, που συνήθως κολυμπάνε στην κακογουστιά του διάχυτου νεοπλουτισμού (ουδέν μεμπτόν σε αυτό, να εξηγούμε), ότι το τίποτα έχει αξία (ναι, όπως το είπε ο καημένος ο Mies van der Rohe, καλή του η ώρα). Εκείνο που πέτυχαν, κι ας μην το ομολογούσε κανείς, ήταν η παράκαμψη αυτού του παντοδύναμου φασισμού, που τόσο εύκολα είχε γλιστρήσει από το πολιτικό επίπεδο στο πολιτιστικό επίπεδο, επικοινωνώντας ελεύθερα στους διαδρόμους της ιδεολογίας. Κολλώνοντας επιτέλους το κιτς στον τοίχο.

Και να σκεφτεί κανείς πως αυτό το τόσο σπουδαίο γεγονός οφείλεται σε μια παρέα τώρα τριαντάρηδων ως σαραντάρηδων, που δεν πρέπει να ξεπερνούν τους 20-30 αρχιτέκτονες συνολικά, και πολλούς λέω. Που πρώτα έπεισαν με ανάλογες διαμορφώσεις μαγαζιών, και κατόπιν μπόρεσαν να σχεδιάσουν σπίτια ολοένα πιο τολμηρά. Γιατί δεν γίνονται αυτά δίχως κόπο, κι ας τα ειρωνεύονται όσοι δηλώνουν εχθροί του life-style (θα έρθει η ώρα να συζητήσουμε και γι' αυτό, το δήθεν απολίτικο).

Είπαμε: το κιτς δεν πέθανε. Όπως η Ελλάδα, ποτέ δεν πεθαίνει. Δούλεψε αρκετά στη δικτατορία του Μεταξά, ξαναδούλεψε στη δικτατορία των συνταγματαρχών, και συνέχισε ακάθεκτο στη μεταπολίτευση. Εκπροσωπείται σήμερα από την γκλίτσου ανακαίνιση της «Μεγάλης Βρετανίας» και την επικείμενη του «King George» δίπλα της, που μεταμορφώνεται σε νεοκλασικό, από την απαστράπτουσα παρουσία άπειρων μαρμαρωμένων μαυσωλείων, και από τα νέα γιαπιά που διανθίζουν το Ψυχικό.

Το κιτς μαγεύει και τυφλώνει τα πλήθη όπως ο φασισμός.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

«Μνημεία γαρ εν σκότει κείμενα, του φωτός αξιωθέντα, φωνήν αίρουσι»¹

του Γιώργου Μύαρη

Στη μνήμη της Μάγδας Κιτρομηλίδη (Πάφος 1920-Λευκωσία 2004)

**Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης,
Κυπριακή Λογιοσύνη (1571-1878) –
Προσωπογραφική θεώρηση,
Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών
Κύπρου [Πηγές και Μελέτες
της Κυπριακής Ιστορίας, XLIII],
Λευκωσία 2002, σελ. 315.**

Πνωστή είναι σε όσους ασχολούνται με τη μελέτη της κοινωνικής ιστορίας, της πνευματικής ζωής και της ιστορίας του πολιτισμού στην Κύπρο, η έλλειψη ειδικών συμβουλευτικών έργων αναφοράς (instrumenta studiorum, reference books), ιδίως για τη νεότερη και σύγχρονη εποχή. Εξάλλου η συγκέντρωση υλικού περί την διανοητική ιστορία της Κύπρου παρέμεινε έως σήμερα επαχθής διαδικασία· συνέτειναν σ' αυτό οι ιστορικές και πολιτικές περιπέτειες που έθεσαν σε δοκιμασία τον τόπο, τους ανθρώπους, την επιστημονική ανάπτυξη. Επακόλουθο αυτών οι αρχειακές καταστροφές, η διασπορά που επισυνέβη στις πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές της ιστορίας, ίσως και η δυσλειτουργία ανεπαρκών και ποδηγετούμενων θεσμών. Αρνητικά δεδομένα συσσωρεύσαν ανακρίβειες, σφάλματα, ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες ή επιπόλαιες γνώσεις (ιδίως σε φιλόδοξες μονογραφίες αλλά και σε πολύτομες εκλαϊκευτικές σπουδαιοφανείς εκδόσεις). Είναι παρόντα δίπλα στα σοβαρά κενά που παρουσιάζει η υποδομή των βιβλιοθηκών και των ερευνητικών μονάδων της Κύπρου στα προγενέστερα και στα κοντινά μας χρόνια.

Η αντιμετώπιση αυτών των ανασχετικών για την έρευνα παραγόντων ήταν

και είναι αιτούμενο από τα χρόνια που εκδίδεται η θεμελιώδης κυπριολογική σπουδή του Αθανασίου Σακελλαρίου *Τα Κυπριακά* (α' έκδοση 1854-1868, β' έκδοση 1890-91). Ο Κλήμης Καρναπάς εισηγείται το 1904 μια πρώτη καταγραφή της κυπριακής γραμματολογίας. Ως προβληματισμός εκτίθεται συστηματικά ήδη από τον Ιωάννη Συκουτρή στα 1922. Αίτημα που οι συνθήκες δεν επέτρεψαν να ικανοποιηθεί από τις φιλότιμες συμβολές των Λοΐζου Φιλίππου, Ιερώνυμου Περιστιάνη (1930) και Νικολάου Γ. Κυριαζή (1935) έως τη σύγχρονη απόπειρα του Λεύκιου Ζαφειρίου (1991), την εισαγωγική συνοπτική κριτική επισκόπηση στο υλικό για τη γηγενή και τη διεθνή κυπριολογική έρευνα από τους Π.Μ. Κιτρομηλίδη και Μάριο Α. Ευρυβιάδη (1995) και τις επιμέρους συμβολές των Θεοδώρου Παπαδοπούλλου και Gilles Grivaud (1995-96)².

Το κενό αναλαμβάνει να καλύψει με δεκαετή συστηματική εργασία στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών της Κύπρου ο ακάματος ερευνητής του Νέου Ελληνισμού και του Διαφωτισμού Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Διευθυντής του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Αξιοποιεί πορίσματα δικών του μελετών και ξένων και τελικά συγκροτεί με συστηματικότητα το πόνημα *Κυπριακή Λογιοσύνη*. Αλλά και αυτό ως αντανάκλαση των προαναφερθέντων προβλημάτων δεν ενισχύθηκε με πρωτογενή υλικά τεκμηρίωσης από κυπριακές βιβλιοθήκες.

Στο έργο *Κυπριακή Λογιοσύνη* ο συγγραφέας επιχειρεί επιτυχώς να υπερβεί, τόσο από την άποψη της μεθόδου

όσο και του περιεχομένου, τα στενά φιλολογικά πλαίσια. Με μια νέα προοπτική τοποθετείται απέναντι στα παλιά προβλήματα και φιλοδοξεί να περιορίσει τα χάσματα και τα ερωτηματικά, να δώσει απαντήσεις σε θέματα στα οποία η ιστορία των ιδεών και του πολιτισμού αδυνατεί να απαλείψει απορίες ή να συμπληρώσει κενές σελίδες.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο σχετικά αυτοτελή μέρη, στα οποία ο συγγραφέας, με την αποδοχή της πρακτικής των τεκμηρίων, στοχεύει να στοιχειοθετήσει τη συνεχή παρουσία και δράση της κυπριακής λογιοσύνης· παρακολουθεί στη διάρκεια τριών εθνολογικά κρίσιμων για τον Ελληνισμό αιώνων την οργανική ένταξή της στον ελληνικό πνευματικό ορίζοντα και στην «Ορθόδοξη Κοινοπολιτεία» της Ανατολικής Ευρώπης, Βαλκανικής, Μικράς Ασίας και Μέσης Ανατολής. Συνυπολογίζει επίσης λογίους φραγκικής ή βενετικής καταγωγής που στις ιστορικές επαφές και προσμείξεις προσκολλώνται στην ελληνική πολιτισμική συνιστώσα και την κυπριακή «τοπικότητα»· παρουσιάζει τις λιγοστές μεμονωμένες αποκλίσεις λογίων κληρικών προς διαφορετική χριστιανική ένταξη, οι οποίες παρεισδύουν στα επάλληλα πολιτισμικά στρώματα της κυπριακής κοινωνίας.

Το πρώτο μέρος (σσ. 25-62) περιέχει την «Εισαγωγή» με ερμηνευτικούς προβληματισμούς και μεθοδολογικές επεξηγήσεις, ενώ στο δεύτερο μέρος (σσ. 63-273) παρατίθενται με αλφαβητική σειρά τα λήμματα της προσωπογραφίας των λογίων και τα ευρετήρια.

Ειδικότερα, το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τα πέντε τμήματα της εκτενούς και τεκμηριωμένης «Εισαγωγής»· αναλύονται όροι, ζητήματα και χρονικοί προσδιορισμοί του πεδίου της έρευνας

με τον πολυσήμαντο τίτλο «Η των ονομάτων επίσκεψις»· εκτίθενται «Μεθοδολογικές αποσαφηνίσεις» κοινωνιολογικής και ιστορικής αφόρμησης για την προσωπογραφική θεώρηση και τη συγκρότηση της κυπριακής πνευματικής ιστορίας. Στο τμήμα «Το κεκτημένο της έρευνας» προσεγγίζονται κριτικά οι γραμματολογικές και ιστοριογραφικές επισκοπήσεις του πνευματικού ελληνισμού της οθωμανικής περιόδου στην ελλαδική επικράτεια και στην Κύπρο, ιδίως το έργο του Λ. Φιλίππου (1930). Στη συνέχεια ο συγγραφέας διεξέρχεται «Προβλήματα και αιτήματα της προσωπογραφίας», που εστιάζονται κυρίως στα ελλείποντα στοιχεία για τους αγνοημένους και «άγνωστους» από άλλες πηγές Κύπριους λόγιους, στην ένταξη μη Κυπρίων στο σώμα της λογιосύνης, στα θρυλούμενα έργα και την ταύτιση ορισμένων έργων και δημιουργών.

Εισηγείται, χωρίς να διστάζει μπροστά σε ενδεχόμενες αντιδράσεις, την «Περιοδολόγηση της κυπριακής διανοητικής ζωής» με ένα σχήμα που κατά τη γνώμη του συμβάλλει στην αποφυγή ανιστορικών αποτιμήσεων αυτής. Έτσι, σε ένα σύντομο διάγραμμα της ανέλιξης των πνευματικών διεργασιών στην Κύπρο εξετάζεται ως μερικότερη ιστορικά συναρθρωμένη περιοχή «Η “χαμένη” Αναγέννηση» του κυπριακού 16ου αι. με τη δημιουργική όσμωση των πολιτισμών. Στην ενότητα «Πνευματική ζωή και διασπορά» τονίζεται η σημαντική παρουσία και οι επιδόσεις συγγραφέων μετά την κατάκτηση του 1571 και σ' όλον τον 17ο αι., όπως ο Στέφανος Λουζινιανός, οι Λαυρέντιος Αγιοσαβίτης, Νεκτάριος Σιναΐτης και άλλοι Αγιοταφίτες και Σιναΐτες μοναχοί.

Το αντικείμενο της επόμενης ενότητας, «Οι επίγονοι της διασποράς» στη Δύση, συνδέεται με τον εγκοινωνισμό των Κυπρίων στα ευρωπαϊκά πολιτισμικά και κοινωνικά πλαίσια. Αυτός συντελείται κυρίως μέσω θεσμών εκπαιδευτικών (Ρώμης, Βενετίας, Πάδοβας κ.ά) που διαμορφώνουν και ταυτόχρονα αποπνέουν το κλίμα του 17ου αι., μέσα στις θρησκευτικές-εξουσιαστικές συγκρούσεις και επιδράσεις της

εποχής. Η ενότητα «Κοινωνία και παιδεία κατά τον 18ο αιώνα» αποδίδει αδρομερώς την κοινωνική κινητικότητα που διαπερνά το νησί, την ανασυγκρότηση της Ορθόδοξης Εκκλησίας· συγχρόνως, με άξονα την παιδεία διαγράφεται η πορεία της κυπριακής κοινωνίας προς την αυτοσυνειδησία ως τμήματος της ορθόδοξης ελληνικής Ανατολής. Παρά τη δειλή επαφή με τον Διαφωτισμό, ευρωπαϊκό και νεοελληνικό, τα φαινόμενα διανοητικής αλλαγής στην Κύπρο παραμένουν περιθωριακά, όπως επισημαίνεται στην ενότητα «Στο περιθώριο του Διαφωτισμού», ενώ ισχυροποιούνται οι απελευθερωτικές τάσεις και η πρόσδεση στα κελεύσματα του αλυτρωτισμού, οπότε από τις αρχές του 19ου αι. τροχιοδρομεί η «Κύπρος μεταξύ των εθνικών κέντρων».

Στο δεύτερο μέρος, μετά τις «Επεξηγήσεις», την «Επιλογή βιβλιογραφίας» από ελληνικά και διεθνή δημοσιεύματα και την «Ανάλυση βραχυγραφιών» (σσ. 63-84), παρατίθεται η κυρίως «Προσωπογραφία της Κυπριακής Λογιосύνης» (σσ. 85-273). Η έκδοση συμπληρώνεται με υπόμνημα σχετικό με τις δεκατέσσερις εικόνες του κειμένου (δώδεκα απεικονίσεις ιερωμένων, εκπαιδευτικών και ενός αντιγραφέα σε ελαιογραφίες, τοιχογραφίες, χαλκογραφίες και φωτογραφίες, ένας χάρτης του Στεφ. Λουζινιανού από το 1575 και μια σελίδα χειρογράφου των αρχών του 19ου αι.), με περίληψη στην αγγλική και με πολύ χρήσιμα ευρετήρια χειρογράφων, ονομάτων και όρων.

Στο μέρος αυτό κωδικοποιούνται τα ερευνητικά πορίσματα και συγκεντρώνονται τεκμήρια για επώνυμους, γνωστούς ή αφανείς λογίους σε 161 λήμματα. Η ύπαρξή τους βεβαιώνεται από προγενέστερες μελέτες, από συγκεντρωμένο γνωστό ήδη υλικό, όπως και από πληροφορίες που άντλησε ο ερευνητής συγγραφέας (με τη συνεργασία των Σταύρου Μπόζου και Κωνσταντίνου Λαμπρινού) από 184 χειρόγραφα βιβλία και χιλιάδες έντυπες εκδόσεις που φυλάσσονται σε πολλές βιβλιοθήκες (Αγίου Όρους, Αθήνας, Βενετίας, Ρώμης, Νεάπολης, Πάρμας, Παρισιού, Γενεύης, Οξφόρδης, Ιεροσολύμων)

και σε άλλα πνευματικά κέντρα του μείζονος Ελληνισμού στην Ανατολή και τη Δύση.

Η σύνθεση της προσωπογραφικής συναγωγής βασίζεται σε βιογραφικό σημείωμα, λεπτομερή εργογραφία και την έως τώρα θεμελιώδη βιβλιογραφία για κάθε λόγιο της περιόδου 1571-1878. Περιλαμβάνονται λόγιοι που άφησαν γραπτά ίχνη της παρουσίας τους ως συγγραφείς πρωτότυπων έργων, σημειώσεων, επιστολών, επιγραμμάτων εκδομένων ή ανέκδοτων, ως αντιγραφείς χειρογράφων, καλλιγράφοι, διορθωτές, επιμελητές, ενίοτε και χορηγοί.

Για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της έρευνας, ο Π.Μ. Κιτρομηλίδης ως έμπειρος ερευνητής αναπροσαρμόζει τον αρχικό στόχο του, διότι εκτιμά ότι η σύνθεση μιας ερμηνευτικής ιστορίας του πνευματικού βίου της Κύπρου ανάμεσα στα 1571-1878 δεν τελεσφορεί κάτω από την ισχυρή πίεση των σοβαρών ερευνητικών προβλημάτων· ίσως, προσθέτουμε, αποτελεί αυτή ένα πεδίο που απαιτεί ομαδική ερευνητική δραστηριότητα. Η θέση του αυτή υπαγορεύει και την εσωτερική διάρθρωση του βιβλίου. Αντιστρέφει την πορεία και τη μέθοδο διερεύνησης των διανοητικών και ιδεολογικών εκδηλώσεων του συλλογικού βίου του χειμαζόμενου υπό την οθωμανική κυριαρχία ελληνισμού (σ. 11). Προκρίνει την ανάλυση από την σύνθεση, υιοθετώντας στο παρόν στάδιο την προσωπογραφική μέθοδο, και συνθέτει ένα έργο-σταθμό στην περαιτέρω έρευνα του διανοητικού βίου της Κύπρου, καθώς ο σχεδιασμός μιας συνθετικής θεώρησης, οι υποθέσεις εργασίας και οι κατευθυντήριες ερμηνευτικές θεωρήσεις διατυπώνονται με σαφήνεια. Επιπλέον, αυτά συνυπάρχουν πυκνά υφασμένα στο εκτενές κείμενο της «Εισαγωγής» με τα πολύτιμα κεκτημένα της έρευνας και την επανεκτίμησή τους, με το ρόλο της «εντοπιότητας» και της σχέσης που έχει αυτή με τη «διασπορά», με την ανάδειξη του ειδικού βάρους της μεσανατολικής κυπριακής λογιосύνης δίπλα σ' αυτήν της Δύσης και της Βαλκανικής και άλλες πολλές σημαντικές παραμέτρους.

Τα συσσωρευμένα προβλήματα και οι ανασχές της έρευνας προκαλούν ερωτηματικά που ταλανίζουν τον ερευνητή: Στο διάστημα των τριών αιώνων από την ολοκλήρωση της οθωμανικής κατάκτησης (1571) έως την παραχώρηση της Κύπρου στους Βρετανούς (1878) υπάρχουν λόγιοι ανάμεσα στον πληθυσμό της κατεχόμενης Κύπρου και στην κυπριακή διασπορά; Ποιο είναι το περιεχόμενο της έννοιας κυπριακή λογιосύνη, ποιο είναι το κριτήριο για την ένταξη λογίων σ' αυτήν και σε ποιον –τοπικό ή ευρύτερο ευρωπαϊκό– ορίζοντα προσλήψεων και δραστηριοτήτων κινούνται αυτοί οι λόγιοι; Πρόκειται για κρίσιμα ερωτήματα που συνθέτουν τα βασικά σημεία του πλαισίου ανάπτυξης των υποθέσεων εργασίας και της έρευνας του συγγραφέα.

Ο ίδιος απαντά καταφατικά στο ερώτημα για την ύπαρξη λογίων και ευδοκίμως αναμετράται στις 315 σελίδες του βιβλίου του με πλήθος σκοτεινά σημεία, με γνωστές και ανεξερεύνητες πτυχές του προβλήματος και της παρουσίας 161 προσωπικοτήτων. Επιλέγει και χρησιμοποιεί τους όρους «λόγιος»/«λογιосύνη» που εγγράφονται στη νεοελληνική πνευματική παράδοση και όχι τον όρο «διανοούμενος», που κατ' αναλογία χρησιμοποιείται στην Αγγλία ήδη από τον 17ο αιώνα και έχει καθιερωθεί έστω και ως ετεροχρονισμός στην ευρωπαϊκή βιβλιογραφία, αρχής γενομένης από τον ΛεΓκοφ και το έργο *Οι διανοούμενοι στο μεσαίωνα*.

Ο Π.Μ.Κ. προσεγγίζει με διττό τρόπο τον όρο «κυπριακή λογιосύνη». Αφενός την ορίζει ως το συλλογικό σώμα των λογίων που γεννήθηκαν στην Κύπρο ή στην κυπριακή διασπορά στο καθορισμένο χρονικό διάστημα (σ. 25). Αφετέρου, με αυτή δηλώνει «το συνολικό κεκτημένο της παιδείας, της πνευματικής δημιουργίας και καλλιέργειας», τις ιδέες, τους προβληματισμούς για την κοινωνία, τον διάλογο των γενεών (σ. 26). Ο συγγραφέας δεν περιορίζεται στη μελέτη του ισχνού ποσοτικά στρώματος –προσώπων ή ολιγάριθμων ομάδων– του πληθυσμού που γεννήθηκαν και έδρασαν στο νησιωτικό γεωγραφικό χώρο της Κύπρου. Η

έρευνά του εκτείνεται και στους γόνους της κυπριακής διασποράς στον μεσανατολικό, μικρασιατικό και βαλκανικό χώρο, όπου και διαβιώνει υπό την οθωμανική εξουσία ο χειμαζόμενος νέος ελληνισμός, όπως και σ' αυτούς της βενετικής και ευρύτερης δυτικοευρωπαϊκής διασποράς των Κυπρίων με το αναγεννησιακό τους πνευματικό φορτίο.

Για την ένταξη των υπό έρευνα προσώπων στο συλλογικό σώμα της κυπριακής λογιосύνης, ο συγγραφέας καθορίζει ως βασικό κριτήριο, αντί της εγγραμματοσύνης, τη «συγγραφική δραστηριότητα με την ευρύτερη έννοια του όρου» (σ. 25). Προκρίνει δηλαδή την επώνυμη πρωτότυπη συγγραφή έως την απλή αντιγραφική παρουσία ή τυπογραφική επιμέλεια (χειρογράφων και εντύπων αντιστοίχως) και διόρθωση κειμένων, φορέων του εκπαιδευτικού, εκκλησιαστικού, διοικητικού ή γενικά του δημόσιου βίου. Δίπλα στους συγγραφείς και μεταφραστές κάθε είδους γραπτού λόγου, ιδίως εκκλησιαστικούς αξιωματούχους και θεολόγους, ιστοριογράφους, νομικούς, γεωγράφους και λαογράφους, συνωθούνται οι δάσκαλοι και οι καθηγητές που άφησαν συγγράμματα, σημειώσεις και επιστολές, οι επιγραμματοποιοί, οι βιβλιογράφοι, ιδίως μικρός αριθμός από τους δεκάδες αντιγραφείς ακολουθιών ή και άλλων μουσικολογικών κειμένων, ακόμη και οι διορθωτές και επιμελητές εκδόσεων.

Οι λόγιοι αυτοί γεννήθηκαν ή/και έδρασαν στην Κύπρο και στην κυπριακή διασπορά (Κύπριοι και τέκνα της πρώτης γενεάς). Άλλοι κατάγονταν από ξένα μέρη και συνδέθηκαν ή παρέμειναν κατά τη διάρκεια του βίου τους στην Κύπρο· ανάμεσα σ' αυτούς οι Εφραίμ (Αθηναίος), Σεραφείμ Πισίδειος (Αττάλεια), Αθανάσιος Σακελλάριος (Πελοπόννησος). Η κυπριακή εκδοχή του νεοελληνικού πολιτισμού οφείλει πολλά στους Θεοφάνη Ξενάκη, Μητροπολίτη Φιλαδελφείας (17ος αι.), διδάσκαλο Ιάκωβο τον Κύπριο (18ος αι.), Αρχιμανδρίτη Κυπριανό Κουριοκουρίτη, Γεράσιμο Γ' τον Οικουμενικό Πατριάρχη, Ιωάννη Καρατζά, Επαμεινώνδα Φραγκούδη (19ος

αι.), Ιωάννη Οικονομίδη, Νικόλαο Σαριπόλο, Δημήτριο Πιερίδη κ.ά. Κοντά σ' αυτούς συνεισέφεραν οι λιγότερο γνωστοί Ζαχαρίας Σένεκας (17ος αι.), Άνθιμος Βέρας (18ος), Μάρκος Ανδρεάδης (19ος) κ.ά.

Στην κυπριακή λογιосύνη Κύπριοι συγκαταριθμούνται από τον συγγραφέα, λόγω της συμβολής τους στον κυπριακό πολιτισμό, και γεννηθέντες στην Κύπρο ή στην υπεριορία μετά την οθωμανική κατάκτηση Καθολικοί φραγκικής ή βενετικής καταγωγής: ο Στέφανος Λουζινιανός, οι Ιάσων, Πέτρος, Γεώργιος Δενόρες, οι Ιωάννης και Ιούλιος-Καίσαρ Σανταμαύρας, ο Γεώργιος Βουστρώνιος και οι λιγότερο γνωστοί Πέτρος Κολέττης, Ιούλιος Τζιμπλέτης κ.ά. Περιλαμβάνονται ως ατομικές περιπτώσεις στις οποίες βαρβαίνουν οι τραγικές θρησκευτικές αντιπαραθέσεις και εξουσιαστικές λογικές της Δύσης, οι ορθόδοξοι Έλληνες που αποδέχτηκαν την Ουνία (Γερμανός Κουσκουνάρης, Νεόφυτος Ροδινός) και όσοι προσχώρησαν στον Καθολικισμό: Αθανάσιος ο Ρήτωρ, Αλοΐσιος Ανδρούτζης, Λουΐζος Ρούσος κι ο «αμφιβόλου» προσανατολισμού Κοσμάς Μαυρουδής. Επίσης εντάσσεται ο μαρωνίτης Πέτρος Μετοχίτης, που έδρασε μετά το 1580. Δηλωτική των κοινωνικών δομών η παρουσία μόνο δύο γυναικών, που κατά τον 19ο αι. έδρασαν ως εκπαιδευτικοί· έζησαν ωστόσο το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους εκτός Κύπρου. Πρόκειται για την κυπριακή καταγωγή Σαφφώ Λεοντιάδα (1832-1900) και την Αθηναία Τριανταφυλλιά Οικονόμου. Από τους λογίους αυτούς περίπου 97 είναι ιερωμένοι που ακολουθούν στην πλειονότητά τους την Ορθόδοξη Εκκλησία και ελάχιστοι τη Ρωμαιοκαθολική· πρόκειται για αριθμό που επιβεβαιώνει τον πρωταγωνιστικό ρόλο των εκκλησιαστικών δομών στη συγκρότηση της κοινωνικής και πνευματικής ζωής. Συνολικά τα στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι η κοινωνική ομάδα των λογίων έχει παρουσία περιορισμένη αριθμητικά και ποιοτικά στην κυπριακή κοινωνία των τριών αιώνων, αλλά και σ' αυτή των κατοπινών δεκαετιών, σύμφωνα με τις πικρές επιση-

μάνσεις του Πασχάλη Πασχαλίδη 45 χρόνια μετά το 1878³.

Επιτυχώς ο Π.Μ. Κιτρομηλίδης χειρίζεται το υλικό του με επιστημονική ακρίβεια και ευσυνειδησία, χωρίς να ενδίδει σε «ιδεολογικού» τύπου πιέσεις που σχετίζονται με την ιδεολογική χρήση της ιστορίας, σε επιλογές ή «εκκαθαρίσεις» ως προς τα πρόσωπα, λόγω θρησκευτικών, πολιτικών και κοινωνικών διαθέσεων που εξέφρασαν στους τρεις αιώνες οι λόγιοι της Κύπρου. Πρωτίστως κατορθώνει να θέσει στα πλαίσια της κοινωνικής ιστορίας το πρόβλημα «Κυπριακή Λογιοσύνη» από την αρχή του και χωρίς τη συνήθη (περιοριστική) φιλολογική ματιά· συζητά γι' αυτήν ενσωματώνοντας το εγχείρημά του στη γενικότερη διαδρομή των ερμηνευτικών προσεγγίσεων του νεοελληνικού κοινωνικού και πνευματικού μετασχηματισμού.

Έχει επίγνωση και αντιμετωπίζει πειστικά τους κινδύνους που επικρέμονται τόσο από την απόλυτη προσήλωση στη βιογραφία ως μέθοδο των κοινωνικών επιστημών, όσο και από τη σωρευτική παράθεση στοιχείων που πιθανόν να μην αποδίδουν πάντοτε επαρκώς την ιδιαιτερότητα των φιλοσοφικών και κοσμοθεωρητικών θέσεων κάθε προσώπου. Ακόμη και στη συγκρότηση της βιβλιογραφίας είναι εμφανής η προσπάθεια να συμπεριληφθούν και ορισμένα δημοσιεύματα δευτερογενούς σημασίας· ορθή η επιλογή, καθώς σ' αυτά αποτυπώνονται τάσεις και ιδεολογήματα που χρειάζεται να προσέξει ο ιστορικός των ιδεών. Εξάλλου ο συγγραφέας προλαμβάνει τον ειδικό αναγνώστη και επιμένει στην ανάγκη εμπλουτισμού, επακριβώσεων και προσθηκών της προσωπογραφίας και της βιβλιογραφίας γύρω από αυτήν, προβάλλοντας την ανάγκη να συγκροτηθεί το πρόγραμμα της προσωπογραφίας των Κυπρίων λογίων στη μορφή της ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων.

Η εργασία αυτή του Π.Μ. Κιτρομηλίδη αποτελεί έργο υποδομής για τη γνώση προσώπων που διαδραμάτισαν λιγότερο ή περισσότερο εμφανή ρόλο στην ιστορία και τον πολιτισμό της Κύπρου. Μπορεί να συμβάλει δυναμικά

στην αντιμετώπιση της επιπόλαιης επίκλησης των πνευματικών προγόνων και στην προώθηση πνεύματος ουσιαστικής επικοινωνίας με το νεοελληνικό παρελθόν και παρόν· αφορά όχι μόνο τους ειδικούς νεοελληνιστές επιστήμονες, αλλά και το πανελλήνιο κοινό. Ο φιλοπερίεργος θα κατατοπισθεί πληροφοριακά σχετικά με πρόσωπα και γεγονότα της κυπριακής ιστορίας ιδεών, ενώ από τους νέους δρόμους της έρευνας ο επαγγελματίας ερευνητής θα ωφεληθεί στα μεθοδολογικά ζητήματα. Ο ιστορικός έχει στα χέρια του ένα βοήθημα αναγκαιότατο για την προσέγγιση του Ελληνισμού της περιφέρειας και των γειτνιαζόντων πολιτισμικών κύκλων. Η πλουραλιστική προσέγγιση, η ευρύτητα, η μεθοδικότητα στην παράθεση των πληροφοριών, η αντικειμενικότητα στις ενσωματωμένες στην εισαγωγή και τα λήμματα κρίσεις διαπερνούν τη σύνθεση αυτή. Ο εμπλουτισμός με νέα στοιχεία από αρχαικό υλικό ή από ως τώρα αδιερεύνητα χειρόγραφα, όπως και από πορίσματα της διεθνούς βιβλιογραφίας καθιστούν τη μελέτη υπόδειγμα για την προώθηση της επιστημονικής έρευνας περί Κύπρου.

Πρόκειται για μια εύχρηστη ιστορία της κυπριακής λογιοσύνης με ευρετηριακή δομή και πολύμοχθη τεκμηρίωση. Το πόνημα καθίσταται ανεξάντλητη πηγή πληροφοριών, τεκμηρίων και κρίσεων, που φωτίζουν –όχι οριστικά και αφοριστικά– ανεξιχνίαστες πτυχές της περιπέτειας του κυπριακού και κατά συνέπεια του νέου Ελληνισμού της περιφέρειας. Ο Π.Μ. Κιτρομηλίδης με την εργασία του καταδεικνύει τη στενή και δημιουργική επαφή της κυπριακής λογιοσύνης με τη νεοελληνική ιστορία της γραμματείας, των ιδεών και νοοτροπιών. Συγχρόνως ερευνά τις ευρωπαϊκές πνευματικές επιρροές επί της κυπριακής λογιοσύνης στο πέρασμα των τριών αιώνων. Το σημαντικό αυτό έργο αποτελεί επίσης πεδίο δοκιμίας της παροντικής αυτοσυνειδησίας, τόσο όσον αφορά τον δημιουργό του όσο και τους αποδέκτες του περιεχομένου του στην Κύπρο, το πιο προωθημένο σημείο του ευρωπαϊκού πολιτισμού στην Ανατολική Μεσόγειο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αρχιμανδρίτη Κυπριανού, *Ιστορία Χρονολογική της Νήσου Κύπρου*, Βενετία 1788, σ. δ'.
2. Βλ. Αθανασίου Σακελλαρίου, *Τα Κυπριακά* (α' έκδοση Αθήνα 1854-1868, β' εκδ. 1890-91). Κλήμη Καρναπά, *Ανέκδοτα κυπριακά έγγραφα*, Αμμόχωστος 1904. [Ιωάννη Συκουτρή], *Έκθεσις της κριτικής επιτροπείας του Α' Φιλολογικού Διαγωνισμού... αρχιεπισκόπου Κυρίλλου Βασιλείου*, Λευκωσία 1924. Λοΐζου Φιλίππου, *Τα ελληνικά Γράμματα εν Κύπρω κατά την περίοδον της τουρκοκρατίας (1571-1878)*, τόμοι Α'-Β', Λευκωσία 1930. Ιερωνύμου Περισιτιάνη, *Ιστορία των ελληνικών γραμμάτων από της τουρκικής κατακτήσεως μέχρι της αγγλικής κατοχής 1571-1878*, Λευκωσία 1930. Νικολάου Γ. Κυριαζή, *Κυπριακή Βιβλιογραφία*, Λάρνακα 1935. Λεύκιου Ζαφειρίου, *Η νεότερη κυπριακή λογοτεχνία. Γραμματολογικό σχέδιασμα*, Λευκωσία 1991. Θεοδώρου Παπαδοπούλλου, «Ιάκωβος Διασσωρινός», *Ιστορία της Κύπρου*, τ. Δ', Λευκωσία 1995 και Gilles Grivaud, «Ο πνευματικός βίος και η γραμματολογία κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας», στο ίδιο, τ. Ε', Λευκωσία 1996. Π.Μ. Κιτρομηλίδη και Μ.Α. Ευρυβιάδη, *Cyprus* [= Word Bibliographical Series vol. 28], Οξφόρδη, Clío Press 1995.
3. «Το περιβάλλον δεν είναι πρόσφορο δια διανοητικήν εργασίαν. Ο κόσμος δεν αγαπά την μελέτην. Και το υλικόν συμφέρον κυριαρχεί και ρυθμίζει τας σχέσεις των ανθρώπων. Όσον ενθουσιασμόν, όσην όρεξιν και αν έχη κανείς απογοητεύεται και γι' αυτό δεν είναι δυνατόν να προκύψη και τίποτε το άξιον λόγου» σημείωνε το 1923 στην εφημερίδα *Πάφος* ο Πασχάλης Πασχαλίδης. Το κείμενο στον τόμο της Μάγδας Μ. Κιτρομηλίδου, *Τα ελληνικά γράμματα στον αλύτρωτο Ελληνισμό. Μεταξύ Μικράς Ασίας και Κύπρου*, Λευκωσία 1998, σ. 504.

Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το βιβλίο του Φίλιππου Ηλιού, που ισορροπεί την προσωπογραφία και την ιστορία σε μια ενότητα κειμένων. Ο Φίλιππος Ηλιού, ο ιστορικός που ανέλαβε το δύσκολο έργο να μετακινήσει το κέντρο βάρους της ιστοριογραφίας και να μας οδηγήσει σε νέες οπτικές, τιμά με τρία κείμενα τον **Κ.Θ. Δημαρά**, τον δάσκαλο όλων μας. *Οι ασέβειες του Ιστορικού* (εκδ. Ερμής, 2003). Τα κείμενα αυτά που προέρχονται από τρεις διαφορετικές χρονικές στιγμές (1985, 1992, 1993) ανοίγουν το ριπίδι της γνώσης μας για το πρόσωπο και την προσωπικότητα του Δημαρά: του γενναίου της επιστήμης, που τόλμησε ρήξεις και ανανεώσεις.

Ροή λόγου: «Επιστροφή ακαριαία του χρόνου μια σαϊτιά σε λίμνη μυαλού ταραγμένη. Από χάος σχήματα και χρώματα λαμνοκοπούν μέσα στο χάος κι αυτό το πλήρωμά του λυμαίνεται και πάλι πληροί ό,τι πάνω του με αγωνία επιπλέει και ό,τι παραδέρνει τρικυμισμένο καταπίνει και να, έτσι εκείνα που συνέβησαν συμβαίνουν συχνά, όποια χάθηκαν βρίσκονται για άλλη μια φορά και κορεσμένοι έρωτες ερωτεύονται ξανά, σηκώνονται από τη διάλυσή τους και διαλύονται ξανά πλημμυρισμένοι αναρχία κι ακόμα, έτσι χάνεται ο χρόνος,

Β ΚΡΙΤΙΚΗ ιβλίου

Φιλολογικά πονήματα

Για τον Χριστιανόπουλο. Κριτικά κείμενα για την ποίησή του,
επιμ.: Δ. Κόκορης,
εκδ. Αιγαίον, Λευκωσία 2003.

Πρόκειται για τον πρώτο συγκεντρωτικό τόμο κριτικών κειμένων σχετικών με την ποίηση του Ντίνου Χριστιανόπουλου, που επιμελήθηκε ο διδάκτορας της φιλολογίας Δημήτρης Κόκορης. Η συγκομιδή αποδείχτηκε πλούσια: στον παρόντα τόμο περιλαμβάνονται συνολικά 66 κριτικά κείμενα τα οποία καλύπτουν τη χρονική περίοδο 1950-2002. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα κείμενα των Α. Αργυρίου, Π. Σπανδωνίδη, Τ. Μαλάνου, Αιμ. Χουρμούζιου, Άλ. Θρύλου, Ασ. Πανσέληνου, Γ. Δάλλα, Β. Βαρίκα, Τ. Σινόπουλου, Π. Μουλλά, Αλ. Αργυρίου, Ν. Μπακόλα, Αλ. Κοτζιά, Γ. Θέμελη, Χ. Μηλιώνη, Β. Βασιλικού, Κ. Μοσκόφ, Τ. Κόρφη, Ξ. Κοκόλη, Κ. Φράιερ, Π.Σ. Πίστα, Ο. Mannheimer, Δ.Ν. Μαρωνίτη, Β. Χατζηβασιλείου, Π. Σφυρίδη, Μ. Ιατρού, Β. Αποστολίδη, Αλ. Ζήρα κ.ά.

Στον τόμο προτάσσεται περιεκτική Εισαγωγή όπου εκτίθενται σύντομα τα απαραίτητα δεδομένα σχετικά με την ποιητική γραφή του Χριστιανόπουλου. Σε ξεχωριστά κεφάλαια δίνονται επίσης το βιογραφικό σημείωμα και η Ποιητική Εργογραφία, βασισμένη στην *Εργογραφία-βιβλιογραφία Ντίνου Χριστιανόπουλου (1950-1990)*, Επιλογή, εκδ. Infoprint, Θεσσαλονίκη 1993 καθώς και στην «Εργογραφία Ντίνου Χριστιανόπουλου» (επιμ. Αλ. Ζήρας) στο *Η ελληνική ποίηση. Η δεύτερη μεταπολεμική γενιά*, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα 2002, τόμ. ΣΤ, σελ. 109-111. Τα κριτικά κείμενα παρατίθενται με χρονολογική σειρά (στο τέλος κάθε κειμένου σημειώνεται ο χρόνος της δημοσίευσής του). Ακολουθούν ένας συγκεντρωτικός πίνακας με τα πλήρη βιβλιογραφικά στοιχεία των περιεχομένων δημοσιευμάτων καθώς και ένα ευρετήριο κυρίων ονομάτων.

Η χρησιμότητα της έκδοσης αυτής είναι πολλαπλή. Ο επιμελητής μετά από την επίμοχθη συλλογή και σχολαστική μελέτη όλου σχεδόν του υλικού (περισσότερα από 2000

δοκίμια) συγκεντρώνει εδώ κείμενα αντιπροσωπευτικά για τις κατευθύνσεις της κριτικής ως προς το ποιητικό έργο του Ντίνου Χριστιανόπουλου, εγκατεσπαρμένα σε εφημερίδες και περιοδικά. Παράλληλα αντιμετωπίζει με επιτυχία προβλήματα γραμματολογικής ένταξης, ειδολογικού προσδιορισμού και δημιουργίας στερεοτύπων, που απαντούν σε μεγάλο μέρος της κριτικής. Μας παρέχεται έτσι η δυνατότητα να μελετήσουμε και να κρίνουμε, να γνωρίσουμε και να εκτιμήσουμε ένα σημαντικό ποιητή με βάση τα δεδομένα που προκύπτουν από τη γνώση ενός εντυπωσιακού αριθμού κριτικών μελετημάτων γύρω από το έργο του.

Δημήτρη Κόκορη,
Μια φωτιά. Η ποίηση,
εκδ. Σοκόλη, Αθήνα 2003.

Ήδη από το Προλογικό Σημείωμα περιγράφονται συνοπτικά οι προϋποθέσεις, οι στόχοι και η μέθοδος της εργασίας: ο συγγραφέας ξεκινά από ορθές –σε γενικές γραμμές– διαπιστώσεις για την παρούσα κατάσταση της έρευνας, την καθυστέρησή της σε κάποιους τομείς, και εκθέτει τους λόγους για τους οποίους περιορίζεται σε μια «μερική» (όχι σύνθετη) αντιμετώπιση του έργου του Ρίτσου.

Γενικότερα, μία από τις αρετές του βιβλίου είναι ότι δεν χρησιμοποιούνται αφοριστικές, απόλυτες και δογματικές διατυπώσεις. Ένα άλλο θετικό του γνώρισμα είναι οι συχνές βιβλιογραφικές παραπομπές, ενώ η παρουσίαση της προηγούμενης βιβλιογραφίας είναι προσεκτική. Εδώ φανερώνεται η ικανοποιητική κατάρτιση του συγγραφέα, ο οποίος έχει στέρεες γνώσεις για το χώρο της ελληνικής αριστερής διάνοησης (βλ. και την επεξεργασμένη μορφή της διδακτορικής του διατριβής *Όψεις των σχέσεων της αριστεράς με τη λογοτεχνία στο μεσοπόλεμο 1927-1936*, Αχαϊκές εκδόσεις, 1999).

Το βιβλίο περιέχει ορθές και πειστικές παρατηρήσεις και σκέψεις. Έτσι π.χ. σωστά επισημαίνονται η άδικα υποτιμητική κρίση για τον Ρίτσο ως αποκλειστικά πολιτικό και ρητο-

ρικό ποιητή, η υπερβολική έμφαση στην ιδεολογία των κειμένων, η αστήρικτη, σε πολλές περιπτώσεις, αντιμετώπισή τους ως ρητορικών συνθεμάτων, η ασύμφορη άποψη για μια γραμματειακή και ιδεολογική αντιδιαστολή.

Εκεί όπου τα πράγματα γίνονται λιγότερο πειστικά είναι η μετρική ανάλυση, η ανάλυση θεμάτων και μοτίβων, και η δομική ανάλυση. Ο συγγραφέας είναι βέβαια ενημερωμένος θεωρητικά. Ωστόσο ο αναγνώστης έχει κάποτε την αίσθηση πως οι θεωρητικές απόψεις και οι εφαρμογές τους παρουσιάζονται απλώς για να δηλωθεί ότι είναι γνωστές στον συγγραφέα, ο οποίος αμέσως κατόπιν τις εγκαταλείπει για να τραπεί σε μια παραδοσιακή εξέταση κάποιων κειμένων, της αφηγηματικής τους τεχνικής και του ύφους τους. Γενικά όμως η προσέγγιση είναι πολύ προσεκτική. Μας δείχνει πόσο χρήσιμα μπορούν να είναι ακόμη για την κατανόηση βασικών όψεων ενός λογοτεχνικού κειμένου

πολύ απλά εργαλεία φιλολογικής εργασίας.

Μπορούμε ασφαλώς να πούμε ότι το βιβλίο του Κόκορη έχει εκπληρώσει το σκοπό του, αφού πετυχαίνει να επιστήσει την προσοχή του αναγνώστη στην αισθητική αξία του λογοτεχνικού έργου του Ρίτσου, στη σχέση του με το μοντερνισμό, στην υπαρκτική του διάσταση, στα ερμηνευτικά του προβλήματα, ενώ την ίδια στιγμή προσφέρει κάποιες δοκιμαστικές λύσεις. Ακόμη πιο ορθή όμως φαίνεται η απαρχή της φράσης: «ωστόσο, οι φιλολογικές και κριτικές προσεγγίσεις δεν φτάνουν ώστε να δημιουργηθεί –η ιδεολογική– κριτική δυναμική (για) προσέγγιση της συνολικής ποιητικής του» (σ. 10). Που σημαίνει ότι απαιτείται ουσιαστικό έργο πάνω σε πολλές διαφορετικές πλευρές του έργου του Ρίτσου προκειμένου να φτάσουμε σε μια οριστική και ενιαία ερμηνεία του.

Σωτηρία Σταυρακοπούλου

Όταν η έρευνα δεν φορά παρωπίδες

Στρατής Γεωργούλας

Ελεύθερος Χρόνος – Ο τελευταίος μύθος, εκδ. Εκκρεμές, Αθήνα 2003, σ. 550.

Ο ελεύθερος χρόνος και ειδικότερα ο ελεύθερος χρόνος των νέων ήταν ένα θέμα που απασχολούσε, απασχολεί και θα απασχολεί την επιστημονική κοινότητα, τα ερευνητικά ινστιτούτα, τα κόμματα και κυρίως τα ίδια τα υποκείμενα, δηλαδή τους πολίτες. Διάφορα θεωρητικά σχήματα που υποστήριζαν (και υποστηρίζουν) τη μονοδιάστατη άποψη ότι η οικονομική ανάπτυξη θα επιφέρει την οικονομική, άρα και την κοινωνική ευημερία και θα απελευθερώσει σε μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες την απόλαυση του ελεύθερου χρόνου, μέσω των προσφερόμενων δυνατοτήτων και ευκαιριών, στην πορεία του χρόνου κατέρρευσαν ως χάρτινοι πύργοι. Η εμπειρία στο ζήτημα αυτό αποδεικνύει του λόγου το αληθές.

Μια πρώτη παρατήρηση που μπορεί να γίνει είναι ότι γενικώς και αορίστως η έννοια «ανάπτυξη» από μόνη της, ανεξαρτήτως επιθετικού προσδιορισμού, δε σηματοδοτεί παρά ελάχιστα πράγματα. Τι σημαίνει άραγε ρυθμός ανάπτυξης 2, 3, 4% σε μια χώρα όπως λ.χ. η Ελλάδα, όταν η ανεργία παραμένει σταθερά προσκολλημένη σε διψήφιο αριθμό και η φτώχεια έχει αγκαλιάσει το 1/3 του πληθυσμού; Πώς βιώνει τον ελεύθερο χρόνο του ένας άνεργος ή ένας «απασχολήσιμος»; Πώς προσεγγίζεται και κυρίως πώς διατίθεται ο ελεύθερος χρόνος των νέων

που προέρχονται από φτωχά λαϊκά στρώματα και πώς των συνομηλίκων τους που είναι γόνοι υψηλών εισοδηματικών στρωμάτων; Υπάρχει η έννοια της ταξικής διάστασης ή όχι;

Κι αν κάνουμε μια αφαίρεση και διαγράψουμε τα παραπάνω, αλήθεια τι ελεύθερο χρόνο μπορεί να έχει ένας μαθητής ακόμα και Δημοτικού Σχολείου που εξαιτίας της αναπηρίας του εκπαιδευτικού συστήματος ουσιαστικά εξαναγκάζεται να παρακολουθεί εκτός σχολείου ξένες γλώσσες, να προετοιμάζεται για την άλλη μέρα και να αθλείται; Η κατάσταση επιδεινώνεται κατά πολύ περισσότερο στο Γυμνάσιο, όπου προστίθεται και το «θεσμοθετημένο» φροντιστήριο (παγκόσμια ελληνική πατέντα) και δραματοποιείται στο Λύκειο, όπου «οι πάντες εγκαταλείπουν τα πάντα» με μοναδικό στόχο την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ. Εκτός από την υπέρμετρη επιβάρυνση των οικογενειακών προϋπολογισμών, ο ελεύθερος χρόνος δεν ελαχιστοποιείται απλώς, αλλά μηδενίζεται, με αποτέλεσμα να συνθλίβεται η προσωπικότητα των παιδιών στην πιο τρυφερή ηλικία. Αλλά αυτά είναι «ψιλά γράμματα» για τους επικυρίαρχους σοσιαλφιλελεύθερους θεωρητικούς, προϊόν κλωνοποίησης των νεοφιλελεύθερων συναδέλφων τους, που αποτελούν τις δυο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Πλήθος θεωρητικών, με πρωτοπόρους τους Μαρξ, Λαφάργκ, Ντιρκέμ, Βέμπερ, Φρόιντ, Ζίμελ, Βέμπλεν, αλλά και πιο σύγχρονους όπως οι Ρότζερ και Μπουρντιέ, έχουν προσεγγίσει από διαφορετικές αφετηρίες και

χάνονται κι όσα έπλασε αφού πλανηθούν για να σταθούν αντίκρυ στο χάος»: Γιώργος Παναγιωτίδης, *Δι' οδών* (εκδ. Μανδραγόρας, 2002).

Στη μεγάλη σειρά βιβλίων σχετικών με πρόσωπα και γεγονότα της Τουρκοκρατίας και του Εικοσιένα που συστηματικά έχει παρουσιάσει ο Δημήτρης Σταμέλος έρχεται να προστεθεί ακόμη ένα: *Ανδρέας Μιαούλης. Έπος και Τραγωδία* (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2003). Στο βιβλίο αυτό αναπτύσσεται διεξοδικά η βιογραφία του σημαντικού αυτού αγωνιστή του '21 που αναδεικνύεται σε αρχηγό του στόλου από τον Ιωάννη Καποδίστρια, για να συμμετάσχει στην ανταρσία εναντίον του πυρπολώντας μέρος του εθνικού στόλου στον Πόρο. Παράλληλα με τη βιογράφηση ο συγγραφέας μεταφέρει το κλίμα, την ατμόσφαιρα και γενικά τα σημαντικά περιστατικά με τα οποία συνδέεται η ζωή του Μιαούλη και φωτίζει πτυχές του Αγώνα, καθώς και των πρώτων χρόνων μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους.

Το Ημερολόγιο 2004, Διονύσιος Σολωμός «*Άστραψε φως*», που επιμελήθηκε ο Νικήτας Παρίσης (εκδ. Μεταίχμιο) παρουσιάζει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί συνδέει το σολωμικό έργο όχι μόνο

με τους μελετητές και εκδότες του αλλά και με νεότερους συγγραφείς που βίωσαν το έργο δημιουργικά. Το ημερολόγιο αυτό, κοντά σε άλλα ανάλογα που κυκλοφορούν εδώ και μερικά χρόνια από άλλους εκδοτικούς οίκους, έρχεται να συμπληρώσει και ανανεώσει μια ωραία παλαιά συνήθεια.

Υπνος, παραίτηση, ίλιγγος, μετάξι: / Η βασίλισσα σκάει κρυστάλλινη / Στη σκακιέρα των αντιθέσεων ρουά ματ / Και το φιλί πεθαίνει στο τετράγωνο. / Μιλώ απ' το υστέρημα των ματιών μου: / Το δάκρυ αναβάλλεται: Σωτήρης Σελαβής, *Bleuballet*, (εκδ. Νεφέλη, 2003).

ο χαρτοκόπτης

οπτικές το ζήτημα του ελεύθερου χρόνου. Μεγάλος αριθμός ερευνών πραγματοποιείται σήμερα καταγράφοντας την εικόνα και προσπαθώντας να ερμηνεύσει την υπάρχουσα κατάσταση. Ανεξαρτήτως όμως της επάρκειας των αποτελεσμάτων τους είναι αδύνατο να μεταβάλλουν την υπάρχουσα κατάσταση η οποία έχει άμεση σχέση με το υπάρχον κοινωνικό σύστημα και όχι με τα διάφορα τρικ που κατά περιόδους χρησιμοποιούν οι διαχειριστές του συστήματος.

Μια νέα έρευνα, από τις σημαντικότερες που δημοσιοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια, κυκλοφόρησε πρόσφατα από τον κοινωνιολόγο Σ. Γεωργούλα. Με αυστηρό επιστημονικό τρόπο ο ερευνητής προσπαθεί να προσεγγίσει το εν λόγω ζήτημα, αφού παραθέσει με εύγλωπτο τρόπο στα δυο πρώτα κεφάλαια προσεγγίσεις από μια σειρά θεωρητικούς, παρέχοντας τη δυνατότητα στον αναγνώστη να αντιληφθεί τα σημαντικότερα ρεύματα που υπήρξαν και υπάρχουν, χωρίς να απαιτείται κάποιος να ανατρέξει μέσω παραπομπών σε άλλα βιβλία και κυρίως οι μη-ειδικοί να «χαθούν» σ' ένα λαβύρινθο θεωριών που είναι δύσκολο να αποκωδικοποιήσουν και να ερμηνεύσουν.

Χρησιμοποιώντας ένα εκτεταμένο ερωτηματολόγιο και απευθυνόμενος σ' ένα μεγάλο δείγμα της νεολαίας της Λέσβου (μελέτη περίπτωσης) προσπαθεί να ερμηνεύσει τις

πραγματικές διεργασίες που συντελούνται στο χώρο της νεολαίας και να αναδείξει αθέατες όψεις της σύγχρονης πραγματικότητας. Στην έρευνα του Γεωργούλα χρησιμοποιήθηκαν και συνεντεύξεις για την άντληση και τον εμπλουτισμό της με περισσότερα ποιοτικά στοιχεία που συνήθως «αδυνατούν» να εκμαιεύσουν τα ερωτηματολόγια (αλλά αυτό είναι μια άλλη συζήτηση). Τα ευρήματα, πολλά και ενδιαφέροντα, είναι αδύνατο να παρουσιαστούν στο σημείωμα αυτό, όπως άλλωστε και η μεθοδολογία. Το επίμετρο του βιβλίου είναι μια αναφορά στα ζητήματα του παράγοντα «χρόνου» από το έργο των Μαρξ και Ένγκελς σε συσχετισμό με τα ευρήματα της έρευνας και την επικρατούσα κατάσταση.

Πιστεύουμε ότι με την ολοκλήρωση της ανάγνωσης της εν λόγω μελέτης αυτό που αναμφισβήτητα αναδύεται είναι η ρήση του Ένγκελς «Όποιος φοβάται το πυκνό δάσος που περιβάλλει το παλάτι των ιδεών, όποιος δεν ανοίξει το δρόμο με ξίφος για να ξυπνήσει μ' ένα φιλί την κοιμωμένη βασιλοπούλα, αυτός δεν αξίζει ούτε εκείνη ούτε το βασίλειό της». Ο συγγραφέας είναι από αυτούς που το ξίφος τους (μαρξιστική και όχι μόνο θεωρία) δεν το έχει στη θήκη (ατομικό βόλεμα), με αποτέλεσμα να μπορεί να λείε τα «σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη».

Νίκος Θ. Αναστασάτος

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

♦ Ένα σημαντικό βιβλίο για τα βιβλία που διαδραμάτισαν σπουδαίο παιδευτικό ρόλο για τους έλληνες κομμουνιστές και εκδόθηκαν από τους ίδιους στο βουνό ή στην υπερορία είναι αυτό που με μεγάλη αφοσίωση και κόπο ερευνητικό συνέγραψαν δύο ερευνήτριες των «Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας», η Άννα Ματθαίου και Πόπη Πολέμη: *Η εκδοτική περιπέτεια των ελλήνων κομμουνιστών. Από το βουνό στην υπερορία: 1947-1968: Έντυπα του βουνού και του Μπούλκες*, Εκδοτικό «Ελεύθερη Ελλάδα», «Πολιτικές και Λογοτεχνικές Εκδόσεις» (εκδ. Βιβλιόραμα-ΑΣΚΙ, 2003). Η ιστορία του βιβλίου είναι μια περιοχή που αξίζει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μας, γιατί συστηματοποιεί τη γνώση μας για την πνευματική ιστορία του τόπου. Πόσο μάλλον όταν έχουμε με την έκδοση αυτή την πνευματική ιστορία μέσα από τις εκδοτικές δραστηριότητες των ελλήνων κομμουνιστών στις συνθήκες του βουνού και της υπερορίας. Η εκδοτική περιπέτεια μας διαφωτίζει για την πνευματική περιπέτεια, για τις παραμέτρους, θετικές αλλά και αρνητικές, που επέδρασαν δραματικά στην ιδεολογική πορεία των ελλήνων κομμουνιστών.

♦ *Ποίηση 22* (φθινόπωρο-χειμώνας 2003, εκδ. Νεφέλη): τό περιοδικό της ποίησης αλλά και της κριτικής εποπτείας του ποιητικού λόγου συνεχίζει να διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στη δύσκολη αλλά «θαυμάσια» περιοχή της ποιή-

σης. Είναι δύσκολο να επιλέξεις, καθώς το περιοδικό κινείται σταθερά στην υψηλή ποιότητα των επιλογών. Παρ' όλα αυτά θα συγκρατήσω δύο ενδιαφέροντα κείμενα που φέρνουν στην επιφάνεια τη σεφερική παράδοση: «Σπουδάζοντας με τον Γιώργο Σεφέρη» του Edmund Keeley και «Ο Σεφέρης ως μεταφρασεολόγος» του Ντέιβιντ Κόνολι, ομολογώντας συγχρόνως πως αξίζει να διαβαστεί αυτό το τεύχος στο σύνολό του.

♦ Από τη Λευκωσία (2003) μας ήρθε *Το κόκκινο δωμάτιο*, μια συλλογή ποιητικών παραμυθιών της Νάντιας Στυλιανού και εικονογράφηση της Ρέας Μπέιλυ: «Το τοπίο είναι όπως το σώμα της ποίησης. Άλλοτε κάνει λιανάδα, άλλοτε λυσομανά, κι άλλοτε δειλινιάζει».

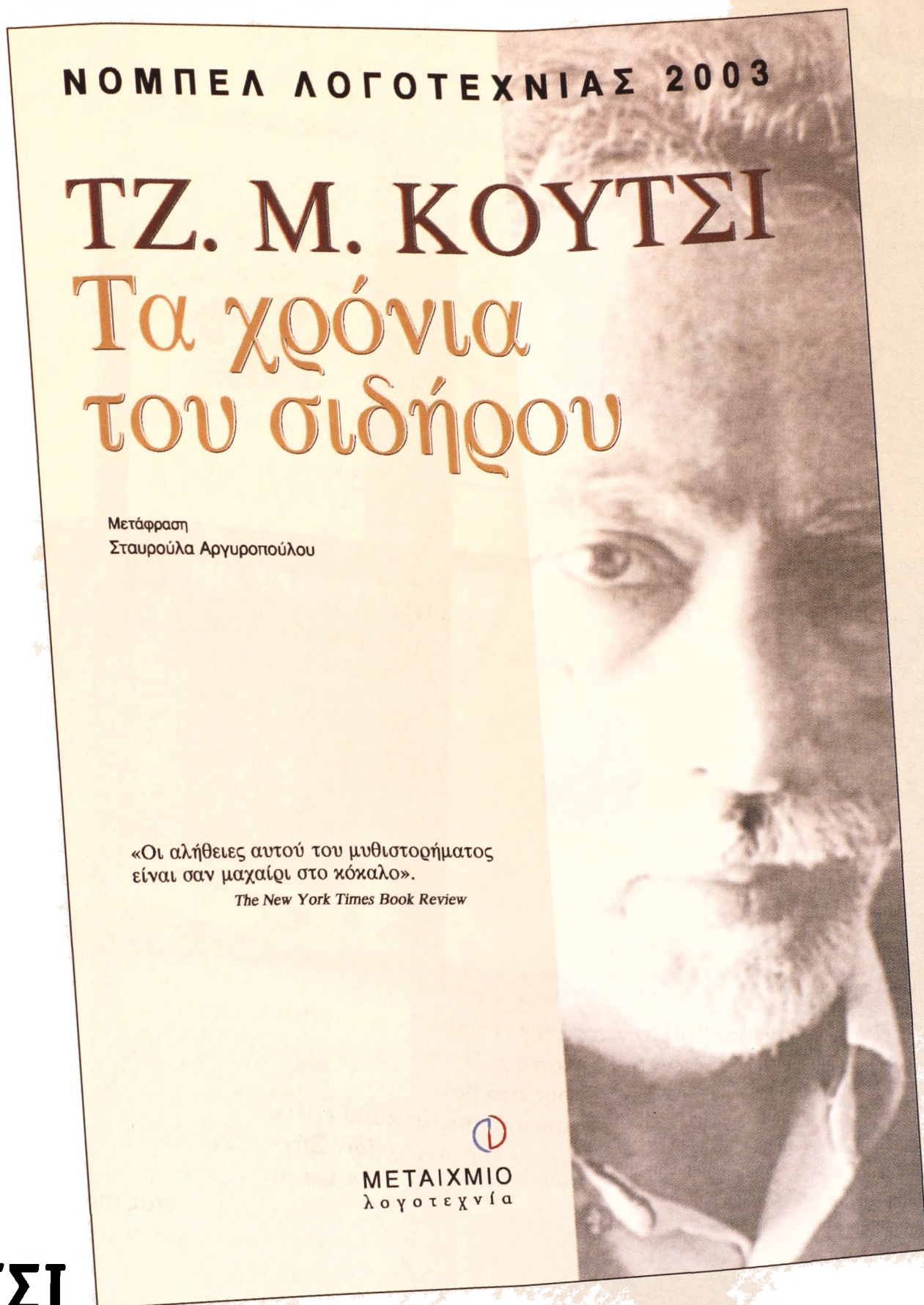
♦ Η Αστάρτη είναι ένα παιδί, αλλά και μία νήσος, είναι αυτό που ορίζουμε οι ίδιοι κάθε φορά. Για τον συγγραφέα Λύο Καλοβυρνά η *Αστάρτη* είναι μια οικογενειακή γεωγραφία (εκδ. Μεταίχμιο, 2003).

♦ Ένα έργο που παρουσιάζει την Ευρώπη πέρα από το θεσμικό πλαίσιο των Βρυξελλών, μέσα από κείμενα κορυφαίων ιστορικών, έργο που επιμελούνται η Ελένη Αρβελέρ και ο Maurice Aymard: *Οι Ευρωπαίοι. Νεότερη και Σύγχρονη εποχή* (τ. Β', εκδ. Σαββάλας, 2003).

Ⓛ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ένας μεγάλος,
πολυβραβευμένος
συγγραφέας

Ένα αριστούργημα
που έγινε
μπεστ σέλερ

ΤΖ. Μ. ΚΟΥΤΣΙ Τα χρόνια του σιδήρου μυθιστόρημα

[...] Τα χρόνια του σιδήρου. Που ακολουθούν τα χρόνια του χαλκού. Πόσο καιρό θα πρέπει να περιμένουμε για να ξανάρθουν με τη σειρά τους χρόνια τρυφερότερα, τα χρόνια του πλού, τα χρόνια της γης; Μια σπαρτιάτισσα δέσποινα, με καρδιά από σίδηρο, που γεννάει γιους πολεμιστές για το έθνος. «Είμαστε περήφανοι γι' αυτούς». Εμείς. Ή ταν ή επί τας. [...]

Ετοιμάζεται επίσης το μυθιστόρημα του Τζ. Μ. Κούτσι *Μια γυναίκα στο νησί του Ροβινσώνα*

